

Република Србија
НАЦИОНАЛНИ САВЕТ ЗА НАУЧНИ И ТЕХНОЛОШКИ РАЗВОЈ

ИЗВЕШТАЈ
О СТАЊУ У НАУЦИ У 2024. ГОДИНИ, СА ПРЕДЛОЗИМА И СУГЕСТИЈАМА ЗА
НАРЕДНУ ГОДИНУ

Београд, 17. септембар 2025. године

САДРЖАЈ

УВОД/4

1. ОЦЕНА СТАЊА – САЖЕТАК/5

2. ПРЕДЛОЗИ МЕРА И СУГЕСТИЈЕ ЗА НАРЕДНИ ПЕРИОД/9

3. ПОЛОЖАЈ СРПСКЕ НАУКЕ НА МЕЂУНАРОДНОМ НИВОУ/11

- 3.1. Рангирање земље у 2024. години на основу научне продукције/11
- 3.2. Рангирање земље на основу опште и специфичне конкурентности/15
- 3.3. Академско рангирање универзитета у свету/16
- 3.4. Станфордска листа најцитиранијих научника за 2024. годину/18

4. АНАЛИЗА ОСТВАРЕНИХ РЕЗУЛТАТА НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ РАДА У 2023. ГОДИНИ/21

- 4.1. Анализа остварених резултата у 2024. години по категоријама/21
- 4.2. Број одбрањених докторских теза/24

5. ИНОВАЦИОНА ДЕЛАТНОСТ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ /26

- 5.1. Законски и стратешки оквир за развој иновација/26
- 5.2. Институционални и инфраструктурни оквир/27
- 5.3. Интеграција система подршке развоју иновација/29
- 5.4. Дигитални алати/сервиси/31
- 5.5. Промоција иновационе делатности и подстицање сарадње науке и привреде/32
- 5.6. Развој вештачке интелигенције/33
- 5.7. Фонд за иновациону делатност/34
- 5.8. Патенти/34
- 5.9. Привредна комора Србије/35
- 5.10. Предлог мера улагања привреде у науку/38

6. УНАПРЕЂЕЊЕ КАПАЦИТЕТА ЉУДСКИХ РЕСУРСА У 2024. ГОДИНИ/40

- 6.1. Подстицање и стипендирање младих и надарених за научноистраживачки рад/41
- 6.2. Набавка научне и стручне литературе из иностранства и приступа електронским научним и стручним базама података/42
- 6.3. Издавање научних публикација и одржавање научних скупова/42
- 6.4. Суфинансирање програмских активности научно-образовних центара, специјализованих организација и удружења која се баве додатним образовањем и усавршавањем талентованих ученика и студената за бављење научноистраживачким радом/43
- 6.5. Фонд за младе таленте/43

7. МЕЂУНАРОДНА НАУЧНА САРАДЊА/45

- 7.1. Активности у области билатералне сарадње/45
- 7.2. Активности у оквиру мултилатералне сарадње/46
- 7.3. Посебни билатерални и мултилатерални програми/47
- 7.4. Сарадња са међународним организацијама/47
- 7.5. Европске интеграције у области науке и истраживања/49
- 7.6. Пројекти из претприступних фондова ЕУ (ИПА) у сектору конкурентности и други пројекти и кредити у области науке и иновација/49
- 7.7. Активности Министарства/51

8. ИНСТИТУЦИЈЕ, ТЕЛА И ОРГАНИЗАЦИЈЕ КОЈЕ СЕ СТАРАЈУ О НАУЦИ/54

- 8.1. Фонд за науку Републике Србије/54
- 8.2. Српска академија наука и уметности/56
- 8.3. Матица српска/68
- 8.4. Национални савет за научни и технолошки развој/76
- 8.5. Комисија за стицање научних звања/76
- 8.6. Одбор за акредитацију научноистраживачких организација/76
- 8.7. Матични научни одбори/77
- 8.8. Високошколске установе/78

- 8.9. Центри изузетних вредности/82
- 8.10. ЈП „Нуклеарни објекти Србије”/94
- 8.11. Јединица за управљање пројектима – ЈУП/97
- 8.12. Центар за промоцију науке/98

9. ФИНАНСИРАЊЕ/100

- 9.1. Издајање за науку из БДП-а/100
- 9.2. Анализа извршења буџета за 2024. годину/102
- 9.3. Сумарни приказ/122

УЧЕСНИЦИ У ПРИПРЕМИ ИЗВЕШТАЈА/124

УВОД

У систему научноистраживачке делатности у Републици Србији, а сходно законима којима се уређује научноистраживачка делатност, односно наука и истраживања, Национални савет за научни и технолошки развој се оснива ради унапређења научног и технолошког развоја, квалитета и развоја научноистраживачког рада, као највише стручно и саветодавно тело Владе Републике Србије.

Влада је, у складу са Законом о науци и истраживањима, на седници одржаној 14. октобра 2021. године донела Решење 24 број 119-9428/2021 о именовању председника и 13 чланова Националног савета за научни и технолошки развој (у даљем тексту: Национални савет), из реда академика, научника, професора универзитета и привредника, на период од пет година.

Сходно члану 15 Закона о науци и истраживањима (у даљем тексту: Закон), Национални савет има председника и 13 чланова, из реда академика, истраживача у звању научног саветника и редовног професора универзитета и привредника. Председника и чланове Националног савета именује и разрешава Влада, у складу са овим законом. Влада именује председника Националног савета из реда редовних професора универзитета и научних саветника, на предлог министра.

У Национални савет Влада именује: три члана у звању научног саветника запослена у институтима, са листе кандидата коју предлаже Заједница института Србије, три члана у звању редовног професора запослена на универзитетима, са листе кандидата коју предлаже Конференција универзитета Србије, два члана на предлог Српске академије наука и уметности из реда њених чланова, једног члана на предлог Матице српске, једног члана у звању научног саветника или редовног професора у војној научноистраживачкој установи Министарства одбране и Војске Србије на предлог Министарства одбране, једног члана на предлог Академије инжењерских наука Србије из реда њених чланова и два члана из реда истакнутих привредника са листе кандидата коју предлаже Привредна комора Србије.

Листе кандидата које предлажу Заједница института Србије, Конференција универзитета Србије и Привредна комора Србије садрже најмање троструко већи број кандидата од броја који Влада именује у Национални савет. Приликом именовања чланова Националног савета из реда представника организација које обављају научноистраживачку делатност води се рачуна о равномерној заступљености свих шест научних области. Научне области су: природно-математичке, техничко-технолошке, медицинске, биотехничке, друштвене и хуманистичке науке (у даљем тексту: научне области).

Национални савет има заменика председника, кога бира из реда својих чланова, у складу са Пословником о раду. Мандат председника и чланова Националног савета траје пет година.

Председник и чланови Националног савета могу се именовати највише два пута.

Надлежност Националног савета прописана је у члану 16 Закона о науци и истраживањима. Национални савет: 1) прати стање и развој научноистраживачке делатности у Републици Србији; 2) даје мишљење на текст нацрта Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије; 3) подноси Министарству извештај о оствареним резултатима и укупној реализацији Стратегије; 4) подноси иницијативу Министарству за измену Стратегије; 5) предлаже министру научне области, гране и дисциплине за које се образују матични научни одбори; 6) утврђује и предлаже министру листу кандидата за чланове матичних научних одбора која садржи двоструко већи број чланова од оног који ће се именовати одлуком министра, после спроведеног јавног позива; 7) подноси годишњи извештај о стању у науци за претходну годину, са предлозима и сугестијама за наредну годину, најкасније до 1. октобра, који усваја Влада; 8) даје претходно мишљење на програме од општег интереса за Републику Србију, а које утврђује министар; 9) даје мишљење на петогодишњи извештај научноистраживачких организација о реализацији програма институционалног финансирања које разматра министар; 10) даје претходно мишљење на акт о стицању истраживачких и научних звања; 11) именује и разрешава чланове Комисије за стицање научних звања; 12) доноси акт о вредновању научноистраживачког рада и поступку акредитације института, интегрисаних универзитета, факултета и центара изузетних вредности; 13) одлучује у другом степену по жалбама у поступку акредитације научноистраживачких организација; 14) одлучује у другом степену по жалбама у поступку избора у научна звања; 15) остварује међународну стручну сарадњу, као и сарадњу са одговарајућим телом у области високог образовања, и другим органима и организацијама; 16) обавља и друге послове, у складу са овим законом и пословником.

Национални савет за научни и технолошки развој, реализујући активности у оквиру своје законом утврђене надлежности, сачинио је Предлог извештаја о стању у науци за 2024. годину, који садржи и предлоге мера и сугестије за наредну годину.

Извештај је усвојен на седници Националног савета за научни и технолошки развој, одржаној 17. септембра 2025. године.

1. ОЦЕНА СТАЊА – САЖЕТАК

Наука у Србији у 2024. години може се укратко представити следећим чињеницама:

1. У 2024. години финансирање научноистраживачког рада у Републици Србији се одвијало кроз Програм институционалног финансирања, што је одређено Законом о науци и истраживањима (*Службени гласник РС*, бр. 49/19) и Стратегијом научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања” (*Службени гласник РС*, бр. 10/21).
2. Поред институционалног финансирања, наука у Републици Србији подржана је и кроз пројекте који се финансирају преко Фонда за науку. Фонд за науку Републике Србије је основан у марту 2019. године како би се обезбедила подршка и услови за континуирани развој научноистраживачке делатности у Србији. Упоредо са подизањем кадровског и организационог капацитета, Фонд за науку је наставио да обавља редовне програмске и оперативне активности и у 2024. години, радећи на шест програма у различитим фазама имплементације, и то: програм ИДЕЈЕ се у 2024. налазио у трећој години имплементације пројектних активности, ИДЕНТИТЕТИ и Зелени програм сарадње науке и привреде у другој години имплементације пројектних активности, док су се ПРИЗМА, ПРОМИС 2023 и Доказ концепта налазили у првој години имплементације пројектних активности. За Програм подршке сарадње са српском научном дијаспором – Заједнички истраживачки пројекти спроведена је двостепена евалуација примљених пројектних предлога, а крајем извештајног периода објављена је и ранг-листа пројеката одобрених за финансирање, чиме је постављена основа за даље планирање почетка имплементације пројектних активности у оквиру овог програма. Током 2024. године је рађено на припреми расписивања два нова јавна позива у оквиру програма – Програма сарадње српске науке са дијаспором: Подршка за истраживачке посете научника из дијаспоре и програма ИДЕЈЕ 2024, а припремана су и четири нова програма: два програма за подршку пројектима из области вештачке интелигенције, Зелени програм сарадње науке са привредом – друга фаза и Програм сарадње истраживача из Кине и Србије. Запослени Фонда за науку РС наставили су да прате реализацију 320 научноистраживачких пројеката.
3. Захваљујући великом ангажовању истраживачке заједнице, наука Републике Србије се високо позиционира на међународним ранг-листама, што недвосмислено говори о потенцијалу који земља има у овој области и о њеној међународној конкурентности. На основу рангирања 233 земље (ентитета), које обавља *SCImago Journal & Country Rank*, Србија је у 2024. години заузела **60. место у свету**.
4. И поред тога што издвајања за науку и технолошки развој нису ни приближно била довољна, остварени су значајни резултати рада у 2024. години. Анализа постигнутих резултата је извршена од стране одговарајућих матичних научних одбора на основу редовних годишњих извештаја које су подносиле НИО са институционално финансираним истраживачима. У 2024. години остварена су укупно 30.852 резултата научног рада које препознаје Правилник о стицању истраживачких и научних звања. Графички приказ дистрибуције резултата истраживања по категоријама дат је на слици 4.2. Треба напоменути да у укупном броју резултата истраживања има и дупликата који су настали у оним случајевима када су коаутори на радовима истраживачи из различитих НИО. С обзиром на то да се бројање резултата врши по НИО, дуплирање није било могуће избећи.
5. За анализу успешности научне продукције коришћена је индексна база *Scopus*, која обухвата највећи број (25.000) најзначајнијих часописа у већини научних области. Спроведена евалуација објављених резултата показала је да је у 2024. години објављено преко 10.000 (тачније 10.951, бројање вршено 9. септембра 2025) научних радова у међународним научним часописима, што је више од 1.590 радова годишње на милион становника или 0,86 радова годишње по једном финансираном истраживачу са пуним

радним временом (12.667 ФТИ у 2024), што је на нивоу развијенијих земаља ЕУ. У истом периоду је остварено 239 различитих нових техничких решења и 138 патената, соја, сорти или раса, на међународном или националном нивоу (M91 + M92). Током 2024. године докторирало је 636 истраживача ангажованих на пројектима, а на свим универзитетима у земљи одбрањене су 682 докторске дисертације, чиме је у извесној мери увећан истраживачки потенцијал земље.

6. На основу анализе постигнутих резултата у 2024. години, може се констатовати следеће:

Укупни број објављених радова у 2024. години, према порталу *SCImago*, за око 2,7% је већи у односу на 2023. годину (1,7% већи према бази *Scopus*, а 13% мањи у бази НИТРА). Од укупног броја остварених резултата 43,8% чине научни радови објављени у међународним или националним публикацијама са рецензијом. Од укупног броја научних радова 35,5% чине радови категорије M21–M24. У врхунским међународним часописима (радови категорије M21a и M21) публиковано је 43,8% од укупног броја M20 научних радова који потичу из Републике Србије. Цитираност радова који потичу из Републике Србије је у порасту, али још увек заостаје за европским просеком, видети табелу 3.1. Доминантни резултати у областима друштвених и хуманистичких наука су радови објављени у домаћим часописима категорије M24 и радови монографског карактера (M10).

Број резултата који могу бити од значаја за привреду је низак. Од укупног броја свих остварених резултата патенти и техничка решења (M90 и M80) чине 1,2%. Техничка решења обухватају 239 резултата научноистраживачког рада, док су 138 – патенти, сојеви, сорте или расе, на међународном или националном нивоу. Ови подаци су нижи од оних у 2023. години и још увек недовољни да би значајније утицали на привредне токове.

Посебно истичемо драстично смањење броја одбрањених докторских теза у последњих пет година. У 2024. години одбрањене су само 682 докторске тезе, што је за преко 200 теза мање него у 2023. години.

7. У нашим ранијим извештајима упоређивали смо нашу земљу са осталим земљама у свету према глобалном индексу конкурентности (*GCI – Global Competitiveness Index*). С обзиром на то да је пандемија вируса ковида 19 погодила све земље света, ни у 2024. години није вршено рангирање земаља по конкурентности од стране Светског економског форума. Из тог разлога је преглед података везаних за економију и истраживачки сектор Србије и неколико суседних земаља вршен на основу *Global Innovation Index (GII) – 2024*, из којег се види да Србија има најмањи БДП по глави становника у поређењу са суседним државама, као и најмањи број регистрованих патената. Укупна издвајања за науку су на нивоу 1% БДП-а, што је два пута мање од Словеније, а нешто више од Бугарске и Румуније. По броју објављених научних радова према величини БДП-а налазимо се одмах иза Словеније, што показује изузетну ефикасност у објављивању научних радова српске науке у односу на степен економског развоја и степен издвајања за науку. Број истраживача у Србији у односу на милион становника два пута је мањи од Словеније, а нешто нижи у поређењу са осталим земљама, односно више од два пута већи од Румуније. Резултати ПИСА тестирања показују да је Србија испред Бугарске и Румуније.

8. Током претходне три године буџетска средства за науку нису била изнад 0,40% БДП-а. У 2022. години за науку је потрошено 0,39% БДП-а, а у 2023, као и у 2024. години – **0,40%** БДП-а¹. Удео укупних средстава за истраживање и развој у 2023. години износио је 0,95% БДП-а, а у **2024. години 0,94%** БДП-а. Наведени проценат издвајања за истраживање и развој показује значајно заостајање Србије у односу на земље ЕУ и светски просек (2,63%)² и неке државе из региона (Словенија – 2,13%, Хрватска – 1,24%, подаци за 2021. годину од стране *UNESCO Institute for Statistics*).

¹ Укупно повећање буџета за науку у 2024. години било је за 22,7% веће у односу на 2023. годину (саопштење РЗС број 154, год. LXXV, 27. 6. 2025).

² <https://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS>

- 9.** Средства за ДМТ2 у 2024. години, у укупном износу од **881,770 милиона динара**, представљају само 4,01% од укупног буџета за програм институционалног финансирања за 2024. годину. У поређењу са 2020. годином (698.612.431 РСД, 4,74%), висина ових средстава се номинално повећавала 2021, 2022, 2023. и 2024. године (725.962.431 РСД : 728.067.579 РСД : 880.000.000 РСД : 881.770.000 РСД), али је висина процентуалног удела ДМТ2 у институционалном финансирању углавном опала 4,62% : 4,37% : 4,57% : 4,01% и није прелазила 5% средстава намењених институционалном финансирању, да би 2024. године опала на свега 4%. Истичемо да је висина финансијских средства за ДМТ2 у посматраним годинама била нижа у поређењу са 2019. годином (893.915.183 РСД; 6,41%), а посебно у поређењу са базом 2018. годином (946.951.514 РСД; 7,59%). Опадање обима финансирања ове ставке институционалног финансирања био би номинално још нижи уколико би се узео у обрачун ниво инфлације сваке године.
- 10.** Постоји велика несразмера у финансирању појединих институција и тела који се старају о науци у односу на обим њихових послова. За Српску академију наука и уметности (77 милиона динара)³ и Матицу српску (19 милиона динара), научне институције од највишег националног значаја, издвојено је у 2024. години укупно **96 милиона динара**. У истој години Центар за промоцију науке (јавна институција) финансиран је са **210 милиона динара**, ЈУП „Истраживање и развој” д.о.о. са **50 милиона динара**, Фонд за иновациону делатност са **1.615 милиона динара**, ЈП „Нуклеарни објекти Србије” са **340 милиона динара** итд.
- 11.** Укупно је у 2024. години додељено 17 стипендија истраживачима докторима наука за шестомесечно постдокторско усавршавање на престижним институцијама у свету. Стипендирана су 413 студента на докторским академским студијама. Стипендирано је 13 талентованих ученика. На скуповима у земљи и иностранству и на студијским боравцима у иностранству, као и другим облицима усавршавања, учествовало је 11 младих истраживача и стипендиста. На научним скуповима у иностранству са излагањем рада учествовала су 752 истраживача. На састанцима радних тела научних скупова у иностранству учествовао је 91 истраживач. Обезбеђено је чланство 99 НИО и удружења у међународним научним удружењима. По позиву НИО у земљи су боравила 103 страна истраживача. Подршку Министарства за суфинансирање завршне обраде докторских дисертација остварило је 207 младих истраживача. Подржано је одржавање 298 научних скупова у Републици Србији.
- 12.** Мерено глобалним индексом иновативности (*Global Innovation Index – GII*) из 2024. године, Република Србија је позиционирана на 52. месту од укупно 117 земаља (напредак за једно место у односу на претходну годину), седма у групи земаља средњих прихода и спада у умерене иноваторе. Према извештају Европске комисије о оцени иновација за 2024. годину (*European Innovation Scoreboard – EIS*), Република Србија категорисана је као иноватор у настајању са учинком од 62,8% просека ЕУ и налази се на 30. месту од посматраних 39 земаља.
- Фонд за иновациону делатност је једина државна организација специјализована примарно за пружање подршке иновационој делатности и управљање финансијским средствима за подстицање иновација. Фонд има за циљ да унапређује везе између науке, технологије и привреде и доприноси подстицању развоја иновативног предузетништва. Министарство науке, технолошког развоја и иновација је у 2024. години наменило за Фонд за иновациону делатност 1.615.000.000 динара. У 2024. години укупно је одобрено 37,736 милиона евра за реализацију програма: Паметни почетак (учешће Фонда у финансирању 2.117.030 €), Програм раног развоја (7.192.307 €), Катапулт – улазни грант (1.474.152 €), Катапулт – коинвестирајући грант (6.681.134 €), Програм суфинансирања иновација (7.150.629 €), Програм сарадње науке и привреде (6.558.475 €), *GovTech* програм (1.135.132

³ Средства за научни рад САНУ су у 2024. години била исплаћивана преко Министарства финансија, а не преко Министарства науке, технолошког развоја и иновација.

€), Иновациони ваучери (346.937 €), Програм трансфера технологије (81.088 €), Програм *Serbia Ventures AI* (5.000.000 €).

13. Међународна сарадња се и у 2024. години успешно одвијала. Настављена је реализација текућих (207) пројеката билатералне међународне сарадње и 174 новоодобрена у 2024. години. Србија је уговорила 346 ЕУ – Хоризонт Европа пројеката са укупним буџетом од 124 милиона евра. Истраживачи из Србије учествовали су у колаборацијама ATLAS, ALICE и CMS, у ЦЕРН-у, Женева, Швајцарска, као и у пројектима у Обједињеном институту за нуклеарна истраживања (ОИНИ), Дубна, Русија.
14. У Републици Србији акредитован је 31 центар изузетних вредности са запаженом активношћу у 2024. години. Квантитативни извештаји резултата истраживања указују на то да је у овим центрима у 2024. години укупно објављено 997 радова највишег квалитета (М20), 11 радова категорије М10, 961 рад категорије М30, одбрањене 24 докторске тезе, пријављено или реализовано 14 (10) патената и сродних резултата категорије М90 (М80). Сарадници центара изузетних вредности су носиоци активности на 285 међународних и 253 домаћа пројекта. Поред тога, одржали су позивна предавања на 192 међународна и домаћа научна скупа.
15. Министарство науке и технолошког развоја је 2010. године са ЈУП-ом закључило уговоре о реализацији 20 потпројеката (од укупно 29). ЈУП је започео реализацију укупно 16 потпројеката, од којих је девет завршено до краја 2020. године. У 2024. години преостала је реализација пројекта „Изградња центра изврности у Крагујевцу”. Са Министарством науке, технолошког развоја и иновација потписан је IV Анекс Уговора о финансирању и управљању активностима изградње и опремања објекта Центри изврности Универзитета у Крагујевцу из средстава кредита ЕИБ под бројем 451-03-1045/2023-04/1 од 25. 9. 2023. године за набавку намештаја за потребе Универзитета у износу до 1.120.000,00 €. Тендер је расписан 30. 4. 2024. године, са процењеном вредношћу од 1.100.000,00 €. Отварање тендерске документације је било 14. 6. 2024. године. Уговор за опремање објекта Центри изврности потписан је 8. 11. 2024. год. са „Суперлаб“ д.о.о. на износ 1.080.006,21 € без ПДВ.
16. Центар за промоцију науке је у 2024. години организовао велики број научнопопуларних догађаја, покренуо више иницијатива, издања и програма, и проширио мрежу сарадње са научницима, медијима, школама и посебно локалним самоуправама, као и са међународним партнерима, с циљем јачања културе науке, подизања научне писмености и стварања услова за целоживотно образовање и раст иновативности у Републици Србији.

О
ч
е
к
у
ј
е
м
о

з
а
в
р
ш
е
т
а
к

о
в
о
г

2. ПРЕДЛОЗИ МЕРА И СУГЕСТИЈЕ ЗА НАРЕДНИ ПЕРИОД

Научно-технолошки напредак земље је предуслов за бржи привредни развој, отварање нових радних места, пораст стопе запошљавања и општи друштвени развој. Кроз реализацију текућих истраживања и уз повећани обим међународне сарадње, очекује се даље унапређење научноистраживачког рада и иновативне делатности. Да би наука постала генератор развоја, потребно је:

1. Значајно повећање квалитета научног рада и квалитета објављених научних радова, што није могуће без значајног повећања средстава за научноистраживачки рад, и то за:
 - директне материјалне трошкове (материјал, трошкови учешћа на научним скуповима итд.),
 - трошкове одржавања постојеће капиталне опреме и постројења (посебан програм),
 - финансирање докторских и постдокторских позиција (заустављање одлива мозгова).
2. Значајно унапређење базе података еНаука. Ова база би требало да омогући преглед постигнутих резултата свих научника у Републици Србији (чланова САНУ и емеритус професора за почетак, а затим и свих пензионисаних истраживача по НИО, а не само оних који су тренутно запослени по НИО), по категоријама резултата које прописује Правилник о стицању истраживачких и научних звања. У следећој фази требало би укључити биографије истраживача које би садржале и напредовање у истраживању, пројекте на којима су истраживачи били учесници и којима су руководили – како домаћим тако и међународним, исказан допринос сваког од коаутора на раду, менторство, наводећи име кандидата и наслов тезе итд.
3. Увести стимулативне мере за објављивање чланака у истакнутим међународним часописима (*Nature*, *Science* итд.). У највећој могућој мери пружити све облике подршке талентованим и даровитим студентима и на тај начин формирати нову генерацију истраживача оспособљених да развију нове производе и нове технологије.
4. Донети посебан програм за јачање докторских студија у Републици Србији којим би се ублажио драстичан пад броја одбрањених теза. Унапредити могућности стипендирања докторских студија за студенте из иностранства.
5. Донети Правилник о националним наградама и признањима за научно стваралаштво.
6. С обзиром на то да је Национални савет усвојио Кодекс понашања у научноистраживачком раду, неопходно је што пре именовати Одбор за етику у науци, у складу са Законом о науци и истраживањима.
7. Одговарајућим правним актом одредити поделу науке у Републици Србији по научним областима, подобластима и дисциплинама.
8. Унапредити финансирање и инвестиционо опремање центара изузетних вредности тако да могу бити саставни део европске мреже центара изврсности. Довршити изградњу и опремање других центара предвиђених постојећим програмима јачања инфраструктуре (Центар изврсности Универзитета у Крагујевцу итд.).
9. Успоставити регистар истраживачке опреме са дефинисаним условима коришћења, оперативном подршком за функционисање и сервисирање. Истраживачку опрему учинити доступном и малим и средњим предузећима и другим корисницима, посебно новооснованим предузећима, учесницима програма подршке за иновације.
10. Унапредити финансирање Српске академије наука и уметности и Матице српске, укључујући и енциклопедијску делатност.

11. Неопходно је да Министарство науке, технолошког развоја и иновација Владе Републике Србије, Привредна комора Србије и Институт за нуклеарне науке „Винча” заједно израде стратегију обезбеђивања индустријског повраћаја из Европске организације за нуклеарна истраживања (ЦЕРН), Обједињеног института за нуклеарна истраживања (ОИНИ) и Централноевропског конзорцијума истраживачких инфраструктура (ЦЕРИК) и да је поднесу Влади Србије на разматрање и усвајање. Циљ стратегије би био да сарадња Србије са те три велике међународне научне организације постане двосмерна и научно-технолошка, те да се тако учини дугорочно одрживом.
12. Неопходно је да Влада Србије, на заједнички предлог Министарства науке, технолошког развоја и иновација и Министарства финансија, хитно реши све проблеме који онемогућавају трајно придруживање ФАМЕ, истраживачког постројења у Институту за нуклеарне науке „Винча”, ЦЕРИК-у, што се без икаквог објашњења одлаже већ више од седам година.
13. Као што је наведено у извештајима за 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, и 2023. годину, Национални савет сматра да Министарство науке, технолошког развоја и иновација, Министарство привреде, Министарство заштите животне средине и Директорат за радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност Србије треба да успоставе строгу заједничку контролу рада над ЈП „Нуклеарни објекти Србије” (НОС), и то у складу са Уредбом о мерама безбедности нуклеарних објеката и нуклеарних материјала (*Службени гласник РС*, бр. 39/2014), Уредбом о утврђивању програма нуклеарне сигурности и безбедности (*Службени гласник РС*, бр. 39/2014) и свим релевантним ратификованим међународним конвенцијама. Први кораци у том послу треба да буду захтеви НОС-у да изради и поднесе (а) извештај о стању радијационе и нуклеарне сигурности и безбедности на локацији „Винча” и (б) програм и план решавања свих радијационих и нуклеарних проблема на локацији, са посебним освртом на могућност обнављања њиховог финансирања од стране Европске уније, преко Међународне агенције за атомску енергију. На основу добијених докумената, та три министарства и Директорат треба да поднесу Влади на разматрање и усвајање заједнички предлог за трајно решавање тих проблема и потом детаљно прате реализацију донете одлуке и о томе редовно подносе извештаје Влади. Решавање тих проблема сигурно ће бити један од услова које ће Србија морати да испуни да би се придружила Европској унији.

3. ПОЛОЖАЈ СРПСКЕ НАУКЕ НА МЕЂУНАРОДНОМ НИВОУ

3.1. Рангирање земље у 2024. години на основу научне продукције

Анализу стања науке у Републици Србији започињемо приказом позиционирања наше науке у релевантним међународним индексним базама. На основу глобалног рангирања резултата истраживања, које обавља часопис *SCImago Journal & Country Rank*⁴, Србија у 2024. години заузима 60. место од укупно 236 земаља (ентитета), што је за два места лошија позиција од оне у 2023. години (58), и поред тога што је укупна продукција научних радова у Републици Србији за 2024. годину (10.618) била за 2,7% већа него у 2023. (10.337).

По научној продукцији међу земљама источне Европе Србија је на седмом месту, табела 3.1.

Табела 3.1. Ранг-листа земаља источне Европе по броју објављених научних чланака за 2024. годину (извор: SCImago_2024)

Ранг	Држава	Број радова	Број цитира-них радова	Број цитата	Број ауто-цитата	Број цитата по раду	Хиршов индекс	Број станов-ника (у 1000)	Број радова на 1000 станов-ника
1	Русија	97957	95026	45787	18299	0,47	806	143997	0,68
2	Пољска	61667	57218	60130	13851	0,98	792	38141	1,62
3	Чешка	27686	25996	28920	4608	1,04	667	10609	2,61
4	Украјина	22713	21257	13323	5713	0,59	382	38980	0,58
5	Румунија	20298	19043	19355	4061	0,95	454	18909	1,07
6	Мађарска	17575	16345	18746	3310	1,07	630	9632	1,82
7	Србија	10618	9936	10298	1755	0,97	384	6689	1,59
8	Хрватска	10161	9289	8368	1249	0,82	413	3848	2,64
9	Словачка	10061	9552	7967	1503	0,79	381	5475	1,84
10	Бугарска	8734	8332	5848	1032	0,67	373	6715	1,30
11	Словенија	8725	8042	9282	1193	1,06	439	2117	4,12
12	Литванија	6056	5679	6444	886	1,06	319	2830	2,14
13	Естонија	4577	4192	6074	794	1,33	412	1344	3,41
14	Азербејџан	4570	4390	5521	1472	1,21	167	10397	0,44
15	Летонија	3361	3156	3216	452	0,96	243	1854	1,81
16	Грузија	2621	2240	2904	292	1,11	268	3806	0,69
17	Белорусија	2525	2460	1720	239	0,68	243	8998	0,28
18	Босна и Херцеговина	2273	2124	1968	366	0,87	158	3140	0,72
19	Јерменија	2109	1940	2000	393	0,95	244	2952	0,71
20	Албанија	1381	1257	1296	131	0,94	117	2772	0,50
21	С. Македонија	1331	1210	1285	109	0,97	184	1814	0,73
22	Молдавија	779	725	597	66	0,77	153	2996	0,26
23	Црна Гора	707	677	890	114	1,26	105	633	1,12

Неопходно је нагласити да Србија континуирано остварује повећање свог удела у светској науци и региону источне Европе, као и броја публикованих радова који се цитирају. Остварени *h*-индекс наше науке у 2024. години има вредност 384 (350 у 2023.), који је још увек нижи од *h*-индекса већине земаља из окружења: Мађарска (630), Словенија (439), Румунија (454) и

⁴ <https://www.scimagojr.com/countryrank.php>

Хрватска (413). Ове године Србија има нешто већи *h*-индекс од Словачке (381) и Бугарске (373).

На слици 3.1. упоређене су источноевропске земље по броју објављених радова на 1000 становника. Србија са 1,59 радова на 1000 становника налази се на десетом месту од укупно 23 земље које су у овој бази сврстане у источноевропске земље.

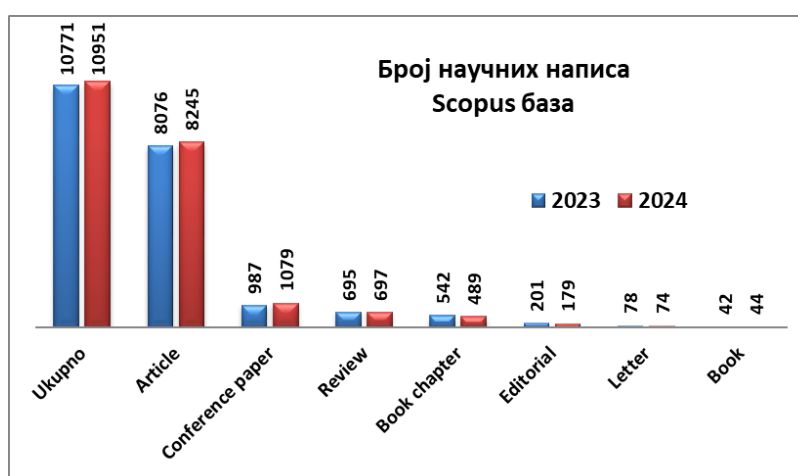

Слика 3.1. Број објављених радова у 2024. години на 1000 становника у источноевропским земљама (извор: SCImago)

У наукометрији се продуктивност научних заједница утврђује бројањем објављених радова. Рангирање часописа по квалитету врши се на основу индекса цитираности објављених радова у изабраном часопису.

Постоји велики број цитатних база (*PubMed*, *Chinese Science Citation Database*, *Korean Journal Database*, *SciELO Citation Index – Research in Latin America, Spain, Portugal, the Caribbean and South Africa*, *Arabic Citation Index*, *Ruski citatni indeks*, *Srpski citatni indeks* итд.), међу којима је најстарија и најугледнија *Web of Science*, која обухвата преко 14.000 часописа. Највећи број часописа (преко 25.000) садржи база *Scopus*, коју ћемо даље користити за приказ научне продукције српских научника.

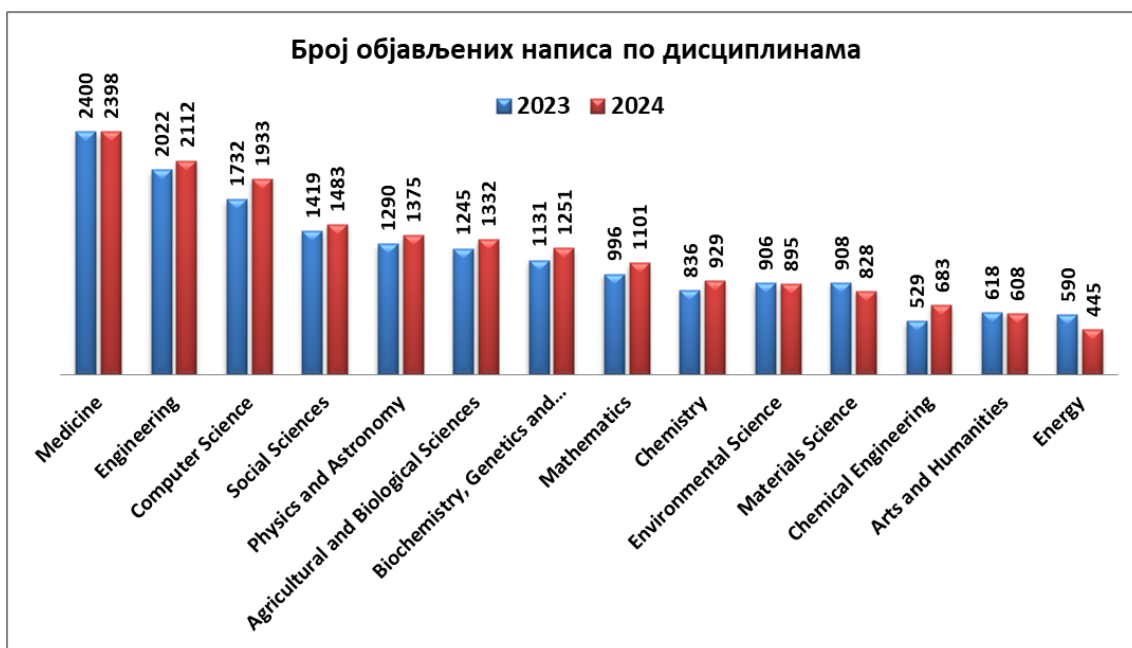
Приказ научне продукције српских истраживача у 2023. и 2024. години дат је на сликама 3.2. и 3.3. Пребројавање је вршено 9. септембра 2025. године, коришћењем *Scopus* индексне базе.

Слика 3.2. Преглед научне продукције српских научника у 2023. и 2024. години –база *Scopus*

Број објављених научних чланака у 2024. години, према бази *Scopus*, за око 1,7% је већи у односу на 2023. Преглед продуктивности српских научника у последње две године по научним

дисциплинама, према бази *Scopus*, дат је на слици 3.3. Као што се са слике 3.3. види, стагнација у продукцији приметна је само у медицини и науци о материјалима. Највећи пораст продуктивности у односу на претходну годину (преко 10%) је у рачунарским наукама, биохемији, математици и хемији.

Слика 3.3. Преглед научне продукције српских научника у 2023. и 2024. години по научним дисциплинама

Анализе научне продукције српских научника у последњих неколико година показују да је око трећине домаће истраживачке продукције могуће пратити у бази *Scopus*. Остали резултати научноистраживачког рада који су објављени у домаћим часописима, монографијама или зборницима радова са научних скупова нису видљиви у поменутим базама. Сумарни приказ истраживачких резултата постигнутих у 2024. години дат је у наредном поглављу овог извештаја.

Узимајући у обзир да у Србији у 2024. години имамо 12.667 институционално финансираних истраживача, долазимо до просечне вредности од **0,86 објављених радова⁵ у реномираним часописима** (*Scopus* база) по финансираном истраживачу. С друге стране, у 2024. години објављено је **1.590 радова на милион становника**, што је на нивоу развијенијих земаља ЕУ.

Недостатак средстава за истраживања се у великој мери надокнађује путем међународне сарадње, којом се трошкови истраживања једним делом преносе на стране партнере. Из тог разлога, мада је то тренд глобалних размера, и број објављених резултата у колаборацији са страним коауторима у сталном је порасту. У 2024. години 53,29% објављених чланака српских истраживача има бар једног коаутора из иностранства.

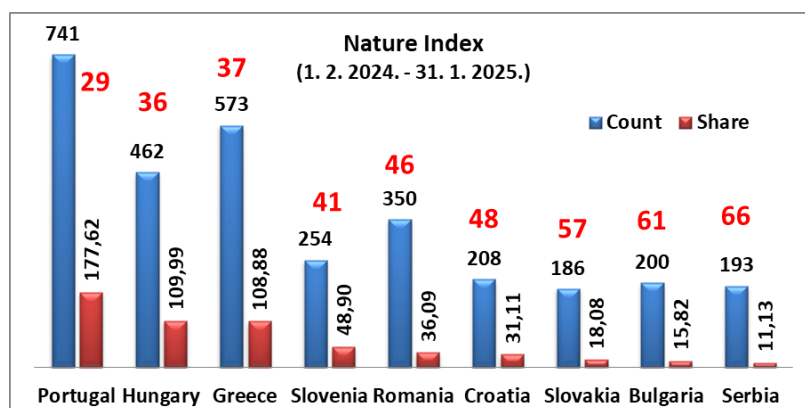
Може се сматрати да наша наука бележи запажен рејтинг у свету, упркос чињеници да су издвајања за науку веома ниска, што сведочи о изузетном ангажовању научне заједнице. Низак ниво издвајања за науку и технолошки развој (0,40% БДП-а у 2024. години), који је знатно нижи од европског просека, не пружа могућност за даљи развој науке, нити за значајнији утицај науке на технолошки развој земље. С друге стране, може се закључити да је **квантитет преовлађујући индикатор српског истраживачког и развојног сектора**.

⁵ Ако се узме укупна продукција од 30.852 објављена документа у 2024. години, долази се до 2,44 научна резултата по финансираном истраживачу.

С тим у вези, постоји потреба да се анализира и квалитет објављених чланака. У том циљу индексне базе праве различите вредносне селекције на основу анализе часописа са највишим индексом цитираности. Посебно се у том смислу издваја тзв. *Nature* индекс.

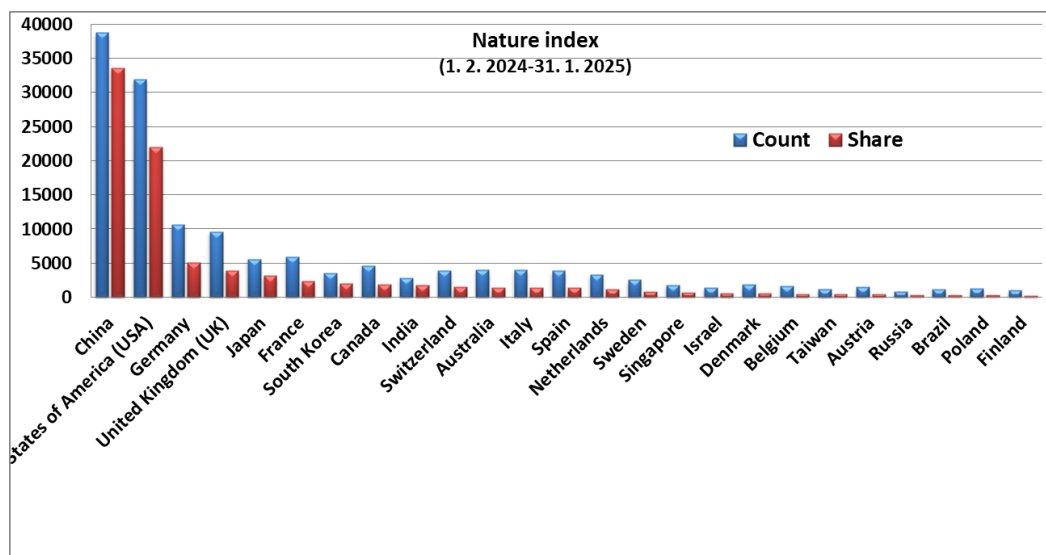
***Nature* индекс**

Индексна база *Nature* обухвата радове који су објављени у 146⁶ часописа из природних наука, одабраних од стране независног панела који чине водећи научници у својим областима. Сваке године ова база објављује табеле засноване на броју висококвалитетних резултата истраживања објављених у претходној календарској години. У бази *Nature* налазе се тренутно 190 земље. Србија се 2024. године (временски период од 1. 2. 2024. до 31. 1. 2025) по свом уделу од 11,13 (193 објављена чланка) налази на 66. месту у свету, односно на 32. месту у Европи. Србија је најлошије рангирана земља у односу на земље са којима се обично поредимо и земље у окружењу, слика 3.4.

Слика 3.4. Број објављених чланака у индексној бази *Nature* и њихов удео за Србију и земље у окружењу у временском периоду 1. 2. 2024 – 31. 1. 2025. Црвеном бојом је означен ранг појединих земаља у свету.

На слици 3.5. приказана је графичка илустрација која обухвата 20 најбоље ранжираних земаља у свету према уделу у публикацијама које су објављене у периоду фебруар 2024 – јануар 2025. године у часописима које садржи индексна база *Nature*.

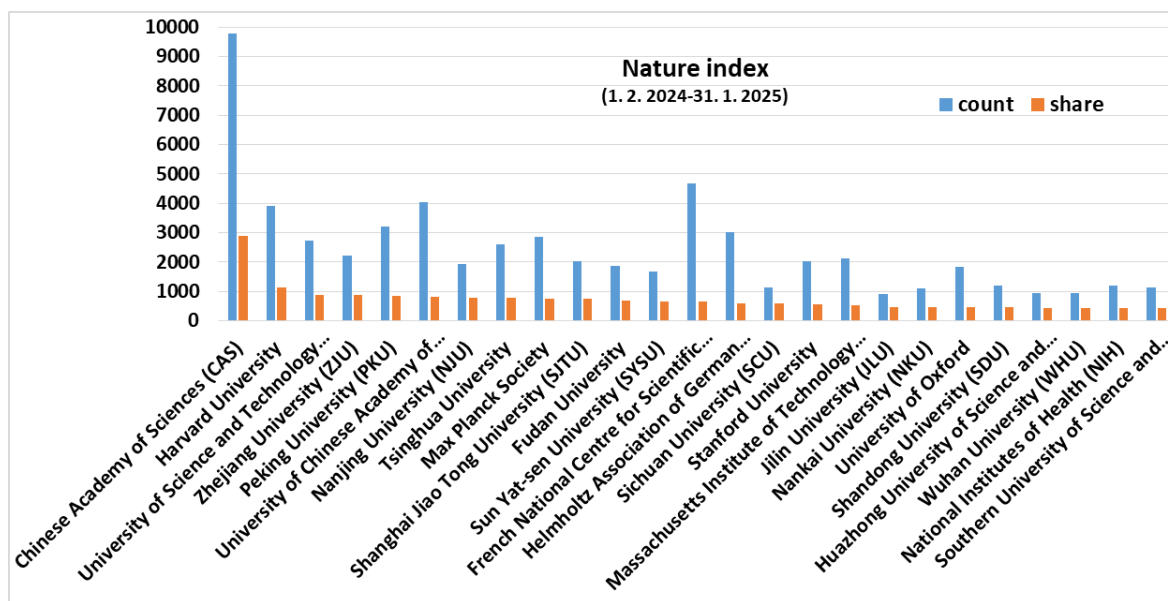

Слика 3.5. Графичка илустрација удела и броја публикација које су објављене у 2024. години у часописима индексне базе *Nature* за 25 најбоље ранжираних земаља у свету

⁶ Недавно (2023. г.) ова база, која је имала 82 часописа (последњи пут ажурирана 2018. године), проширена је са 64 часописа из медицинских наука.

На првом месту је Кина, чији је удео 33.554,82 од 38.780 радова, колико је у временском периоду 1. фебруар 2024 – 31. јануар 2025. године објављено у часописима индексне базе *Nature*. На другом месту су САД са уделом 22.066,70 од 32.011 објављених радова у часописима ове базе.

На слици 3.6. приказана је графичка илустрација која обухвата 25 најбоље ранжираних институција у свету према уделу у публикацијама које су објављене у периоду фебруар 2024 – јануар 2025. године у часописима које садржи индексна база *Nature*. У првих 25 институција у свету са највећим уделом налази се 17 из Кине, четири из САД, две из Немачке и по једна из Француске и Велике Британије. На првом месту је Кинеска академија наука са уделом 2.872,38 и бројем публикација 9.793.

Слика 3.6. Графичка илустрација удела и броја публикација које су објављене у 2024. години у часописима индексне базе *Nature* за 25 најбоље ранжираних институција у свету

3.2. Рангирање земље на основу опште и специфичне конкурентности

У нашим ранијим извештајима упоређивали смо нашу земљу са осталим земљама у свету према глобалном индексу конкурентности (*GCI – Global Competitiveness Index*) који објављује Светски економски форум. С обзиром на то да је пандемија вируса ковида 19 погодила све земље света, ни у 2024. години није вршено рангирање земаља по конкурентности од стране овог тела. Из тог разлога смо анализу конкурентности Републике Србије, њене економије и укупне иновативности вршили на основу *Global Innovation Index (GII) – 2024*⁷, према којем је Чешка Република на 30, Португал на 31, Словенија на 34. месту. Следе Мађарска на 36, Бугарска на 38, Хрватска на 43, Словачка на 46, Руминија на 48. и Србија на 52. месту.

Преглед података везаних за економију и истраживачки сектор Србије и неколико суседних земаља на основу *GII – 2024* дат је у табели 3.2. Из табеле 3.2. се види да Србија има најмањи БДП по глави становника у поређењу са осталим државама, као и најмањи број регистрованих патената. Укупна издвајања за науку су на нивоу 1% БДП-а, што је два пута мање од Словеније, а нешто више од Бугарске и Румуније. По броју објављених научних радова према величини БДП-а налазимо се одмах иза Словеније, што показује изузетну ефикасност у објављивању научних радова српске науке у односу на степен економског развоја и степен издвајања за науку. Број истраживача у Србији у односу на милион становника два пута је мањи од Словеније а нешто нижи у

⁷ <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2024/en/>

поређењу са осталим земљама, односно више од два пута већи од Румуније. На крају, резултати ПИСА тестирања показују да је Србија испред Бугарске и Румуније.

Табела 3.2. Подаци за Србију и неколико суседних земаља на основу GII – 2024

	Словенија	Бугарска	Хрватска	Словачка	Румунија	Србија
Population (u milionima)	2,1	6,8	3,9	5,5	19,1	6,8
GDP, PPP\$ (milijarde \$) ⁸	108,7	216,5	164,7	229,6	780,8	173,1
GDP per capita, PPP\$	51.407	33.780	42.873	42.228	41.029	26.074
PISA test	484,3 (21)	414,2 (52)	473,8 (34)	457,7 (40)	427,9 (47)	442,6 (42)
Research and development	37,4 (27)	11,3 (57)	13,7 (52)	14,9 (49)	6,7 (70)	11,2 (58)
Researchers, FTE/milion stanovnika	5414,3 (17)	2704,8 (33)	2566,6 (36)	3384,4 (31)	1005,1 (52)	2349,7 (39)
Gross expenditure on R&D, %GDP	2,1	0,8 (46)	1,4 (30)	1,0 (39)	0,5 (61)	1,0 (41)
Scientific and technical articles/ PPP\$ GDP	39 (6)	13,3 (52)	27,9 (21)	19 (35)	12,4 (57)	33,3 (13)
Patents/milijardi PPP\$ GDP	3,4 (21)	1,0 (58)	1,0 (61)	1,1 (57)	1,2 (51)	0,8 (63)
Citable documents H-index	19,2 (44)	15,9 (53)	17,7 (49)	16,3 (51)	19,7 (43)	16,1 (52)

3.3. Академско рангирање универзитета у свету

Академско рангирање светских универзитета (Academic Ranking of World Universities, ARWU), познато као Шангајско рангирање или Шангајска листа, започето је 2003. године од стране Универзитета Шангај Тао Тунг, а сада га води независна Шангајска консултантска агенција ShanghaiRanking Consultancy. Ово је један од најутицајнијих глобалних рангирања универзитета, који сваке године оцењује преко 2.500 универзитета, објављујући листу 1.000 најбољих. ARWU користи шест објективних индикатора за оцењивање универзитета, са нагласком на истраживање и академску изврсност. Индикатори који се мере служе за процену квалитета образовања, квалитета факултета односно универзитета, квалитета истраживања као и мерење перформанси *per capita* и носи одређену тежину у укупном резултату (%). Следећи индикатори дефинишу позицију универзитета на листи:

1. Алумни са Нобеловим наградама (физика, хемија, медицина и економија) и Филдсовим медаљама (математика) који показује дугорочан утицај квалитета образовања (10%). Овај индикатор се односи на број алумни, оних који су дипломирали, магистрирали или докторирали на датом универзитету, а добитници су Нобелове награде или Филдсове медаље од 1901. године. Напомена: награде из различитих деценија имају различите тежине (награде од 2011. године рачунају се 100%).

⁸ GDP PPP (Gross Domestic Product – Purchasing Power Parity) је економска мера која се користи за поређење производних капацитета различитих земаља. БДП по паритету куповне моћи је бруто домаћи производ конвертован у међународне доларе коришћењем стопе паритета куповне моћи. PPP (Purchasing Power Parity) или паритет куповне моћи је индекс који служи за корекцију службених курсева како би се добила иста куповна моћ за исте производе и услуге.

2. Запослени са Нобеловим наградама и Филдсовим медаљама који означава квалитет и престиж факултета (**20%**), а обухвата тренутне или бивше запослене који су добили ове награде.

3. Високо цитирани истраживачи који указују на утицај у одређеним пољима (20%) индикатор су који се односи на број истраживача са универзитета уврштених на листу високо цитираних истраживача Института за научне информације *Clarivate*, мерено преко цитата у бази *Web of Science*.

4. Радови објављени у часописима *Nature* и *Science* показују способност универзитета за извођење висококвалитетних истраживања (**20%**). Индикатор се односи на број чланака објављених у овим престижним часописима у последњих пет година. Напомена: за радове са више институција, резултат се дели према афилијацијама аутора, као и њиховом доприносу, који се види из редоследа аутора, при чему први аутор за кореспонденцију има тежину од 100%.

5. Радови индексирани у базама *Science Citation Index Expanded (SCIE)* и *Social Sciences Citation Index (SSCI)* означавају општу истраживачку продуктивност (**20%**) и мере се преко укупног броја радова у часописима индексираним у *Web of Science*.

6. Перформанс по глави становника (10%) се дефинише као пондерисани резултати горенаведених индикатора подељени бројем еквивалентном броју запослених на пуно радно време како би се наградила ефикасност истраживања у односу на величину институције.

Шангајско рангирање (<https://www.shanghairanking.com/>) користи јавно проверљиве податке, попут записа о Нобеловим наградама, Филдсовим медаљама и цитата из *Web of Science*, избегавајући субјективне анкете које користе нека друга рангирања. На овај начин обезбеђује се објективност и транспарентност у процени. Поред општег рангирања, ARWU-ов Глобални ранг академских предмета (GRAS) оцењује 55 дисциплина користећи сличне метрике, попут публикација у врхунским часописима, нормализованих цитата по пољу и међународне сарадње, пружајући детаљнији увид у снаге универзитета. Фокус на истраживачку извршеност чини ARWU посебно вредним за оцењивање доприноса универзитета глобалном знању, с нагласком на метрике попут високо цитираних истраживача и публикација у престижним часописима као што су *Nature* и *Science*.

Укључивање награда за алумне и запослене омогућава увид у историјски и тренутни академски престиж универзитета, док стандардизоване метрике, попут података из *Web of Science*, омогућавају конзистентна поређења између универзитета широм света, без обзира на земљу или регион. Међутим, ARWU даје велики нагласак на истраживачки учинак, при чему 80% укупног резултата долази из публикација и цитата, што на неком нивоу занемарује квалитет наставе, студентско искуство и друштвени утицај универзитета.

Већи универзитети са више истраживача имају предност у метрици попут обима публикација и броја високо цитираних истраживача, јер ове метрике зависе од величине институције, а показатељ перформанси по глави становника (10%) само делимично ублажава ову пристрасност. Фокус на публикације у *Nature* и *Science*, као и на податке из *Web of Science*, фаворизује институције које објављују на енглеском језику, потенцијално занемарујући висококвалитетна истраживања на другим језицима или у регионалним часописима. Ограничење на Нобелове награде и Филдсове медаље искључује друге престижне награде и дисциплине попут хуманистичких наука или инжењерства, смањујући применљивост рангирања на различите академске области. Метрике награда за алумне и запослене фаворизују старије, етаблиране универзитете са дугом историјом производње или привлачења добитника награда, што може ставити новије институције у неповољан положај. Такође, ова листа не узима у обзир однос броја наставника и студената, запошљивост дипломаца или интернационалност, што су кључни фактори за студенте који бирају универзитет.

Данас универзитети који желе да побољшају своје позиције на ARWU често приоритетно запошљавају високо цитиране истраживаче, повећавају број публикација у врхунским часописима и подстичу међународну сарадњу, што може обликовати њихове институционалне стратегије. На крају, треба нагласити да је ARWU листа најкориснија за процену истраживачке извршености и институционалног угледа, али за обухватнију процену треба комбиновати са другим рангирањима, попут QS World University Ranking или The Times Higher Education World University Listing.

И поред тако строгих критеријума, од укупно 55 научних области, колико обухвата класификација коју примењује ово истраживање, Универзитет у Београду је, на основу показатеља везаних за научни рад својих наставника, истраживача и сарадника, високо оцењен у 16 области.

Поред Универзитета у Београду, који се налази у групацији између 401 и 500 најбољих универзитета у свету, налази се и Универзитет у Новом Саду у групи између 901 и 1000 најбољих у свету. Од осталих универзитета из бивше Југославије Универзитет у Загребу спада у групу 401–500, а Универзитет у Љубљани у групу 501–600 најбољих на свету. Приказ укупног ранга наших универзитета и ранга наших универзитета у појединим научним областима дат је у табели 3.3.

Табела 3.3. Укупна позиција и позиција по научним областима наших универзитета према Шангајској листи за 2024. годину

Универзитет	Београд	Нови Сад	Крагујевац	Ниш
Ранг	401–500	901–1000	/	/
Научна област	Ранг			
Mathematics	101–150			401–500
Physics	301–400			
Chemistry	201–300			
Computer Science & Engineering	401–500			
Energy Science & Engineering	201–300			
Food Science & Technology	101–150	151–200		
Metallurgical Engineering	101–150			
Biological Sciences	301–400			
Agricultural Sciences	201–300	301–400		
Veterinary Sciences	101–150			
Clinical Medicine	201–300		401–500	
Public Health	201–300			
Dentistry & Oral Sciences	201–300			
Pharmacy & Pharmaceutical Sciences	201–300			
Education	401–500			
Psychology	301–400			

Поред наведене, широко је позната и Тајмсва листа (*The Times Higher Education World University Rankings*)⁹ најбољих универзитета. Ова листа укључује 1.907 универзитета из 108 земаља и региона. Од универзитета из бивше Југославије у 2024. години београдски, заједно са љубљанским, налази се међу 801–1000 најбољих, крагујевачки и загребачки у категорији 1001–1200, а мариборски и сплитски су у категорији 1201–1500. Новосадски је у категорији 1500+ најбољих.

Требало би такође напоменути да је на порталу QS World University Rankings 2025¹⁰, београдски универзитет рангиран на 731–740 позицији.

Може се закључити да је београдски универзитет препознатљив на свим листама рангирања светских универзитета и да је лидер међу универзитетима у земљи и у окружењу.

3.4. Станфордска листа најцитиранијих научника за 2024. годину

Почев од 2019. године, објављено је седам верзија Станфордске листе (у даљем тексту: С-листа). Последња, седма верзија, објављена је 16. септембра 2024. године (Ioannidis, John P. A. (2024), “August 2024 data-update for *Updated science-wide author databases of standardized citation indicators*”, Elsevier Data Repository, V7, doi: 10.17632/btchxktzyw.7) и изазвала је, као и претходне, велико интересовање у свету и код нас. Тзв. Станфордска листа 2% најбољих (најутицајнијих) научника је листа од око 200.000 научника који су најцитиранији у својим

⁹ <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2024/world-ranking>

¹⁰ <https://www.topuniversities.com/world-university-rankings>

областима истраживања. Подаци о цитираности потичу из цитатне базе *Scopus*, која обухвата преко 90 милиона радова објављених у периоду од 1788. године до данас. Укупан број цитата напред наведених радова, које обухвата ова база у периоду од 1996. до данас, износи преко 1,7 милијарди. База има преко 17 милиона регистрованих аутора. За анализу цитираности издвојени су они аутори који имају бар пет радова у бази *Scopus* и тако је образован скуп од око 8 милиона чланака. Група истраживача предвођена Џоном П. А. Јоанидисом¹¹ са Станфорда редуковала је затим овај скуп на око 200.000 аутора, од којих је 100.000 рангирано помоћу тзв. композитног индикатора изграђеног на шест метрика цитата, и то: укупан број цитата; Хиршов *h*-индекс; Шрајберов (Schreiber)¹² h_m -индекс, који представља Хиршов индекс прилагођен броју коаутора; број цитата радова у којима је аутор једини аутор; број цитата радова у којима је аутор или једини или први на раду; број цитата радова у којима је аутор или једини, или први или последњи на раду. Остали аутори на С-листи су аутори који по броју цитата (са аутоцитатима и без њих) спадају у 2% најцитиранијих у одређеној научној подобласти.

Према подацима са сајта <https://elsevier.digitalcommonsdata.com/datasets/btchxktzyw/7>, седму верзију је видело преко 4 милиона посетилаца сајта, а преузело преко милион корисника. Велики број медија, као и неколико универзитета и НИО у Србији, огласило се поводом најновије Станфордске листе. У тексту који следи указујемо на својства и недостатке које С-листа¹³ садржи.

Аутори су од стране базе *Scopus* класификовани у 5 подручја (домена), 22 научне области и 174 подобласти према *Science-Metrix* класификацији¹⁴. Оваква шема поделе науке прилагођена је портфолију научних часописа које издаје *Elsevier* (око 3.000 часописа) и значајно се разликује од осталих стандардизованих класификационих шема за поделу наука, као што су Фраскати или Унескова класификација или класификација наука према УДК броју.

У табели 1 С-листе укупно је регистровано 90 истраживача чија је афилијација Република Србија. Утврдили смо да постоји још српских истраживача који у оквиру међународне сарадње, поред српске, потписују и иностране афилијације. У бази се такви српски аутори редовно налазе само са иностраним афилијацијама.

На слици 3.7. графички је приказан број аутора са С-листе за Србију и неколико суседних и других земаља са којима се уобичајено упоређујемо. Види се да Србија има преко 10 пута мање најцитиранијих истраживача у односу на Грчку, 6 пута мање него Португал, више од 5 пута мање од Чешке, 4 пута мање од Мађарске, 2 пута мање од Словеније и Румуније, 1,5 пута мање у односу на Катар, а приближно исти број најцитиранијих истраживача као Словачка, Бугарска или Хрватска. Дакле, Србија се не истиче по броју најцитиранијих научника.

Анализом података из табеле 1 С-листе могу се извести следећи закључци:

- С-листа се углавном односи на оне ауторе који су већ достигли зенит у свом истраживачком раду. На њој, по правилу, нема места за „младе лавове“, који су тренутне перјанице научних истраживања у свету и Србији и који представљају истинску снагу светске (наше) научне заједнице.
- Постоји одређен број грешака у табели 1 С-листе, а које потичу од несавршености базе *Scopus*. Најпре, погрешна је афилијација. На пример, за пет аутора из табеле 1, који су

¹¹ На предлог Одељења медицинских наука САНУ, Џон Јоанидис, професор епидемиологије и биомедицине на Универзитету Станфорд, САД, одржао је предавање у САНУ 29. јула 2021. на тему „Репродуцибилна и корисна истраживања у биомедицини и шире: преглед тренутне ситуације“ (Reproducible and useful research in biomedicine and beyond: an overview of the current situation).

¹² Schreiber, M. (2008). A modification of the *h*-index: The h_m -index accounts for multi-authored manuscripts. *Journal of Informetrics*, 2(3), 211–216.

¹³ Станфордска листа садржи две табеле:

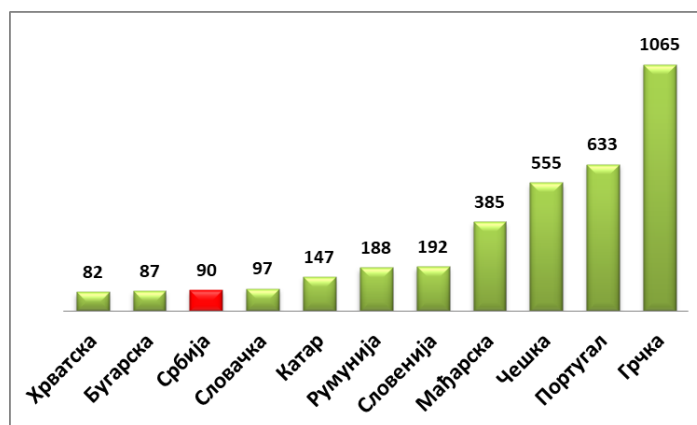
Table_1_Authors_career_2023_pubs_since_1788_wopp_extracted_202408.xlsx, која рангира научнике на основу укупних цитата радова објављених од 1788. до 2023, и

Table_2_field_subfield_thresholds_career_2023_pubs_since_1788_wopp_extracted_202408.xlsx, која рангира ауторе на основу броја цитата који су њихови радови имали само у 2023. години. Ми смо се у овом тексту бавили подацима датим у табели 1.

¹⁴ <https://www.science-metrix.com/classification/>.

чланови САНУ, а који су као другу адресу наводили *Serbian Academy of Sciences and Arts*, у бази *Scopus* појављују се са афилијацијом *Institute for the Serbian Language of SASA*. То је зато што наша академија није регистрована у бази *Scopus* под својим именом.

- Код неколицине аутора су примећене грешке у бројању цитата, а које су настале због чињенице да је ауторске профиле правио *Scopus*, а не сами аутори. У случају аутора са истим именом и презименом или средњим словом *Scopus* узме произвољну комбинацију и припише профилу аутора. Због тога је неопходно да коригујете (поправите) свој профил на *Scopus*-у и повежете га са вашим ORCID профилем (<https://orcid.scopusfeedback.com/>). У том случају ће се веродостојни подаци наћи у свакој следећој верзији бројања аутора и цитата.

Слика 3.7. Број најцитиранијих аутора по земљама према Станфордској листи

Поставља се и питање назива ових листа. Наиме, чињеница да Џон Јоанидис има афилијацију Универзитета у Станфорду не значи да је овај универзитет доминантно укључен у овај посао. Као што је познато, подаци су из базе *Scopus*, а табеле о којима се ради су део Елзевировог репозиторијума (Elsevier Data Repository). Према томе, ова листа би се могла звати Јоанидисова листа, Елзевирова или *Scopus* листа. Станфордова листа, признаћете, много лепше звучи.

Посебан проблем је подела науке на области и подобласти, како је то у наведеној листи учињено, а што највише утиче на њен садржај. Наиме, Елзевирова подела науке, као што смо већ указали, прилагођена је портфолију 3.000 часописа које ова кућа објављује. На пример, област физике у којој је активно преко половине свих физичара у свету – физика чврстог стања – у Елзевировој номенклатури не постоји јер Елзевир нема ниједан часопис из ове области.

Као што је већ раније наведено, постоји 174 подобласти, у које су сврстани сви аутори са С-листе. Најмање их је у подобласти фолклор (само 770), а највише у подобласти Artificial Intelligence & Image Processing (399.064). Дакле, да бисте били добро пласирани, веома је важно да вас уврсте у подобласт у којој нема много најцитиранијих аутора.

Следећи проблем је чињеница да С-листа није „осетљива” на научни криминал. Наиме, на С-листи се налазе и аутори који су због интелектуалног непоштења били принуђени да повуку велики број радова, а који, по правилу, имају и велику цитираност. Међу ауторима из Србије налази се аутор који је повукао 26 радова, што се на С-листи види. Шампион је један немачки анестезиолог који је повукао 216 радова. Остали научни криминалци које наша научна средина препознаје, нажалост, нису осуђени од комитета за етику у науци, па могу да се несметано „шепуре” својим присуством на С-листи.

Наведени „недостаци” у суштини нису недостаци С-листе већ базе *Scopus* зато што С-листа само „пресликава” податке не улазећи у њихово „суштинско тумачење”.

На крају, поновимо још једанпут, ако желите да се нађете на С-листи, морате свој ауторски профил у бази *Scopus* што чешће контролисати и, по потреби, кориговати. Све остало је у *Scopus*-овим рукама.

Посебно је важно истаћи да не бити на С-листи никако не значи да су такви аутори мање вредни од оних који су у оквиру 2% најцитиранијих.

4. АНАЛИЗА ОСТВАРЕНИХ РЕЗУЛТАТА НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ РАДА У 2024. ГОДИНИ

4.1. Анализа остварених резултата у 2024. години по категоријама

У ранијим годинама смо били у могућности да анализирамо научну продукцију српских научника по пројектима и научним дисциплинама. Од 2020. године, уместо пројектног, уведено је институционално финансирање, тако да је и у 2024. години могуће анализирати научну продукцију српских истраживача само по институцијама и категоријама¹⁵ научних резултата, што је и учињено у тексту који следи.

Укупно је у 2024. години финансиран рад 12.667 истраживача са пуним радним временом. Број истраживача, који је евидентиран на бази извештаја НИО (института и факултета), износи 17.281. Њихова расподела по научноистраживачким и наставним звањима дата је на слици 4.1.

Слика 4.1. Расподела броја финансираних истраживача у Републици Србији у 2024. години по научноистраживачким и наставним звањима

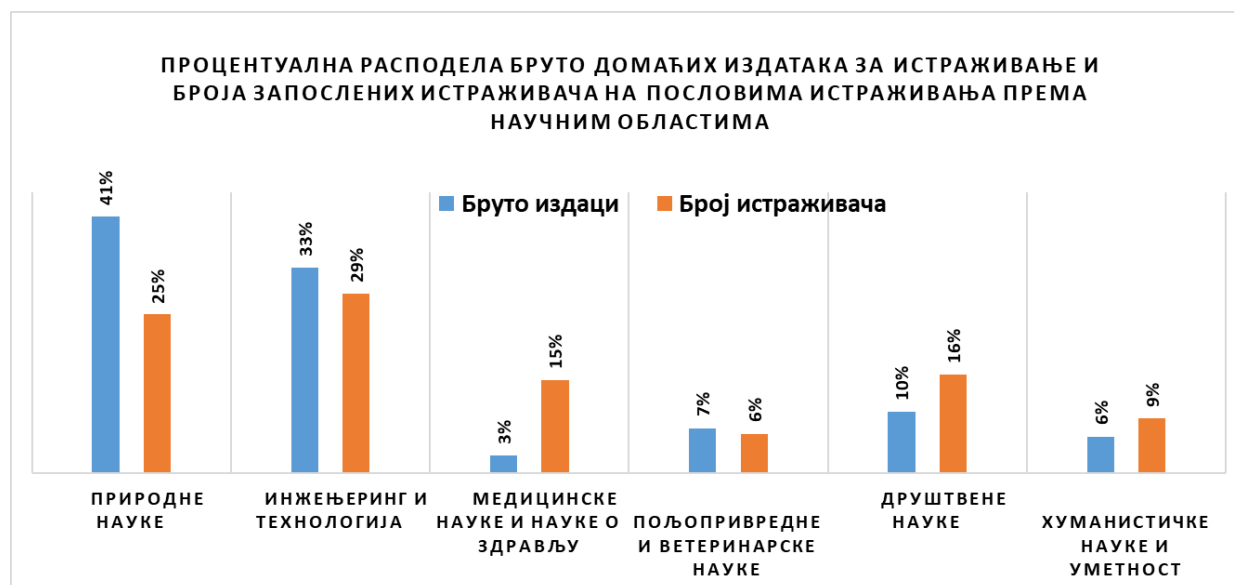
Према подацима Републичког завода за статистику¹⁶ укупан број запослених на пословима истраживања и развоја у 2024. години износи 30.810, од којих је 19.323 истраживача, 3.130 стручних сарадника, 5.668 техничких сарадника и 2.689 осталог особља. Међу истраживачима 52,7% су жене. Према истом извору, укупни издаци за научноистраживачку и истраживачко-

¹⁵ Категорије резултата научноистраживачког рада: М10 – монографије, монографске студије, тематски зборници, лексикографске и картографске публикације међународног значаја; М20 – радови објављени у научним часописима међународног значаја; научна критика; уређивање часописа; М30 – зборници међународних научних скупова; М40 – монографије националног значаја; М50 – радови у часописима националног значаја; М60 – предавања по позиву на скуповима националног значаја; М70 – одбрањена докторска дисертација; М80 – техничка решења; М90 – патенти; М100 – изведена дела, награде, студије, изложбе, жирирања и кустоски рад од међународног значаја; М110 – изведена дела, награде, студије, изложбе од националног значаја; М120 – документи припремљени у вези са креирањем и анализом јавних политика.

¹⁶ Републички завод за статистику, саопштење број 227 - год. LXXV, 29. 8. 2025.

развојну делатност (НИРД) у 2024. години износили су преко 90 милијарди РСД (90.580.802 у хиљадама), а њихово учешће у БДП-у износи 0,94%.

Процентуална расподела бруто домаћих издатака за НИРД у 2024. години и броја запослених истраживача на пословима истраживања према научним областима дата је на слици 4.2.

Слика 4.2. Расподела бруто домаћих издатака за НИРД и броја запослених истраживача у 2024. години према научним областима

Са слике 4.2. се види да је највећи број запослених истраживача у области инжењерских и технолошких наука, а да је највише средстава утрошено на истраживања из природних наука. Највећа разлика између утрошених средстава и броја запослених истраживача је у области медицинских наука и наука о здрављу.

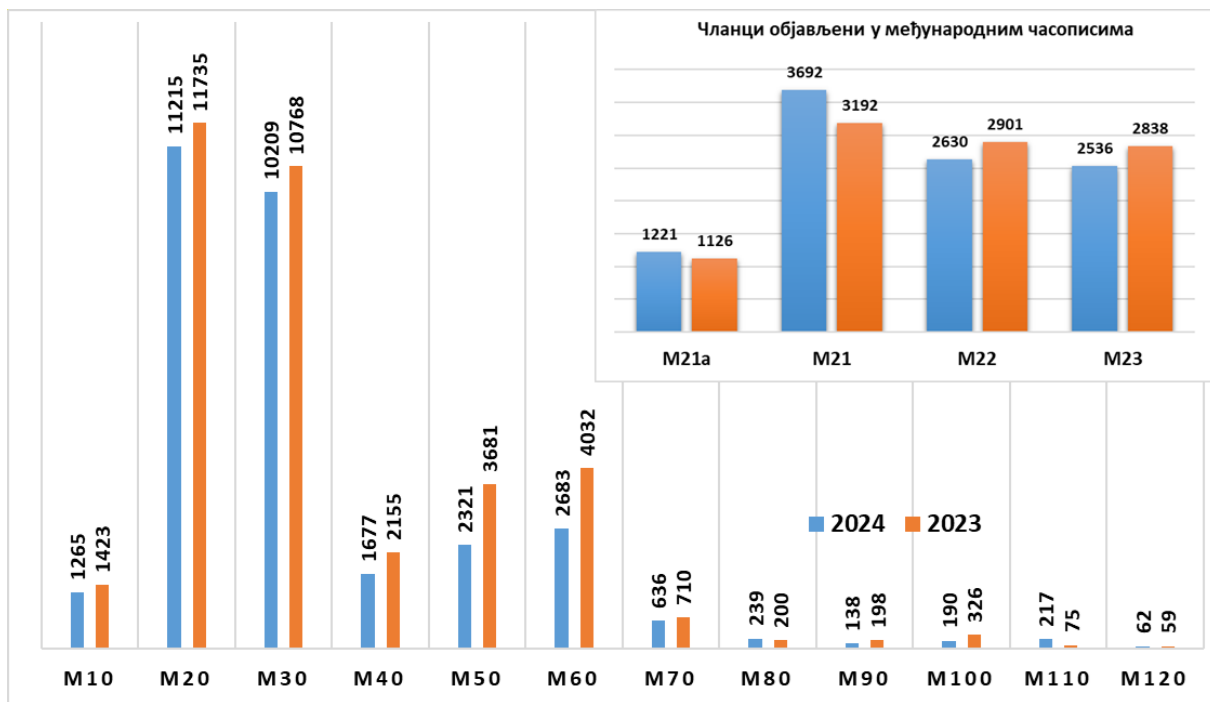
Укупан број резултата научноистраживачког рада у 2024. години износи 30.852, што је 4.510 резултата мање у поређењу са 2023. годином (35.362).

На слици 4.3. дат је графички приказ резултата научноистраживачког рада у 2024. години, по категоријама резултата. Приказани подаци о категорији и броју резултата научноистраживачког рада у 2024. години добијени су од матичних научних одбора, а на основу података који су добијени од НИО које су у систему институционалног финансирања. Ни у 2024. години нисмо у могућности да одредимо тачан број резултата научних истраживања јер се још увек појављује вишеструко бројање резултата ако су на радовима коаутори из више НИО, што није редак случај. Необјашњиво је да се, и поред вишегодишњег рада на формирању базе података о резултатима истраживања по истраживачима, то до данас није остварило. С тим у вези, и анализу која следи треба узети са извесном резервом.

Као што се са слике 4.3. види, највише објављених научних резултата у 2024. години налази се у категорији М20 (међународни часописи), затим М30 (зборници међународних научних скупова), М60 (скупови националног значаја) и М50 (национални часописи).

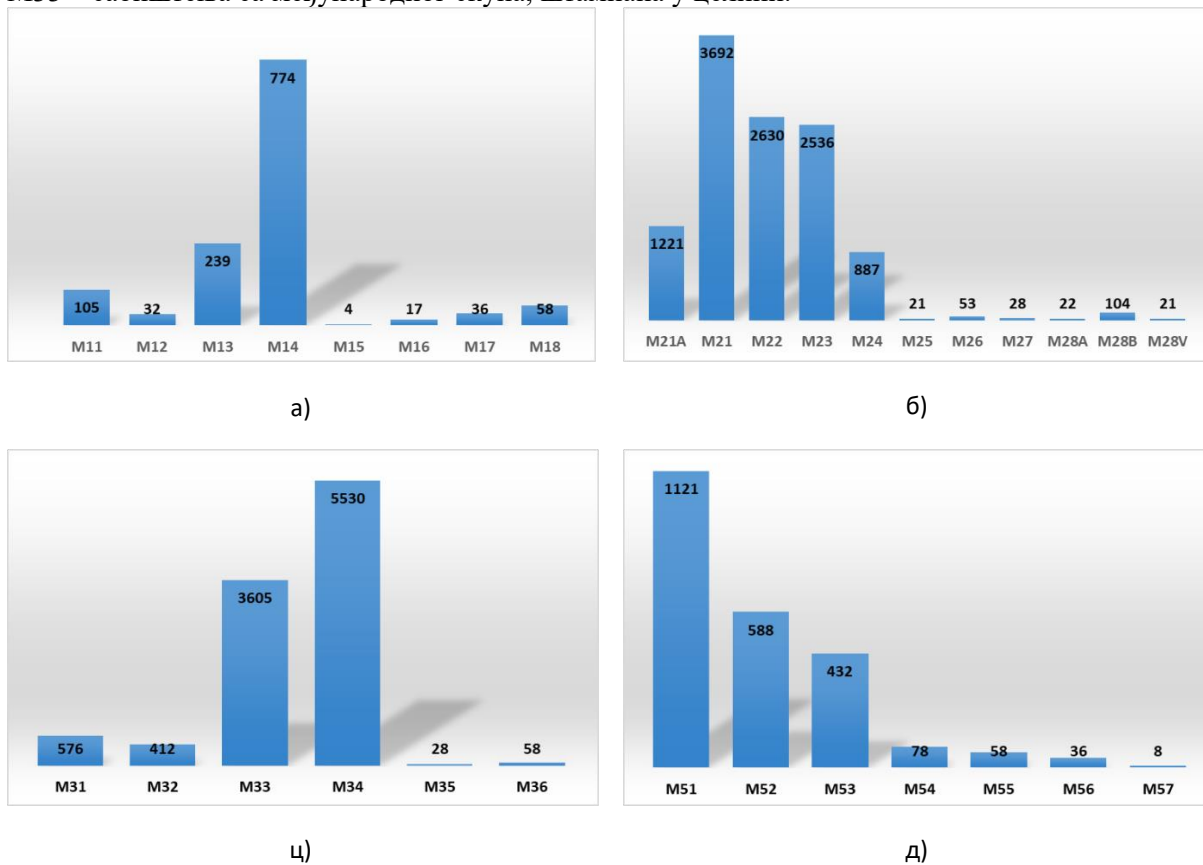
У оквиру категорије М10 (монографије, монографске студије, тематски зборници, лексикографске и картографске публикације међународног значаја), слика 4.4.а, највише радова (774) је категорије М14 (поглавље у монографији међународног значаја или рад у тематском зборнику међународног значаја).

У категорији резултата М20 (радови објављени у научним часописима међународног значаја) највише је оних категорије М21 (3692), мада је и у осталим категоријама објављен завидан број радова: 1223 (М21а), 2630 (М22), 2536 (М23), 887 (М24), слика 4.4.б. Радови наведених М20 категорија су видљиви у индексним базама (*Scopus*, на пример). Укупно је објављено 10.079 радова у категоријама М21–М23, што приближно одговара броју који је регистровала база *Scopus* за 2024. годину (10.897, слика 3.2).

Слика 4.3. Распредела броја радова објављених у 2023. и 2024. години по категоријама. Уметак: Чланци објављени у часописима највише категорије

Распредела резултата категорије М30, слика 4.4.ц, показује да готово 54% чине М34 радови (саопштења са међународног скупа штампана у изводу). Следећи по бројности (35,3%) јесу М33 – саопштења са међународног скупа, штампана у целини.

Слика 4.4. Распредела броја радова објављених у 2024. години по категоријама

Велики број радова публикован је у часописима националног значаја M50 (укупно 2321), од којих су најбројнији они категорије M51 (рад у врхунском часопису националног значаја).

Укупно је одбрањено 636 докторских теза (M70) као резултат научноистраживачког рада током 2024. године.

На основу приказа постигнутих резултата у 2024. години датих на претходним илустрацијама, може се констатовати следеће:

У научноистраживачким резултатима доминирају научни радови. Укупан број објављених докумената у 2024. години за око 13% је мањи у односу на 2023. годину. Од укупног броја остварених резултата 43,8% чине научни радови објављени у међународним или националним публикацијама са рецензијом (M20+M50). Од укупног броја објављених научних радова у 2024. години 35,5% чине радови категорије M21–M24. У врхунским међународним часописима (радови категорије M21a и M21) публиковано је 43,8% од укупног броја M20 научних радова који потичу из Републике Србије. Цитираност радова који потичу из Републике Србије је у порасту, али још увек заостаје за европским просеком, видети табелу 3.1. Доминантни резултати у областима друштвених и хуманистичких наука јесу радови објављени у домаћим часописима категорије M24 и радови монографског карактера (M10).

Број резултата који могу бити од значаја за привреду је низак. Од укупног броја свих остварених резултата патенти и техничка решења (M80 и M90) чине 1,2%. Техничка решења обухватају 239 резултата научноистраживачког рада, а 138 су патенти, сојеви, сорте или расе, на међународном или националном нивоу. Ови подаци су нижи од истих у 2023. години и недовољни да би значајније утицали на привредне токове.

еНаука

Крајем 2021. године Канцеларија за информационе технологије и електронску управу Владе Републике Србије расписала је јавни позив за изградњу Регистра истраживача у Србији. На основу овог позива развијен је информациони портал еНаука. Портал еНаука, у пуном капацитету, отворен је за све активне истраживаче у Србији 3. јула 2023. Садржи податке о научноистраживачким организацијама (НИО) у Републици Србији, њиховим истраживачима и припадајућим научним резултатима.

Крајем 2024. године Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије усвојило је „Платформу за отворену науку у Србији 2.0”¹⁷, која подразумева реализацију пет циљева: (1) отворени приступ научној литератури; (2) доступност истраживачких података; (3) отворен и транспарентан приступ истраживачким инфраструктурама; (4) транспарентност научне комуникације и методологије, укључујући доступност софтверског изворног кода, пројектне документације истраживачког хардвера и других дигиталних објеката коришћених у анализи истраживачких података, који омогућавају одрживост, транспарентност и репродуцибилност научних резултата, као и (5) развој дигиталне инфраструктуре и компетенција које омогућавају остваривање наведених циљева. Остварење ових циљева треба да допринесе већој видљивости научних резултата, бољој искоришћености буџетских средстава уложених у истраживања, већој повезаности науке, привреде и друштва, већем научном интегритету, изградњи поверења у науку, као и развоју нових истраживања и иновација.

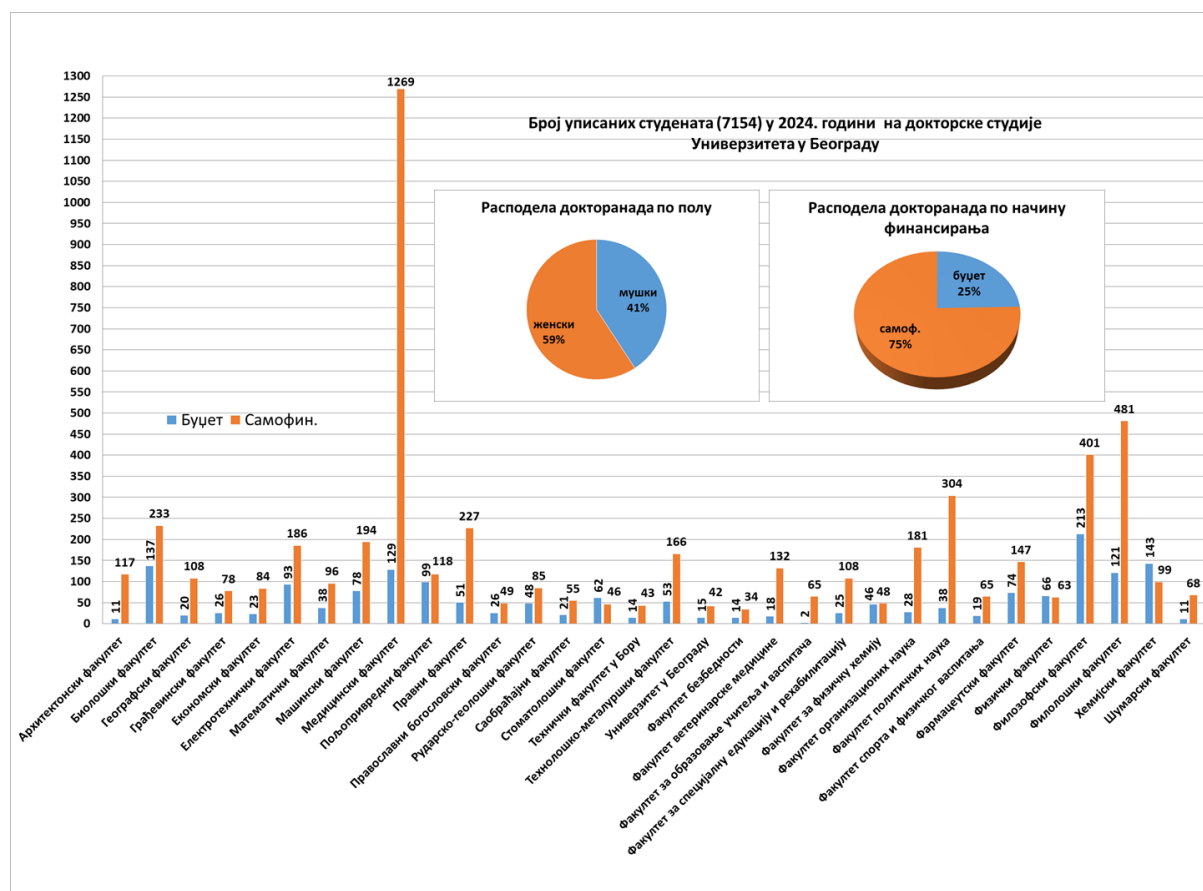
Портал еНаука тренутно обухвата податке за 20.817 истраживача из 208 организација и укупно 773.448 докумената [приступљено 30. маја 2025].

4.2. Број одбрањених докторских теза

У 2024. години су, према подацима Националног репозиторијума дисертација у Републици Србији, одбрањене 682 докторске дисертације. Према извештајима МНО, у оквиру институционално финансираних НИО у 2024. години одбрањено је 636 доктората. Судећи према овим подацима, у 2024. години је од укупног броја одбрањених докторских теза 93,3% настало у оквиру институционално финансираних истраживања. Детаљнији приказ дат је у поглављу 8.8.

¹⁷ <https://open.ac.rs/images/doc/Platforma-za-otvorenu-nauku.pdf>

На докторским студијама на Београдском универзитету постоје 32 школе докторских студија (31 факултет и докторска школа на универзитету), на којима је у 2024. години на свим годинама докторских студија било уписано 7.154 студента. Расподела буџетских и самофинансирајућих студената по овим докторским школама дата је на слици 4.5.

Слика 4.5. Расподела броја студената докторских студија на Београдском универзитету

Највећи број докторанада је на Медицинском факултету (129+1269=1398), затим следе Филолошки и Филозофски факултет. На буџету је 25% од укупног броја студената, а проценат докторанада женског пола износи 59%, видети леви уметак на слици 4.5.

5. ИНОВАЦИОНА ДЕЛАТНОСТ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Препознајући значај развоја и унапређење научноистраживачке делатности, као и подстицања трансфера знања и технологија у функцији научног, технолошког и привредног развоја Републике Србије, Законом о министарствима (Сл. гласник РС, бр. 128/2020, 92/2023) формирано је Министарство науке, технолошког развоја и иновација.

Мерено Глобалним индексом иновативности (*Global Innovation Index – GII*) из 2024. године, Република Србија је позиционирана на 52. месту од укупно 133 земље – седма у групи земаља средњих прихода и спада у умерене иноваторе.

Истраживање Светске организације за интелектуалну својину (*WIPO*) подвлачи да је тренд развоја иновација у Србији изнад очекиваног у односу на степен развоја државе, односно да Србија остварује боље перформансе у односу на ниво инвестиција у иновације. Подршка иновацијама и изградња економије знања последњих година постаје приоритет како глобално тако и у региону. Напредак је постигнут у погледу даљег јачања оквира политике иновација и доступности финансијске подршке.

Према *European Innovation Scoreboard Report* за 2024. годину, Република Србија сврстава се у категорију *Emerging Innovators* са перформансама од 62,8% у односу на ЕУ и налази се на 30. месту од посматраних 39 земаља. Важно је истаћи да је Р. Србија друга од 39 земаља према напретку у иновационим перформансама мереним EIS, остваривши раст од 4,4% у односу на ниво ЕУ из претходне године. Такође, остварено је повећање од 7,4% у поређењу са резултатима из истог извештаја за 2017. годину. Успех се посебно истиче када је реч о истраживачким системима, дигитализацији, програмској подршци, доступности финансијске подршке, повезаности система, броју иноватора и запошљавању у овој области.

Стартап екосистем Републике Србије у протеклих неколико година бележи експоненцијални раст (у просеку од 20% до 30% на годишњем нивоу са више од 700 милиона \$ излазне вредности за период 2018–2023). Процењује се да тренутно има око 800 стартапа, од којих је преко 300 стартапа основано у претходне две године. Према анкети Стартап скенера за 2024. годину, у 2024. години преко 6.000 људи ради у домаћим стартапима, што је готово дупло више у односу на период пре две године, са планом запошљавања у 2024. години са више од 3.000 новозапослених. Вредност српског стартап екосистема, према извештају *Startup Genome* износи близу милијарду долара. Национални екосистем налази се међу 20 најбољих екосистема у Европи по приступачности технолошког талента – мери способност привлачења технолошких кадрова.

Подстицањем компанија из приватног сектора, посебно великих компанија, и јавних научноистраживачких или иновационих организација да се упусте у заједничке пројекте са научном заједницом отвара се могућност за стварање нових или побољшаних комерцијално оријентисаних производа и услуга, као и иновативних технологија са значајним тржишним потенцијалом. Стављање на располагање научне изврности, људских ресурса, као и истраживачке и иновационе инфраструктуре за решавање изазова на које наилазе велике компаније, повећаће одрживост и конкурентност привреде.

5.1. Законски и стратешки оквир за развој иновација

Иновације мењају начин живота и пословања, повећавају продуктивност и позитивно утичу на економски раст, на глобалном и на нивоу земаља. У протеклим годинама, у Р. Србији су учињени и бројни позитивни помаци ка бољем окружењу за иновације. Креиран је нов Закон о иновационој делатности (Сл. гласник РС број 129/21) у 2021. години, а исте године усвојена је и прва стратегија која се односи на стартап екосистем – Стратегија развоја стартап екосистема Републике Србије за период од 2021. до 2025. године (Сл. гласник РС број 125/21).

Захваљујући подстицајном регулаторном и стратешком оквиру који се бави развојем иновационе делатности и стартап екосистема са мултисекторског аспекта, 30 наставника средњих школа и 108 наставника високошколских установа прошло је неки вид обуке за развој иновационог предузетништва и пружање подршке развоју иновативним идејама. Иновирано је и 57 студијских програма са темама које обрађују стартап предузетништво и развијено 12 акредитованих мастер програма са високотехнолошким компонентом. Изменама пореских закона, омогућено је и коришћење бројних пореских олакшица које помажу у смањивању

трошкова започињања пословања, запошљавања квалификоване радне снаге, улагања у иновације и иновативне бизниси, као и заштите права интелектуалне својине:

- Ослобођење од пореза и доприноса на зараде оснивача иновационог друштва
- Подстицаји за запослене на R&D пројектима
- 70% умањена основица пореза и доприноса за запошљавање младих повратника
- 70% мања основица пореза и доприноса за запошљавање повратника и странаца
- Порески кредит 30% за инвестирање у стартапе
- Порески кредит за улагања у алтернативне инвестиционе фондове
- Унапређен порески третман учешћа запослених у капиталу
- IP BOX
- R&D одбитак

Како се иновациона делатност развија великом брзином, потребно је континуирано пратити стање у пракси и примени закона, како би се на време уочила и отклонила евентуална ограничења и омогућило напредовање и даљи развој у области науке и иновација, као и усклађивање са законима ЕУ и других држава које постижу запажене резултате у овој области. Током 2024. одржан је низ састанака и сачињен нацрт Измена и допуна Закона о иновационој делатности, чије се усвајање очекује током 2025. године.

5.2. Институционални и инфраструктурни оквир

Министарство науке, технолошког развоја и иновација пружа континуирану инфраструктуру, стручну и финансијску подршку развоју иновативних предузећа. Како би се подржао развој предузетништва, Министарство креира мрежу подршке развоју иновација још од средње школе, кроз рад Мејкерс лабова (25), иновационих инкубатора у НИО (29), регионалних стартап центара (16), као и научно-технолошких паркова (4+1) као кровне инфраструктурне и менторске подршке за развој стартапа и технолошко-развојних компанија.

До сада су изграђена четири научно-технолошка парка – у Нишу, Чачку, Београду и Новом Саду, а планира се њихово проширење. У развој инфраструктурне мреже научно-технолошких паркова, до сада је уложено више од 53 милиона евра. Вредност субвенција за рад научно-технолошких паркова у 2023. години износила је 76 милиона динара, док су за 2024. годину из буџета РС издвојена средства у износу од 81 милион динара.

У току је и проширење инфраструктурних капацитета НТП Ниш и НТП Чачак, као и изградња новог индустријско-технолошког парка у Крушевцу. Такође, у наредном периоду планирано је оснивање и научно-технолошког парка Крагујевац, који ће за почетак пословати у оквиру центара изврсности у Крагујевцу, а касније ће своје просторије добити у оквиру Иновационог дистрикта, као и проширење НТП Нови Сад и НТП Београд, који ће своју екстензију добити и у оквиру БИО4 Кампуса.

Проширење инфраструктурних капацитета креира окружење и пружа могућност да још већи број иновативних компанија добије приступ стручној и менторској подршци за развој иновација, омогућава њихово повезивање и олакшава пласман нових производа и услуга на домаће и страно тржиште. Током 2024. године уплаћена су додатна средства за завршетак грађевинских радова, односно опремање регионалног иновационог стартап центра (РИСЦ) Нови Пазар и Лесковац, а отворен је и нови РИСЦ у Лозници.

НТП Ниш ће у оквиру свог комплекса добити још једну зграду од 17.104 квадрата, у чију изградњу ће бити уложено 26.216.000 евра и моћи ће да прими од 700 до 1.000 корисника. Проширење капацитета простора намењено је компанијама члановима и подразумева изградњу и опремање лабораторијског простора. Изградња је почела 19. фебруара 2024, а завршетак је планиран за октобар 2025. године.

У проширење НТП Чачак планирано је улагање у износу од 20.200.000 евра, а биће проширен за додатних 12.759 квадрата; на овај начин биће омогућен рад 50 нових компанија и у њима ће радити 200–300 високообразованих стручњака. Почетак радова планиран је за март 2024. године, а завршетак за март 2026.

Проширење НТП Београд на парцели непосредно уз постојећу инфраструктуру подразумева више од 9.000 квадрата (који обухватају подземни и надземни простор), а процењено је да је за њихову изградњу потребно 13.300.000 евра.

Почела је и изградња НТП Крушевац 3. марта 2024. године, а захтева улагање у износу од 16.220.000 евра и простирало се на 10.905 квадрата, а након завршетка изградње у фебруару 2026. године имаће на својој територији око 250 до 300 запослених. Парк у Крушевцу замишљен је као регионални индустријско-технолошки парк и као такав, биће усмерен на развој лаке индустрије, док су остали паркови широм земље научни. Услуге парка моћи ће да користе стартап фирме за које се сматра да имају могућност прогресивног раста и брзог напредовања, породични бизниси и млади предузетници са иновативним идејама.

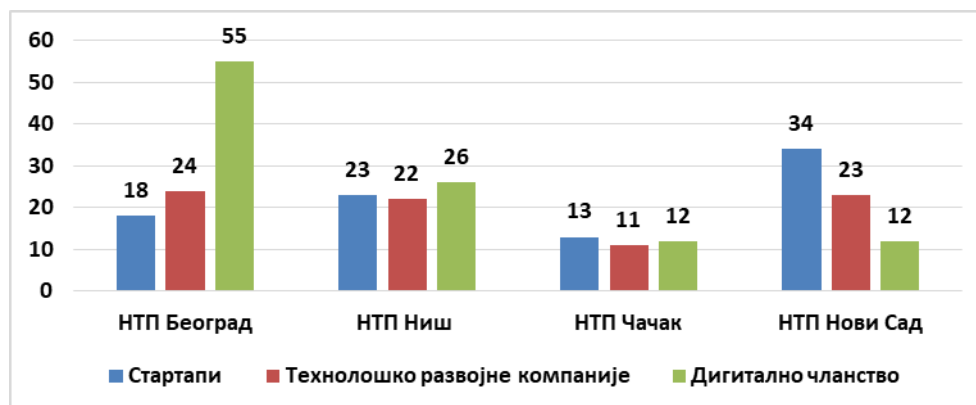
Према подацима за последњи квартал 2024. године, целокупна постојећа инфраструктура научно-технолошких паркова у Републици Србији, слика 5.1, обухвата 273 компаније, 147 стартапа (59 у дигиталном чланству), 126 технолошко-развојне компаније (46 у дигиталном чланству), више од 4.000 запослених и извоз у више од 50 земаља.

НТП Београд – укупан број компанија износи 97, од којих је 18 стартапа, 24 технолошко-развојне компаније и 55 компанија у дигиталном чланству, од којих је 33 стартапа и 22 технолошко-развојне компаније.

НТП Ниш – укупан број компанија износи 71, од којих је 23 стартапа, 22 технолошко-развојне компаније и 26 компанија у дигиталном чланству, од којих је 12 стартапа и 14 технолошко-развојних компанија.

НТП Чачак – укупан број компанија износи 36, од којих је 13 стартапа, 11 технолошко-развојних компанија и 12 компанија у дигиталном чланству, од којих је 3 стартапа и 9 технолошко-развојних компанија.

НТП Нови Сад – укупан број компанија износи 69, од којих је 34 стартапа, 23 технолошко-развојне компаније и 12 компанија у дигиталном чланству, од којих је 11 стартапа и 1 технолошко-развојна компанија.

Слика 5.1. Инфраструктура постојећих НТ паркова у Р. Србији

Иновациони систем Републике Србије се развија даљим улагањем у успостављање нових и унапређењем рада постојећих институција, као и улагањем у иновациону инфраструктуру и технолошко предузетништво у универзитетским центрима и регионима на територији Србије.

У оквиру *EBRD Technical Cooperation Project*, који се спроводи у сарадњи са консултантском компанијом *Civitta*:

- израђен је извештај „Оцена постојећих пракси научно-технолошких паркова у области управљања перформансама и идентификација могућности за унапређење”, као и документ под називом „Применљив оквир за развој система управљања перформансама научно-технолошких паркова у Србији”.
- одржане су радионице, које су биле посвећене постављању кључних индикатора учинка (KPI) са научно-технолошким парковима у Нишу, Новом Саду, Чачку и Крушевцу.
- одржане су радионице које се баве активностима везаним за сарадњу са универзитетима, програме стручне праксе и родно оријентисане иницијативе, уз учешће свих научно-технолошких паркова.

Пројекат изградње БИО4 Кампуса проглашен је за пројекат од националног значаја. Овај пројекат укључује изградњу инфраструктуре која ће подржати примене савремених технологија, усмерена изузетна истраживања, савремено образовање и интеракцију академије и

привреде. Изградња БИО4 Кампуса, која је почела крајем 2023. године, представља највеће појединачно улагање у науку у Р. Србији. Кампус представља инфраструктуру која окупља истраживаче, професоре и експерте из четири области – биомедицина, биотехнологија, биоинформатика, биодиверзитет. У првој фази ће бити изграђено 110 хиљада квадратних метара простора за лабораторије, са проширењима од преко 20 хиљада квадратних метара за просторе за велике компаније. Очекује се да ће у оквиру БИО4 Кампуса радити преко хиљаду доктора наука и да ће се ту школовати преко 4.000 студената. БИО4 Кампус обухватаће седам факултета и девет научноистраживачких и развојних института, научно-технолошки парк, као инфраструктурну подршку развоју стартап екосистема и компанија из биофарм области.

На овај начин БИО4 Кампус постаће изузетна прилика за наше истраживаче, али и сјајна прилика за повратак наших стручњака из дијаспоре. Такође, овакво мотивишуће окружење утицаће на спречавање одласка висококвалификованих стручњака из земље. С друге стране, БИО4 Кампус ће добити и интернационалну димензију, како би привукли истраживаче из целог света. Блиска и интензивна комуникација академије са индустријом, како домаћом тако и са великим светским компанијама, интензивираће предузетништво, иновације и трансфер технологије у областима које се тренутно убрзано развијају на глобалном нивоу. До сада је потписано и неколико меморандума о разумевању са великим светским компанијама попут Roche, Takeda, BGI, Swissrockets, AstraZeneca, Pfizer, Merck и бројним другим представницима БИО4 области. БИО4 Кампус представљаће место где ће се пратити савремени трендови у истраживањима, али и у ком ће се уводити и нови приступи у образовању будућих стручњака које треба припремити за садашња и будућа нова занимања и експертизе.

Области истраживања су дефинисане и кроз досадашњи успешни рад институција које ће наставити свој рад у оквиру БИО4 Кампуса. Као пример можемо навести истраживања из области онкологије, кардиоваскуларних болести, ретких болести, имунологије, развој нових лекова и дијагностичких метода, заштите животне средине, пољопривреде и производње хране, заштите биодиверзитета Р. Србије и др.

Дугорочно, овако креиран екосистем, кроз развој домаћих иновација, треба значајно да допринесе економији Р. Србије кроз отварање стартап и спиноф компанија, истраживачко-развојних центара, запошљавање људи из академије у приватном сектору и привлачење капитала за потребе развоја друштва базираног на знању. На овај начин Р. Србија ће постати креатор технологија, а не само конзумент страних решења. Идеја овог кампуса јесте да допринесе побољшању квалитета живота свих наших грађана.

У оквиру БИО4 Кампуса постојаће и сви пратећи садржаји који се налазе у оваквим кампусима, укључујући смештај студената и гостујућих истраживача.

5.3. Интеграција система подршке развоју иновација

Министарство науке, технолошког развоја и иновација, уз проширење инфраструктурних капацитета за развој иновација (проширење постојећих научно-технолошких паркова и изградња нових), у претходних годину дана интензивно је радило и на креирању неколико важних програма подршке за развој и популаризацију иновационе делатности, како би се подржао и промовисао значај науке, иновација и предузетничког начина размишљања код младих, посебно студената и истраживача, као и **интегрисао читав систем подршке развоју иновација**.

25 Мејкерс лабова – средњошколци, буђење предузетничког начина размишљања, рађање иновативних идеја

29 иновационих инкубатора у НИО – подршка развоју иновативне идеја, формирање тимова

24 РИСЦ – даљи развој иновативне идеје, добијање прве финансијске подршке, регистрација стартапа

(4+2) НТП – излазак на тржиште, скалирање, даља финансијска подршка

2 Фонда – Фонд за иновациону делатност и Фонд за науку

Мејкерс лабови представљају први корак у систему подршке развоју иновација и иновационог екосистема. Најважнија улога Мејкерс лабова огледа се у подстицању интересовања и промоцији науке и иновација код деце већ од 14. године. То су

мултидисциплинарни иновативни простори у средњим школама, у којима ученици заједно са наставницима истражују, стварају и повезују се са локалном заједницом и привредом. Рад Мејкерс лабова заснива се на повезивању *STEAME* области (science, technology, engineering, art, math, entrepreneurship / наука, технологија, инжењерство, креативне индустрије, математика, предузетништво). Ученици и наставници кроз рад у Мејкерс лабовима приступају науци на сасвим другачији начин, искуствено, кроз бројна истраживања, експерименте, *STEAME* програме, предавања уз сопствену иницијативу и природну радозналост. Мејкерс лаб је простор који је намењен не само образовању већ простор за инспирацију, креативност и иновације, центар где се спајају идеје и технологија како би створили платформу за неограничено експериментисање, учење и стварање. Мејкерс лабови су пројекат Групе за образовање чији је циљ подршка средњошколском образовању, промоција науке, технологије, креативних индустрија и предузетништва. Група је настала удруживањем четири организације, и то Центра за промоцију науке – чији је оснивач Министарство науке, технолошког развоја и иновација, Нордеус фондације, Достигнућа младих у Србији и Иницијативе Дигитална Србија.

У циљу креирања свеобухватног система подршке креирању иновација још од средње школе, Министарство је развило **Програм формирања и развоја иновационих инкубатора** у научноистраживачким организацијама, који има за циљ развој предузетничких компетенција, повећање броја стартап тимова са пословним идејама, као и повећање броја стартапа у најранијој фази развоја, са нагласком на пружање обука, менторског вођења и саветовања, како би се олакшао њихов раст и омогућио несметани улазак и успех на тржишту. Такође, један од циљева Програма је и подстицање мултидисциплинарности и сарадње НИО са једном или више сродних НИО и/или са научно-технолошким парком. **Кроз Програм је подржано формирање 14 иновационих инкубатора у укупном износу од 60 милиона динара, и то у оквиру следећих научноистраживачких организација:**

Биолошки факултет, Београд	Технолошки факултет, Лесковац
Електротехнички факултет, Београд	Универзитет у Крагујевцу
Институт Биосенс, Нови Сад	Факултет за машинство и грађевинарство, Краљево
Институт за физику, Београд	Факултет организационих наука, Београд
Машински факултет, Београд	Факултет техничких наука, Чачак
Машински факултет, Ниш	Хемијски факултет, Београд
Пољопривредни факултет, Београд	Технолошко-металуршки факултет, Београд

Иновациони инкубатори успостављени су на факултетима и институтима у седам градова – Београду, Новом Саду, Нишу, Крагујевцу, Чачку, Краљеву и Лесковцу, чиме је омогућена широка територијална покривеност и децентрализована подршка академској заједници за подстицање, промоцију и развој иновативних идеја код студената, истраживача и професора. Осим подршке усмерене на тимове, Програм је допринео и јачању капацитета координатора и тима инкубатора, у циљу пружања адекватне подршке за оснивање већег броја стартапа који потичу из академских институција.

Захваљујући изузетном раду пројектних тимова инкубатора, менторску и програмску подршку за развој својих иновативних идеја добила су 133 академска стартап тима – 43 студентска тима, 9 професорских тимова, 28 истраживачких тимова и 53 мешовита тима. Инкубатори су организовали више од 600 догађаја, међу којима су радионице, хакатони, обуке, менторске сесије и умрежавања, који су окупили преко 7.500 учесника, чиме су значајно допринели унапређењу предузетничког начина размишљања и развоју иновативних идеја, посебно код младих.

Значајан успех иновационих инкубатора у првој години рада резултирао је креирањем програма финансијске подршке, од стране Фонда за иновациону делатност, за даљи развој постојећих и оснивање нових иновационих инкубатора у НИО, док ће Министарство наставити да прати њихов програмски рад и интеграцију са другим субјектима иновационог екосистема Републике Србије.

У октобру 2024. године Министарство науке, технолошког развоја и иновација расписало је Јавни позив за **Програм унапређења иновационе делатности**, који има за циљ свеобухватно унапређење иновационе делатности у Републици Србији, кроз детаљну анализу система и јачање људских и програмских капацитета. Реализацијом овог програма Р. Србија ће оснажити иновациону делатност и унапредити њен квалитет, чиме ће допринети општем друштвеном и економском напретку и унапредити позицију Републике Србије на међународној сцени. У 2024. години, у оквиру овог програма, за финансијску подршку одобрено је 6 пројеката, и то по један у оквиру посебног циља 1 – Израда и спровођење програма подизања капацитета запослених у иновационој делатности – иновационих менаџера, и посебног циља 3 – Израда индикатора за праћење стартап и иновационог екосистема и спровођење свеобухватне анализе стања иновационе делатности, као и четири пројекта у оквиру посебног циља 2 – Израда и реализација програма акцелерације кроз обуке и подршку стручњака из одговарајућих области, а у циљу јачања капацитета стартапа.

Посебан циљ 1 овог програма омогућиће јачање компетенција и уједначену полазну основу за ефикаснији рад са корисницима, али и допринети бржој интеграцији новозапослених и већем повезивању у оквиру иновационе заједнице. Развијени програм треба да обухвати три нивоа: основни, средњи и напредни, у зависности од знања и искуства сваког појединца. Иновациони менаџери препознати овим програмом су сви запослени усмерени на рад са корисницима у Мејкерс лавовима, иновационим инкубаторима у НИО, регионалним иновационим стартап центрима (РИСЦ) и научно-технолошким парковима (НТП). Овај програм реализује Национална алијанса за локални економски развој (НАЛЕД), у сарадњи са Факултетом организационих наука Универзитета у Београду и Техничким универзитетом у Минхену (Technical University of Munich – TUM).

5.4. Дигитални алати/сервиси

Како би објединио целокупан научноистраживачки и иновациони екосистем РС и отвориле институције једне ка другој, али и ка широј јавности, Министарство је, уз сарадњу других органа и организација, у претходном периоду припремало и реализовао неколико важних пројеката који су имали за циљ креирање дигиталних платформи научноистраживачке и иновационе делатности:

- **еНаука** – регистар НИО, регистар истраживача и научних радова; у оквиру система еНаука тренутно је регистровано 208 научноистраживачких организација које имају пријављена именована лица за рад у систему, 20.817 активних истраживача са објављених 773.448 научних резултата.

- **еИновације** – интегрисан информациони систем који има за циљ да унапреди конкурентске предности и створи транспарентно, отворено и одрживо окружење за иновације, што ће даље резултирати олакшаним приступом изворима финансирања и бољом повезаности субјеката унутар иновационог екосистема. Овај дигитални алат карактерише и повезаност са другим развијеним веб-сервисима попут АПР-а, CROSO, Завода за интелектуалну својину и других, који се по аутоматизму преузимају приликом регистрације, што значајно убрзава процес пријаве. Тренутно је регистровано 360 иновативних субјеката и 31 субјекат иновационе инфраструктуре.

- **Портал отворене истраживачке инфраструктуре (e4I портал)** – циљ је повећање видљивости и доступности опреме и услуга НИО, односно максимална искоришћеност опреме и њена комерцијална употреба (за потребе државног и приватног сектора). За израду Портала задужен је тим стручњака Машинског факултета из Ниша, а почетак продукционог рада очекује се током 2025. године. Портал је постављен на тестно окружење Канцеларије за ИТ и еУправу, а пријављивање на платформу врши се уз помоћ ConsentID.

У наредном периоду, осим оптимизације рада и проширења функционалности постојећих дигиталних сервиса, планиран је и продукциони рад још два дигитална алата:

- **B2B портал** – портал намењен повезивању компанија, стартапа, спинофа и других малих и средњих иновативних компанија са великим компанијама у циљу креирања иновативних решења за постојеће проблеме, ради оптимизације, модернизације и унапређења пословања.

- **S2B портал** – портал за повезивање научноистраживачких организација и велике и мале привреде

5.5. Промоција иновационе делатности и подстицање сарадње науке и привреде

У мају 2024. године у оквиру 66. међународног сајма технике и техничких достигнућа реализована је поставка под називом „**Играј за човечанство! Наука за све – Закорачи у одрживу будућност**”, која је бројала 114 појединачних поставки, 63 излагача, 9 панела и 9 предавача/говорника, а коју је посетило више од 19 хиљада посетилаца.

У октобру 2024. године, Министарство науке, технолошког развоја и иновација расписало је други Јавни позив за **Програм промоције и популаризације иновационе делатности**. Општи циљ овог програма је подизање свести шире јавности (универзитетске, академске, научноистраживачке и пословне заједнице, а посебно младих) о значају развоја иновационе делатности и мерама подршке развоја технолошких и друштвених иновација, стартап екосистема, иновационог предузетништва и иновационе инфраструктуре. Крајњи циљ овог програма је остварење континуираног доприноса расту конкурентности Републике Србије и изградњи економије засноване на иновацијама и знању. Реализацијом овог програма Република Србија настоји да промовише схватање иновативне делатности као друштвено корисне делатности која омогућава развој и напредак научне и друштвене заједнице и представља средство подизања конкурентности на светском тржишту. У 2024. години, у оквиру овог програма, за финансијску подршку одобрено је 14 пројеката укупне вредности близу 70 милиона динара, и то:

- 5 пројеката у оквиру посебног циља 1 – Пружање подршке организацији манифестација и догађаја који доприносе промоцији и популаризацији иновација и иновационог предузетништва и повећавају видљивост и значај иновационе делатности, односно које промовишу и подстичу предузетничко размишљање и комерцијализацију иновативних решења, на националном нивоу
- 5 пројеката у оквиру посебног циља 2 – Планирање, израда и спровођење промотивне кампање о значају развоја иновација и иновационог предузетништва, на националном нивоу
- 4 пројекта у оквиру посебног циља 3 – Пружање финансијске подршке организацијама у оквиру иновационог екосистема за омогућавање учешћа стартапима на међународним конференцијама, са циљем јачања њихове међународне видљивости, умрежавања и размене знања и искустава на глобалном нивоу, чиме се унапређује њихов потенцијал за раст.

Значајни резултати у промоцији иновационе делатности постигнути су и кроз **Такмичење за најбољу технолошку иновацију**.

Такмичење за најбољу технолошку иновацију у Србији, као државни пројекат, непрекидно се одржава почев од 2005. године. Такмичење се одвија у организацији ресорног Министарства науке Р. Србије, а реализује га Организациони тим са Факултета техничких наука у Новом Саду и Технолошко-металуршког факултета у Београду. Партнери у организацији су Привредна комора Србије, Иновациони фонд Републике Србије, Завод за интелектуалну својину, РТС, РТВ, као и сви други медији са националном, регионалном или локалном фреквенцијом.

Победник средњошколске Иновативне идеје у 2024. години је тим ЧУЈЕМО ВАС из Гимназије у Ужицу, а победник студентске Иновативне идеје је тим Минут ДОО, са Технолошко-металуршког факултета у Београду.

У категорији реализоване иновације била су пријављена 54 тима из 31 општине из Р. Србије. Победник је тим ДЕТЕКТОР "N" из Ниша, са иновацијом ДЕТЕКТОР ПРЕКИДА НЕУТРАЛНОГ ВОДА.

За категорију иновативно село било се пријавило 12 тимова. Победнички тим је био из села Заблаће, општина Чачак.

Фонд за иновациону делатност креирао је и спровео **GovTech програм**, који има за циљ да финансијски подржи иновативна решења за постојеће проблеме које су номинирали представници јавних предузећа и ЈЛС. Кроз овај програм биће финансирано 20 иновативних решења која ће унапредити ефикасност и квалитет услуга јавног сектора Р. Србије. Вредност

финансијске подршке износи од 60.000 до 120.000 евра по пројекту. Током прве фазе програма пријављена су 54 изазова, што показује висок ниво спремности јавног сектора за модернизацију и дигиталну трансформацију. Од укупно 54 изазова, Комисија је одабрала 24, за које се током друге фазе пројекта развијало решење (креирано од стране НИО или стартапа).

У наредном периоду планирано је јачање везе између науке и привреде кроз:

- подстицање израде доктората у привреди, односно израде целокупног или одређеног дела истраживања у оквиру докторске тезе у сарадњи са правним лицем
- подстицање оснивања већег броја стартапа из академског сектора (спинофа) кроз унапређење регулаторног оквира
- излагање научне опреме и услуга (e4I портал) и повезивање научноистраживачких организација, стартапа и великих компанија (B2B и S2B портал)
- јачање капацитета иновационих инкубатора и регионалних иновационих стартап центара за сарадњу са привредом.

5.6. Развој вештачке интелигенције

Република Србија опредељена је да постане лидер у региону у иновативним технологијама. Фокус је на јачању привреде засноване на знању и иновацијама, посебно у области вештачке интелигенције и биотехнологије. Иновације које свакога дана настају уз помоћ ових кључних технологија, обликују и нашу садашњост и нашу будућност, а то је нарочито видљиво и важно у областима, образовања, здравља, исхране, па и националне безбедности. Навешћемо само један пример, у здравству су великом брзином почели да се појављују нови начини дијагностике и нови лекови за најтеже болести, као што су дијабетес или канцер.

Република Србија се на Индексу мрежне спремности (*Networked Readiness Index*) Светског економског форума налази на 55. месту од 131 рангиране економије, док је на Crunchbase платформи више од 25 компанија из Републике Србије које се баве развојем решења у области вештачке интелигенције. Према Индексу спремности држава за коришћење вештачке интелигенције (*AI Government Readiness Index*), који је израдила организација Оксфорд инсајтс (*Oxford Insights*), Република Србија заузима 57. место од 193 земље. У односу на околне државе, налази се испред већине: Републике Северне Македоније (83), Хрватске (70), Црне Горе (78), Румуније (64), Албаније (89) и Босне и Херцеговине (117), док је иза Мађарске (45) и Бугарске (51). Иако је фокус Индекса на пружању јавних услуга, постављени индикатори указују и на степен зрелости приватног сектора и друштва у целини за технолошка решења заснована на вештачкој интелигенцији.

У прилог посвећености Р. Србије за развој и примену вештачке интелигенције, говори и чињеница да су у марту 2023. године усвојене Етичке смернице за развој, примену и употребу поуздане и одговорне вештачке интелигенције, као и чињеница да је током 2024. године сачињена друга по реду Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период 2025–2030. годинае, усвојена почетком 2025. године, а која је поставила нове циљеве којим ће Р. Србија утемељити своју позицију лидера у овој области и отворити врата за нова улагања и бржи економски развој. Р. Србија се тиме не само прилагођава будућим изазовима већ активно ради на стварању економије која ће предупредити наведену опасност, обезбеђујући нашим грађанима сигурност и просперитет у све дигиталнијем свету.

У току 2024. године, одлуком Владе Републике Србије, основан је **Савет за вештачку интелигенцију** са задатком да усклађује и координира активности на спровођењу стратешког оквира из области развоја вештачке интелигенције, прати реализацију планираних мера и активности, прати стање, потребе и стандарде развоја и примене вештачке интелигенције у Републици Србији и свету. У току је и израда првог Акционог плана нове Стратегије, као и израда првог Закона о вештачкој интелигенцији.

Препознавање доброг смера развоја регулативе у области вештачке интелигенције може се видети и кроз чланство Републике Србије у међународним организацијама Евро НРС и GPAI (Global Partnership for Artificial Intelligence), у којем је Р. Србија имала активну улогу, те је изабрана и за државу која ће након Индије председавати овом организацијом.

Република Србија, као копредседавајућа држава GPAI, била је домаћин Самита глобалног партнерства за вештачку интелигенцију у Београду, који је окупио више од 140 делегата и 500

стручњака и 1500 посетилаца из 45 земаља. Током самита, на предлог Министарства науке, технолошког развоја и иновација, усвојена је Београдска министарска декларација у области вештачке интелигенције, која издваја кључне приоритете за будућност вештачке интелигенције, укључујући и поновно потврђивање вредности и принципа очувања индивидуалних слобода, демократских вредности, владавине права и људских права као основа за развој и примену вештачке интелигенције, унапређење глобалне сарадње кроз подршку интегрисаном партнерству са OECD-ом ради креирања одрживог и поузданог AI екосистема, признавање дигиталних разлика између развијених земаља и земаља у развоју са фокусом на смањење ових разлика и промовисање једнаких могућности за све, промоција сигурне и одрживе вештачке интелигенције, рад на решавању глобалних изазова, укључујући запошљавање, управљање подацима, заштиту приватности, одрживу пољопривреду, биотехнологију и еколошке утицаје.

5.7. Фонд за иновациону делатност

Примарна улога Фонда за иновациону делатност јесте повезивање и унапређивање веза између науке и привреде, подржавање иновативног предузетништва, нарочито у раној фази развоја, у циљу развоја нових производа и технологија и њиховог пласирања на тржиштима, и то све у сарадњи са међународним финансијским институцијама, организацијама, донаторима и приватним сектором. У протеклих десет година рада, Фонд за иновациону делатност је препознат као један од важних чинилаца иновационог система Републике Србије и активан је партнер у дефинисању и имплементацији националних иновационих политика, што је подржано кроз финансирање рада Фонда из буџета Републике Србије, али и од стране међународних организација и финансијских институција.

У 2024. години је одобрено и уговорено 37,74 милиона евра према распореду приказаном у табели 5.1.

Табела 5.1. Преглед одобрених средстава по програмима Фонда за иновациону делатност Р. Србије у 2024. године

Програм	Број пријава/ ваучера одобрених за финансирање/ улагање	Укупна вредност пројеката/ваучера/ улагања (ЕУР)	Учешће Фонда у финансирању (ЕУР)
Програм Паметни почетак	42	2.329.509	2.117.030
Програм раног развоја	67	10.465.479	7.192.307
Катапулт			
Улазни грант	42	1.474.152	1.474.152
Коинвестирајући грант	13	3.306.076	6.681.134
Програм суфинансирања иновација	15	11.069.764	7.150.629
Програм сарадње науке и привреде	14	9.502.096	6.558.475
GovTech програм	19	1.691.769	1.135.132
Иновациони ваучери	80	578.219	346.937
Програм трансфера технологије	4	81.088	81.088
Програм <i>Serbia Ventures AI</i>	1	25.000.000	5.000.000
Укупно	297	65.498.152	37.736.884

Реализација сваког програма појединачно може се наћи у Извештају о остваривању програма рада Фонда за иновациону делатност за 2024. годину, који је доступан на веб-порталу Фонда за иновациону делатност Републике Србије (<https://www.inovacionifond.rs/cir/o-fondu/dokumenti-i-akti/izvestaj-o-radu>).

5.8. Патенти

У току 2024. године поднето је 138 пријава националних патената (табела 5.2), што је за 18% више пријава у односу на 2023. годину. Укупно је поднето 56 пријава малих патената, што је за 15% мање у односу на 2023. годину. Од укупно 138 пријава које су поднели домаћи подносиоци, 69 су поднела физичка лица, 54 институти и факултети, а 15 привредна друштва.

Очигледно је да су најбројнија физичка лица која пријављују патенте, а не привредна друштва. С обзиром на то да су у свету привредни субјекти ти који су најбројнији подносиоци патентних пријава, може се закључити да наша привреда има веома мали иновативни потенцијал и потребе за стварањем иновација које би заштитила патентом. С друге стране, иновациона политика која се води у Републици Србији није довољно фокусирана на патентну заштиту.

Табела 5.2. Пријављени и регистровани патенти домаћих подносилаца у периоду 2020–2024.

Домаћи подносиоци		2020	2021	2022	2023	2024
Физичка лица	Пријављено	91	96	86	70	69
	Регистровано	23	29	12	7	10
Институти и универзитети	Пријављено	32	32	22	31	54
	Регистровано	15	10	9	6	7
Привредна друштва	Пријављено	15	20	19	16	15
	Регистровано	14	8	7	3	2
Укупно	Пријављено	138	138	127	117	138
	Регистровано	52	47	28	16	19

У 2024. години је регистровано укупно 19 патената домаћих подносилаца. Током 2024. године регистровано је 35 малих патената на име домаћих лица, табела 5.3.

Табела 5.3. Пријављени и регистровани мали патенти домаћих подносилаца у периоду 2020–2024.

Домаћи подносиоци		2020	2021	2022	2023	2024
Физичка лица	Пријављено	71	55	38	40	46
	Регистровано	41	37	22	9	26
Институти и универзитети	Пријављено	7	38	30	22	5
	Регистровано	5	9	14	5	6
Привредна друштва	Пријављено	4	21	6	4	5
	Регистровано	1	3	/	2	3
Укупно	Пријављено	82	108	74	66	56
	Регистровано	47	49	36	16	35

5.9. Привредна комора Србије

Привредна комора Србије (ПКС) је национална организација свих привредних субјеката, која своју традицију, искуство, знање, стручност и мрежу ставља у службу најбољег интереса својих чланица и домаће привреде. Препознавши значај иновација за покретање и развој привреде, Привредна комора Србије се позиционирала као један од најзначајнијих актера националног иновационог система: покреће иницијативе, даје предлоге, учествује у обезбеђивању системских услова за стварање, развој и примену иновација и нових технологија, као и за привлачење страних инвеститора.

5.9.1. Служба за иновације

Служба за иновације, у 2024. години, реализовала је следеће активности у области иновација и сарадње науке и привреде:

5.9.1.1. Креирање иновационог екосистема стимулативног за настајање и развој иновативних привредних друштава

- Сарадња са радним групама, комисијама и стручним телима у вези са законима, стратегијама, акционим плановима, регулативом и политикама развоја иновационе делатности – Steering Committee member under the IPA 2018 – Direct Award to the Innovation Fund – Increased innovation capacity and technological readiness of SMEs; радна група за израду Нацрта Програма развоја интелектуалне својине у Републици Србији, посебна радна група за припрему текста Нацрта Програма развоја интелектуалне својине Републике Србије.

- Организовање радних састанака са креаторима политика иновационог екосистема ради приоритизације кључних поступака за привреду и идентификације највећих проблема у пракси – сарадња са Министарством науке, технолошког развоја и иновација, Министарством просвете, Министарством привреде итд.

5.9.1.2. Јавно-приватни трансфер знања – разматрање политика које би олакшале сарадњу наука–привреда и трансфер технологија како би се превазишле баријере

- Савет за сарадњу науке и привреде¹⁸ – као стручно консултативно тело Управног одбора Привредне коморе, има улогу да гради и унапређује сарадњу привреде са универзитетима, факултетима и научним институтима у циљу промовисања иновативних решења и услуга привреди; редовно одржавање седница Савета за сарадњу науке и привреде; промоција активности ПКС и свих чланова Савета на седницама, као и актуелних догађаја у земљи и иностранству; Савет утврђује приоритетне проблеме у пракси и дефинише адекватне активности и предлоге за њихова решења.

- Платформа/веб-сајт Савета за сарадњу науке и привреде – чији су главни задаци: пружање свих релевантних информација заинтересованим странама, промовисање значаја сарадње и остварених резултата, јачање капацитета за сарадњу и праћење ефикасности сарадње. Ова платформа пружа преглед разних услуга које истраживачке институције могу да понуде привредним друштвима и да их повеже са финансијским актерима преко пословних инкубатора, научних и технолошких паркова, центара за трансфер технологије. www.nip.rs

- Промоција билтена Савета за сарадњу науке и привреде на месечном нивоу – садржи преглед активности релевантних институција и корисних информација које воде ка иновативним решењима.

- Организација „Дани науке и привреде” – одржани у сарадњи са истраживачима трију факултета Универзитета у Београду, Саобраћајним, Економским и Факултетом организационих наука, и Европском мрежом предузетништва.

5.9.1.3. Подршка иновативној привреди – промоција иновација и финансијска и инфраструктурна подршка

а) Промоција иновација – организација конференција, обука, тренинга, радионица, семинара на тему иновација, технолошког развоја и права интелектуалне својине, иновативних стартапова; информисање чланова Коморе о најновијим технолошким решењима, умрежавање компанија и научноистраживачких институција, проналажење потенцијалних инвеститора, помоћ при проналажењу и аплицирању за средства државних и међународних фондова и др.

- Наставак активности и рад на популаризацији пројекта „Најбоља технолошка иновација 2024.” – Такмичење за најбољу технолошку иновацију у Србији, као државни пројекат, непрекидно се одржава почев од 2005. године и у 2024. години је било двадесето по реду. До сада су додељене награде у вредности од 117.550 милиона динара, основано је преко 88 предузећа, учествовало је 3.479 тимова, одржано је 506 тренинга и обука које је похађало преко 11.000 људи – истраживача, високотехнолошких компанија, студената, иноватора. Написано је скоро 1.300 бизнис и маркетинг планова, пословних модела, ангажовано је 384 рецензента.

- Промоција услуге Завода за интелектуалну својину „Дијагностика интелектуалне својине” – за сва технолошка и производна предузећа која желе да процене своју снагу у области ИС и да је користе за свој развој. Услуга дијагностике интелектуалне својине је потпуно бесплатна за сва предузећа у Србији; организација и промоција заједничких обука из области интелектуалне својине.

- Промоција публикација *Подршка иновативним партнерствима науке и привреде, Serbia Innovation, Партнерство за иновације – нови модел подстицања иновација кроз поступке јавних набавки, Акредитоване универзитетске лабораторије, Акредитовани институти у Републици Србији.*

б) Финансирање иновација и програма подршке (Фонд за иновациону делатност, Фонд за науку) и промоција пореских подстицаја

- Сарадња са Фондом за иновациону делатност – организација радионица како би се учесницима приближиле могућности финансирања и аплицирање на програме Фонда (Програм

¹⁸ Председник Савета Иван Зекавица, компанија Фесто, члан радне групе за измену Закона о иновационој делатности и члан Националног савета за научни и технолошки развој Министарства науке, технолошког развоја и иновација.

раног развоја, суфинансирања иновација, програм Катапулт, иновациони ваучери, програм сарадње науке и привреде...).

- Промоција брошуре *Финансијска и инфраструктурна подршка иновационој делатности* – садржи информације о доступним изворима финансирања, као и списак организација које пружају инфраструктурну подршку за стартапове и МСП које се баве иновативном делатношћу.

- в) Промоција инфраструктурне подршке (НТП и бизнис-инкубатори)

- Публикација *Serbia Innovation* – намењена промоцији научно-технолошких паркова Србије и других информација које су од користи за интернационализацију. Публикација је намењена делегацијама које долазе у PKS, амбасадама и страним компанијама и привредним друштвима које би искористиле чланство у НТП.

- Подршка и информисање научно-технолошких паркова / бизнис-инкубатора – Служба информише о позивима за учешће на сајмовима, б2б сусретима, изворима финансирања, догађајима, радионицама у циљу унапређења ефикасности и конкурентности иновативних привредних друштава.

5.9.1.4. Унапређење међународне сарадње у области науке и иновација – учествовање у националним и међународним догађајима који имају за циљ креирање и поспешивање иновационог екосистема и подизање значаја привредног развоја базираног на знању и иновацијама

- Сарадња са представништвима Привредне коморе Србије и центрима PKS за међународну сарадњу – промовисање научно-техничких активности Србије и пружање релевантних информација у вези са коришћењем најсавременије технологије, иновација и знања у различитим областима деловања, информисање и припрема иновативних привредних друштава.

5.9.2. Извештај о раду групације за акцелераторске технологије за 2024. годину

У мају 2017. године, у оквиру Привредне коморе Србије основана је Групација за акцелераторске технологије. Њу чине привредна друштва из Србије заинтересована за развој и примену акцелераторских технологија, и то кроз послове у Европској организацији за нуклеарна истраживања (ЦЕРН), Женева, Швајцарска, и Обједињеном институту за нуклеарна истраживања (ОИНИ), Дубна, Русија, и потенцијално у Централноевропском конзорцијуму истраживачких инфраструктура (ЦЕРИК). Ти послови се могу добити на основу пуноправног чланства Србије у првој од ових организација и њеног придруженог чланства у другој организацији, и евентуално на основу њеног посматрачког статуса у трећој организацији. Циљеви Групације су да тим пословима допринесе како повећању индустријског повраћаја Србије из те три велике међународне организације, тако и развоју високих технологија у земљи.

У октобру 2019. године, потписан је Меморандум о разумевању о развоју и примени акцелераторских технологија између Министарства просвете, науке и технолошког развоја Србије, Привредне коморе и ОИНИ-ја. Истог дана је потписан и пројекат „Развој и примена акцелераторских технологија”, чији су реализатори предузећа из Групације и ОИНИ. Вредност пројекта је 25.000 \$ годишње. Та средства се издвајају из годишње чланарине Србије у ОИНИ-ју. Пројекат омогућава покривање трошкова боравка представника предузећа из Групације у ОИНИ-ју и представника ОИНИ-ја у Србији, са циљем да се изабере и дефинишу послови у оквиру изградње акцелератора у ОИНИ-ју које ће добити предузећа из Србије.

У 2023. години привредно друштво „Ралбинг Београд” потписало је уговор у вредности од 158.000 EUR; посао је реализован и опрема испоручена 2024. године. ЈОЛА Институт је уговорила развој, пројектовање, производњу и испоруку извора једносмерне струје у оквиру управљачког система колајдера NICA, чија вредност посла износи 38.000 €; испорука извршена у року и на време. Привредно друштво „Promaschinen” је у 2024. години испоручило 10 Фарадејевих цилиндара у износу од 97.000 €.

Збирно гледано, вредност послова у 2024. години, кроз индустријски повраћај према ОИНИ-ју износи 293.000 €, што готово покрива чланарину Републике Србије у овом институту.

Током 2024. године ЦЕРН је организовао два индустријска догађаја, на којима су учествовала привредна друштва из Србије. Индустријски вебинар са циљем да се пружи преглед начина пословања са ЦЕРН-ом на јасан и приступачан начин и упознавање са тендерским процедурама одржан је 18. септембра 2024. године и био је намењен фирмама које су мање или нису уопште упознате са пословањем ЦЕРН-а, а желеле би да започну пословање. Виртуелни индустријски догађај у вези са технологијама које се односе на прецизну обраду машинских делова одржан је 22. новембра 2024. године, са циљем привлачења потенцијалних добављача који имају ову технологију обраде.

5.10. Предлог мера улагања привреде у науку

У Извештају о стању у науци за 2023. годину, Радна група при Националном савету за научно-технолошки развој формулисала је низ препорука усмерених на јачање сарадње између научноистраживачког и привредног сектора у Србији. Ове препоруке треба да допринесу даљем повезивању науке и привреде, односно унапређењу иновативног капацитета домаће привреде, задржавању талената у земљи и подршци даљој имплементацији дигиталне трансформације. У ту сврху, током 2024. године, покренут је низ активности које прате препоручене смернице.

Једна од важних иницијатива односи се на развој модела индустријских доктората као механизма за задржавање талентованих младих људи и јачање сарадње академског и привредног сектора. Током априла месеца 2024. године одржан је први консултативни састанак на тему израде докторских дисертација у привреди, у организацији НАЛЕД-а, уз подршку Министарства науке, технолошког развоја и иновација и Министарства просвете. Главна тема је била сагледавање могућности укључивања академске заједнице у рад привреде, са фокусом на ангажовање студената докторских академских студија на пројектима у компанијама. Том приликом учешће су узели представници министарстава, факултета, истраживачких института и привреде, што указује на укљученост свих релевантних страна у процес креирања одрживог модела сарадње.

Као подршка овој иницијативи, НАЛЕД је у сарадњи са Министарством науке, технолошког развоја и иновација, у оквиру StarTech пројекта, започео израду смернице за реализацију сарадње науке и привреде на докторским студијама. Смернице ће представљати први систематизовани корак ка увођењу овог модела у праксу и намењене су академским институцијама, истраживачима, компанијама и самим докторандима.

У оквиру напора на повезивању науке и привреде, Привредна комора Србије у новембру 2024. године је уручила традиционалне годишње награде за 11 најбољих докторских дисертација са применом у привреди. Ова иницијатива афирмише практичну вредност научног рада и подстиче младе истраживаче да усмере своје дисертације ка решавању конкретних изазова у реалном сектору. Награде представљају снажан сигнал да у земљи постоји интересовање и капацитет за даље унапређивање модела као што су индустријски докторати.

Јуна 2023. године Република Србија је потписала Споразум о приступању програму Европске уније „Digital Europe Programme”, чиме је постала пуноправни учесник у већини компоненти програма. Овај споразум омогућава српским институцијама, компанијама и организацијама да конкуришу за средства у оквиру програма, са циљем унапређења дигиталних капацитета у областима као што су вештачка интелигенција, суперрачунарство и напредне дигиталне вештине.

Као конкретан пример учешћа у наведеном програму, Србија је у априлу 2024. године постала део паневропског пројекта „Genome of Europe”, који има за циљ успостављање јединствене базе генетичких података 100.000 европских грађана. Пројекат је суфинансиран средствима из програма, а српски партнери укључују Канцеларију за информационе технологије и електронску управу, Центар за четврту индустријску револуцију Србије и Институт за молекуларну генетику и генетичко инжењерство, уз подршку надлежних министарстава.

У складу са препознатом потребом за значајнијим укључивањем великих компанија у државном, мешовитом и приватном власништву у процес јавне набавке иновација – као „недостајуће карике” у ланцу подршке развоју домаћих иновативних производа и њиховом извозу – реализован је Програм GovTech Фонда за иновациону делатност. Ова иницијатива

представља значајан корак ка даљем унапређењу употребе иновативних решења, пре свега у јавном сектору у Србији, и то путем сарадње са стартап и технолошким компанијама ради решавања конкретних изазова, што уједно подстиче и дигиталну трансформацију.

У првој фази програма, јавни субјекти су пријавили укупно 54 изазова, од којих су 24 одабрана за даљу разраду и развој решења, при чему је из буџета Републике Србије обезбеђено 150 милиона динара. Средства су намењена финансирању прототипова и пилот-пројеката, чиме се отвара простор за тестирање и примену иновација у реалном окружењу, уз јачање партнерства између јавног и приватног сектора и подстицање тржишног пласмана решења „made in Serbia”.

У складу са препоруком о подстицању универзитета и истраживачких института у Србији да оснују и развијају канцеларије за трансфер технологија (ТТО), током 2024. године остварен је значајан напредак у Београду, Нишу, Новом Саду и Крагујевцу.

Центар за трансфер технологије Универзитета у Београду наставио је са активностима усмереним на јачање веза између академске заједнице и привреде, кроз организацију обука и учешће у домаћим и међународним иницијативама. У Нишу делује Центар за трансфер технологија Универзитета у Нишу, који пружа подршку у процесима комерцијализације научноистраживачких резултата.

У Новом Саду делује Дунавски центар за трансфер технологије, који пружа подршку у идентификацији и заштити интелектуалне својине и повезивању са привредом.

Центар за трансфер технологија Универзитета у Крагујевцу активно ради на развоју и примени механизма за трансфер технологија и комерцијализацију научноистраживачких резултата.

Током 2024. године успостављена је сарадња између Србије и Кине у области иновација и трансфера технологија и као резултат отворен је нови Центар за трансфер технологија у Научно-технолошком парку Ниш, у јануару 2025. године. Центар је основан у сарадњи са Иновационим институтом Чонгџинг из Кине и биће фокусиран на повезивање истраживача и компанија из обе земље ради развоја иновативних решења у различитим индустријским секторима.

Поред тога, Фонд за иновациону делатност је наставио са реализацијом Програма трансфера технологије, који подржава пројекте са тржишним потенцијалом и јача капацитете научноистраживачких организација за комерцијализацију резултата истраживања. Програм обезбеђује финансијску и менторску подршку истраживачким тимовима у фази развоја прототипова, процене тржишта и дефинисања стратегије за улазак на тржиште. На тај начин се доприноси премошћавању јаза између науке и индустрије, јачању иновационог екосистема и подстицању настанка нових производа и услуга заснованих на знању.

У марту 2024. године, Привредна комора Србије, у сарадњи са Центром за дигиталну трансформацију и аустријском компанијом IN-Manas, представила је платформу INNO-VERSE. Ова платформа, заснована на вештачкој интелигенцији, има за циљ да олакша и убрза повезивање привреде са најновијим ИТ решењима, као и са академском заједницом и научноистраживачким институцијама.

Први велики корисник платформе је Институт за нуклеарне науке „Винча”, који је у јуну 2024. године потписао уговор о сарадњи са Центром за дигиталну трансформацију. Ова сарадња има за циљ да омогући бржи развој и имплементацију иновација, као и да подстакне директну сарадњу између научника и индустрије.

6. УНАПРЕЂЕЊЕ КАПАЦИТЕТА ЉУДСКИХ РЕСУРСА

У 2024. години о капацитету људских ресурса за научноистраживачки рад и његовом унапређењу старало се Министарство науке, технолошког развоја и иновација буџетским давањима кроз Програм усавршавања кадрова за научноистраживачки рад. Акт о финансирању Програма за период 2021–2025. године донео је надлежни министар 31. 12. 2020. године на основу чланова 30, 116, став 1, и 117 Закона о науци и истраживањима (*Службени гласник РС*, број 49/19). Актом је дефинисано да Министарство обезбеђује средства за финансирање Програма у буџету Р. Србије, а учешће у финансирању могу да узму и други органи и организације, у складу са Законом.

Актом су дефинисане основне четири програмске активности које се суфинансирају:

1. учешће истраживача на научним скуповима и састанцима радних тела научног скупа у иностранству;
2. боравак истраживача из иностранства у Републици Србији по позиву;
3. завршна израда и одбрана докторских дисертација истраживача и стипендиста Министарства;
4. постдокторско усавршавање истраживача запослених у регистрованој организацији из члана 116, став 1, Закона.

Иако Актом није посебно дефинисано, из средстава Програма реализује се и суфинансирање програмских активности научно-образовних центара, специјализованих организација и удружења која се баве додатним образовањем и усавршавањем талентованих ученика и студената за бављење научноистраживачким радом.

Финансирање Програма по Акту Министарство врши у роковима и на начин у складу са Законом, одобравањем неповратних средстава, осим ако посебним уговором није друкчије одређено. Министарство расписује конкурс (upuћује јавни позив) за учешће у средствима Програма најкасније до 31. јануара за текућу годину којим ближе дефинише програмске активности и утврђује рок за подношење пријаве, услове и време за остваривање и суфинансирање Програмске активности, као и друга питања од значаја за спровођење конкурса. За неке активности током године може бити расписано и више јавних позива.

Јавним позивом упућеним за 2024. годину било је дефинисано, поред четири наведених, још четири програмских активности:

5. суфинансирање издавања научних часописа у Републици Србији;
6. суфинансирање издавања монографија у Републици Србији;
7. суфинансирање одржавања научних скупова у Републици Србији;
8. суфинансирање колективних чланарина у међународним научним удружењима/организацијама.

Програм усавршавања кадрова за научноистраживачки рад има за циљ унапређење стицања знања кроз подршку и подстицај за непосредну размену научних информација и достигнућа, који су дефинисани тако да посебно доприносе развоју научне сарадње на међународном плану у складу са циљевима утврђених Стратегијом научног и технолошког развоја Републике Србије. Преглед реализованих активности Програма у 2024. години дат је у табели 6.1.

Табела 6.1. Преглед активности Програма усавршавања кадрова за научноистраживачки рад и параметри квалитета њихове реализације у 2024. години

Активност	Реализована средства у динарима	Захтеви по јавном позиву	
		Поднети	Одобрени
Учешће истраживача на научним скуповима у иностранству	67.785.027,00	845	752
Присуство истраживача на састанцима радних тела научних скупова у иностранству	8.207.100,00	92	91
Боравак истраживача из иностранства у Србији по позиву	15.910.767,00	136 (за 611 истраживача)	103 (за 481 истраживача)
Финансирање завршне израде и одбране докторских дисертација истраживача и стипендиста Министарства	13.990.000,00	215	207
Постдокторско усавршавање истраживача	5.689.468,04	15	11

Програмом је кроз наведене активности реализовано укупно 111.582.362,04 динара, што је већи износ у односу на 2023. годину (84.456.491,32 динара), углавном због израженијих активности које се односе на научноистраживачке делатности на међународном нивоу, где се бележи тренд сталног пораста у последњих неколико година. Иако је број пријављених и одобрених захтева које се односе на млађе категорије истраживача, докторанде и постдокторанде (последње две активности у табели 6.1), приближно исти као у 2023. години, утрошено је за скоро 40% више средстава за суфинансирање завршне израде и одбране докторских дисертација истраживача и стипендиста Министарства, вероватно због поваћаних трошкова за ову активност.

6.1. Подстицање и стипендирање младих и надарених за научноистраживачки рад

Кроз ове активности финансирају се научноистраживачке активности младих истраживача, докторанада и најбољих надарених ученика завршних разреда средњих школа. Основни циљ Програма је очување и развој научноистраживачког подмлатка и спречавање одлива квалитетних научних кадрова ка иностранству. И у 2024. години основна активност у овом сегменту развоја научних кадрова односила се на стипендирање студената докторских студија који се укључују у рад акредитованих научноистраживачких организација – института и факултета. По овом основу у 2024. години финансирано је укупно 413 стипендиста са 258.077.385,00 дин, уз додатних 34.290.000,00 дин. за 80 захтева за суфинансирање материјалних трошкова укључивања стипендиста у рад НИО. За 272 стипендиста продужено је стипендирање на основу уговора закључених претходних година, док се на јавни позив у 2024. години пријавило 240 кандидата, а закључено је 106 нових уговора. Уз стипендирање докторанада, реализоване су и две стипендије (уз продужетак 11 стипендија из претходних година) за младе истраживаче – ученике завршних разреда средње школе који су освојили једно од прва три места на међународним олимпијадама знања, а финансијски је подржано и учешће студената и докторанада на научним скуповима, студијским боравцима у иностранству, као и трошкови докторских дисертација стипендиста. Средства за ову активност су знатно већа него у 2023. години пошто је поднето и одобрено знатно више захтева.

Табела 6.2. Преглед активности и квалитет њихове реализације у оквиру програмске активности подстицања и стипендирања младих и надарених за научноистраживачки рад за 2024. годину

Активност	Реализована средства у дин.	Захтеви по јавном позиву	
		Поднети	Одобрени
Суфинансирање студената на мастер или докторским академским студијама на скуповима у земљи, иностранству и студијским боравцима у иностранству	726.840,00	18	17
Финансирање трошкова пријаве и одбране докторске дисертације стипендиста Министарства	297.920,00	8	7
Материјални трошкови укључивања стипендиста у рад акредитованих научноистраживачких организација	34.290.000,00		80 (58 факултета, 22 института)
Стипендије студентима докторских академских студија укључених у рад акредитованих научноистраживачких организација (ек. кл. 472)	258.077.385,00	240	413 (продужено за 272 докторанада)
Стипендије ученицима завршних разреда средње школе који су освојили једно од прва три места на међународним олимпијадама знања (ек. кл. 472)	6.536.005,00	13	2

Укупно реализована средства од 300.398.358,00 динара већим делом су се односила на обезбеђивање стипендија, а затим и на обезбеђивање средстава за научноистраживачки рад у оквиру НИО. Укупна средства су за око 10% већа од оних реализованих у 2023. години.

6.2. Набавка научне и стручне литературе из иностранства и приступа електронским научним и стручним базама података

Финансирање програмских активности набавке научне и стручне литературе из иностранства и приступа електронским научним и стручним базама података подразумева: набавку научне и стручне литературе из иностранства, обезбеђивање приступа електронским научним и стручним базама података и едукацију за њихово ефикасно коришћење и додела DOI (Digital Object Identifier) бројева за научне часописе који излазе у Републици Србији, а који су укључени у међународни систем доступности и размене информација (CrossRef). Након спровођења поступка по јавном позиву, склапају се уговори које Министарство науке, технолошког развоја и иновација закључује са организацијом која има дугогодишње искуство и потврђену успешност у вршењу послова овакве набавке услуга за потребе научноистраживачке заједнице Србије, а да истовремено задовољава критеријуме дефинисане јавним позивом. У 2024. години, као и претходних година, уговор је склопљен са Народном библиотеком Србије. Програмом набавке научне и стручне литературе из иностранства и приступа електронским научним и стручним базама података обезбеђује се важан сегмент научноистраживачког рада и академске наставе – неопходна доступност страних научних и технолошких информација за потребе научне, образовне и развојне делатности у Републици Србији кроз увид у најновије научне резултате из свих научних области и релевантну научну и стручну литературу. У 2024. години обезбеђен је приступ страниј научној литератури и електронским базама података у шест индексних електронских база, 17 електронских база података пуног текста и додела DOI бројева чланцима у 57 домаћих електронских часописа. Финансирана је и едукација за коришћење сервиса за 106 стипендиста Министарства. По овом програму финансирана је библиометријска анализа за 486 научних часописа домаћих издавача. Укупно за ове програмске активности утрошено је 345.384.348,27 динара, нешто више него 2023. године.

6.3. Издавање научних публикација и одржавање научних скупова

Општи циљ ове програмске активности јесте обезбеђивање презентације резултата научноистраживачке делатности која се обезбеђује реализацијом истраживања по другим програмима од општег интереса из члана 12 Закона о науци и истраживањима, првенствено кроз објављивање резултата тих истраживања у домаћим научним часописима, монографијама, као и излагањима на научним скуповима у земљи, и укључивање научно-стручних друштава из Републике Србије у међународна научна удружења/организације, чиме се доприноси проширивању општег фонда знања и повећању употребљивости добијених научноистраживачких резултата у свим научним областима, те њихова примена у образовним, производним и технолошким процесима, а у складу са стратешким циљевима развоја науке и технологије у Републици Србији, утврђеним Стратегијом научног и технолошког развоја Републике Србије.

Право да користе средства намењена суфинансирању издавања научних часописа у Републици Србији, у 2024. години имале су НИО које су уписане у Регистар, издавачке организације уписане у АПР у сарадњи са НИО и научна и научно-стручна друштва уписана у АПР.

Суфинасира се издавање научних часописа који су периодичне серијске публикације које имају ISSN, које излазе редовно и издају се у папирном и/или електронском облику. Висина средстава и критеријуми суфинансирања зависе од М категорије часописа.

Министарство по овом програму суфинансира и одржавање научних скупова који се одржавају у земљи чији је организатор НИО уписана у Регистар или научна и научно-стручна друштва чије је седиште на територији Републике Србије. Тема научног скупа мора бити из области основне делатности организатора скупа.

Преглед одговарајућих активности у 2024. години дат је у табели 6.3. Иако је укупно улагање од 222.806.477,00 динара нешто веће у односу на оно у 2023. години, поднет је и одобрен приближно исти број захтева. Највећи пораст улагања бележи се код суфинансирања научних скупова, за шта је поднето и релативно највећи број нових захтева у односу на 2023. годину.

Табела 6.3. Преглед активности и квалитет њихове реализације у 2024. години у оквиру програмске активности издавања научних публикација и одржавања научних скупова

Активност	Реализована средства у динарима	Захтеви по јавном позиву	
		Поднети	Одобрени
Издавање научних часописа	89.765.378,00	238	224
Издавање монографија од националног значаја	19.946.580,00	134	124
Одржавање научних скупова	103.751.200,00	396	298
Колективна чланарина у међународним удружењима	9.343.319,00	102	99

6.4. Суфинансирање програмских активности научно-образовних центара, специјализованих организација и удружења која се баве додатним образовањем и усавршавањем талентованих ученика и студената за бављење научноистраживачким радом

Програм пружа подршку научно-образовним организацијама чија је основна делатност образовање и усавршавање талентованих ученика и студената за бављење научноистраживачким радом кроз семинаре, кампове и радионице, којима руководе најбољи просветни и научни радници из Србије и иностранства. Основни циљ је да се омогући младима заинтересованим за истраживања да се упознају са елементарном методологијом научног истраживања на основу научне и технолошке добре праксе, најновијих достигнућа у науци. У 2024. години утрошено је скоро три пута више средстава него 2023. године, у којој су финансиране активности Истраживачке станице „Петница” и рад Образовно-културног центра „Вук Караџић” из Тршића. На 114 догађаја у ИС „Петница”, у којима је учествовало 2350 полазника и 1063 предавача, утрошено је 60.000.000,00 динара, док је са 23.000.000,00 динара суфинансирано 26 догађаја ОКЦ „Вук Караџић” са 985 полазника и 275 предавача. У 2024. години финансирано је и 18 догађаја са 418 полазника и 12 предавача у Природњачком центру у Свилајнцу.

За своју активност обуке за докторанде ради стицања додатних знања и вештина у току докторских студија конкурисала је и Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”. Ова активност финансирана је са 3.868.380,00 динара.

6.5. Фонд за младе таленте

Фонд за младе таленте се налази у саставу Министарства науке, технолошког развоја и иновација. Од 2008. године Фонд се бави развојем младих талената, а до данас је додељено преко 40.000 стипендија и награда студентима и ученицима средњих школа. Фонд представља стуб развоја Србије као места настанка и развоја талената, размене знања и идеја, места умрежавања и заједништва. Током године, Фонд реализује конкурсе за финансирање студената у Републици Србији и иностранству, као и финансирање кратких студијских путовања.

Фонд је покренуо и портал *Е-Таленти* (<https://fondzamladetalente.gov.rs/>) – регистар стипендиста Министарства, електронско пријављивање за стипендије. Стипендија познатија под називом „Доситеја” додељује се сваке године најбољим студентима завршних година основних, интегрисаних и мастер студија са високошколских установа чији је оснивач Република Србија. Академци се рангирају на основу просечне оцено, а према свом студијском програму који је сврстан у образовно-научно, односно образовно-уметничко поље. На овај начин омогућено је праведно рангирање по уједначеним критеријумима и континуитет у броју стипендија за одређену област. Осим финансијске подршке, наши стипендисти постају и део

престижне мреже студената чији рад и изузетност препознаје држава. Њима је омогућено да мапирају свој каријерни пут кроз програм каријерног саветовања од стране каријерног саветника Фонда. Истовремено, добитници „Доситеје” имају уговорну обавезу да, по завршетку студија, обаве плаћену стручну праксу у јавном сектору кроз програм „Таленти у јавном сектору”. Трајање стручне праксе је минимум три месеца, а максимум девет месеци.

Уз претходну регистрацију на порталу Е-управа, пријава се врши електронски кроз услугу *Е-Таленти*, креирану с циљем лакше пријаве на све конкурсе које Фонд расписује. Дигитализација представља новину у оквиру реформе Фонда, која је уведена као резултат партнерства са Канцеларијом за ИТ и Е-управу.

До сада је Фонд за младе таленте доделио укупно 18.694 награде ученицима средњих школа, у укупном нето износу од 717.300.000,00 динара. За најбоље студенте завршних година основних академских, интегрисаних и мастер студија у Србији (тзв. Доситејева стипендија) додељено је укупно 20.099 стипендија, у укупном бруто износу од 5.994.150.000,00 динара. Најбољим студентима другог и трећег степена студија на водећим светским универзитетима додељено је 6389 стипендија, у укупном бруто износу од 4.369.598.961,60 динара.

По Програму усавршавања кадрова за научноистраживачки рад у 2024. години укупно је издвојено 1.093.319.925,31 динара.

7. МЕЂУНАРОДНА НАУЧНА САРАДЊА

Међународна сарадња током 2024. године одвијала се у оквиру билатералних и низа мултилатералних пројеката и акција, али и кроз индивидуалну сарадњу наших истраживача са истраживачима у свету. У Табели 7.1. дата је листа земаља са којима је током 2024. године остварена билатерална сарадња, са бројем пројеката који су спровођени или су у току.

7.1. Активности у области билатералне сарадње

Табела 7.1. Преглед земаља са којима се остварује билатерална сарадња

Земља	Активни пројекти у 2024. години	Одобрени пројекти у 2024. години
Француска	У току 20	20
Словенија	У току 56	56
Хрватска	Завршен циклус	0
Немачка	У току 36	0
Мађарска	У току 0	10
Црна Гора	Завршен циклус	0
Кина	У току 6 стратешких пројеката и 21 пројекат мобилности истраживача	6 стратешких пројеката и 23 пројекта мобилности
Португал	Завршен циклус	0
Италија	0	12
Белорусија	У току 13	0
Словачка	0	20
Аустрија	У току 27	27
Индија	У току 18	0
Турска	У току 10	0

Настављена је успешна реализација 27 одобрених пројеката са Републиком **Аустријом**, за период 2022–2024. године. На основу Јавног позива за суфинансирање научне и технолошке сарадње између Републике Србије и Републике Аустрије за период 2024–2026. године одобрена је реализација 27 пројеката од укупно 44 пријављена предлога. Одобрени пројекти су почели са реализацијом 1. јула 2024. године.

У току је реализација 23 билатерална пројекта са **СР Немачком**, односно DAAD-ом: 13 билатералних пројеката за пројектни циклус 2023–2024. године и 15 билатералних пројеката за пројектни циклус 2024–2025. године.

Нови конкурс са **Словачком** био је објављен у периоду од 20. маја до 24. јула 2023. године. Пристигло је 60 административно коректних пријава. После завршене националне евалуације, на онлајн заседању Мешовите комисије у марту 2024. одобрено је 20 пројеката за циклус 2024–2025. године.

У току је реализација шест стратешких научноистраживачких пројеката са Народном Републиком **Кином** за пројектни циклус 2021–2024. године.

На основу Конкурса за суфинансирање научне и технолошке сарадње између Републике Србије и Народне Републике **Кине** за период 2024–2025, од 72 предлога пројекта мобилности истраживача одабрано је за финансирање 23 пројекта, који су почели реализацију од 1. августа 2024. године.

Конкурс за **стратешке, истраживачко-развојне пројекте са Кином** за период 2024–2026. завршен је 20. децембра 2023. Од 101 пројектне пријаве, одобрено је шест пројеката за финансирање у наредном периоду.

Конкурс за суфинансирање **пројеката мобилности истраживача између Србије и Италије** за период 2024–2026. био је објављен 13. децембра 2023, са роком за пријаву пројеката до 9. фебруара 2024. године. Одобрено је за финансирање 12 пројеката.

Конкурс за суфинансирање **стратешких истраживачко-развојних пројеката између Србије и Италије** за период 2024–2026. објављен је 29. децембра 2023, са роком за пријаву пројеката до 8. марта 2024. године. Одобрено је пет пројеката.

У току је реализација 13 билатералних пројеката са Републиком **Белорусијом**.

У току је реализација 18 билатералних пројеката са Републиком **Индијом** за период 2022–2024. године.

Објављен је Једанаести позив за пријаву пројеката између Републике Србије и Републике Француске за период 2025–2026. Позив је био отворен од 15. маја до 22. јула 2024. године. Пријављено је 52 предлога са обе стране, а тренутно је у току евалуација пријављених пројеката. Такође, у току је реализација 56 билатералних пројеката са Француском за период 2023–2024.

Дванаести конкурс за суфинансирање научно-технолошке сарадње између Републике Србије и Републике Словеније био је објављен од 3. марта до 10. маја 2024. године. Пријављено је 132 предлога пројеката, тренутно је у току рецензија пријављених предлога. У току је реализација 56 одобрених пројеката за период 2023–2024.

Настављена је реализација 10 одобрених пројеката са **Републиком Турском** за период 2024–2026.

Шести Јавни позив за финансирање билатералних пројеката са **Хрватском**, за период 2024–2026, био је објављен од 5. октобра до 5. децембра 2023. године. Усаглашена је листа за евалуацију 207 административно коректних пријава пројеката мобилности истраживача. У току је евалуација пристиглих пријава.

7.2. Активности у оквиру мултилатералне сарадње

ПРОГРАМ Хоризонт Европа

Према прелиминарним статистичким подацима из марта 2025. године, институције из Србије учествују на 346 пројеката програма Хоризонт Европа, са уговореним буџетом од 124 милиона евра. Република Србија је платила чланарину за 2024. годину за учешће у овом програму.

У периоду од 25. до 27. новембра 2024. у Београду је одржан други састанак Заједничког одбора ЕУ – Србија за истраживање и иновације (у даљем тексту: Заједнички одбор ЕУ–Србија), који је формиран потписивањем Споразума између Републике Србије и Европске уније о учешћу Републике Србије у програму Европске уније Хоризонт Европа – оквирном програму за истраживање и иновације. У току састанака представљени су извештаји који обухватају процену, вредновање и анализу примене Споразума Хоризонт Европа, што се нарочито односи на учешће и резултате правних субјеката Србије у програму Хоризонт Европа, као и ниво (међусобне) отворености правних субјеката основаних у свакој од страна за учешће у програмима и активностима друге стране. Представници Директората за науку били су госпођа Ане Хаглунд Морисеји и господин Бернард Фабијанек. Наредни састанак биће организован у Бриселу, у току следеће године. Представнице НИТРЕ биле су Ивана Вукашиновић, Жељка Дукић и Милица Вучевић.

Појединачни пројекти програма Хоризонт 2020 у којима учествује Министарство

Пројекат ANTARES

Од 9. до 11. октобра 2024. године одржана је конференција *3rd Teaming Club Conference* у Новом Саду. Конференцији су присуствовали представници свих Тиминг пројеката који су финансирани до сада, као и представници РЕА и Директората за науку.

ПРОГРАМ COST

COST (European Cooperation in Science and Technology) је програм који финансира ЕУ, а који омогућава истраживачима да успоставе интердисциплинарне истраживачке мреже у Европи и шире. Овај програм финансира организовање конференције, састанака, школа за обуку, кратких научних посета или других активности умрежавања у широком спектру научних тема.

Учешће истраживача из Србије у укупном броју текућих *COST* акција константно расте. Пресек стања у мају 2023. године показује да су у текућим акцијама у 2022. години истраживачи из Србије учествовали у 96% акција, а званични подаци објављени у априлу 2024. године показују учешће наших истраживача у 97% активних акција током 2023. године. Тренутни пресек стања за акције које су почеле са радом у октобру 2024. године указује на то

да су наши истраживачи укључени у 58 акција од 60 одобрених. Нови званични статистички подаци се очекују да буду доступни у априлу 2025. године.

ПРОГРАМ ЕУРЕКА

Република Србија активно учествује у програму Еурека од 2002. године, на основу Меморандума о разумевању Секретаријата Еуреке између земаља чланица Еуреке, потписаног дана 28. 6. 2002. године (*Memorandum of Understanding on the EUREKA Secretariat between Members of EUREKA*), којим је стекла статус пуноправне чланице ЕУРЕКА међувладине иницијативе.

У 2024. години из буџета је финансирано укупно 9 ЕУРЕКА пројеката са српским учешћем, у износу од 31.672.522,11 РСД. Донет је Акт о изменама Акта о условима и начину финансирања реализације националних пројеката одобрених у оквиру ЕУРЕКА програма, 24. октобра 2024. године. На Јавни позив за финансирање ЕУРЕКА пројеката за 2024. годину, који је био отворен у периоду од 14. фебруара до 1. децембра 2024, пријављено је шест истраживачко-развојних предлога пројеката по Мултилатералном позиву за Западни Балкан 2024. (рок је био до 15. маја 2024), са учешћем једне од следећих земаља: Аустрија, Албанија, Црна Гора, Мађарска, Турска и Француска и 6 предлога пројеката са осталим ЕУРЕКА земљама.

ПРОГРАМ НАТО – Наука за мир и безбедност

Програм обезбеђује финансирање, експертске консултације и подршку безбедности кроз релевантне активности које су заједнички развиле земље чланице НАТО-а и партнерске земље. Република Србија активно учествује у Програму од 2007. године кроз различите активности у оквиру Презентационог документа, који је закључен 14. јула 2011. године, и два циклуса Индивидуалног акционог плана партнерства (ИПАП) између Републике Србије и Северноатлантског уговора (НАТО). На основу листе добијене из Мисије РС при НАТО, Брисел, од 2013. године до јануара 2024. године евидентирано је укупно 37 активности са учешћем српских истраживачких тимова, од којих је 21 завршено, тринаест су у току и три су новоодобрене. Од поменутих 37 активности, најзаступљенији су вишегодишњи пројекти (26), док су остале активности напредни курсеви обуке и напредне истраживачке радионице.

7.3. Посебни билатерални и мултилатерални програми

Програм за финансирање мултилатералне научне и технолошке сарадње у Дунавском региону

На основу закљученог Програма за финансирање мултилатералне научне и технолошке сарадње у Дунавском региону између Србије, Аустрије, Чешке Републике и Словачке Републике, и Амандмана Програма, којим се, поред наведених земаља Дунавског региона, прикључују и Француска, Бугарска и Црна Гора, са циљем да се пружи подршка пројектној сарадњи у подунавском региону међу земљама учесницама, и три расписана заједничка позива, одобрено је за финансирање укупно 35 пројеката, од којих се 12 пројеката реализује у пројектном циклусу 2023–2025. године.

На Позив за предлоге пројеката научне и технолошке сарадње у Дунавском региону за период 2025–2027. године, који је био отворен од 12. новембра 2024. године до 17. јануара 2025. године, достављене су 72 пријаве мултилатералних пројеката, чија је евалуација у току. Изборни састанак на коме ће бити одобрена реализација нових пројеката очекује се у јуну 2025. године.

7.4. Сарадња са међународним организацијама

Сарадња са ЦЕРН-ом

Посета Европске комисије за будуће акцелераторе (РЕКФА, енгл. *Restricted European Committee for Future Accelerators – RECFA*) организована је **29. новембра 2024.** године. Током ове посете одржана је дискусија представника наше научне заједнице из области физике високих енергија са делегатима РЕКФА-е. Скуп је одржан у Српској академији наука и

уметности. У оквиру догађаја, у Европској кући је отворена изложба под називом „ЦЕРН – универзум открића“, која је била доступна посетиоцима до 20. децембра 2024. године. Изложба је, поред експоната, обухватила и програм пратећих догађаја, укључујући *Научни шоу* сваке суботе, као и стручна вођења кроз изложбу сваког радног дана. За ученике основних и средњих школа организоване су радионице које су им пружиле јединствену прилику да сазнају више о физици и основама научног истраживања у овој области.

У ЦЕРН-у је тренутно **укључено пет институција у оквиру пет експеримената** у којима учествују српски истраживачи, инжењери и специјалисти у оквиру међународних колаборација.

Највеће учешће и значај свакако имају два српска истраживачка тима која истовремено представљају државне пројекте на експериментима: *ATLAS* (Институт за физику и Машински факултет, Београд) и *CMS* (Физички факултет, ИНН „Винча“). Остали тимови су са одговарајућим уговорима везани за експерименте: *ISOLDE* (Департман за физику ПМФ-а Нови Сад), *SHIP* (Институт за физику) и *SHINE* (Физички факултет). У области теоријске физике високих енергија ангажован је мањи тим са Департмана за физику ПМФ-а Универзитета у Нишу, као и мањи тим из ИНН „Винча“ на разматрању и припреми будућих експеримената у ЦЕРН-у.

У ЦЕРН-у се такође налази одређен број регистрованих српских корисника који су ангажовани у оквиру других иностраних тимова или као појединци у другим експериментима.

Укупан број публикованих радова свих истраживача у 2024. години у врхунским часописима такође се креће око броја 200. Међутим, прецизан број ових публикација, као и сама природа проблематике у физици високих енергија, лако се провера на сајтовима одговарајућих међународних колаборација у којима активно учествују српски тимови. Као и претходних година, Србија је била регуларно заступљена и посредством својих представника који су учествовали путем видеа или лично на свим састанцима Савета ЦЕРН-а, као и на састанцима асоцијације истраживача (*ACCU*) и Европске комисије *RECFA/ECFA* састављене од представника држава чланица ЦЕРН-а. У области едукације истраживача, студената, ђака и наставника, која представља значајан део активности ЦЕРН-а, Србија је била врло добро заступљена.

Сарадња са Обједињеним институтом за нуклеарна истраживања (ОИНИ), Дубна, Руска Федерација

У реализацију пројектних активности у оквиру 24 активна заједничка пројекта СРБИЈА–ОИНИ укључено је 130 истраживача. Евалуацијом пројеката пријављених на конкурс, објављеном марта 2023. године, одобрено је 12 нових пројеката (проширење постојеће сарадње и/или успостављање нове сарадње) за реализацију у 2024. години. На састанку Комитета високих представника влада у Обједињеном центру за нуклеарна истраживања (ОИНИ), одржаном 22–23. марта 2024. у Дубни, учествовала је делегација Републике Србије у саставу др Светлана Богдановић и проф. др Снежана Пајовић, директор Института „Винча“.

Сарадња са Уједињеним нацијама

Одлука Владе о образовању Међуресорне радне групе за спровођење Агенде УН о одрживом развоју до 2030. године, којом ће руководити министарка др Јелена Беговић, донета је 20. децембра 2024. године.

У Уједињеним нацијама је 27. септембра 2024. године одржан пратећи догађај под називом *Serbia Beyond Future*, у организацији Сталне мисије Републике Србије при Уједињеним нацијама, на маргинама 79. заседања Генералне скупштине Уједињених нација и састанцима на високом нивоу. Министарка науке, технолошког развоја и иновација, др Јелена Беговић, са председником Републике Србије Александром Вучићем представила је планове Србије за достизање циљева одрживог развоја, пројекат БИО4 Кампус и говорила о изложби ЕХРО 2027.

European Molecular Biology Laboratory (EMBL)

Република Србија је од прошле године стекла статус привремене чланице Европске лабораторије за молекуларну биологију (ЕМБЛ). Током редовног заседања Савета ЕМБЛ-а, одржаног у Хајделбергу од 1. до 3. јула 2024. године, разматрана су кључна питања будуће

сарадње и развоја. Наглашен је значај сарадње у области научних истраживања и технолошког развоја, са фокусом на унапређење истраживачких капацитета у Србији и другим чланицама ЕМБЛ-а. Поред тога, одржан је ЕМБЛ инфо-дан 5. марта 2024. год. са циљем промовисања активности и могућности за сарадњу коју ова организација пружа истраживачима у Србији.

Управљачка платформа за истраживање и иновације Западног Балкана (*Steering Platform (SP) on Research and Innovation for the Western Balkans*)

У Скопљу је од 30. 9. до 1. 10. 2024. одржан Министарски састанак Управљачке платформе за истраживање, иновације, образовање и културу, где су за област истраживања предвиђене две рунде обраћања министара региона Западног Балкана, као и сесија посвећена Стратегији паметне специјализације. Делегацију Министарства предводила је министарка др Јелена Беговић, која се обратила на сесији *Young Researchers and Innovators: Scaling up the Skills*.

7.5. Европске интеграције у области науке и истраживања

У току 2024. одржана су два састанка у области евроинтеграција. Састанак Пододбора за истраживање, иновације и информационо друштво одржан је 8. фебруара 2024, а састанак Одбора за стабилизацију и придруживање одржан је 11. децембра 2024, где су представници Министарства презентovali одговоре на питања везана за напредак Србије у области истраживања и иновација. У фебруару 2025. одржан је састанак Пододбора за истраживање, иновације и информационо друштво, где је представница Министарства одговорила на додатна питања Директората за науку.

Поред тога, одржана је ТАИЕХ експертска мисија, чији је циљ била подршка у усклађивању националног законодавства Републике Србије са Уредбом Савета (ЕЗ) бр. 723/2009 о правном оквиру за Европски конзорцијум за истраживачку инфраструктуру (ERIC уредба), у периоду од 3. до 4. октобра 2024. године, у Палати Србија. Током дводневне мисије, експерти су у сарадњи са представницима Министарства науке, технолошког развоја и иновација, као и других надлежних институција, анализирали постојеће законодавство Србије, утврдили неусклађености у односу на законодавство Европске уније и заједнички дефинисали јасне кораке за њихово превазилажење. Развијен је детаљан план активности који садржи конкретне кораке, временски оквир и ресурсе потребне за ефикасно усклађивање националног законодавства са ERIC уредбом. Овај план ће служити као водич за националне институције у даљем процесу имплементације.

7.6. Пројекти из претприступних фондова ЕУ (ИПА) у сектору конкурентности и други пројекти и кредити у области науке и иновација

ИПА 2018 – Повећање иновационих капацитета и технолошке спремности МСП-а (Фонд за иновациону делатност): Завршено је финансирање 112 пројеката, док је за два пројекта из Програма сарадње науке и привреде завршетак планиран у јануару 2025. године. У току је преглед завршних извештаја о напретку и припрема надзорних посета за пројекте који су окончани у претходном кварталу, а сада се налазе у завршној фази извештавања. Истовремено, планира се и организује завршни догађај на којем ће корисници имати прилику да представе постигнуте резултате.

ИПА 2019 – Повећање иновационих капацитета и раста МСП-а (Фонд за иновациону делатност): У оквиру два јавна позива, финансирање је додељено за укупно 96 пројеката, чија је вредност 20,9 милиона евра. Два пројекта су успешно завршена, док се у оквиру Програма раног развоја тренутно спроводи 65 пројеката, у оквиру Програма суфинансирања иновација 15 пројеката, а у оквиру Програма сарадње науке и привреде 14 пројеката. Фонд спроводи редовно праћење свих активности кроз мониторинг извештаја о напретку и финансијских извештаја.

Пројекат акцелерације иновација и подстицања раста предузетништва у Републици Србији (SAIGE пројекат) подржава реформу научноистраживачког сектора, програме Фонда за иновациону делатност и Фонда за науку Републике Србије, трансформацију НИО, јачање веза између привредног и академског сектора, развој иновативних привредних друштава и реализацију активности везане за Стратегију паметне специјализације. Европска унија донира за овај пројекат износ од 41,5 милиона евра из ИПА 2019, док Светска банка обезбеђује

кредитна средства у износу од 43 милиона евра. До краја 2024. године је из оба извора, укупно повучено 82% средстава за реализацију пројектних активности. Током 2024. године Светска банка је Министарству науке, технолошког развоја и иновација одобрила додатно финансирање *SAIGE* пројекта у износу од 25 милиона евра за подршку развоју вештачке интелигенције у Србији и БИО4.

Пројекат *SAIGE* заједно реализују Министарство науке, технолошког развоја и иновација, Фонд за науку Републике Србије и Фонд за иновациону делатност.

Подршка програмима Фонда за науку

Пројекат *SAIGE* пружа подршку компететивним програмима Фонда за науку Републике Србије и најбољим научноистраживачким пројектима који су изабрани на основу независне двостепене међународне селекције.

Подршка укључује грантове за основна и примењена истраживања, која се реализују у оквиру следећих програма:

- Специјални истраживачки програм *COVID-19*, који је подржан са 2 милиона евра из *SAIGE* пројекта за 14 пројеката, чија је реализација завршена.
- Програм ИДЕЈЕ се финансира из комбинованих средстава *SAIGE* и средстава државног буџета у укупном износу од 30 милиона евра намењених за реализацију 105 пројеката, чија се имплементација завршава 31. децембра 2024, са могућношћу продужетка у зависности од статуса.
- Програм ПРИЗМА, који је подржан са 25 милиона евра, финансиран из државног буџета и *SAIGE* средстава, чија је пројектна имплементација у току за 97 пројеката и за које је тим Фонда, заједно са ангажованим стручњацима из Јединице за имплементацију *SAIGE* пројекта, спровео надзорне посете током периода новембар–децембар за 31 пројекат у циљу увида у статус и прогрес научних резултата, као и ради праћења аспеката заштите животне средине, социјална и етичка питања.
- ПРОМИС 2023 је са буџетом од 4 милиона евра из државног буџета и средстава пројекта *SAIGE*, где је подржано 30 научних пројеката, чија је имплементација у току и за које је у периоду новембра и децембра, спроведено 11 надзорних посета са сврхом праћења прогреса научних резултата, као и статуса поводом питања заштите животне средине, социјална и етичка питања.
- Програм ДОКАЗ КОНЦЕПТА је са буџетом од 1 милиона евра из средстава пројекта *SAIGE*; за финансирање су одобрена 52 пројекта, чија је реализација у трећем кварталу прве године.
- Програм ДИЈАСПОРА 2023 (Заједнички истраживачки пројекти) – Фонд за науку је одобрио финансирање 11 пројеката од 128 поднетих предлога, који ће се у наредне две године финансирати из средстава пројекта *SAIGE*, са укупним буџетом одобрених пројеката у износу од 2.200.000 евра.
- Отворена су два нова програма ИДЕЈЕ 2024 са подршком основним и примењеним истраживањима у свим областима науке, из комбинованих средстава *SAIGE* и средстава државног буџета у укупном износу од 24 милиона евра, као програм и Дијаспора: Истраживачке посете, који подржава сарадњу српске науке са дијаспором, са буџетом од 0,8 милиона евра из средстава пројекта *SAIGE*. Јавни позиви за подношење пројектних предлога су отворени до краја јануара 2025. године.
- Урађени су и нацрти новог Програма у области вештачке интелигенције, чија се реализација и отварање Јавног позива очекује након усвајања додатног финансирања у оквиру пројекта *SAIGE*.

Подршка трансформацији института

Пројекат *SAIGE* подржава реформу научноистраживачких организација кроз дизајн и имплементацију планова институционалне трансформације пружањем подстицаја, финансијске и техничке подршке за предузимање планираних корака институционалних реформи.

НИТРА/ЈУП наставља и у овој години интензивне активности на имплементацији Планова трансформације са 18 института, пружајући подршку у подизању институционалних капацитета института, трансферу технологија, унапређењу вештина истраживача, као и

унапређењу интернет страница, дигиталних комуникација и лабораторијске опреме. Институту изражавају висок ниво задовољства због подршке коју добијају кроз *SAIGE* пројекат. Свих 18 института успоставило је Међународни саветодавни одбор и до два пута годишње одржавају састанке са њима. Додатно, институти имају веома активну подршку међународних институционалних консултаната и националних институционалних консултаната, који им помажу у достизању стратешких циљева. Трансфер технологија је кључни стуб процеса трансформације. Институтима су на располагању шест експерата из ове области, који раде континуирано на успостављању канцеларија за трансфер технологија на институтима и помажу развоју аката у области интелектуалне својине, образаца о заштити података, развојних планова и др.

У августу 2024. године НИО у трансформацији добили су допуњену верзију 3.2 Водича за НИО, која се између осталог односи на додатна појашњења о временском оквиру процеса трансформације, портфолио приступа пројектима унапређења технолошке спремности иновација, пројектима доказа концепта које заједнички реализују два института, бољем планирању трошкова свих иницијатива које подржава *SAIGE*, као и смернице за интернализацију консултантске подршке, и одрживости резултата *SAIGE* активности и подршке.

У 2024. години одржане су заједничке активности координације и размене искуства између НИО у трансформацији, укључујући форуме посвећене унапређењу процедура за даљу подршку НИО и представљање најважнијих резултата процеса, као и тематски форуми посвећени темама успешних управљања пројектима и Програму Хоризонт Европа, као и оснаживању канцеларија за трансфер знања и технологије. Пројекат је наставио да пружа обуку на велики број тема релевантних за оснаживање институционалних капацитета НИО, као и индивидуалну консултантску подршку за НИО у фази припреме предлога пројеката за Хоризонт Европа и за програме Фонда за науку, али и комерцијализацију иновација.

У другој половини 2024. године још два института су добила подршку *SAIGE* за стратешко планирање, а један од њих и подршку за јачање канцеларије за трансфер технологије. Институту у трансформацији су уз подршку *SAIGE* реализовали 127 пројеката доказ концепта за укупно 3,2 милиона евра, 97 интерних пројеката за младе истраживаче укупне вредности преко 600.000 евра, у току је реализација 8 пројеката подизања нивоа технолошке спремности иновација са подршком од преко 1 милион евра и селекција додатних пројеката из ове категорије у оквиру другог позива. До краја 2024. године за трансформацију научних института искоришћено је скоро 9,5 милиона евра подршке кроз пројекат *SAIGE*.

Оснаживање иновативних стартап предузећа кроз програм Катапулт Фонда за иновациону делатност

У циљу оснаживања стартап заједнице у Србији Фонд за иновациону делатност, у оквиру Пројекта *SAIGE*, реализује програм акцелерације Катапулт.

Катапулт је први акцелератор у Србији који младим предузећима обезбеђује интензивно, тромесечно менторство и повезивање са инвеститорима. Програм Катапулт помаже иновативним предузећима оријентисаним на раст да се позиционирају на глобалном тржишту, као и да побољшају своје пословне капацитете у развоју, помоћу којих ће повећати могућност привлачења приватних инвестиција.

Четврти јавни позив је објављен у јулу 2024. и затворен је 17. септембра 2024. На позив се пријавило 140 стартапа, од којих је 35 ушло у ужи избор, а 19 је изабрано да буду део четвртог кохорта. Тренутно су потписани уговори са изабраним стартапима и програм је кренуо 10. марта 2024. и трајаће до средине јуна 2025.

Нацрти новог Програма у области вештачке интелигенције, који ће се финансирати из додатних средстава у оквиру *SAIGE* пројекта, у финалној су фази израде и покретање овог програма се очекује у априлу или мају 2025.

7.7. Активности Министарства

Меморандум о разумевању између Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије и Министарства културе и иновација Мађарске потписан је **14. новембра 2024.** године.

Меморандум о разумевању између Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије и Министарства за дигитални развој, иновације и аерокосмичку индустрију Републике Казахстан потписан је **19. новембра 2024. године**.

Одржано је 20. заседање Међувладиног српско-руског комитета за трговину, економску и научно-техничку сарадњу **20–21. новембра 2024. године**, у Санкт Петербургу.

Делегацију Републике Србије предводио је Ненад Поповић, председник Српског дела Комитета и министар без портфеља задужен за област међународне економске сарадње и област друштвеног положаја цркве у земљи и иностранству. Делегацију Руске Федерације предводио је Максим Генадјевич Решетњиков, председник Руског дела Комитета и министар економског развоја Руске Федерације. Министарство науке, технолошког развоја и иновација представљале су: Ивана Вукашиновић, в. д. помоћника министра, и Снежана Омић, самостални саветник. На Комитету су размењене информације о главним макроекономским показатељима, трендовима и изазовима економског развоја Републике Србије и Руске Федерације, стању и перспективама међусобне сарадње, као и смерницама за развој привреда Републике Србије и Руске Федерације и стварање повољних предуслова за даље јачање билатералних трговинско-економских односа.

Делегацији Србије, у саставу министарка др Јелена Беговић и директор ЕХРО 2027 Душан Боровчанин, уручена је застава ЕХРО 2027, кључни симбол домаћинства једне од најпрестижнијих међународних манифестација, **22. новембра 2024. у Паризу**.

У оквиру посете краља Есватинија Мсватија III Републици Србији, **21. октобра 2024. године**, потписано је пет важних меморандума о разумевању који ће допринети даљем развоју сарадње између две земље. Међу њима је и Меморандум о разумевању између Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије и Министарства информационо-комуникационих технологија Краљевине Есватинија.

Током посете председника Републике Француске Емануела Макрона, **30. августа 2024. године**, потписана је Изјава о намерама између Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије, Министарства високог образовања и истраживања Републике Француске и Министарства пољопривреде и прехранбеног суверенитета Републике Француске у вези са сарадњом у области науке, истраживања и иновација.

На Еурека глобалном иновационом самиту, који је одржан **13–14. јуна 2024. године**, у Истанбулу, Републику Србију представљала је Ивана Вукашиновић, в. д. помоћника министра за међународну сарадњу и европске интеграције.

Потписан је Меморандум о разумевању између Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије и Медтроник Србија д.о.о. **14. јуна 2024. године**.

Током посете председника Народне Републике Кине Си Ђинпинга, **8. маја 2024. године**, потписана су три меморандума о разумевању:

- Меморандум о разумевању између Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије и Кинеске националне свемирске управе о сарадњи у Међународној лунарној истраживачкој станици (ИЛРС);
- Меморандум о разумевању између Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије и Кинеске националне свемирске управе о сарадњи у области иновација у истраживању и коришћењу свемира у мирне сврхе;
- Меморандум о разумевању о сарадњи на ублажавању сиромаштва посредством науке и технологије између Министарства науке и технологије Владе Народне Републике Кине и Министарства науке, технолошког развоја и иновација и Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Владе Републике Србије.

Министарка др Јелена Беговић председавала је, као прва жена председавајући, на 30. заседању Одбора гувернера Међународног центра за генетичко инжењерство и биотехнологију (ICGEB) у Трсту, **23. маја 2024. године**.

Министарка др Јелена Беговић учествовала је на Деветом партнерском форуму о науци, технологији и иновацијама за циљеве одрживог развоја (*STI Forum*), организованом у седишту УН у Њујорку, **9. маја 2024. године**. Министарство је у сарадњи са Унеском, као организационим партнером, организовало пратећи догађај посвећен Међународној декади наука за одрживи развој: Моћ технологије за одрживи развој. Учесници пратећег догађаја су

били: г. Елиот Минченберг, директор УНЕСКО, др Емануеле Бурати, вођа групе ИЦГЕБ, гђа Софи Фалаха, ГПАИ, проф. Владимир Буловић, МИТ, проф. Владимир Црнојевић, директор БИОСЕНС. Модератор догађаја је била помоћница министра Ивана Вукашиновић.

На Сајму инвестиција циљева одрживог развоја (*SDG Investment Fair*), **26. априла 2024. године**, учествовали су представници НИТРА: помоћник министра Владимир Радовановић и помоћница министра Ивана Вукашиновић, као и менаџер портфолија интегрисаних решења у Центру за интеграцију циљева одрживог развоја при Развојном пројекту УН у Србији, Горан Симуновић.

Током 66. Међународног сајма технике и техничких достигнућа, који је одржан **21. маја 2024. године** у Београду, потписан је Меморандум о разумевању између Одбора за науку и технологију Управе града Пекинга, Административног одбора научног парка *Zhongguancun* и Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије, као и *Zhongguancun Development Group Co. LTD* и БИО4 Д.О.О. Београд.

Потписан је Меморандум о разумевању између Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије и *MERCK KGaA*, **16. априла 2024. године**.

Трећи иновациони форум између Србије и Француске, под називом *Иновирај за планету, играј зелено!*, одржан је у Палати Србија **4. априла 2024. године**. Окупио је око 350 представника академске заједнице и научних института из обе земље, затим приватног сектора и стартап заједница Србије и Француске.

Директор института БиоСенс, проф. др Владимир Црнојевић, одлуком Генералног секретара Уједињених нација Антонија Гутереша, **12. фебруара 2024. године**, изабран је у састав Групе УН коју чини десет високих представника цивилног друштва, приватног сектора и научне заједнице.

Министарка др Јелена Беговић одржала је уводно обраћање на панелу „Жене у науци у успону: лидерство у бизнису и економији” у оквиру 78. ГС УН у Њујорку поводом 9. Међународног дана жена и девојчица у науци, **9. фебруара 2024. године**.

8. ИНСТИТУЦИЈЕ, ТЕЛА И ОРГАНИЗАЦИЈЕ КОЈЕ СЕ СТАРАЈУ О НАУЦИ

О обезбеђивању квалитета научноистраживачког рада и развоју научноистраживачке делатности у Републици Србији старају се министарство надлежно за научноистраживачку делатност и низ других институција, тела и организација, сходно Закону о науци и истраживањима и другим законима и прописима у области науке и технолошког развоја, високог образовања и иновационе делатности. У овом поглављу дат је кратак преглед активности институција, тела и организација које се старају о науци.

Рад Министарства у подручју науке и технолошког развоја током 2024. године одвијао се у оквиру следећих сектора:

1. Сектор за науку. У Сектору за науку образоване су следеће уже унутрашње јединице:

- Одсек за развој научноистраживачких кадрова;
- Одсек за праћење реализације програма и пројеката у области основних истраживања и студијско-аналитичке послове;
- Група за обезбеђивање квалитета научноистраживачког рада и развој научноистраживачке делатности.

2. Сектор за иновације, трансфер технологије и технолошки развој. У Сектору за иновације, трансфер технологије и технолошки развој образоване су следеће уже унутрашње јединице:

- Одсек за примењене науке и трансфер технологија;
- Одсек за подршку иновационој делатности и технолошки развој;
- Група за е-науку;
- Група за инвестиције и праћење рада и пословања организација – корисника буџетских субвенција и средстава међународних кредита и донација и
- Група за подршку у раду Фонда за младе таленте.

3. Сектор за међународну сарадњу и европске интеграције. У Сектору за међународну сарадњу и европске интеграције образоване су следеће уже унутрашње јединице:

- Одсек за развојне и истраживачке програме и пројекте у науци и
- Група за пројекте из претприступних фондова ЕУ (ИПА) у сектору конкурентности и имплементацију других пројеката и кредита у области науке и иновација.

У Министарству је као посебна унутрашња јединица образован Секретаријат Министарства. Активности Министарства науке, технолошког развоја и иновација које се односе на научноистраживачку делатност приказане су у оквиру других поглавља овог извештаја.

8.1. Фонд за науку Републике Србије

Програмске активности Фонда за науку Републике Србије током 2024. године биле су усмерене на:

- Спровођење програмских активности на девет програма Фонда за науку, од којих је закључно са 2024. годином: шест програма било у фази имплементације, један програм у фази потписивања уговора и отпочињања пројектних активности и два програма у фази отвореног јавног позива;

- Припрему за праћење реализације 11 пројеката одобрених у оквиру новог Програма подршке сарадњи са српском научном дијаспором – Заједнички истраживачки пројекти, који је започео свој пројектни циклус у току 2024. године;

- Припрему четири нова програма и отварање два програма за која су се стекли финансијско-материјални услови и чији су јавни позиви остварени током 2024. године, као и на подршку истраживачима током процеса припреме и пријављивања предлога пројеката на отворене јавне позиве;

- Организацију и координацију административне провере и евалуације предлога пројеката који су истраживачи подносили током отворених јавних позива у 2024. години;

- Редовно организовање радионица и инфо-сесија са истраживачима, које су имале за циљ упознавање са новим, поједностављеним административним процедурама на програмима Фонда за науку, али и јачање капацитета за управљање пројектима и научну комуникацију.

Запослени у Фонду за науку су током 2024. године пратили реализацију 320 пројекта и вршили преглед и евалуацију свих захтева, информација о напретку пројекта и извештаја о реализацији пројекта који руководиоци подносе Фонду за науку РС. У оквиру шест програма Фонда за науку чија је имплементација била у току, програм ИДЕЈЕ се налазио у трећој години имплементације пројектних активности, ИДЕНТИТЕТИ и Зелени програм сарадње науке и привреде налазили су се у другој години имплементације, док су се ПРИЗМА, ПРОМИС 2023 и Доказ концепта налазили у првој години имплементације пројектних активности. За Програм подршке сарадње са српском научном дијаспором – Заједнички истраживачки пројекти, спроведена је двостепена евалуација примљених пројектних предлога, а крајем извештајног периода и објављена ранг-листа пројекта одобрених за финансирање, чиме је постављена основа за даље планирање почетка имплементације пројектних активности у оквиру овог програма.

Током 2024. године је рађено на припреми расписивања два нова јавна позива у оквиру Програма сарадње српске науке са дијаспором: Подршка за истраживачке посете научника из дијаспоре и програма ИДЕЈЕ 2024, а припремана су и четири нова програма: два програма за подршку пројектима из области вештачке интелигенције, Зелени програм сарадње науке са привредом – друга фаза и програм сарадње истраживача из Кине и Србије .

Финансијски аспект пословања

Преглед извора финансирања за 2024. годину дат је у табели 8.1.

Табела 8.1: Преглед извора финансирања у 2024. години
(Приказани су заокружени износи, без децимала)

	Преглед извора финансирања	Износ (РСД)
1.	СРЕДСТВА ИЗ БУЏЕТА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	1.577.393.763
2.	СРЕДСТВА ПО МЕЂУНАРОДНОМ УГОВОРУ	1.831.740.428
2.а.	Међународни уговори – Светска банка, SAIGE пројекат	793.340.428
2.б.	Међународни уговори – ЕУ ИПА19	1.038.400.000
	Укупно	3.409.134.191

Преглед утрошених средстава у 2024. години по изворима из Финансијског плана Фонда за науку за 2024. годину дат је у табели 8.2.

Табела 8.2: Преглед утрошених средстава у 2024. години по изворима из Финансијског плана Фонда за науку за 2024. годину (Приказани су заокружени износи, без децимала)

Категорија	Износ (РСД)	
	Утрошена средства из субвенције у РСД	Утрошена средства из пројекта SAIGE у РСД
ОПЕРАТИВНИ ТРОШКОВИ	175.518.082	18.535.676
Трошкови рада	124.241.312	3.016.704
Трошкови материјала	4.628.492	-
Трошкови опреме, машина и софтверских система	18.010.291	-
Трошкови услуга	28.637.987	15.518.972
ПРОГРАМИ	975.790.187	1.357.978.139
Програм ИДЕЈЕ	506.079.630	159.996.006
Програм ИДЕНТИТЕТИ	108.724.692	-
Зелени програм сарадње науке и привреде	181.059.302	-
Програм ПРИЗМА	117.937.114	877.645.518
Програм Доказ концепта	-	65.069.045
Програм ДИЈАСПОРА 2023	-	101.908.686
Програм ПРОМИС 2023	61.989.449	153.358.884
Програмски експерти	11.520.091	1.869.439
ТОТАЛ	1.162.828.360	1.378.383.254

Научни резултати пројеката

Научни резултати настали током реализације пројеката Фонда за науку сумирани су у табели 8.3.

Табела 8.3. Научни резултати за програме: Идеје, Призма, Промис 2023, Идентитети, Зелени програм, Доказ концепта и Дијаспора 2023

Област истраживања	M10-M100	M20-M50	M20	M21 и M21a	M31, M33	M70	M80	M90
Техничко-технолошке науке	869	777	244	139	233	6	14	11
Друштвене науке	696	549	193	42	97	1	2	0
Пољопривредне и ветеринарске науке	426	352	116	83	17	6	4	3
Природне науке	1177	1041	406	215	121	12	7	2
Медицинске науке	358	313	117	84	4	12	1	0
Хуманистичке науке и уметност	410	319	93	5	11	4	1	1
Укупно	3936	3351	1169	568	483	41	29	17

Напомена: M10-M100: Укупни научни резултати; M20-M50: Публикације објављене у часописима и на конференцијама; M20: Публикације у међународним часописима; Публикације објављене у часописима M21 и M21a; M31, M33: Публикације са међународних конференција штампане у целини; M70: Докторске дисертације; M80: Техничка решења; M90: Патенти.

8.2. Српска академија наука и уметности (САНУ)

Фонд САНУ. Фонд САНУ за истраживања у науци и уметности у 2024. години финансиран је од стране Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије у износу од 77.000.000,00 динара. Одлуку о расподели средстава за 2024. годину донео је Управни одбор Фонда, на седници одржаној 16. априла 2024, а на основу Програма научноистраживачких и уметничких активности САНУ. Уплаћена средства распоредио је на следеће позиције: за научноистраживачке пројекте у области науке и уметности, објављивање научних публикација, међународну научну сарадњу, организовање научних скупова, предавања, конференција, учешће представника САНУ и њихових сарадника на научним скуповима у земљи и иностранству, набавку научне литературе, припрему иложби и концертних активности и за друге намене. На ове намене утрошено је укупно 76.360.675,54 динара. Неутрошена средства у износу од 639.324,46 динара враћена су Буџету Републике Србије.

1. Научноистраживачки пројекти из области науке и уметности

У 2024. години научноистраживачки и уметнички програм САНУ састојао се од 24 пројеката из области математике, физике, геонаука, 20 из области хемијских и биолошких наука, 15 из области техничко-технолошких наука, 26 из области медицинских наука, 14 из области језика и књижевности, 11 из области друштвених наука, 28 из области историјских наука и 14 пројеката из области уметности. Резултати рада пројеката и одбора САНУ у 2024. објављују се у Билтену Фонда САНУ за истраживања у науци и уметности за 2024. годину.

2. Издавачка делатност

Српска академија наука и уметности је, заједно са огранцима у Новом Саду и Нишу, као и Центром за научноистраживачки рад САНУ и Универзитетом у Крагујевцу, од 19. јануара 2024. до 20. јануара 2025. објавила укупно 52 издања, од чега је зборник радова *Заштита, очување и афирмација српског културног наслеђа на Косову и Метохији* у два тома. Због великог интересовања јавности поново су објављена следећа издања: *Духовно и културно наслеђа манастира Студенице*, на српском и енглеском језику, и зборник радова *Пројекат Јадар – шта је познато?*. По типу публикација објављено је 8 монографија, 22 зборника радова, 10 каталога, 11 појединачних бројева часописа и једна библиографија. Више од 280 аутора публиковало је 253 научна рада у Академијиним издањима. За некомерцијалне потребе објављен је *Каталог издања САНУ: 2022–2023–2024*. Укупни трошкови издавања публикација износили су 13.489.702,00 РСД. Издања Галерије САНУ финансирана су из посебних извора.

Академијина издања овенчана су следећим наградама: на седмом Фестивалу хуманистике, културе и уметности – ФесК „Пази шта читаш“, одржаном у ПТТ музеју у Београду, за трећи том едиције *Живот и стваралаштво жена чланова Српског ученог друштва, Српске краљевске академије и Српске академије наука и уметности* Српској академији наука и уметности припала је Награда за допринос иновативно-образовној пракси. Удружење ликовних уметника примењених уметности и дизајнера Србије доделило је Награду „Ранко Радовић“ за 2024. годину, у категорији критичко-теоријски текстови о архитектури, урбанизму и граду, ауторима Дијани Милашиновић Марић и Игору Марићу за монографију *Архитектонично – архитекта Иван Антић*, објављену у издању Српске академије наука и уметности.

Купцима је у Сектору за издавачку делатност продато 362 примерка издања САНУ у износу од 613.776,66 РСД са ПДВ-ом. Највише су продаване следеће публикације: прво и друго издање зборника радова *Пројекат Јадар – шта је познато?*, монографија арх. Тихона (Ракићевића), владике моравичког, *Темплон: преграда олтара / иконостас од настанка до развијене средњовековне форме, са освртом на српске задужбине од краја XII века до Велике сеобе 1690. године*, монографија академика Павла Петровића *Макроекономске кризе и реформе у Србији 1980–2023: економетријска анализа* и зборник радова са циклуса предавања *Контроверзе у медицини* (ур. Душица Лечић Тошевски).

По одлуци ИО САНУ од 25. 1. 2024. године, Сектор за издавачку делатност САНУ организовао је акцију даривања гимназија у Београду и унутрашњости: на 17 адреса дистрибуирано је укупно 952 примерка издања САНУ, у вредности од 2.305.509,23 РСД без ПДВ-а. Укупно је уступљено без накнаде више од пет хиљада издања САНУ према Правилнику о издавачкој делатности.

Израђен је преглед издања за *Каталог издања научноистраживачких организација Републике Србије 2023/24.* за Сајам књига и за *Годишњак САНУ*. Редовно су достављани обавезни примерци у штампаној и електронској форми Народној библиотеци Србије, Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“, Библиотеци града Београда и Универзитетској библиотеци у Бањалуци. За библиотечку размену спаковано је и послато 1822 издања, од чега су издања САНУ – 1167 примерака, издања института САНУ – 505 примерака и издања других издавача – 150 примерака.

3. Међународна сарадња, организација научних скупова и учешће чланова САНУ на научним скуповима у земљи и иностранству

Током године у Српској академији наука и уметности одржано је 28 научних скупова, три свечана скупа, четири свечане академије, седам комеморативних скупова и пет предавања.

Научни скупови

Одељење уметности САНУ организовало је представљање зборника радова *Уметник сцене Миодраг Табачки: од авангарде до барока и назад* 5. априла.

Одељење медицинских наука САНУ, Одбор за имунологију и алергологију и Друштво имунолога Србије обележили су Светски дан имунологије организацијом научног скупа *Светски дан имунологије 2024*, који је одржан 25. априла у Свечаној сали САНУ.

У организацији Академијског одбора за село и под покровитељством САНУ одржан је 15. маја у Свечаној сали САНУ научно-стручни скуп *Будућност села и пољопривреде у Србији: структурни проблеми и модели одрживог развоја*.

Под покровитељством Одељења медицинских наука САНУ одржан је други по реду научни скуп *Лапароскопска хирургија данас у Србији* 17. маја у Свечаној сали САНУ.

У сарадњи са Институтом за физику у Београду и Одељењем техничких наука САНУ, а у оквиру Кост (COST) акције CA19110, четврта радионица „Примена плазме за паметну и одрживу пољопривреду” – ПЛАГри одржана је у Свечаној сали САНУ, од 20. до 22. маја.

Одељење уметности САНУ организовало је *Девету међународну конференцију о музици и минимализму – минималистичка прожимања*, 29. мај – 1. јун.

Под покровитељством САНУ одржан је VII Симпозијум Српског удружења за протеомику – *Application of Proteomics in Biomedicine* 6. јуна.

Под покровитељством САНУ, Математички институт САНУ организовао је *Прву кинеско-југоисточноевропску конференцију о дискретној математици и применама* од 9. до 14. јуна 2024.

Одељење друштвених наука САНУ организовало је научну конференцију *Роми Србије према Попису 2022. године: стање и перспектива* 13. и 14. јуна 2024.

Одељење хемијских и биолошких наука и Одбор за проучавање фауне Србије организовали су научни скуп *Инсекти и крпељи као преносиоци узрочника болести људи и животиња* 25. јуна.

У организацији Одељења за математику физику и гео-науке САНУ и Факултета за физичку хемију Универзитета у Београду одржани су Summer School and International Symposium on the Physics of Ionized Gases – SPIG 2024 (Летња школа и Међународни симпозијум физике јонизованих гасова) у САНУ од 26. до 29. августа.

Академијски одбор за материјале организовао је *Трећу међународну конференцију о електронској микроскопији наноструктура* (3rd International Conference on Electron Microscopy of Nanostructures – ELMINA 2024) од 7. до 12. септембра.

Под покровитељством САНУ одржана је *Дванаеста конференција о напредним керамичким материјалима и њиховој примени* – ACA XII (Advanced Ceramic and Application XII Conference: New Frontiers in Multifunctional Material Science and Processing), у организацији Српског керамичког друштва, у сарадњи са Институтом техничких наука САНУ од 18. до 20. септембра.

Под покровитељством САНУ и Регионалног комитета за стратиграфију неогена Медитерана (RCMNS) и Међународне комисије за историју геолошких наука (INHIGEO), Српско геолошко друштво, Рударско-геолошки факултет и Природњачки музеј у Београду организовали су међународни научни скуп *100 година Паратетиса (Ласкарев, 1924) – Концептуална историја и савремени изазови* (100 Years of the Paratethys – Conceptual History and Modern Challenges) 30. септембра 2024.

У организацији САНУ и Српског друштва за молекуларну биологију, одржана је 8. октобра Свечана седница Српског друштва за молекуларну биологију уз предавање под називом „SOX гени: и у добру и у злу...”. Том приликом академику Милени Стевановић додељена је награда Српског друштва за молекуларну биологију.

Одељење за језик и књижевност САНУ и Одбор за проучавање историје књижевности организовали су научни скуп *Српска књижевна критика 20. века* 21. и 22. октобра 2024.

Под покровитељством САНУ одржан је симпозијум *Гојазност, метаболички синдром и преддијабетес* 1. новембра у организацији Одбора за ендокринологију и факторе спољашње средине САНУ и Удружење за превенцију и лечење гојазности и метаболичких поремећаја ГоМет.

Научни скуп поводом 100 година од рођења композитора и академика Енрика Јосифа под називом *Енрико Јосиф. Трајање лепоте певности* одржан је 28. новембра 2024. у организацији Српске академије наука и уметности и Музиколошког института САНУ.

Српска академија наука и уметности организовала је научни скуп *Владимир Р. Петковић, утемељитељ струке и науке* 29. новембра 2024.

Под покровитељством САНУ, Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије организовало је посету представника Европског комитета за будући

акцелератор (The European Committee for Future Accelerators – ECFA, CERN) 29. и 30. новембра 2024.

Одељење друштвених наука САНУ организовало је научни скуп *Вештачка интелигенција и престојавање интелектуалаца* 2. децембра.

Под покровитељством САНУ организована је Годишња скупштина Српског хемијског друштва 4. децембра.

Под покровитељством САНУ, од 4. до 6. децембра, у организацији Института техничких наука САНУ, одржана 22. конференција младих истраживача *Наука и инжењерство материјала*.

Под покровитељством САНУ одржана је интердисциплинарна међународна конференција *О архитектури 2024 – Обликовање града архитектуром*, у организацији Асоцијације за развој одрживе урбане заједнице – STRAND, 5. и 6. децембра.

Одељење техничких наука САНУ и Математички институт САНУ организовали су дводневну научну конференцију *Вештачка интелигенција*, 26. и 27. децембра.

Одељење техничких наука САНУ организовало је научни скуп *Михајло Пупин Идворски 170 година од рођења 9. октобар 1854 – 12. март 1935*. 28. новембра.

Одбор за филозофију и друштвену теорију САНУ и Српско филозофско друштво организовали су научни скуп у оквиру циклуса Стратешки правци развоја Србије у XXI веку (други циклус) *Економија – привредни развој србије и његове детерминанте* 5. и 6. децембра.

Свечани скупови

Академик Владимир С. Костић, лауреат награде „Медаља САНУ” за 2023. годину из области природних и техничких наука, одржао је свечано предавање под називом „Сапутник дистоније”, 15. априла, у Свечаној сали САНУ.

Академик Гојко Суботић, лауреат награде „Медаља САНУ” за 2023. годину из области друштвених и хуманистичких наука, одржао је свечано предавање под називом „Плаштаница митрополита београдског Исидора”, 23. априла, у Свечаној сали САНУ.

Свечани скуп *Дан Српске академије наука и уметности*, коме су присуствовали чланови САНУ, високи представници политичког и јавног живота земље, представници универзитета у Србији, декани, директори института, као и поштоваоци, сарадници и пријатељи Српске академије наука и уметности, ове године је одржан 19. новембра. Присутнима се обратио академик Зоран Кнежевић, председник САНУ, представљени су нови дописни чланови САНУ изабрани на Изборној скупштини 7. новембра, а музички програм у извођењу женске певачке групе МОБА приредила је академик Јелена Јовановић.

Свечане академије

Одељење хемијских и биолошких наука САНУ обележило је 100 година од рођења академика Михаила Љ. Михаиловића (1924–1998) 4. јуна 2024.

Одељење хемијских и биолошких наука одржало је поводом јубилеја 150 година од рођења и 90 година од смрти академика Недељка Кошанина (1874–1934) свечану академију *Академик Недељко Кошанин – зачетник модерне српске ботанике* 18. октобра 2024. године у Свечаној сали САНУ.

У организацији Одељења хемијских и биолошких наука 27. новембра одржана је свечана академија поводом обележавања 100 година од рођења академика Милутина Стефановића (1924–2009).

Одељење језика и књижевности обележило је стогодишњицу рођења академика Павла Ивића (1924–1999–2024) 17. децембра.

Комеморативни скупови

Укупно је одржано седам комеморативних скупова који су били посвећени успомени на преминуле редовне чланове САНУ, и то: Горана Петровића (одржан је 28. марта), Владимира Стевановића (19. јуна), Драгослава Маринковића (24. јуна), Светомира Арсића Басаре (16. септембра), Милана Лојанице (27. септембра), Видојка Јовића (31. октобра) и Дејана Деспића (13. децембра).

Предавања

На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ Невен Баришић, редовни професор ПМФ-а Универзитета у Загребу, одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 1.

фебруара на тему *Значај синтезе и квалитета монокристала за разумевање високотемпературне суперпроводљивости купрата (Importance of synthesis and single-crystal quality for understanding of high-temperature superconductivity in cuprates)*.

На предлог чланова Одељења за математику, физику и гео-науке САНУ, проф. др Еуген Демлер одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 3. септембра под називом *Квантни симулатори: Поинтилистичка перспектива физике вишечестичних система (Quantum Simulators: Pointillist Perspective on Many-Body Physics)*.

На предлог чланова Одељења уметности САНУ, вајар Ричард Дикон одржао је предавање у Свечаној сали САНУ 17. септембра под називом *У потрази за нечим (Looking for something)*.

На предлог чланова Одељења друштвених наука САНУ, проф. др Јарон Матрас, са Астонског универзитета за форензичку лингвистику, Бирмингем, одржао је 2. октобра предавање у Сали 2 САНУ на тему *Дијалекти ромског језика: историја и класификација (The dialects of Romani: History and classification)*.

На предлог Одељења хемијских и биолошких наука САНУ, проф. др Јелена Радуловић са Медицинског факултета Алберт Ајнштајн, Њујорк, и Универзитета у Орхусу одржала је предавање у Свечаној сали САНУ 25. октобра на тему *Улога ДНК у учењу и памћењу (Memory formation through DNA sensing)*.

Ове године Српска академија наука и уметности приредила је традиционални пријем за стотину двадесет и пет ученика средњих школа који су освојили једно од прва три места на међународним такмичењима. САНУ је свим добитницима признања обезбедила пригодне поклоне који се састоје од вредносног ваучера и издања САНУ.

Међународна сарадња

Српска академија наука и уметности члан је невладиних међународних научних асоцијација на различитим нивоима. То су: на светском – Интеракадемијско партнерство (IAP), Међународни научни савет (ISC), Међународна унија академија (UAI), УНЕСКО; на европском – Европска федерација академија (ALLEA), Алијанса међународних научних организација регије *Један појас – један пут* (ANSO), Европска академија наука и уметности (EASA), Европска академија уметности, наука и хуманистичких наука (EAASH), Европска научна фондација (ESF); на регионалном – *Global Round Table*, Евромедитеранска академијска мрежа (EMAN), Академије подунавске регије (DAC); и на балканском – Интеракадемијски савет југоисточне Европе (IAC SEE).

Академик Алпар Лошонц учествовао је као представник САНУ на симпозијуму *Људска права и академска слобода*, у организацији Норвешке академије науке и књижевности и Немачке националне академије *Леополдина*, у Берлину 20–21. марта. Академик Миодраг Михаљевић је као члан радне групе учествовао у изради Извештаја о људској безбедности у оквиру асоцијације *Интеракадемијско партнерство*. Такође је учествовао на скупу ове асоцијације о биобезбедности у Трсту 26–28. фебруара и доставио извештај о овом догађају. На иницијативу Академије наука Шандунг, делегација Заједнице иновација и предузетништва за међународну научну и технолошку сарадњу у Шандунгу (*Shandong Innovation and Entrepreneurship Community for International Science and Technology Cooperation – SITEC*) посетила је САНУ 26. марта. Састанку су присуствовали генерални секретар САНУ Небојша Лалић, академик Миодраг Михаљевић и др Зоран Огњановић, директор Математичког института САНУ. Српска академија наука и уметности, у сарадњи са Европском академијом наука и уметности, била је домаћин *Тринаесте конференције академија подунавске регије* (DAC), која је одржана у САНУ 9. и 10. октобра. Дописни чланови Миодраг Михаљевић и Владан Девеџић учествовали су испред САНУ на међународном скупу *China-CEEC Education and Industry Cooperation and Exchange Conference*, одржаном у Кини од 14. до 17. октобра. Академик Миодраг Чолић учествовао је, у својству представника САНУ у Међународном научном савету, на електронској ванредној седници Савета, одржаној 28. фебруара. Гласао је за предложене измене и допуне Статута и Пословника о раду. Истог месеца учествовао је на електронском састанку Управног и саветодавног одбора за иницијативу *Међународна декада наука за одрживи развој* (IDSSD). Присуствовао је електронским састанцима са председником Савета Питером Глакманом и његовим чланицама 19. марта, 2. јула и 8. октобра. Академик Миодраг Чолић учествовао је на седници Генералне скупштине Европске научне фондације и конференцији посвећеној 50-годишњици ове организације у Стразбуру 26–27. јуна. Током јуна

месеца доставио је повратне информације у вези са Стратешким планом Међународног научног савета за период 2025–2028. године. Такође је 18. септембра учествовао на електронском састанку чланица Савета о Акционом плану за период од 2022. до 2024. године и новим корацима у оквиру одељка о науци и технологији у дигиталном добу. Дописни члан САНУ Мрђан Бајић и проф. др Александар Кадијевић са Филозофског факултета Универзитета у Београду учествовали су, у својству представника САНУ, на Сретењским свечаностима, које организује Установа Вукове задужбине у Љубљани, од 11. до 13. октобра. Генерални секретар САНУ академик Небојша Лалић учествовао је на састанку Алијансе међународних научних организација и Министарства науке, технолошког развоја и иновација РС у Београду 26. августа. Академик Лалић учествовао је на Осмој електронској седници Управног одбора Алијансе међународних научних организација, одржаној 3. јуна, као и на Деветој седници ове асоцијације, одржаној 11. децембра. Потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић учествовао је на Заједничкој научној конференцији *Берлински процес за Западни Балкан* у Берлину од 30. септембра до 1. октобра. Председник САНУ академик Зоран Кнежевић и академик Бранислав Митровић учествовали су на Генералној скупштини Евромедитеранске мреже академија и симпозијуму *Медитеранске културе у дијалогу* у Бару 3. и 4. октобра. Академик Митровић излагао је на тему *Typological genesis of inherited patterns of Mediterranean architecture: wall, shadow, and terraced landscape in contemporary spatial models on the Montenegrin coast*.

Билатерална научна сарадња на основу потписаних споразума

Српска академија наука и уметности има потписане билатералне споразуме о научној (и уметничкој) сарадњи са 23 националне академије наука. Овим споразумима обухваћена су 53 истраживачка пројекта и предвиђено по 154 човек/недеља годишње за бездизитну размену за наше и иностране истраживаче. Ове године искоришћене су 43 човек/недеље за размену истраживача. Домаћи истраживачи су искористили 25 човек/недеља, страни истраживачи 18 недеља.

Посете Српске академије наука и уметности: Председник САНУ академик Зоран Кнежевић посетио је у октобру Бугарску академију наука поводом обележавања 155 година од оснивања Бугарске академије наука.

Делегација САНУ, коју су чинили председник САНУ академик Зоран Кнежевић, генерални секретар САНУ академик Небојша Лалић, потпредседник САНУ академик Зоран В. Поповић, потпредседник САНУ академик Миодраг Марковић, председник Огранка САНУ у Новом Саду академик Стеван Пилиповић и академик Владимир С. Костић, боравила је у узвратној посети Словеначкој академији наука и уметности у периоду 16–18. децембра.

Посете Српској академији наука и уметности: Српску академију наука и уметности посетила је 16. и 17. јануара делегација Словеначке академије наука и уметности у следећем саставу: председник САЗУ академик Петер Штих, потпредседница САЗУ академик Татјана Авшич Жупанц и секретар Одељења ликовних уметности САЗУ академик Јожеф Мухович. САНУ је 21. марта посетио председник Словачке академије наука проф. др Павол Шајгалик. Делегација Македонске академије наука и уметности, на челу са председником МАНУ Живком Поповим, посетила је 5. јула Српску академију наука и уметности. САНУ је 7. јуна посетила делегација АНУРС у саставу: академик Драгољуб Мирјанић, потпредседник АНУРС, и академик Драго Бранковић, генерални секретар АНУРС, и том приликом је потписан Програм сарадње САНУ и АНУРС, који садржи 13 заједничких пројеката и подразумева заједничку реализацију шест научних скупова, једног циклусног предавања, као и организацију заједничких изложби. Српску академију наука и уметности посетио је 6. септембра потпредседник ПС ОЕБС, специјални представник за Југоисточну Европу г. Киријакос Хацијани. САНУ су 12. новембра посетили представник председника Руске Федерације за међународну културну сарадњу господин Михаил Швидкој, аташе Министарства спољних послова Русије и асистент господина М. Швидкоја господин Максим Разумов и заменик амбасадора Русије господин Андреј Темјашов. Српску академију наука и уметности посетио је 8. априла министар грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре Републике Србије Горан Весић са делегацијом. Српску академију наука и уметности, 29. августа, посетио је министар културе Републике Србије Никола Селаковић са делегацијом.

4. Рад Библиотеке САНУ.

Узајамни каталог (COBISS.SR): Библиотека је према *Закону о библиотечко-информационој делатности* један од пет носилаца јединственог библиотечко-информационог система Републике Србије. Библиотека је током 2024. године у узајамном каталогу креирала 2.901, а из њега је преузела 2.814 библиографских записа, па се сада у бази COBISSANU налази укупно 99.689 записа. У нормативној бази личних имена за индивидуалне ауторе CONOR, која функционише као саставни и обавезни део система COBISS, Библиотека је креирала 2.371, а допунила 223 записа.

Дигитализација: У складу са Планом дигитализације фонда БСАНУ, ове године су на дигитализацију предате 164 књиге из фонда *Serbica* (сигнатурна ознака R4) и фонда *Varia* (сигнатурна ознака R10), као и 93 годишта периодике из групе R1. Све предате књиге су претходно обрађене у узајамном каталогу COBISS и обезбеђени су метаподаци које је Библиотека у траженом формату послала АВА центру. Део грађе из група старе српске штампане књиге издате до 1832. године (сигнатурна ознака R) и старе српске штампане књиге издате од 1832. до 1867. године (сигнатурна ознака R1) доступне су на сајту Аудиовизуелног архива и центра за дигитализацију САНУ. Из колекција Марка Ристића (ПБ 32), Васка Попе (ПБ 25) и Милана Дединца (РВ 37) предато је на дигитализацију АВА центру 17 књига и 16 свезака часописа. Из фонда издања САНУ на дигитализацију је предато 155 наслова у 428 свезака за период 1899–1938.

Набавка, размена: За Библиотеку су у 2024. набављене 2.703 свеске монографских и периодичних издања. Из размене је стигло 1.487 јединица грађе, као поклон 440, куповином 108 јединица грађе и укупно 292 примерка издања САНУ и њених института. Дат је налог за слање 2.083 публикације партнерима у земљи и иностранству.

Стара и ретка књига и посебни фондови: Одељење старе и ретке књиге и посебних фондова у 2024. години активно је обрађивало фонд старе и ретке књиге (групу *Serbica* – R 4, групу *Varia* – R 10 и старе часописе – RL) и поклоњене или откупљене библиотеке (сигнатурна ознака ПБ – посебна библиотека) Виктора Новака (РВ 11), Симе Симића (РВ 15) и Љубомира Никића (РВ 23;R). Завршена је обрада фонда библиотеке Бранислава Недељковића (РВ 22). Креирано је или преузето из узајамне базе укупно 1.700 записа, од чега је 433 креираних и 1.273 преузетих. Допуњено је 1.399 записа, а каталогизовано 433, додељено је 922 УДК броја и уписано 906 предметних одредница. Инвентарисано је укупно 2.509 јединица грађе.

Обрада општег фонда: Укупно је обрађено 1.272 приновљене монографске публикације, 1.521 монографска публикација из старог фонда (ретроспектива) и 10 наслова серијских публикација. У електронској бази креирано је укупно 778, а преузето 893 записа, инвентарисано је 1.735 монографских публикација, каталогизовано 1.219 јединица, додељено 1.820 УДК бројева и 1.952 предметне одреднице. Редиговано је и допуњено 2.462 записа. У нормативној бази CONOR креирана су 1.388 и допуњена 93 нормативна записа.

Обрада издања САНУ: Електронски каталог Библиотеке САНУ увећан је за 78 нових записа за монографске публикације и 661 запис за аналитичке јединице. Допуњено је 67, а каталогизовано 11 записа за монографске публикације. Креирана су и каталогизована 568 записа за аналитичке јединице, преузето је и допуњено 93, додељено им је 1.011 УДК бројева и 1.126 предметних одредница. Настављен је унос посебне ознаке у записима за јединице са косовско-метохијском тематиком ради израде библиографије радова о Косову и Метохији у издањима САНУ. Настављено је са ретроспективном обрадом Академијиних монографија и серијских публикација. Преузето је и допуњено 26 записа за монографске публикације, а 4 за серијске публикације и инвентарисано 15 јединица. Креирано је и каталогизовано 255 записа за аналитичке јединице и 8 за монографске, а додељено им је 362 УДК броја и 362 предметне одреднице.

Јубиларне библиографије: Из штампе је изашла јубиларна библиографија академика Љубомира Максимовића.

Документација о члановима САНУ и фототека: Наставља се са прикупљањем и обрадом документације о члановима ДСС, СУД, СКА и САНУ и са пружањем информација о њима. Ревидиран је и премештен 21 досије иностраних чланова САНУ и ревидирана су 84 досијеа преминулих дописних и редовних чланова. Такође је отворено 17 помоћних досијеа. После

избора у новембру 2024, формирани су главни и електронски досијеи за 27 новопримљених дописних (22) и иностраних (5) чланова и допуњени су досијеи 17 нових редовних чланова. Издато је 357 фотографија чланова Академије и њених претходница и 4 потписа чланова, све у електронском облику. Припремљено је и издато више од 2.150 страна биобиблиографске грађе у електронском облику, не рачунајући спискове чланова Академије чије би се јубиларне годишњице рођења могле обележити у 2026. и 2027. години (респективно 36 и 26 личности и неколико одабраних догађаја); проверу и допуну списка самосталних изложби 8 уметника чланова САНУ и списак математичара чланова Академије проширен онима који су се математиком бавили иако им то није била примарна струка (50 математичара и још 19 личности од потенцијалног интереса у датом контексту; поред списка дата су и објашњења и неке релевантне информације о историјату и структури САНУ). Технички су обрађене све новоприспеле књиге (2.703 примерка), а у каталозима Библиотеке проверено је 3.303 наслова. Настављен је рад на обради референсне збирке Библиотеке и на ретроспективној обради овог фонда у бази COBISSANU. Укупно је обрађено 270 публикација, од тога је преузето 107 и допуњено 94 записа, креирано и каталогизовано по 162, редигован 1 запис и инвентарисано 278, сигнирано 93 јединице грађе. Додео је 360 предметних одредница и 272 УДК броја. У бази CONOR креирано је 48 и допуњено 8 записа за нормативне одреднице.

Трибина Библиотеке: У 2024. години одржано је 15 Трибина Библиотеке САНУ. Приказано је укупно 4 књиге и 16 зборника радова чланова САНУ, издања САНУ, као и института чији је САНУ оснивач. На Трибини су говорили академици, професори универзитета, доктори наука и Патријарх српски г. Порфирије (укупно 64 говорника). Трибина је 2024. године имала око 1.200 посетилаца.

Изложбе у Библиотеци: Током 2024. године постављено је 11 камерних изложби у просторијама Библиотеке: Јован Ердељановић (1874–1944) – поводом 150 година од рођења (од 17. јануара до 9. фебруара); Станоје Станојевић (1874–1937) – поводом 150 година од рођења (од 14. фебруара до 15. марта); Славко Гавриловић (1924–2008) – поводом 100 година од рођења (од 20. марта до 15. априла); Павле Ивић (1924–1999) – поводом 100 година од рођења (од 17. априла до 24. маја); Владета Јеротић (1924–2018) – поводом 100 година од рођења (од 29. маја до 21. јуна); Јован Илић (1824–1901) – поводом 200 година од рођења (од 26. јуна до 12. јула); Војислав Кораћ (1924–2010) – поводом 100 година од рођења (од 16. августа до 13. септембра); Иван Максимовић (1924–2007) – поводом 100 година од рођења (од 18. септембра до 19. октобра); Богољуб Станковић (1924–2007) – поводом 100 година од рођења (од 23. октобра до 8. новембра); Александар Тишма (1924–2003) – поводом 100 година од рођења (од 13. новембра до 6. децембра); Нико С. Мартиновић (1914–1975) – поводом 110 година од рођења (од 11. до 31. децембра).

Издања Библиотеке: Издања Библиотеке излазе у оквиру Академијиних серијских публикација. Уредник је управник Библиотеке. У 2024. години је изашао дванаести број годишњака *Трибина Библиотеке САНУ*. У овом броју су објављени текстови изговорени на трибинама у 2023. години. Прикупљени су и припремљени за штампу текстови изговорени на трибинама у 2024. години. Тринаести број годишњака Трибине излази у јануару 2025. године. Изашла је из штампе јубиларна библиографија академика Љубомира Максимовића. У штампу су предате јубиларне библиографије академикâ Милана Лојанице, Федора Хербута и Николе Коњевића, а академику Федору Месингеру је предата његова библиографија на коначно одобрење.

Издања САНУ: за *Годишњак САНУ СХХХ* урађена је допуна, ревизија и коректура података у поглављима *Састав Академије* и *Преминули чланови*. За трећу књигу у едицији САНУ *Живот и стваралаштво жена чланова Српског ученог друштва, Српске краљевске академије и Српске академије наука и уметности* урађена је коначна ауторска ревизија 12 библиографских прилога, а за четврту књигу проверено је и уређено 13 библиографских прилога, са укупно 2.837 библиографских јединица. За публикацију Галерије ликовне и музичке уметности САНУ урађена је библиографија Ђорђа Андрејевића Куна (430 библиографских јединица). За монографију о дописном члану САНУ Слободану Шијану урађена је библиографија радова о његовом делу (192 библиографске јединице). На молбу академика Саве Халугина урађена је допуна његове библиографије за период 2014–2024 (33 библиографске јединице).

Дигитални архив издања САНУ (ДАИС): Током 2024. у репозиторијум ДАИС унето је укупно 26 монографија и 244 рада из 20 зборника. Додељено је преко 1.300 кључних речи на српском и енглеском језику. Библиотекари задужени за овај посао имају привилегије администратора репозиторијума ДАИС.

Сала председника у Библиотеци САНУ: Стална изложбена поставка *Сала председника у Библиотеци САНУ* свечано је отворена 25. септембра 2024. године. На отварању су говорили академик Зоран Кнежевић, председник САНУ, академик Владимир С. Костић, председник САНУ од 2015. до 2023, и академик Миро Вуксановић, аутор изложбе. Изложба је припремљена и постављена тако да посетилац на малом простору може брзо да сазна како је Српска академија мењала своје име од 1841, када су предлог за њено оснивање поднели Јован Стерија Поповић и Атанасије Николић, да види међашње датуме у њеној историји започетој владарским указима двојице Обреновића, који су именovali првих осам чланова Друштва српске словесности, односно шеснаест првих чланова Српске краљевске академије. У средишту поставке, на уједначен начин када је реч о избору података, налази се хронолошки именик свих двадесет и два председника Српске академије, од биолога који је на Тари пронашао оморик у до астронома чије презиме носи један планетоид. Изложба је припремљена у Библиотеци САНУ. Стручни сарадници аутора изложбе били су Данка Кужељ и Драгослав Боро. Дизајнер поставке је Иван Станић. Коришћена је грађа из Архива, Библиотеке и Уметничке збирке САНУ и из Државног архива Србије.

Јубилеји управника Библиотеке: Управник Библиотеке академик Миро Вуксановић у 2024. години прославио је четири годишњице: 80 година живота, 50 година књижевног рада, 50 година уредничког рада и 50 година управничког рада. Ови значајни јубилеји обележени су свечаним представљањем *Сабраних дела Мира Вуксановића* у 20 томова, 2. априла 2024, у Свечаној сали САНУ, у организацији Одељења језика и књижевности САНУ. Том приликом поздравну реч је казала академик Злата Бојовић, о другом колу сабраних дела су говорили проф. др Мина Ђурић и проф. др Бранко Вранеш, а одабране текстове о првом колу казивала је драмска уметница Вјера Мујовић, која је и водила целокупан програм. На крају је реч захвалности казао аутор академик Вуксановић.

5. Рад галерија САНУ

Реализоване изложбе и штампани каталози у Галерији САНУ у Београду:

1. *Сима Лозанић: витез српске науке:* 26. децембар 2023 – 25. фебруара 2024. Број посетилаца у 2024. 12.985; укупан број посетилаца 14.537. Аутор изложбе: Снежана Бојовић. Аутор поставке: Љиљана Радосављевић. Дизајн изложбе: Исидора Ивановић. Штампан је каталог – монографија број 161 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности: Снежана Бојовић, Сима Лозанић: витез српске науке*, Београд 2023, са 119 прилога у боји и 33 црно-беле фотографије. Штампано је и енглеско издање: Snežana Bojović, Sima Lozanić. *A knight of Serbian Science*, Belgrade 2024.

2. *Урош Предић, достојанство свакидашњице:* 12. март – 26. мај 2024. Број посетилаца: 97.293. Аутори изложбе: др Игор Борозан и др Снежана Мишић. Организација изложбе: Жаклина Марковић. 3D дигитализација, VR апликација и мултимедијална веб-презентација, моделовање и анимација: Катедра за рачунарску графику Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду и Снежана Мишић. Дизајн пратећег материјала изложбе: Сузана Милићев. Изложбу прати допуњени и проширени каталог изложбе одржане у Галерији Матице српске 2022–2023. године, у издању Галерије Матице српске: Игор Борозан, Снежана Мишић, *Урош Предић, достојанство свакидашњице*, Нови Сад 2024, са уводним текстом Тијане Палковљевић Бугарски. Штампан је и пратећи каталог у серији *Изложбена свеска* број 44: Јелена Межински Миловановић, *Урош Предић и његова дела у српској академији наука и уметности*, Београд 2024, са 69 репродукција у боји и 17 црно-белих фотографија.

3. *Кун: уметник, радник, борац:* 11. јун – 8. септембар 2024. Број посетилаца: 35.531. Аутор пројекта и кустос изложбе: Катарина Живановић. Аутори изложбе: Мишела Блануша, Вида Кнежевић и Ана Панић. Дизајн и визуелни идентитет: Милена Кордић и Андреј Долинка. Изложбу су приредили Галерија САНУ, Музеј савремене уметности и Музеј Југославије из својих и из фондова Управе за заједничке послове републичких органа Републике Србије, Војног музеја, Народног музеја Шумадије, Медија центра *Одбрана*, Министарства спољних

послова Републике Србије, Народног музеја Србије, Музеја примењене уметности, РТС-а, Народне библиотеке Србије, Народне библиотеке Бор, Историјског архива Београда, Хисторијског музеја Босне и Херцеговине и приватних колекција. Штампан је каталог – монографија број 162 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*: Група аутора (Мишела Блануша, Вида Кнежевић, Ана Панић, Биљана Црвенковић, Мира Кун, Кристина Игњатовић Јововић), *Кун: уметник, радник, борац*, Београд 2024, са 101 прилогом у боји и 39 црно-белих фотографија.

4. *Владимир Р. Петковић: утемељитељ струке и науке*: 24. септембар – 8. децембар. Број посетилаца: 19.990. Аутор изложбе: Дубравка Прерадовић. Кустоси изложбе: Јелена Премовић и Катарина Живановић. Дизајн поставке: Озарија Марковић Лашић и Небојша Васиљевић. Изложба је приређена у сарадњи са Народним музејем Србије, а из фондова Архива САНУ, Музеја града Београда, Библиотеке Одељења за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду, Музеја науке и технике, Археолошког института у Београду, Манастира Високи Дечани, Народног музеја Зрењанин и Милоша Јуришића, уз подршку Деканског колегијума Филозофског факултета Универзитета у Београду. Штампан је каталог – монографија број 163 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*: Група аутора (Дубравка Прерадовић, Јелена Премовић, Весна Бикић, Милан Миловановић, Вујадин Иванишевић, Иван Бугарски, а публиковани су и текстови В. Р. Петковића и Светозара Радојчића), *Владимир Р. Петковић: утемељитељ струке и науке*, Београд 2024, са 69 илустрација у боји и 108 црно-белих илустрација. У штампи је и њено енглеско издање: Dubravka Preradović, Jelena Premović, Vesna Bikić, Milan Milovanović, Vujadin Ivanišević, Ivan Bugarski, Vladimir R. Petković: A Founding Figure of the Institutional and Academic Realm, Belgrade 2024.

5. *Дадо. Историја природе 1953–2000*: 21. децембар 2024 – планирано је да изложба траје до 2. марта 2025. Број посетилаца закључно са 31. децембром 2024: 8155. Аутор изложбе: Амарант Зидон. Аутори поставке: Фондација „Плаво” и Катарина Живановић. Графички дизајн изложбе: Исидора М. Николић. Изложба је приређена у сарадњи са Фондацијом „За српски народ и државу” и Фондацијом „Плаво”. Штампан је двојезични (српско-енглески) каталог – монографија број 164 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*: Амарант Зидон, *Дадо. Историја природе 1953–2000*, Београд 2024, са 99 прилога у боји и 17 црно-белих фотографија.

Изложбе које је Галерија САНУ организовала изван Галерије САНУ у Београду

1. „Читање слика“ Љубомира Симовића (Уметничка збирка САНУ, приватне колекције). Градска галерија Ужице, Ужице (у оквиру програма Ужица као престонице културе Републике Србије за 2024. годину), 2–24. април. Аутори изложбе: Јелена Межински Миловановић (за Уметничку збирку САНУ) и Зоран Цветић (за приватне колекције), а он је и аутор концепта изложбе. Израђени су каталог, плакат и позивница.

2. Великих седам. Галерија ликовне уметности Поклон-збирка Рајка Мамузића, Нови Сад, 23. октобар – 16. децембар. Аутор изложбе: Јованка Столић. Уз дела из колекције Рајка Мамузића и Збирке Богдановић, изложено је шеснаест радова из Уметничке збирке САНУ седам уметника-академика чије радове је сакупљао и Рајко Мамузић (Љубице Сокић, Миће Поповића, Стојана Ћелића, Младена Србиновића, Бате Михаиловића, Петра Омчикуса и Николе Јанковића). Израђени су каталог (аутори текстова: Јованка Столић и Јелена Межински Миловановић), плакат и позивница.

3. Зрно жита, Душан Оташевић. Галерија Николе Коке Јанковића, Крагујевац, 25. октобар – 9. децембар. Кустоси изложбе: Жаклина Марковић и Катарина Бабић. Израђени су каталог (аутор Жаклина Марковић), плакат и позивница.

4. Легат Олге Јеврић у САНУ, збирка малог и средњег формата – Композиција и структура. Галерија Николе Коке Јанковића, Крагујевац, 12. децембар 2024 – 12. март 2025. Аутор изложбе: Жаклина Марковић. Израђени су каталог, плакат и позивница.

Односи са јавношћу и друге активности Галерије

На научном скупу – 112. годишњој конференцији College Art Association, који је одржан 14–17. фебруара 2024. године у хотелу Хилтон у Чикагу, у оквиру сесије *Art Collections of Academies of Sciences*, радом *The Serbian Academy of Sciences and Arts Fine Arts Collection*

представljena je umetnicka kolekcija SANU (Jelena Mejiniski Milovanovih). U prostoru Galerije SANU 15. maja obavljena je doдела награда и похвала Математичког института SANU уз пригодан уметнички програм. Галерија SANU је учествовала у осмишљавању, организацији и реализацији програма *Кроз Палату SANU*, којим је Академија 12–22. септембра учествовала у Данима Европске културне баштине. Обележавању јубилеја 180 година од рођења члана Српске краљевске академије Иље Рјепина Галерија SANU допринела је учешћем у емисији *Орбита културе* радија Спутњик 10. августа (Јелена Межински Миловановић). Галерија SANU је, уз учеснике са Архитектонског факултета и Филозофског факултета Универзитета у Београду, узела учешће у обележавању 130 година од рођења Александра Дерока у оквиру трибине организоване 4. септембра у Установи културе *Пароброд*, на којој је представила Дерока као академика и његов поклон Уметничкој збирци SANU (Јелена Межински Миловановић). Радом *Александар Дероко као члан Српске академије наука и уметности* (Јелене Межински Миловановић) Галерија SANU је допринела раду научног скупа посвећеног јубилеју *130 година од рођења академика и професора Александра Дерока (1894–1988)* 11. децембра на Архитектонском факултету у Београду. За монографију о Палати SANU, коју приређује Академија, израђен је уводни текст *Палата Српске академије наука и уметности као дом Уметничке збирке SANU* (Јелена Межински Миловановић). Пре отварања изложби у Галерији SANU одржаване су редовне конференције за медије, организоване у сарадњи са сарадником за односе са јавношћу SANU Драганом Младеновић. Настављена је сарадња са новинарима и репортерима ради представљања изложбене и концертне делатности путем кратких интервјуа и најави догађаја, као и сарадња са телевизијским и радио екипама на снимању прилога о изложбама и са новинарима штампаних медија на публиковању приказа изложби у периодици. У штампи је најављена концертна сезона. Галерија је учествовала у активностима везаним за награду SANU „Иван Табаковић”. Настављена је сарадња са Галеријом Хаос на организовању конкурса, додељивању награде и реализацији изложбе добитника награде уметницима до 40 година за цртеж Фондације „Владимир Велички”. Галерија је и током 2024. по потреби пружала стручне услуге, односно омогућавала коришћење своје документације – о изложбама, ликовним уметницима академицима, Уметничкој збирци, као и коришћење своје приручне библиотеке, појединцима и установама културе. Галерија SANU је 2024. испунила упитник/анкету Завода за проучавање културног развитка у Београду (Статистичко истраживање о музејима у Србији).

Награде и признања

Проф. др Весна Круљац, аутор изложбе *Миодраг Мића Поповић, сликарство перманентне побуне* за каталог – монографију број 160 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*: Весна Круљац, *Миодраг Мића Поповић, сликарство перманентне побуне*, Београд 2023, добила је Награду *Павле Васић* за 2023. годину, која је додељена 12. марта 2024. године у згради Ректората Универзитета уметности. Ова награда УЛУПУДС-а додељује се за текстове из области примењене уметности и дизајна, пратећи једногодишњу продукцију објављену у свим врстама публикација (монографије, књиге, зборници, ТВ емисије) и ауторске изложбе историчара уметности. За текстове објављене у каталогу изложбе *Кун: уметник, радник, борац* (каталог-монографија број 162 у серији *Галерија Српске академије наука и уметности*) ауторке Вида Кнежевић (*Уметност је само онда уметност кад није само уметност*) и Ана Панић (*Шта је нама Кун данас? Јавни рад у контексту времена*) добиле су Награду *Лазар Трифуновић* за 2024. годину (на иницијативу Културног центра Београда оснивачи Награде су Одељење за историју уметности Филозофског факултета у Београду, Народни музеј Србије, Музеј савремене уметности у Београду, Друштво историчара уметности Србије, Удружење ликовних уметника Србије, Београдски програм РТС и Удружење ликовних критичара Србије, награда се додељује за савремену критику о ликовној и визуелној уметности). Награда је додељена 14. јануара 2025. године. У октобру Галерији SANU додељена је захвалница Галерије Матице српске поводом сарадње у 2024. години. Музеј Југославије доделио је Галерији SANU, као пријатељу Музеја, Захвалницу за остварену успешну сарадњу 1. децембра 2024. године.

Концертна делатност. У оквиру циклуса концерата у Галерији SANU организована су 64 концерта. На њима је наступило 115 извођача: 75 солиста, 19 клавирских сарадника, 3 камерна ансамбла. Одзив публике био је добар. Укупно је било око 4.363 посетиоца.

Галерија науке и технике САНУ. У току 2024. године, Галерија науке и технике САНУ је реализовала укупно 13 изложби и богат пропратни програм у виду стручних вођења у оквиру изложби, предавања и промоција књига, и учествовала је на Данима европске баштине 2024. Када је у питању издавачка делатност, објављена су три каталога изложби у серији Галерија науке и технике: бројеви 53, 54 и 55.

Одржане изложбе у 2024. години:

1. Изложба „Архитекта као цртач и сликар”: 26. децембар 2023 – 14. фебруар 2024. године, аутори: Слободан Малдини и Софија Ланцош Малдини, организација: Асоцијација српских архитеката и Галерија науке и технике САНУ, укупан број посетилаца: 1555;

2. Изложба и манифестација „Недеља свести о мозгу 2024”: 11–15. март 2024. године, организатор: Студентска секција Друштва за неуронауке Србије, укупан број посетилаца: 717;

3. Изложба „Дигиталне технологије у образовању”: 20–27. март 2024. године, аутори: Стеван Јокић и Љиљана Јокић;

4. Пројекат „Рука у тесту” у сарадњи са Француским институтом у Београду, број посетилаца: 196 ;

5. Изложба „Александар Ђорђевић – Градитељ Београда”: 30. април – 8. јун 2024. године, аутор: Новица Бабовић, организатор: Галерија науке и технике САНУ, број посетилаца на отварању: 76, укупан број посетилаца: 738, изложбу је пратио истоимени каталог у серији ГНТ бр. 53;

6. Изложба „Додир природе – Заштићене животињске врсте Србије”: 13–29. јун 2024. године, организација: Завод за заштиту природе Србије, број посетилаца на отварању: 85, укупан број посетилаца: 442.

7. Изложба „Уметност конструисања”: 8. јул – 8. август 2024. године, 60 година предмета Конструктивни системи и Просторне структуре на Универзитету у Београду – Архитектонском факултету“: организација: Архитектонски факултет Универзитета у Београду, број посетилаца на отварању: 84, укупан број посетилаца: 644, изложбу је пратио истоимени каталог у серији ГНТ бр. 54;

8. Изложба „Великани у фармацији”: *Тражим почетак, сјај и сате стале*: 3–17. септембар 2024. године, аутор изложбе: Јелена Манојловић, организација: Музеј за историју фармације, Фармацеутски факултет Универзитета у Београду, број посетилаца на отварању: 70, укупан број посетилаца: 430;

9. Изложба „Вински летопис Србије”, аутора дописног члана САНУ Жељка Томановића, коју је Галерија науке и технике реализовала у току 2023. године, пресељена је и изложена у Музеју винарства и виноградарства у Александровцу током септембра. Иста изложба је од октобра постављена у Музеју Хајдук Вељка у Неготину.

10. Изложба „Академик Недељко Кошанин – зачетник модерне српске ботанике”: 8–31. октобар 2024. године, аутори изложбе: дописни члан САНУ Марјан Никетић, др Гордана Томовић и др Милорад Вујичић, организација: Универзитет у Београду – Биолошки факултет, Природњачки музеј у Београду, Галерија науке и технике САНУ, број посетилаца на отварању: 120, укупан број посетилаца: 571, изложбу је пратио истоимени каталог у серији ГНТ бр. 55;

11. Изложба „Вићентије владика и задужбинар – 200 година од рођења враћевшничког духовника и културно-просветног добротвора”: 6–27. новембар 2024. године, аутор: Роксанда Алексић, Народни музеј Шумадије у Крагујевцу, организатори: Народни музеј Шумадије, Музеј рудничко-таковског краја и Задужбина владике Вићентија Красојевића, број посетилаца на отварању: 118, укупан број посетилаца: 471;

12. Изложба и међународна конференција „О архитектури 2024 – Обликовање града архитектуром”: 4–18. децембар 2024. године, организација: Асоцијација за развој одрживе урбане заједнице – СТРАНД и Галерија науке и технике САНУ, број посетилаца на отварању: 118, укупан број посетилаца: 363;

13. Изложба „Простор града – простор природе”: 26. децембар 2024. године – 31. јануар 2025. године, организација: Завод за заштиту природе Србије, број посетилаца на отварању: 52, укупан број посетилаца (до краја децембра): 123.

Од пратећих активности, организована су стручна предавања и вођења у оквиру наведених изложби.

6. Архив САНУ

Фондови Архива увећани су пријемом неколико поклона. Бранко Љубић је поклонио део заоставштине дописног члана САНУ Милоша Радојчића, а Слободан Рељић грађу о Антонију Фарчићу. Павле Медаковић је поклонио дневнике свог оца академика Дејана Медаковића, а професор Александар Палавестра дневничке записе свог оца академика Предрага Палавестре. Професор и пијаниста Јасмина Јанковић предала је CD са својим клавирским извођењима дела Јосипа Славенског и Мирјане Живковић. Управница Архива предала је непотпун комплет часописа „Наша реч” (1948–1990), добијен од Десимира Тошића, вишегодишњег уредника овог емигрантског гласила.

Збирка одликовања увећана је за 22 одличја, те сада броји укупно 1.444 предмета. Примљена су нова одликовања академика Радоја Чоловића, Зорана Кнежевића, Милице Стевановић и Милосава Тешаћа. Формирана је и нова група одликовања, настала издвајањем предмета из рукописне заоставштине академика Миодрага Ибровца.

Приручна библиотека Архива увећана је за 20 нових наслова, тако да сада садржи 2.669 библиотечких јединица.

Завршено је сређивање заоставштине генерала Боровоја Мирковића (Историјска збирка 14667) и академика Николе Радојчића (Историјска збирка бр. 15064), а у току је архивистичка обрада већих фондова, попут заоставштине Федора Никића, Марка Ристића, Бранка Ћопића и Станка Опачића Ћанице.

У Аудиовизуелном архиву и центру за дигитализацију САНУ снимљено је 155 рукописа из Старе збирке. Поступак дигитализације обављао се у складу с Правилником, усвојеним прошле године, без проблема и застоја до којих је долазило у ранијем периоду. У читаоници Архива забележене су 563 посете од стране 139 истраживача из Србије и 12 иностраних истраживача. За њихове потребе направљено је 7.425 ксерокс-копија и 2.005 дигиталних снимака.

8.3. Матица српска

Матица српска, као најстарије књижевно, научно и културно друштво српског народа, које у континуитету делује готово два века, и у 2024. години била је једна од најактивнијих научно-културних установа у земљи.

Допринос српској науци и култури остварен је кроз активности седам научних одељења и огледа се првенствено у извођењу капиталних научних пројеката, редовном излагању научних часописа и одржавању научних скупова међународног и националног карактера.

Година је била испуњена обиљем стваралачких резултата, али и признања, међу којима посебно место има *Сретењски орден I степена*, који је, 15. фебруара 2024. године, уручио председник Републике Србије господин Александар Вучић. Указом председника Републике Србије, за нарочите заслуге у области српског језика, књижевности и културе, поводом 200 година постојања одликован је *Летопис Матице српске*.

Редовношћу излагања (једном месечно, двоброји јануар–фебруар и јул–август) и актуелношћу објављених текстова, *Летопис Матице српске* је и у протеклој, јубиларној години потврдио репутацију значајног огледала нашег књижевног и научног стваралаштва. У тематским блоковима појединих бројева разматрани су важнији национални књижевни и културни проблеми. У рубрици Сведочанства објављена су пробрана предавања одржана у организацији Матице српске, сведочанства о књижевним наградама Матице српске, као и текстови посвећени великанима српске и светске књижевности. Рубрика Поводи била је посвећена обележавању значајних јубилеја везаних за познате српске и светске писце. Између осталог, писало се о Збигњеву Херберту, Милораду Павићу, Платону, Миру Вуксановићу, Бранку Радичевићу, Александру Сергејевичу Пушкину и Владети Јеротићу. У овој рубрици ове године обрели су се и мини-тематски посвећени живим писцима домаће књижевне сцене (Мирослав Максимовић, Драган Јовановић Данилов, Слободан Владушић). У рубрици Критика, као што је то и уобичајено, приказана су значајна прозна и песничка дела која су обележила 2023. и 2024. годину. Такође, значајан простор уступљен је важним књигама из области књижевне теорије и историје, есејистике или филозофије, као и преведеним књигама.

Објављујући прилоге наших угледних књижевника и научника, али и пружајући подршку младим писцима, *Летопис* је – упркос својој дуговечности, а захваљујући уредничким одређењима – остао иновативан и динамичан књижевни часопис из којег се најбоље ишчитава тренутно стање савремене српске књижевности.

Током године, низом манифестација, отпочело се са планираним програмима за обележавање „Два века *Летописа Матице српске*”. Пуних 200 година *Летопис Матице српске* доследно је радио не само на изградњи културног идентитета српског народа него и на упорном дефинисању европског и светског културног простора, на којем српска култура треба да покаже своје разлоге постојања, своју виталност и своје истинске вредности. *Летопис Матице српске* јесте летопис српске књижевности и културе, али је истовремено и летопис европске и светске културе.

Научни часописи. Од највећег значаја за српску науку јесте редовно излажење девет научних часописа. *Зборник Матице српске за књижевност и језик* (главни и одговорни уредник проф. др Јован Делић, дописни члан САНУ) изашао је у предвиђене три свеске, а доминирају текстови који књижевноисторијски и књижевнотеоријски проучавају српску књижевност у европском контексту. *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* (главни и одговорни уредник академик Јасмина Грковић-Мејдор) изашао је у две предвиђене свеске, а радови се баве разноврсним облицима лингвистичких и филолошких проучавања. *Зборник Матице српске за славистику* (главни и одговорни уредник проф. др Корнелија Ичин) изашао је у две предвиђене свеске, а часопис објављује научне текстове на свим словенским језицима, како о проблемима изучавања словенских језика тако и словенских књижевности. *Зборник Матице српске за класичне студије* (главни и одговорни уредник проф. др Ксенија Марицки Гађански) објавио је предвиђену једну свеску са радовима из области проучавања антике и њених одјека у потоњим епохама. *Зборник Матице српске за друштвене науке* (главни уредник др Душан Достанић и одговорни уредник др Милош Ковић) изашао је у предвиђене четири свеске, а радови се односе на широк спектар друштвених и хуманистичких наука. *Зборник Матице српске за историју* (главни и одговорни уредник др Петар В. Крстић, научни саветник) изашао је у две предвиђене свеске, а објављени су радови из области националне историје. *Зборник Матице српске за природне науке* (главни и одговорни уредник проф. др Ивана Максимовић) објавио је на енглеском језику две предвиђене свеске, а текстови су из области више различитих природних наука. *Зборник Матице српске за ликовне уметности* (главни и одговорни уредник проф. др Владимир Симић) објавио је једну предвиђену свеску часописа са радовима из области историје уметности, а *Зборник Матице српске за сценске уметности и музику* (главни и одговорни уредник др Живко Поповић) две предвиђене свеске са радовима из области театрологије и музикологије. Књижевно-научни часопис на енглеском језику – *Literary Links of Matica Srpska* (главни и одговорни уредник проф. др Драган Станић / Иван Негришорац) изашао је у двоброју, а у целини је посвећен српској књижевности и култури представљањем страним читаоцима. Часопис Матице српске за друштвене и хуманистичке науке на енглеском језику *Synapsis* (главни и одговорни уредник академик Часлав Оцић) изашао је у предвиђеном двоброју, објављени су научни чланци и расправе, прегледни чланци, осврти и прикази из области друштвених и хуманистичких наука. Изашле су и две предвиђене свеске часописа *Језик данас* (главни и одговорни уредник проф. др Рада Стијовић) намењене неговању српске језичке културе.

Енциклопедијска и лексикографска делатност. Током 2024. године настављен је рад на реализацији енциклопедијских и лексикографских послова од највећег националног значаја.

Српска енциклопедија. Настаје као плод сарадње Матице српске, САНУ и Завода за уџбенике. Захваљујући ангажовању чланова УО СЕ, чланова стручних редакција, аутора и стручних сарадника, планирани послови успешно су реализовани. Најзначајнији део посла у овој фази израде нове књиге односио се на писање и преглед текстова. Закључно са 2024. годином радило се на прикупљању свих текстова како би се приступило обликовању коначног рукописа 1. књиге IV тома *Српске енциклопедије* (Е-ИКОМ).

Српски биографски речник. Припремљени су готово сви текстови рукописа осмог тома *Српског биографског речника* (слова ПАЊ–ПЧ). Пристигле биографије су прегледали редактори, уредници епоха, уредници струка и главни уредник (прво и друго читање). Завршена је израда пописа аутора и пописа скраћеница за периодичне публикације и

институције. Уредник за фотографију припремљене фотографије распоредила је на одговарајућа места, уз личности на које се односе. Један део рукописа је припремљен за штампу од слова Пањ до Петра Првог Карађорђевића. Завршена је и коректура овог дела рукописа. У 2024. години завршено је уношење у рачунар досијеа личности на слова С, Т и Ћ.

Лексикон писаца српске књижевности. Први том *Лексикона* (слова А и Б) објављен је у јулу 2021. Од тада се интензивно ради на прикупљању материјала за други том, који ће обухватити писце на слова В и Г. Ажурирају се азбучници, а чланови Уређивачког одбора прегледају њихове радне верзије. Уредница за фотографију континуирано припрема грађу за други том. Током 2024. раздвојена су готово сва задужења. Завршених одредница тренутно је око 70%. Остатак одредница очекујемо у првој половини следеће године. Одреднице се редигују и уреднички прегледају.

Од оснивања Матице српске у Пешти до данас, једна од тачки ослонаца у раду налази се у филологији, у ужем смислу те речи – у језику и књижевности. Матица је стекла привилегију да брине о двема битним нормативистичким областима – о правопису и о лексикологији и лексикографији стандардног српског језика.

Нормативна граматика, Правопис и Речник српског језика. Носиоци свих трију пројеката прате њихову примену и критичке примедбе, с намером да се у блиској перспективи приреде њихова нормативно усаглашена издања. Приликом израде ијекавског издања *Речника српског језика (једнотомника)*, који је објављен прошле године, део уочених неусклађености већ је отклоњен. Нормативно усаглашена издања послужиће и као основа за коначну припрему измењеног, допуњеног и поправљеног издања *Правописа* и *школског издања Правописа*, на чијој се припреми, као засебном пројекту, ради паралелно са наведеним пословима.

Речник српског књижевног језика – вишетомни. Радило се на богаћењу корпуса за речник, дигитализовани су извори који не постоје у електронском облику и пропуштани су кроз програм за оптичко препознавање карактера (OCR). У току 2024. године, 134 публикације су оцењиване и очишћене, односно припремљене за унос у корпус.

Посебни одбори. Темишварски, Његошев, Крајишки и Косовскометохијски одбори Матице српске настојали су да својим садржајима обогате и прошире своја издања и своје активности. Омладински одбор Матице српске је током 2024. године, у оквирима своје делатности, остварио изузетне резултате у раду са младима. Основан је Одбор Матице српске за исељеништво, у оквиру чије делатности би се реализовали многобројни облици рада, са могућношћу остваривања битних, крајње друштвено оправданих циљева, на првом месту оснивање и излазак првог броја часописа *Гласника Матице српске за исељеништво*. Основан је и Одбор за оријенталне студије Матице српске (након првог броја *Српски оријент*), који треба системски да изучава односе српске културе са источним културама, од којих ће свакако повлашћена тема бити муслиманска компонента на Балкану и у јужнословенским односима.

Започет је нови круг лингвистичке делатности у области нормативистике, пре свега у вези са правописом, али и у домену нормативне граматике и изради вишетомног *Речника српског језика*.

Изузетан је укупни број научних пројеката и тема, због чега се тежи обједињавању пројеката и научним синтезама. Стога је председник установе иницирао оснивање мултидисциплинарног пројекта *Историја Карловачке митрополије*, а тај пројекат са компетентним Организационим одбором (проф. др Драган Станић, проф. др Горан Васин, проф. др Ненад Нинковић, проф. др Владимир Вукашиновић, проф. др Владимир Симић, проф. др Игор Борозан и др Милан Мицић) подржала је Влада АП Војводине.

Научноистраживачка делатност седам научних Одељења Матице српске током 2024. године била је богата. Финансијски су подржана 82 пројекта и пројектних тема, чији резултати су исказани кроз издавачку делатност Матице српске, обogaћену са укупно 32 посебне, монографске публикације: *Дани Милоша Црњанског: Роман о Лондону Милоша Црњанског* (ур. Зоран Ђерић); *Бунтовник с разлогом: Уметност приповедања о Аутобиографији – о другима Борислава Михајловића Михиза*, Иван Негришорац; *Упола саздани*, Емилије Поповић (Прва књига Матице српске); *Српска граматика и писменица* (прир. Исидора Бјелаковић и Бранислав Веселиновић); *Сабрана дела Бранка Радичевића*, прир. Душан Иванић; *Нежност словенска: антологија словачко-српске поезије*, ур. Драган Станић, Селимир Радуловић, Драган Хамовић, Саша Радојчић, Јован Делић, Мартин Пребуђила и Мирослав Демак; *Српски народ и*

његов језик Павла Ивића, на енглеском језику, превео Рендал Мејџор; *Лексиколошка лингвокултурологија*, проф. др Рајна Драгићевић; *Осећајност и разум*, проф. др Радослав Ераковић; *Поетски светови Васка Поне*, ур. академик Јован Делић; *Исхрана у огледалу обредне праксе Срба у Војводини и румунском Банату. Етнолингвистички транскрипти и коментари*, прир. Софија Милорадовић; зборник радова *Ђорђе Натошевић у свом и нашем времену*, ур. Исидора Бјелаковић и Зорица Хацић Радовић; *Од Мораве до Мораве 4* (електронско издање), прир. Верица Копривица, Александра Корда Петровић, Вацлав Штјепанек и Ладислав Хладки; *Летопис Матице српске: друга и трећа частица*, прир. Иван Негришорац; *Драма Михизовог доба*, ур. Владан Бајчета; *Летопис Матице српске: уреднички програми*, прир. Душан Иванић и Светлана Милашиновић; *Недоумице у српском језику: норма и пракса* др Раде Стијовић; *Српски шаховски лексикон*, председник Уређивачког одбора је проф. др Душан Драјић и група аутора; тематски зборник *О феномену квантофреније и њеним практичним импликацијама у друштвеним и хуманистичким наукама*, приредили проф. др Срђан Шљукић и проф. др Михаел Антоловић; *Задужбине у српском праву, Историјски контекст и савремени изазови*, др Јелена Веселинов; зборник радова *Историја насеља општине Жабал*, ур. др Милан Мицић, проф. др Горан Васин и проф. др Слободан Бјелица; Јован Б. Јовановић, *Сабрани списи*, приредили проф. др Михаел Антоловић и Петар С. Ђурчић; *Историја медицине и здравствене културе на тлу данашње Војводине од 18. до половине 20. века*, књига I, др Јован Максимовић; *Љубица Раваси – отета од заборава*, др Весна Крчмар; Бранко Радичевић, *Изабрани рукописи*, приредио проф. др Ненад Николић.

Одржан је читав низ **предавања, јавни програми и промоције**, којима су обележене годишњице значајне за српску културу. Одржана је Светосавска беседа, којом Матица српска обележава велики српски просветитељски празник Светог Саву. Своју беседу, под насловом „Онда Сава стаде пред мене – Свети Сава и Косовски завет”, изложила је проф. др Валентина Питулић, председница Одбора Матице српске за Косово и Метохију. Одржана је и Свечана седница Матице српске, којом установа прославља дан свога оснивања, дан када су утемељени основни принципи дугогодишњег постојања и успешног деловања. У петак, 16. фебруара 2024. године, у Матици српској, обележен је сто деведесет и осми рођендан Матице српске беседом „Два века Летописа Матице српске”, проф. др Драгана Станића, председника Матице српске.

Матица српска је са својим Косовскометохијским и Омладинским одбором у петак, 22. марта 2024. године, обележила 25 година од Нато бомбардовања (1999) и 20 година од Мартовског погрома (2004). Програм је насловљен „Мартовски погром – награђени злочин”. У склопу програма у Фоајеу Матице српске приређена је изложба фотографија „Погром 17. март 2004. Награђени злочин”, у организацији Матице српске, Галерије уметности Приштина и Дома културе „Грчаница”. Аутор фотографија је Живојин Ракочевић. Изложбу је отворила проф. др Дубравка Ђукановић, директор Републичког завода за заштиту споменика Србије.

Током 2024. године представљена су бројна издања Матице српске, међу којима издвајамо промоцију Сабраних дела Борислава Михајловића Михиза. Сабрана дела су објављена у саиздаваштву Матице српске, Српске читаонице у Иригу и Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду, уз подршку Министарства културе и Покрајинског секретаријата за културу. Поздравну реч одржали су проф. др Драган Станић, председник Матице српске, госпођа Вера Новковић, директорка Српске читаонице у Иригу, и проф. др Александар Јерков, управник Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду. О Сабраним делима у девет књига говорили су академик Матија Бећковић и чланови Уређивачког одбора Сабраних дела: Иван Негришорац, проф. др Јован Делић, проф. др Љиљана Пешикан-Љуштановић, проф. др Александар Јерков, Селимир Радуловић, др Драган Хамовић и др Владан Бајчета. На промоцији је истакнуто да је реч о најобухватнијем издавачком подухвату Матице српске у овој години, што је и званично објављено на Данима Лазе Костића у Новом Саду. У оквиру Сабраних дела Борислава Михајловића Михиза публиковане су следеће књиге: „Поезија и антологија. Српски песници између два рата” (прир. Селимир Радуловић), „Критике и огледи 1” (прир. Владан Бајчета), „Критике и огледи 2” (прир. Владан Бајчета), „Драме и драматизације 1” (прир. Љиљана Пешикан-Љуштановић), „Драме и драматизације 2” (прир. Љиљана Пешикан-Љуштановић), „Аутобиографија о другима 1” (прир. Иван Негришорац), „Аутобиографија о другима 2” (прир. Иван Негришорац), „Казивања и указивања” (прир. Драган Хамовић) и „Књига о Михизу” (прир.

Јован Делић и Владан Бајчета). Промоцији су присуствовали пријатељи и сарадници Матице српске, а најављен је и наставак рада на Михизовим рукописима и заоставштини.

Представљена је издавачка делатност Матице српске на Међународном сајму књига у Београду у сали „Иво Андрић”. Представљена су најзначајнија издања објављена у претходној години. Проф. др Драган Станић говорио је о великом јубилеју који прославља *Летопис Матице српске*, Селимир Радуловић говорио је о уредничком програму *Летописа* у јубиларној години, проф. др Исидора Бјелаковић говорила је о зборнику радова „Ђорђе Натошевић у свом и нашем времену”, Славко Станојевић о „Српском шаховском лексикону”, а Мартин Пребуђила о антологији „Нежност словенска. Антологија српске и словачке поезије”. У другом делу програма представљена је књига Милана Кашанина „Привиђења и ‘Нова’ привиђења”, о чему је говорила проф. др Зорица Хацић Радовић, зборник радова „Поетски светови Васка Попе”, о чему је говорио уредник проф. др Јован Делић, дописни члан САНУ, књига „Задужбине у српском праву: историјски контекст и савремени изазови”, о којој је говорила ауторка др Јелена Веселинов, управник послова Матице српске, као и књига „Хајдуци у српској историји и памћењу”, о којој је говорио др Милан Мицић, генерални секретар Матице српске.

У склопу обележавања јубилеја **200 година *Летописа Матице српске***, најстаријег живог књижевног часописа у Европи који у континуитету излази од 1824. године, Матица српска је током 2024. и 2025. године организовала низ програма (научни скуп *200 година Летописа Матице српске*, документарни филм о *Летопису Матице српске*, дигиталну презентацију историјата и садржаја часописа, изложбу посвећену развоју *Летописа*, гостовања Редакције *Летописа Матице српске* у иностранству, низ презентација у Новом Саду, Београду и другим градовима у земљи, гостовања представника водећих европских и светских књижевних часописа у Новом Саду и другим нашим градовима, штампање више књига о историјату и развоју *Летописа Матице српске*, штампање промо-материјала).

Објављена је књига „Летопис Матице српске: уреднички програми”, коју су приредили Душан Иванић и Светлана Милашиновић. Значајан јубилеј који ове године обележава „Летопис” природно је наметнуо идеју да се у једној књизи прикупе текстови његових уредника, јер су такви текстови, након уводника Георгија Магарашевића, идејног творца и покретача часописа, обавезивали сваког уредника на заједнички пут, односно на будућност која се осврће на прошлост. Рецезенти су проф. др Драган Станић и проф. др Зорица Хацић Радовић. Објављено је и фототипско издање друге и треће частице „Летописа Матице српске”, које је приредио Иван Негришорац. У поговору Негришорац објашњава зашто је важно да „Летопис” сместимо у контекст књижевно-научног часописа дугог континуираног трајања, те да га у том одређењу, у будућим истраживањима, треба посматрати у међусобним корелацијама са сличним феноменима у Европи (Француска) и Америци. Наставило се и са објављивањем Садржаја Летописа Матице српске. Слађана Субашић и Марија Ваш из Библиотеке Матице српске приредиле су у оквиру едиције Библиографија Летописа Матице српске књигу *Садржај Летописа Матице српске (1971–1980)*. На овај начин настављен је посао који је својевремено водио Стојан Трећаков, а који се прекинуо 1984, када је издата књига *Садржај Летописа Матице српске (1961–1970)*. Објављена је и Инфо-карта Летописа. Циљ овог пројекта био је да се у години великог Летописовог јубилеја представи континуитет рада најстаријег и најтрајнијег књижевно-научног часописа у Европи и свету. Такође, и да се прикаже како су његов рад, његови најзначајнији уредници и ствараоци превазилазили све промене држава, кризе и нападе кроз које је *Летопис* пролазио и опстајао упркос свему као светионик и српског националног и словенског и европског и светског писаног културног и научног стваралаштва. Инфо-карта је тројезична (српски, енглески и руски), приредили су је Војислав Девић и Иван Негришорац.

Током године одржано је више **научних скупова и округлих столова**. Одржани су научни скупови са националним и међународним карактером, међу којима издвајамо дводневни научни скуп са међународним учешћем „Два века Летописа Матице српске: часопис дугог, континуираног трајања као међународни феномен”. На отварању овог значајног скупа беседили су: Његова светост патријарх српски Порфирије, Бранко Маркоски, секретар за високо образовање и науку у Влади АП Војводине, Милан Ђурић, градоначелник Новог Сада, Драган Станић, председник Матице српске, који је прочитао и поруку Александра Вучића,

председника Републике, те Селимир Радуловић, главни и одговорни уредник „Летописа Матице српске”. У уметничком делу програма учествовали су: пијанисткиња Марина Милић Радовић и баритон Жељко Р. Андрић. Током два дана трајања скупа, „Летопис Матице српске”, часопис дугог, континуираног трајања као јединствени светски и европски феномен такве врсте, осветлили су својим научним освртима шездесетак еминентних учесника из земље, региона и иностранства. Радови са овог скупа биће публиковани у одговарајућем тематском зборнику. Одржан је трећи научни скуп „Породица Дунђерски – грађанска култура српске Војводине”. У интердисциплинарном научном скупу учествовали су: др Јована Касаш: Дунђерске – жене хуманитарке, др Весна Димитријевић: Учешће Лазара и Гедеона Дунђерског у политичком животу, Вера Коњовић: Име које није на продају – Сећање на Теодору и Душана Дунђерски, мр Павле Б. Орбовић: Поседи породице Дунђерски под ударом аграрне реформе после Другог светског рата, др Јелена Веселинов: Право и правда у случају Хотела Лазара Дунђерског, др Слобода Мидоровић: Два таласа национализације имовине Ђоке Дунђерског и ограничени домаћај реституције, др Милан Мицић: Задужбинско имање Богдана Дунђерског (1944–1946) и мр Ивона Кнежевић: Дворци породице Дунђерски – заштићена културна добра.

У Матици српској одржан је и научни скуп „Александар Тишма: од Ибикине куће до употребе човека и жене”, поводом обележавања стогодишњице рођења Александра Тишме. Поздравну реч одржали су проф. др Драган Станић, председник Матице српске и академик Јован Делић, потпредседник Матице српске. На научном скупу изложено је 20 радова о делу Александра Тишме, а рад скупа распоређен је у четири сесије. Своја истраживања изложили су проф. др Владимир Гвозден, проф. др Горана Раичевић, проф. др Јован Попов, др Ружа Перуновић, др Гордана Тодорић, др Марија Брадаш, мр Драгана Јовановић, мр Виолета Митровић, Гојко Божовић, проф. др Невена Варница, академик Јован Делић, др Недељка Бјелановић, мр Јована Милованчевић, проф. др Драган Проле, Бора Бабић, проф. др Владислава Гордић Петковић, проф. др Зорица Бечановић Николић, мр Марија Радић, др Светлана Милашиновић и мр Милена Кулић. Поводом обележавања овог јубилеја, отворена је и изложба „Сећај се заувек: Александар Тишма” Мирјане Фрау Гардиновачки и Милене Граовац, у сарадњи Културног центра Новог Сада и Матице српске. Претходног дана, 16. децембра 2024. године, у Матици српској су представљена Сабрана дела Александра Тишме, у издању Академске књиге, а у оквиру програма „Омаж Александру Тишми поводом стогодишњице његовог рођења”. У овом програму учествовали су проф. др Драган Станић, проф. др Горана Раичевић, проф. др Драган Проле, Фрања Петриновић, проф. др Јован Попов, Ласло Блашковић, проф. др Невена Варница, проф. др Владислава Гордић Петковић, Андреј Тишма и Бора Бабић.

Додељене су и **награде** које су вредновале нове прилоге у нашој књижевности, науци и уметности. *Змајева награда Матице српске* за 2023. годину додељена је Зорану Ђерићу за књигу „Азбучне молитве” у издању Српске књижевне задруге, чиме се овај књижевник уписао у дугачку листу добитника Змајеве награде. О награђеној књизи говорио је Селимир Радуловић, члан Жирија. Добитник Змајеве награде Зоран Ђерић обратио се присутнима, а стихове награђене књиге говорио је драмски уметник Југослав Крајнов.

Дан Светих Ћирила и Методија обележен је у петак, 24. маја 2024. године. На свечаности је представљен зборник радова „Свети краљ Милутин. Владар на раскршћима светова”. Ова колективна монографија, објављена у издавачкој делатности Задужбине Светог манастира Хиландара, одлуком жирија награде „Иларион Руварац” коју додељује Матица српска, изабрана је за најбоље дело објављено у 2022. години из области историографије. Монографско дело, објављено поводом 700 година од упокојења Светог краља Милутина, краља и самодршца све српске и поморске земље, другог ктитора Светог манастира Хиландара, представили су уредници др Срђан Пириватрић (Византолошки институт САНУ), проф. др Смиља Марјановић Душанић (Филозофски факултет у Београду) и др Даница Поповић (Београд).

Награда „Бескрајни плави круг” за 2024. годину једногласно је додељена Будимиру Дубаку за роман „Љетопис проклетог цара Дуљанина” у издању Српске књижевне задруге и Књижевне задруге СНВ Црне Горе. Награда је уручена 20. децембра 2024. године у Свечаној сали Матице српске. Награду је уручио председник Матице српске проф. др Драган Станић, а о награђеном је говорила чланица жирија доц. др Јелена Марићевић Балаћ.

Повеља Матице српске за неговање српске језичке културе за 2023. годину једногласно је додељена: Катедри за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета Универзитета у Београду, проф. др Милораду Дешићу, проф. др Милосаву Тешићу, проф. др Роберту Ходелу и постхумно академику Горану Петровићу. Награде је уручио председник Матице српске проф. др Драган Станић 9. септембра 2024. године у Свечаној сали Матице српске. О награђенима су говорили чланови жирија проф. др Драган Станић, проф. др Исидора Бјелаковић и проф. др Вељко Брборић.

Бранкова награда Матице српске за школску 2022/2023. годину за дипломске и семинарске радове из домена књижевних изучавања додељена је: (прва награда) Милици Миланков, (друга награда) Емилији Милосављевић и (трећа награда) Јустини Шибул. Свечано уручење одржано је 16. октобра 2024. године у Свечаној сали Матице српске. Награђеним студентима и присутној публици обратила се проф. др Исидора Бјелаковић, секретар Одељења за књижевност и језик, а потом проф. др Горан Васин, продекан за међународну сарадњу и науку Филозофског факултета у Новом Саду. Записник са састанка Жирија прочитала је проф. др Сања Париповић Крчмар, а о награђеним радовима говорио је проф. др Војислав Јелић, председник Жирија.

Награда „Љубомир Стојановић” за школску 2023/2024. годину додељена је: Ксенији Стаменковић (прва награда, за рад „Структурне, семантичке и прагматичке особености вишезначних двоклаузалних асиндетских реченица у српском језику”), Сањи Шаровић (друга награда, за рад „Семантичке категорије простора и времена у фразеолошким јединицама народних говора Црне Горе (лексичка и лексичко-семантичка перспектива”), Катарини Ољача (трећа награда, за рад „Колокације с придевом слободан и његовим контекстуалним синонимима: самосталан, независан, празан”), и Николини Јањић (трећа награда, за рад „Исказивање темпоралног и каузалног значења у научним текстовима из области лингвистике”). Награде су уручили чланови жирија проф. др Наташа Киш, проф. др Александар Милановић и проф. др Исидора Бјелаковић. У петак, 8. новембра у Свечаној сали Матице српске одржана је свечаност уручења Награде „Љубомир Стојановић” и диплома са Републичког такмичења из Српског као нематерњег језика за школску 2023/2024. годину. У уметничком делу програма учествовао је хор Гимназије „Јован Јовановић Змај” из Новог Сада, под диригентском управом Јована Травице. Програм је водила проф. др Исидора Бјелаковић, секретар Одељења за књижевност и језик.

Награда Матице српске за историју „Иларион Руварац”, за дело објављено у 2023. години из области историографије, једногласно је додељена проф. др Данку Леовцу за књигу „Кнез Михаило Обреновић 1823–1868” у издању издавачке куће ХУК. О одлуци Жирија и награђеној књизи је говорио проф. др Бранко Бешлин, а у име издавача је говорила Милица Зорић. Награду је у Матици српској 9. децембра 2024. године уручио проф. др Драган Станић, председник Матице српске.

Новоустановљена *Награда „Јосиф Панчић”*, у спомен на великог научника Јосифа Панчића, додељиваће се сваке треће године, почевши од 2024. године, за запажене научноистраживачке резултате из фундаменталних и примењених ботаничких дисциплина. Намењена је млађим научним истраживачима, радницима и сарадницима до 35 година старости, а за 2024. годину додељене су три награде: др Данијела Видаковић (научни сарадник, Универзитет у Београду, Институт за хемију, технологију и металургију) добитница је прве награде; др Мариана Оалђе Павловић (научни сарадник, Универзитет у Београду, Институт за ботанику и Ботаничку башту „Јевремовац”) добитница је друге награде; доц. др Наташа Лукић (Универзитет у Бањалуци, Шумарски факултет) добитница је треће награде. Свечаност уручења признања одржана је 19. 11. 2024. са почетком у 12 часова. На овој, премијерној додели, окупљенима су се обратили председник Матице српске проф. др Драган Станић, председник Жирија проф. др Горан Аначков и све добитнице награда, које су публику упознале са својим истраживањима. На крају је проф. др Аначков, директор Департмана за биологију и екологију Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду, одржао предавање „Јосиф Панчић, личност и заоставштина, инспирација и обавеза за генерације јуче, данас и сутра”.

Традиционалне награде задужбинских фондова Матице српске, којима се јавност подсећа на племенитост и значај задужбинарства, као и на значај образовања младих, талентованих ђака и

студената, додељене су најбољим ђацима и студентима завршних година школа и факултета за 2024. годину.

На пољу промоције и јачања **међународне сарадње** Матица српска је била веома активна. Истичемо посету проф. др Александра Наумова, почасног члана Матице српске. Тим поводом он је 7. јуна 2024. године у Свечаној сали Матице српске одржао предавање „Трагови старе српске културе у Пољској”. Такође, 12. септембра 2024. године, Матицу српску и Библиотеку Матице српске посетили су гости из Руске националне библиотеке у Санкт Петербургу. Госте су дочекали председник Матице српске проф. др Драган Станић и мр Душица Грбић, археограф саветник, помоћник управника за стару и ретку књигу и легате Библиотеке Матице српске. Са радом Матице српске и Библиотеком Матице српске упознали су се додатно Денис Олегович Ципкин, генерални директор Руске националне библиотеке у Санкт Петербургу, Алексеј Генадјевич Сергејев, сарадник Одељења рукописних књига Библиотеке Академије наука у Санкт Петербургу, Жана Леонидовна Левшина, водећи библиотекар Одељења рукописа Руске националне библиотеке и аутор каталога *Рукописи сербског правописања Росийской национальной библиотеки* (Санкт Петербург, РНБ, 2021), др Зоран Недељковић, управник Библиотеке Српске патријаршије у Београду, Јелена Славковић, библиотекар у Библиотеци Српске патријаршије, и др Зоран Ранковић, декан Богословског факултета у Београду. Тим поводом се разговарало о наставку и проширењу сарадње Матице српске и Руске националне библиотеке у Санкт Петербургу.

У организацији Националног савета Срба у Македонији, Српске заједнице у Македонији и Перун Артиса из Битоља, реализована је манифестација „Дани српске књижевности у Македонији” од 22. новембра до 24. новембра у Скопљу, Битољу и Охриду. Матицу српску су на овој манифестацији представили проф. др Драган Станић, председник Матице српске, господин Селимир Радуловић, управник Библиотеке Матице српске, Мирослав Алексић, заменик управника Библиотеке Матице српске, и мср Милена Кулић, председник Омладинског одбора Матице српске. Своје књижевно стваралаштво и српску књижевност представили су у Библиотеци „Браћа Миладиновци” у Скопљу, у Библиотеци „Св. Климент Охридски” и Официрском дому у Битољу и у Почасном конзулату Републике Србије у Охриду. Манифестација је подржана од стране Министарства спољних послова Републике Србије, Министарства културе Републике Србије, Матице српске, Града Битоља и Почасног конзула Републике Србије у Охриду.

Путем статутарног и програмског утемељења низа друштава чланова Матице српске, а у складу са својом традицијом и мисијом, као и потребама појединих средина у земљи и иностранству, Матица српска је наставила и интензивирала своју делатност на читавом српском културном простору. У том погледу је посебна пажња посвећена активностима Друштва Матице српске у Црној Гори (седиште у Подгорици) и Друштва чланова Матице српске у Републици Српској (седиште у Бањалуци); делатност ових друштава била је веома обимна и добро програмски усмерена. Истовремено су учињени напори да Матица буде присутна и у културама других народа, нарочито у суседним земљама (Мађарска, Румунија, Словачка и др.), на Балкану и у Средњој Европи, као и у свим земљама где постоји интересовање за српску културу.

Матица српска је у току 2024. године на иницијативу генералног секретара др Милана Мицића закључила бројне *Протоколе о сарадњи* са више општина и градова у Војводини, централној Србији, Републици Српској, Републици Хрватској, са којима су планиране реализације низа активности: пројеката, предавања и сарадња на издавачкој делатности.

Матица српска је успешно сарађивала са многим институцијама у области науке и културе. Та сарадња се најчешће и најинтензивније одвија са САНУ и Огранком САНУ у Новом Саду, АНУРС из Бањалуке, Српском православном црквом и више њених епархија, Вуковом задужбином, Вуковим сабором, Задужбином „Доситеј Обрадовић”, Српском књижевном задругом, Институтом за српски језик и Институтом за књижевност и уметност у Београду, универзитетима у Београду и Новом Саду, Заводом за издавање уџбеника у Београду, Српским лекарским друштвом, Позоришним музејом у Новом Саду, Змајевим дејчим играма, Хуманитарним фондом „Привредник” из Новог Сада, Новосадским сајмом, Отаџбинским покретом из Новог Сада, Банатским културним центром, удружењима „Симонида” и „Суматра”, Колом српских сестара Епархије бачке, Привредном комором Војводине, РТВ

Војводине и другим локалним медијима. Сарадња је постојала и са установама културе и удружењима из иностранства, нарочито са Савезом Срба из Румуније, али и са Савезом писаца Румуније – подружница у Темишвару, Самоуправом Срба из Мађарске и Будимпеште, СКД „Просвјетом” из Загреба, СКПД „Просвјетом” из Републике Српске, Српским културним центром из Вуковара, српским удружењима из дијаспоре, Епископијом будимском, Епископијом темишварском, Епископијом аустријско-швајцарском, Универзитетом Мишел де Монтењ из Бордоа и др. Међу поменутим институцијама посебан статус имају Вукова задужбина и Задужбина „Доситеј Обрадовић” јер је Матица српска њихов суоснивач.

8.4. Национални савет за научни и технолошки развој

У 2024. години Национални савет је одржао пет седница, од којих је једна седница била електронска, а најзначајније активности су:

- Припремљен и усвојен Извештај о стању у науци у 2023. години, са предлозима и сугестијама за наредну годину, у складу са чланом 16, тачка 7) Закона о науци и истраживањима. Влада Републике Србије донела је Закључак о прихватању наведеног извештаја на седници одржаној 24. октобра 2024. године.
- Припремљен Извештај Националног савета о примени Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2023. године.
- Усвојен Извештај о раду центара изузетних вредности за 2023. годину.
- Дато позитивно мишљење на Програм међународне научне сарадње од значаја за Републику Србију, за период од 2024. до 2028. године.
- Дато позитивно мишљење на Програм финансирања научноистраживачког рада центара изузетних вредности, за период 2024–2027. године.
- Покренута иницијатива за ревидирање поделе научних области на гране и дисциплине и спровођење активности и циљу доношења коначне одлуке о подели.
- Решавано је по пресудама Управног суда по тужбама истраживача по покренутим управним споровима у предметима стицања научних звања.
- Разматрана су и донета решења у другом степену поводом жалби истраживача на првостепене одлуке Комисије за стицање научних звања и матичних научних одбора.

8.5. Комисија за стицање научних звања

Комисија за стицање научних звања је одржала 11 седница, на којима је разматрано 579 захтева истраживача за стицање научних звања виши научни сарадник и научни саветник и донето 567 позитивних одлука о стицању научних звања и осам негативних одлука, док су четири захтева повучена. Извршена је правна и техничка провера 591 новоподнета захтева за избор истраживача. Израђени су и одговори и мишљења по захтеву истраживача и НИО.

8.6. Одбор за акредитацију научноистраживачких организација

Одбор за акредитацију научноистраживачких организација у актуелном сазиву именован је Решењем Министра од 15. 12. 2022. године.

У току 2024 године, у периоду од 23. 1. – 24. 12. 2024. године, одржано је укупно 26 редовних седница Одбора, као и више састанака стручних тимова. Чланови Одбора су редовно присуствовали седницама и учествовали у раду, тако да су све заказане седнице уредно и одржане. Рад на седницама се одвијао у конструктивној атмосфери уз максималну ефикасност у раду. Тимски рад одвијао се по радним и стручним групама, при чему су сви чланови одбора проучавали материјале достављене електронским путем, а захтеви института, факултета и универзитета разматрани су у складу са овлашћењима из важећег Закона о науци и истраживањима, Правилником о вредновању научноистраживачког рада и поступку

акредитације института, интегрисаних универзитета, факултета и центара изузетних вредности.

У наведеном периоду, размотрено је 78 захтева и допуна захтева за акредитацију, односно реакредитацију научноистраживачких организација. У случајевима када Одбору нису били приложени сви докази и адекватна документација потребна за разматрање захтева, упућиване су примедбе одговарајућој институцији да, у виду допуне захтева, достави тражену документацију за даље разматрање. Одбор је донео и пет негативних одлука, односно закључака за одбацивање захтева.

Одбор за акредитацију успешно је одржао све седнице преко платформе у оквиру еНауке, која је пуштена у рад 1. 3. 2023. године.

Стручни тимови Одбора обавили су и пет посета НИО током поступка, како би извршили непосредан увид, пре свега у научноистраживачку инфраструктуру и утврдили испуњеност услова и капацитете за обављање истраживања у одређеној научној области.

8.7. Матични научни одбори

Матични научни одбори образовани су одлуком министра за просвету, науку и технолошки развој од 29. децембра 2021. године. Мандат им је пет година (од 4. јануара 2022. до 31. децембра 2026). Конститутивне седнице одржане су у другој половини јануара 2022, када су изабрани председници МНО и њихови заменици. На истој седници су усвојени и пословници о раду МНО. Седнице матичних научних одбора, по правилу, одржаване су у просторијама Института за хемију, технологију и металургију у Београду. Поједине седнице одржане су и електронским путем.

На седницама Одбора су разматрана питања научног рада и донете одлуке сходно надлежности Одбора, и то:

- питања од интереса за истраживаче из области за које су надлежни научни одбори, а посебно о процесу избора у звање и критеријумима за оцењивање научног рада, о организацији научног рада, институционалном финансирању науке, еНауци и другим питањима;
- урађена је евалуација годишњих извештаја о раду и плана рада НИО у периоду 1. јануар 2024 – 31. децембар 2024. године;
- усвајана су мишљења о напредовању кандидата у виша научна звања; донете су одлуке о стицању научног звања научни сарадник, према одредбама Закона о науци и истраживањима (*Службени гласник РС*, 49/19). Таквих разматрања и одлука било је укупно 1108;
- извршена је категоризација домаћих часописа за 2024. годину;
- разматрани су и усвајани предлози категоризације техничких решења;
- извршена је категоризација монографија и осталих публикација категорије М10 и М40 на основу достављених захтева истраживача у складу са Правилником о стицању истраживачких и научних звања;
- разматрани су захтеви за продужетак радног односа истраживачима после 65. године живота, у складу са чланом 100 Закона о науци и истраживањима (*Службени гласник РС*, бр. 49/2019). Био је само један захтев у оквиру МНО за саобраћај, урбанизам и грађевинарство.

У табели 8.4. збирно су приказане неке од активности МНО.

Табела 8.4. Табеларни приказ активности МНО за 2024. годину

Бр.	Матични научни одбор за	Број чланова	Број састанака	Број НИО (оцењени годишњи извештаји)	Број мишљења за избор у звања		
					Научни сарадник	Виши научни сарадник	Научни саветник
Технолошки развој							
1	биотехнологију и пољопривреду	9	11	23	59	65	50
2	електронику, телекомуникације и информационе технологије	9	12	10	33	12	3
3	енергетику, рударство и енергетску ефикасност	9	15	5	18	5	2
4	материјале и хемијске технологије	9	12	7	27	18	10
5	машинство и индустријски софтвер	8	12	8	12	5	1
6	саобраћај, урбанизам и грађевинарство	9	12	7	17	10	1
7	уређење, заштиту и коришћење вода, земљишта и ваздуха	9	12	4	10	1	2
Друштвене и хуманистичке науке							
8	историју, археологију и етнологију	9	12	15	31	27	8
9	језик и књижевност	7	12	6	25	12	6
10	права, економију и политичке науке	8	12	22	57	40	5
11	филозофију, психологију, педагогију и социологију	8	12	16	33	15	3
Природне науке и медицина							
12	физику	8	23	3	36	21	9
13	хемију	7	12	8	50	50	26
14	биологију	8	11	5	52	91	29
15	геонауке и астрономију	7	14	3	13	3	3
16	медицинске науке	7	13	12	53	22	14
17	математику, рачунарске науке и механику	9	14	5	6	6	1
Укупно		140	221	159	532	403	173

8.8. Високошколско образовање

Делатност високог образовања у Републици Србији обавља се на универзитетима, у чијем се саставу налазе факултети, и у академијама/високим школама струковних студија. У школској 2024/25. години, на свим високошколским установама и на свим степенима студија у

Републици Србији уписано је 251.812 студената¹⁹. Од укупног броја уписаних, 101.906 студената (40,5%) мушког је пола, а 149.906 (59,5%) студената женског је пола. На државним и приватним универзитетима укупно је уписано 210.678 студената – од тога 83,4% или 175.789 студената уписано је на државним, а 16,6% или 34.889 студената на приватним факултетима. На државним академијама/високим школама струковних студија укупно су уписана 32.844 студента, док је на приватним високим школама струковних студија уписано 8.290 студената. Посматрано према начину финансирања студија, 38,1% студената уписало се на буџет, а 61,9% на самофинансирање.

Новоуписани студенти на академске/струковне студије. Прву годину основних студија у школској 2024/2025. години, у Републици Србији уписало је 47.588 студената, на свим високошколским установама²⁰. Од укупног броја бруцоша, 42,7% (20.354) чине мушкарци, а 57,3% (27.234) чине жене. У школској 2024/2025. години прву годину на државним факултетима уписало је 26.335 студената (55,3%), приватним факултетима 9.836 (20,7%), државним академијама струковних студија и високим школама 8.945 (18,8%) и приватним високим школама 2.472 (5,2%). Посматрано према начину финансирања студија, 48,3% новоуписаних студената су корисници буџета, док 51,7% чине самофинансирајући студенти.

Дипломирани студенти. У календарској 2024. години у Републици Србији су, на свим високошколским установама и на свим нивоима студија, дипломирала 38.963 студента²¹. Од укупног броја дипломираних студената, 14.923 или 38,3% су мушкарци, а 24.040 или 61,7% су жене. На државним и приватним универзитетима укупно је дипломирао 29.421 студент – од тога је 78,2% или 23.005 студената дипломирало на државним, а 21,8% или 6.416 студената на приватним факултетима. На државним академијама/високим школама струковних студија и приватним високим школама струковних студија дипломирала су 9.542 студента – од тога 82,2% на државним академијама / високим школама, а 17,8% на приватним високим школама. Посматрано према начину финансирања студија, од укупног броја дипломираних студената 36,7% су корисници буџета, 46,9% су самофинансирајући студенти и 16,4% су на буџету и самофинансирању.

Докторске студије

У Табели 8.5. дат је број докторских теза одбрањених у 2024. години на студијама трећег степена и по старом систему (бројеви у заградама), по пољима образовања, а према подацима Републичког завода за статистику (РЗС)²².

Табела 8.5. Број доктората одбрањених у 2024. години по пољима образовања

Образовање	23 (6)
Уметности и хуманистичке науке	144 (1)
Друштвене науке, новинарство и информисање	42 (0)
Пословање, администрација и право	54 (1)
Природне науке, математика и статистика	147 (7)
Информационе и комуникационе технологије (ИКТ)	25 (1)
Инжењерство, производња и грађевинарство	104 (1)
Пољопривреда, шумарство, рибарство и ветерина	37 (1)
Здравство и социјална помоћ	98 (7)
Услуге	24 (5)
УКУПНО	698 (30)

Из табеле 8.5. види се да је највећи број одбрањених доктората из области друштвених и хуманистичких наука (144+42=186), затим следе природне (147) и инжењерске (104) науке.

¹⁹ Републички завод за статистику, саопштење број: 236, ознака: AC20, 29. 8. 2025.

²⁰ Републички завод за статистику, саопштење број: 353, ознака: AC10, 26. 12. 2024.

²¹ Републички завод за статистику, саопштење број: 170, ознака: AC21, 26. 6. 2025.

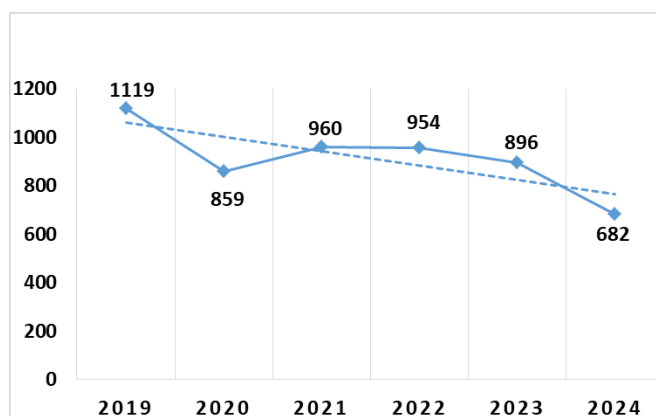
²² <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/1104020302?languageCode=sr-Cyrl>

У табели 8.6. дат је преглед броја одбрањених докторских дисертација по универзитетима у временском периоду 2020–2024. године. До ових података дошли смо захваљујући законској обавези о депоновању доктората у репозиторијум НаРДУС²³.

Табела 8.6. Број одбрањених докторских дисертација по универзитетима у Републици Србији у периоду 2020–2024. године

Универзитет	2020	2021	2022	2023	2024
Државни универзитет у Новом Пазару			1		
Криминалистичко-полицијски универзитет			6	1	2
Универзитет „Алфа БК“	5	4	4	2	2
Универзитет Едуконс	7	7	4	11	3
Универзитет Метрополитан		4	5	2	1
Универзитет одбране	3	7	9	7	6
Универзитет Привредна академија у Новом Саду	15	14	13	16	14
Универзитет Сингидунум	21	18	28	24	18
Универзитет у Београду	423	453	483	438	385
Универзитет у Крагујевцу	67	92	105	98	42
Универзитет у Нишу	69	87	71	78	28
Универзитет у Новом Пазару		4	5	4	4
Универзитет у Новом Саду	172	186	159	153	124
Универзитет у Приштини (Косовска Митровица)	6	11	6	4	3
Универзитет уметности у Београду	58	59	40	49	45
Универзитет Унион	9	9	6		
Универзитет Унион Никола Тесла	4	5	9	9	5
УКУПНО	859	960	954	896	682

Судећи према подацима из табеле 8.6, укупан број одбрањених докторских теза у Републици Србији у 2024. мањи је 76% него што је то било у 2023. години. Овде треба напоменути да се, због неажурности универзитета у пријављивању броја одбрањених докторских теза НаРДУС-у, може очекивати да број одбрањених теза у 2024. години буде већи. Наиме, у извештају НС за 2023. број одбрањених докторских теза у 2023. био је 777, да би се за исту годину сада, годину дана касније, овај број кориговао на 896 (119 више). Према подацима МНО, број одбрањених теза у 2024, које региструје ресорно министарство, износи 636, такође мање него што је то било у 2023. години. Према томе, може се закључити да је број одбрањених теза у 2024. до сада најнижи у поређењу са претходним годинама, што је графички илустровано на слици 8.1. Анализа података РЗС (табела 8.5) показује да је у 2024. години укупно одбрањено 728 доктората, а у 2023. години 855, од који су 56,7% аутора биле жене. И ови подаци потврђују тренд опадања броја доктората у последњих пет година.

Слика 8.1. Број одбрањених докторских дисертација у периоду 2019–2024. према подацима базе НаРДУС. Линеарна интерполација приказаних вредности (испрекидана линија) показује тренд смањења броја одбрањених докторских теза.

²³ Национални репозиторијум дисертација у Србији, <https://nardus.mpn.gov.rs/>

Као што се из табеле 8.6. види, у 2024. години приближно 56% од укупног броја доктората (682) одбрањено је на Београдском универзитету. На приватним универзитетима је у 2024. години одбрањено 47 докторских теза, што је 6,9% од укупног броја одбрањених доктората у тој години.

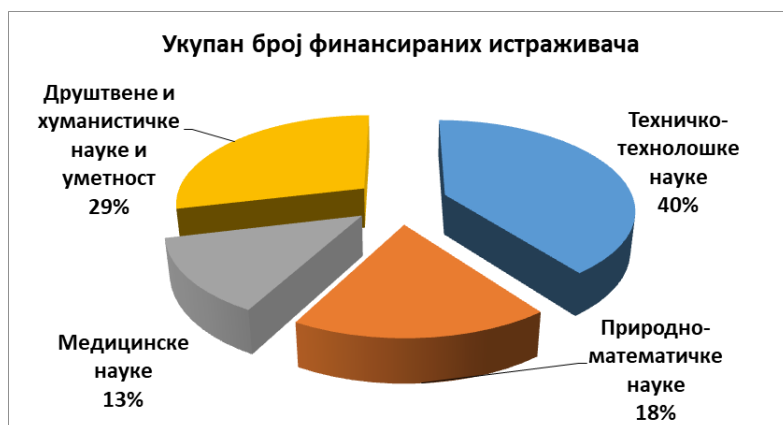
Анализа статуса доктораната укључених у научноистраживачки рад НИО по јавним позивима Министарства науке, технолошког развоја и иновација за младе и талентоване истраживаче 2018 и 2019. године

Министарство науке, технолошког развоја и иновација је од научноистраживачких организација затражило да доставе податке о статусу младих, талентованих истраживача – доктораната који су укључени у научноистраживачки рад НИО путем јавних позива Министарства расписаних у периоду од 2018-2019. године. Према евиденцији Министарства, у научноистраживачки рад НИО у периоду од 2018-2019. године укључено је укупно **1376** младих истраживача. На основу анализе достављених података за **967** младих истраживача (70% од укупног броја; нису све НИО доставиле тражене податке) утврђено је да су **443** истраживача одбранили докторске дисертације. Табеларни приказ по универзитетима и научним пољима дат је у табели 8.7. Истичемо да је само 46% младих истраживача успело да заврши докторске студије за шест година. За детаљнију анализу докторских студија и уочене неефикасности студирања потребно је да обухват анализе буде што већи (недостају подаци за преко 400 истраживача), што остављамо за наредни извештај Националног савета.

Табела 8.7. Број финансираних истраживача (број одбрањених теза) по универзитетима и научним областима

Универзитет	Техничко-технолошке науке	Природно-математичке науке	Медицинске науке	Друштвене и хуманистичке науке и уметност	Укупно
Универзитет у Београду					
Факултети	106(46)	52(27)	83(34)	103(50)	344(157)
Институти	48(25)	43(21)	3(1)	4(1)	96(48)
Универзитет уметности				2(1)	2(1)
Универзитет у Новом Саду					
Факултети	119(38)	56(39)	18(1)	37(17)	230(95)
Институти	9(1)				9(1)
Универзитет у Крагујевцу	25(8)	1(0)	18(11)	40(17)	84(36)
Универзитет у Нишу	31(5)	19(12)	5(1)	13(7)	68(25)
Универзитет у Приштини				3(3)	3(3)
Институти који нису у саставу универзитета	26(9)	5(3)	2(0)	76(54)	109(66)
Иновациони центри	20(11)				20(11)
Укупно	384(143)	176(102)	129(48)	278(150)	967(443)

На слици 8.2. приказана је расподела истраживача по научним областима из које се види да је највише младих истраживача било у оквиру техничко-технолошких наука (40%). У погледу ефикасности предњаче истраживачи из природно-математичких наука (58%), затим друштвених и хуманистичких наука (54%), а истраживачи из техничко-технолошких и медицинских наука показују исти степен неефикасности од само 37,2%.

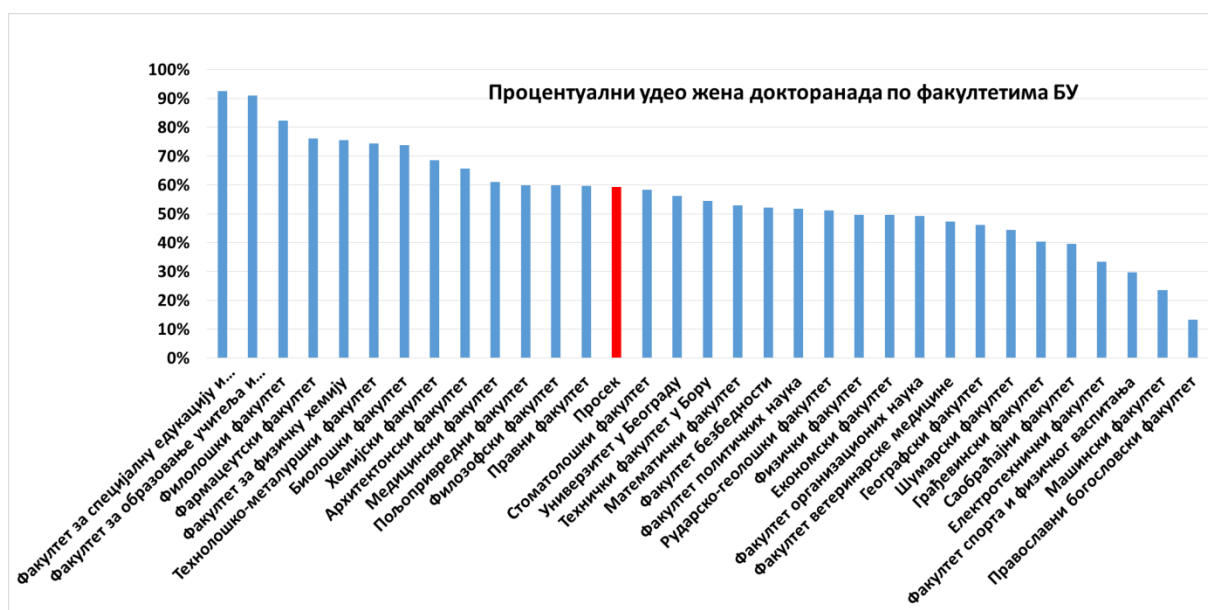

Сл. 8.2. Расподела младих истраживача по научним областима

Родна равноправност у образовању и науци у Републици Србији

Према подацима из базе еНаука за 2024. годину, од укупног броја регистрованих истраживача (20.160), 54% су жене. На програмима Фонда за науку РС ангажовано је 50,6% научница.

На слици 8.3. приказан је процентуални удео жена студената докторских студија Универзитета у Београду по факултетима. Види се да, у просеку, 59% докторанада су жене.

Слика 8.3. Процентуални удео женског пола међу докторандима 32 докторске школе на Београдском универзитету

Научна заједница у Србији активно подржава равноправно укључивање жена у реализацију научних истраживања, што ће довести до тога да се у следећим годинама све већи број девојака и жена одлучи за бављење науком.

8.9. Центри изузетних вредности

Центар изузетних вредности може бити институт, односно високошколска установа или њихов организациони део, ако су у временском периоду од пет година остварили врхунске и међународно признате научне и стручне резултате у одређеној научној дисциплини и на основу тога имају развијену међународну научну, техничку и технолошку сарадњу.

На основу приспелих извештаја центара изузетних вредности акредитованих у 2024. години може се направити следећи сумарни извештај:

У 2024. години број центара изузетних вредности се није променио у односу на претходну годину, тако да је анализом обухваћен рад тридесет једног центра изузетних вредности акредитованог од стране Министарства науке, технолошког развоја и иновација.

Квалитативна анализа резултата рада свих центара изузетних вредности приказана је у табели 8.8. и детаљније таксативно наведена у тексту који следи:

- 1. Институт за медицинска истраживања Универзитета у Београду – Центар за исхрану и метаболизам.** Научноистраживачки кадар ЦЕНМ чини 16 истраживача, од којих је 14 у научном звању (4 научна саветника, 6 виших научних сарадника и 4 научна сарадника) и 2 истраживача-сарадника. Објављено је 28 радова у међународним часописима током 2024. године (4 рада категорије M21a, 10 радова категорије M21, 11 радова категорије M22, 3 рада категорије M23). Публиковано је 47 радова саопштених на скуповима међународног значаја штампана у целини или у изводу (M30). Запослени у Центру су одржали 7 предавања по позиву на међународним и 3 на домаћим скуповима. Такође, учествовали су на 2 међународна и 2 домаћа скупа. Сарадници Центра су учествовали у реализацији 8 међународних пројеката и два домаћа пројекта. Одбрањена је једна докторска дисертација у оквиру Центра. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован и не постоји дисбаланс. Достављен је и план рада за 2025. годину.
- 2. Институт за медицинска истраживања Универзитета у Београду – Центар за зоонозе преношене храном и векторима (наставак Центра за токсоплазмозу и медицинску ентомологију).** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 15. Квантитативно гледано, број публикација запослених у Центру је 12 радова категорије M20, и то 3 рада категорије M21a, 6 радова категорије M21 и 3 рада категорије M22. Публиковали су 16 радова M30 категорије саопштених на скуповима међународног значаја штампаних у целини или у изводу. Запослени у Центру су одржали 1 предавање по позиву на међународном скупу. Истраживачи су учествовали на 2 међународна скупа. Истраживачи учествују у реализацији 4 међународна и 5 домаћих пројеката. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован. Извештај о утрошку финансијских средстава указује на изванредан дисбаланс (мањи утрошак од примљених средстава за 4.540,26 динара). Достављен је и план рада за 2025. годину.
- 3. Институт за физику Универзитета у Београду – Центар за изучавање комплексних система.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 45, од тога 33 доктора наука (12 научних саветника, 5 виших научних сарадника, 16 научних сарадника). Преостали сарадници су студенти докторских студија (12). Током 2024. године сарадници Центра за изучавање комплексних система објавили су значајан број радова у међународним часописима (6 радова M21a, 16 радова M21, 1 рад M22 категорије), од чега се посебно истиче један рад у часопису *Chaos* и један рад у часопису *PRX Quantum*. Сарадници Центра су учествовали у већем броју међународних конференција, на којима су одржали 7 предавања по позиву (M32), као и већи број предавања или постер саопштења, а учествовали су и у научним комитетима водећих конференција. У оквиру редовних семинара Центра одржана су 4 предавања од стране чланова Центра и 13 предавања од стране гостију, од чега је 5 предавања организовано као колоквијуми Института за физику у Београду. Чланови центра учествују у реализацији 15 међународних и 6 домаћих пројеката. У центру је одбрањена једна докторска дисертација. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован и не постоји дисбаланс. Достављен је и план рада за 2025. годину.

4. **Институт за хемију, технологију и металургију Универзитета у Београду – Центар за микроелектронске технологије.** У реализацији истраживања учествовао је 31 истраживач. Од укупног броја истраживача, 23 су доктори наука (11 НСАВ, 6 ВНС, 6 НС), 1 доктор наука у процедури избора у звање и 7 докторанада (4 ИС и 3 ИП). У току 2024. године истраживачи Центра су публиковали укупно 87 научних публикација, од којих је 28 радова у категорији М20 (М21=13, М22=14 и М23=1). Међу постигнутим резултатима у 2024. су и 3 резултата из категорије техничких решења, од чега је једно у категорији М82 (нови производ/технологија на националном нивоу). Значајан резултат у области иновативних решења је пријава међународног патента. Истраживачи Центра у току 2024. године учествовали су у раду бројних скупова међународног значаја, на којима је представљено укупно 47 радова и одржано једно предавање по позиву. Чланови Центра учествовали су у реализацији 6 међународних и 12 домаћих пројеката. У оквиру Центра је одбрањена једна докторска дисертација. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован. Извештај о утрошку финансијских средстава указује да нема дисбаланса. Достављен је и детаљан план рада за 2025. годину.
5. **Институт за физику Универзитета у Београду – Центар за фотонику.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 43. У извештају о раду је наведено да су чланови истраживачких тимова Центра у 2024. години објавили 34 рада категорије М20, али није наведена прецизна категоризација радова. Није наведен број истраживача запослених у Центру. Запослени у центру су одржали 10 предавања по позиву на међународним скуповима. Објављено је 58 радова категорије М30 међународног значаја штампана у целини или у изводу и 5 радова у часописима националног значаја. Објављен је један патент М90 категорије. Учесници Центра су учествовали на 30 међународних и 2 домаћа научна скупа. Имали су 10 предавања по позиву на међународним скуповима. Учествовали су у реализацији 6 домаћих и 7 међународних пројеката. Научна сарадња која је била планирана за 2024. годину у потпуности је остварена. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован. Извештај о утрошку финансијских средстава указује на извесан дисбаланс (већи утрошак од примљених средстава за 363,99 динара). Достављен је детаљан план рада за 2025. годину.
6. **Универзитет у Београду, Институт за физику – Центар за физику чврстог стања и нове материјале.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 48. Сарадници Центра су током 2024. године били реализатори у оквиру 14 националних и 14 међународних пројеката. Одржано је 10 предавања по позиву на међународним скуповима. Узели су учешће на 19 међународних скупова и 1 домаћем скупу. Током 2024. године публиковано је 39 радова категорије М20, што је за 8 радова више него у 2023. години, и то 1 рад категорије М21а, 13 радова категорије М21, 21 рад категорије М22 и 4 публикације категорије М23. Такође, публикована су 42 резултата категорије М30, као и 4 рада категорије М60. Ргистрован је мали патент категорије М92. Достављен је адекватан финансијски извештај и он је без дисбаланса. Достављен је план рада за 2025. годину.
7. **Природно-математички факултет Универзитета у Новом Саду – Центар за математичка истраживања нелинеарних феномена.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 13. Запослени Центра су 2024. години објавили 31 рад категорије М20, и то 13 радова категорије М21, 7 радова категорије М22, 10 радова категорије М23 и 1 рад категорије М24. Сарадници Центра су учествовали у реализацији 5 националних пројеката и 3 међународна пројекта. Под окриљем Центра одбрањене су две докторске дисертације и одржано је 5 курсева за студенте докторских студија. Одржана су 5 предавања по позиву на међународним скуповима. Истраживачи су учествовали на 17 међународних скупова и објављено је 5 саопштења на међународним скуповима категорије М30. Достављен је адекватан утрошак финансијских средстава без дисбаланса. Достављен је и план рада за 2025. годину.

8. **Институт за физику Универзитета у Београду – Центар за неравнотежне процесе.** Током 2024. године истраживачи Центра (њих 16) објавили су 11 радова категорије M20, од тога 1 рад M21a категорије, 6 радова категорије M21, 3 рада категорије M22 и 1 рад категорије M23. Сарадници Центра су учествовали у реализацији 8 националних и 3 међународна пројекта. Одржали су 12 предавања по позиву на иностраним скуповима и једно предавање на домаћем скупу. Учествовали су на 14 међународних скупова и 1 домаћем скупу. Објављена су 43 саопштења на међународним скуповима (M30 категорије) и 2 саопштења на националном скупу. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован. Извештај о утрошку финансијских средстава указује на изванредан дисбаланс (већи утрошак од примљених средстава за 3.357,00 динара). Достављен је и план рада за 2025. годину.
9. **Хемијски факултет Универзитета у Београду – Центар за молекуларне науке о храни.** Укупно 42 истраживача и сарадника Центра, од којих 8 стално запослених редовних професора и научних саветника УБХФ, током 2024. године постигла су врхунске резултате у области молекуларних наука о храни. Током 2024. године, сарадници Центра су публиковали укупно 87 публикација у категорисаним међународним научним часописима. Од 87 публикованих радова, 8 је објављено у часописима категорије M21a (9%), 51 у часописима категорије M21 (59%), 21 у часописима категорије M22 (24%) и 7 у часописима категорије M23 (8%). У односу на 2023. годину, публиковано је значајно више радова у међународним часописима (87 у односу на 58). Проценат радова у часописима M21a и M21 је 68% и значајно већи у односу на 2021. и 2022. годину (65%, 45% респ.), али је мањи у односу на 2023. (82%). Резултати истраживача Центра су приказани у виду 32 саопштења на међународним конференцијама и 4 националне конференције. Центар је током 2024. године реализовао 34 пројекта, од којих 16 међународних (седам европских пројеката) и 18 националних пројеката (6 пројеката Фонда за науку и пет билатералних пројеката). Током 2024. године сарадници Центра су одржали 15 предавања по позиву, од којих 11 предавања по позиву на међународним скуповима и 4 предавања по позиву на националним скуповима. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован. Финансијска средства су искоришћена за комплетирање експерименталних поставки. Достављен је и план рада за 2025. годину.
10. **Технолошко-металуршки факултет Универзитета у Београду – Центар за нанотехнологије и функционалне материјале.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 23. У току 2024. године чланови Центра су објавили 3 рада у међународним часописима изузетне вредности (M21a) (у 2023. години 4 рада), 24 рада у врхунским међународним часописима (M21) (у 2023. години 20 радова), 19 радова у истакнутим међународним часописима (M22) (у 2023. години 23 рада), 6 радова у часописима међународног значаја (M23) (у 2023. години 4 рада), 66 радова саопштених на скуповима међународног и националног значаја штампана у целини или у изводу (у 2023. години 69 радова), 3 рада категорије M50 (у 2023. години 2 рада), 1 предавање по позиву на међународном и 1 предавање по позиву на домаћим скуповима (1 у 2023. години), 1 поглавље у међународним монографијама (1 у 2023. години), 2 техничка решења (6 у 2023. години) и 3 објављена патента (3 у 2023. години). Одбрањене су две докторске дисертације и одржано је 8 курсева под окриљем центра. Сарадници Центра су учествовали у реализацији 6 међународних пројеката и 5 домаћих пројеката. Одржано је предавање по позиву на 1 међународном и 1 домаћем скупу. Представљени су резултати на 16 међународних и 4 домаћа научна скупа. У оквиру извештаја достављен је адекватан финансијски извештај без дисбаланаса и план рада за 2025. годину.
11. **Факултет медицинских наука Универзитета у Крагујевцу – Центар за молекулску медицину и истраживање матичних ћелија.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 16. Запослени и сарадници Центра су током 2024. године

учествовали у реализацији 3 међународна пројекта и 21 пројекат који финансира Факултет. Објављено је 19 научних радова у часописима категорије M20, од тога 9 радова категорије M21, 5 радова категорије M22 и 5 радова категорије M23. Публикована су и 3 рада категорије M50, 7 сажетака категорије M30 и 8 сажетака категорије M60. У току протекле године одбрањене су 2 докторске дисертације. Учествовали су на 1 скупу домаћег значаја. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован, иста су коришћена углавном за набавку медицинског и лабораторијског потрошног материјала. Извештај о утрошку финансијских средстава указује на изванредан дисбаланс (мањи утрошак од примљених средстава за 5.239,19 динара). Достављен је и план рада за 2025. годину.

12. **Физички факултет Универзитета у Београду – Центар за квантну теоријску физику.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 26. Током 2024. године, сарадници Центра су објавили 16 радова у врхунским међународним часописима категорије M20 (претходне године је објављено 18), од тога 1 рад категорије M21a и 9 радова категорије M21, док за остале радове није јасно наведена категорија. Запослени у Центру су објавили 8 радова у категорији M30 и 1 у категорији M40. Одржали су 10 предавања на међународним научним скуповима. Запослени и сарадници Центра су учествовали у реализацији 2 међународна и 2 домаћа пројекта. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован. Достављен је и план рада за 2025. годину.
13. **Факултет техничких наука Универзитета у Новом Саду – Научноистраживачка група Центра за вибро-акустичке системе и обраду сигнала.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 15. Запослени и сарадници Центра су у 2024. години објавили 1 рад категорије M13, 25 радова категорије M20, и то 6 радова категорије M21a, 5 радова категорије M21, 8 радова категорије M22 и 6 радова категорије M23. Сарадници Центра су одржали 5 предавања по позиву на међународним скуповима и 1 на домаћем скупу. Публиковано је 17 радова саопштених на скуповима међународног значаја штампаних у целини или у изводу, 1 рад M52 и 2 рада M60 категорије. Истраживачи Центра су учествовали у реализацији 8 међународних и 2 домаћа пројекта. Извештај о утрошку финансијских средстава указује на изванредан дисбаланс (већи утрошак од примљених средстава за 853,83 динара). Достављен је и план рада за 2025. годину.
14. **Институт за нуклеарне науке „Винча” Универзитета у Београду – Центар за синтезу, процесирање и карактеризацију материјала за примену у екстремним условима.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 22. Истраживачи Центра су у 2024. години објавили 22 резултата категорије M20. Публиковано је: 1 рад категорије M21a, 12 радова категорије M21, 6 радова категорије M22 и 3 рада категорије M23. Запослени су учествовали у реализацији 9 националних пројеката и 17 међународних пројеката. У оквиру Центра у претходној години одбрањене су 3 докторске дисертације и одржано је 5 курсева. Сарадници Центра имали су 7 предавања по позиву на међународним скуповима, као и 34 саопштења на међународним скуповима у целини и у изводу. Објављена су 3 рада категорије M54 и 1 рад категорије M64. Објављен је један патент категорије M82. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован. Достављен је и план рада за 2025. годину.
15. **Институт за хемију, технологију и металургију Универзитета у Београду – Центар изузетних вредности за хемију и инжењеринг животне средине.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 16. У току 2024. године сарадници овог Центра су учествовали у 4 међународна пројекта, 4 пројекта Фонда за науку и један доказ концепта из програма SAIGE. У 2024. години сарадници Центра су објавили укупно једно поглавље у књизи из категорије M13, 29 научних радова из категорије M20, од чега 2 у категорији M21a, 10 у категорији M21, 8 у категорији M22 и 9 у категорији M23. Такође, сарадници Центра су у 2024. години учествовали на 16

међународних научних конференција са 27 саопштења из категорије M34 и једно из категорије M36, као и на 5 домаћих скупова. Сарадници Центра учествују у раду са студентима последипломских студија и тренутно 10 студената ради своје тезе под руководством сарадника Центра. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован. Достављен је и план рада за 2025. годину.

16. **Институт за нуклеарне науке „Винча” Универзитета у Београду – Центар изузетних вредности за водоничну енергетику и обновљиве изворе енергије.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 23. Запослени у Центру су током 2024. године публиковали 17 радова категорије M20 (2 рада категорије M21a, 12 радова категорије M21, 1 рад категорије M22 и 2 рада категорије M23). Публиковано је 26 радова M30 категорије, 1 рад категорије M52, 2 рада категорије M60 и 3 патентне пријаве категорије M87. Током 2024. године истраживачи Центра су учествовали на 14 интернационалних пројеката, а били су ангажовани и на 10 домаћих пројеката. Сарадници Центра су имали 8 саопштења на међународним научним скуповима и 1 саопштење на домаћем скупу, а одржана су 6 предавања по позиву. Извештај о утрошку финансијских средстава указује на изванредан дисбаланс (већи утрошак од примљених средстава за 2.412,51 динара). Достављен је план рада за 2025. годину.
17. **Институт за нуклеарне науке „Винча” Универзитета у Београду – Центар изузетних вредности за наноманетне и радиообележене материјале.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 21. Истраживачи и сарадници Центра су током 2024. године учествовали у реализацији 4 национална и 3 међународна пројекта. Одржано је једно предавање по позиву на домаћем скупу. Учествовали су на 5 међународних скупова. Сарадници Центра у 2024. години публиковали су 10 радова категорије M20, али није наведена прецизна категоризација радова. Објављено је 8 саопштења M30 категорије. Достављен је финансијски извештај. Извештај о утрошку финансијских средстава указује на изванредан дисбаланс (мањи утрошак од примљених средстава за 312.612,53 динара). Достављен је план рада за 2025. годину.
18. **Природно-математички факултет Универзитета у Новом Саду – Центар изузетних вредности за репродуктивну ендокринологију и сигнализацију (ЦеРЕС).** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 7. Запослени истраживачи и сарадници Центра су током 2024. године реализовали 4 међународна пројекта и 5 домаћих пројеката. Током 2025. године реализована су 10 предавања по позиву на међународном научном скупу. Представљено је 6 радова на међународним скуповима. Публикована су 3 рада категорије M20 (што је знатно мање у односу на 2023. годину са 10 радова), и то 2 рада категорије M21 и 1 рад категорије M22. Објављено је 11 саопштења на међународним и националним скуповима. Достављен је финансијски извештај за 2024. годину, средства су углавном коришћена за набавку хемикалија и неопходне опреме за истраживања. Достављен је план рада за 2025. годину.
19. **Институт за мултидисциплинарна истраживања Универзитета у Београду – Центар за зелене технологије.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 37. Током 2024. године публиковано је 27 радова категорије M20, и то 8 радова категорије M21a, 15 радова категорије M21, 3 рада категорије M22 и 1 рад категорије M23. У оквиру међународне сарадње сарадници Центра су учествовали на 5 међународних пројеката. Поред тога, сарадници Центра су учествовали на реализацији 6 националних пројеката. Одбрањене су 2 докторске дисертације, а одржано је више курсева за докторанде. Сарадници Центра су одржали 15 предавања по позиву на међународним научним скуповима. Учествовали су на 11 међународних и 5 домаћих научних скупова. Објављено је 36 саопштења на међународним скуповима, у целини или изводу, као и 6 саопштења на националним скуповима. Достављен је адекватно документован финансијски извештај. Извештај о утрошку финансијских средстава указује на изванредан дисбаланс (већи утрошак од примљених средстава за 968,95 динара). Достављен је план рада за 2025. годину.

20. **Институт за ратарство и повртарство Нови Сад – Центар изузетних вредности за легуминозе.** Током 2024. године у рад Центра изузетних вредности за легуминозе активно је укључено 25 истраживача. Публиковано је укупно 99 референци: два рада из категорије M13, дванаест радова категорије M21, четири рада категорије M22, седам радова категорије M23, шест радова категорије M24, један рад категорије M31, један рад категорије M32, три рада категорије M33, тридесет референци категорије M34, три рада категорије M51, два рада категорије M52, четири рада категорије M53, четрнаест радова категорије M63 и десет радова категорије M64. Остварен је један резултат категорије M82, два резултата из категорије M97 и тринаест резултата из категорије M98. Истраживачи Центра су учествовали на 15 скупова међународног значаја и 6 скупова националног значаја. Центар учествује у реализацији већег броја међународних пројеката, међу којима су најзначајнији: једанаест пројеката из програма HORIZON EUROPE, три пројекта из програма HORIZON 2020, три COST акције, пет пројеката билатералне сарадње и један IPA пројекат. Истраживачи Центра учествују и у реализацији неколико националних пројеката, међу којима су најзначајнији: четири пројекта финансирана од стране Фонда за науку Републике Србије, један пројекат финансиран од стране Фонда за иновациону делатност, један пројекат Покрајинског секретаријата за високо образовање и научноистраживачку делатност АП Војводине, два пројекта која финансира Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство АП Војводине, као и по један пројекат Центра за промоцију науке и Покрета горана Новог Сада. Достављен је адекватно документован финансијски извештај. Извештај о утрошку финансијских средстава указује на изванредан дисбаланс (већи утрошак од примљених средстава за 242,81 динар). Достављен је план рада за 2025. годину.
21. **Институт за биолошка истраживања „Синиша Станковић” – Центар изузетних вредности за интердисциплинарна истраживања у биологији.** Активности истраживача ИБИСС реализују се и у оквиру Центра изузетних вредности за интердисциплинарна истраживања у биологији, у чијем раду учествује 158 истраживача. Истраживачи запослени у Центру су у 2024. години објавили 194 рада категорије M20, од тога 31 рад категорије M21a, 114 радова категорије M21, 39 радова категорије M22, 10 радова категорије M23 и 3 рада категорије M24, као и један рад M10 категорије. Објављен број радова је значајно већи у односу на 2023. годину (публиковано је 170 радова M20 категорије). Сарадници Центра су учествовали у реализацији 22 међународна пројеката и 28 домаћих пројеката. Сарадници Института су одржали 26 предавања по позиву на међународним скуповима. Објављено је 163 радова категорије M30. Публикован је 1 рад категорије M50, као и 13 радова категорије M60. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован. Извештај о утрошку финансијских средстава указује на изванредан дисбаланс (већи утрошак од примљених средстава за 46.400,00 динара). Достављен је и план рада за 2025. годину.
22. **Институт за кардиоваскуларне болести „Дедиње” – Центар изузетних вредности за научну и истраживачку делатност у области кардиоваскуларне медицине.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 20. Истраживачи запослени у Центру у 2024. години су објавили 36 радова, али категорије нису јасно наведене. Објављено је 5 радова категорије M30 и 1 рад категорије M50. Запослени у Центру су учествовали на 11 међународних и 8 домаћих пројеката. Одржали су предавања по позиву на 4 међународна и 10 домаћих скупова. У окриљу Центра реализоване су 4 докторске дисертације. Сарадници Центра били су укључени у наставне активности у виду курсева и предавања за докторанде. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован. Достављен је и план рада за 2025. годину.
23. **Институт за ратарство и повртарство Нови Сад – Центар изузетних вредности за иновације у оплемењивању биљака толерантних на промене климе (Climate Crops).** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 22. Запослени

истраживачи и сарадници Центра током 2024. године су реализовали 27 међународних и 12 домаћих пројекта. Током 2024. године реализовано је 1 предавање по позиву на домаћем скупу и 1 предавање по позиву на међународном скупу. Публикована су 2 рада категорије M10 и 33 радова категорије M20 (6 радова категорије M21a, 8 радова категорије M21, 13 радова категорије M22, 4 рада категорије M23 и 2 рада категорије M24). Публиковано је 57 радова категорије M30, 1 монографија M42, 4 рада категорије M50 и 11 радова категорије M60. Објављени су патенти категорије M90. Сарадници Центра били су укључени у менторство докторских дисертација, као и у наставне активности у виду курсева и предавања за докторанде. Достављен је финансијски извештај за 2024. годину, који је адекватно документован. Достављен је план рада за 2025. годину.

24. **Институт за нуклеарне науке „Винча” Универзитета у Београду – Центар изузетних вредности за конверзију светлосне енергије (CONVERSE).** Током 2024. године у Центру је било запослено 25 истраживача, и то 9 научних саветника, 6 виших научних сарадника, 3 научна сарадника, 1 истраживач-сарадник и 5 истраживача-приправника. Запослени у Центру су укључени у реализацију 11 међународних пројеката и 13 националних пројеката. У години за коју се подноси Извештај (2024), чланови Центра су публиковали 35 научних радова категорије M20 са афилијацијом Центра изузетних вредности – CONVERSE, и то 3 рада су публикована у међународним часописима изузетних вредности (M21a), 20 радова у врхунским међународним часописима (M21), 11 радова у истакнутим међународним часописима (M22) и 1 рад категорије M23. Публиковано је 26 радова категорије M30 и 12 радова категорије M60. Публикован је по један патент из категорије M82 и M92. Нема података о предавањима по позиву и скуповима од међународног и националног значаја. Сарадници Центра били су укључени у менторство докторских дисертација, као и у наставне активности у виду курсева и предавања за докторанде. Достављен је финансијски извештај за 2024. годину, који је адекватно документован. Извештај о утрошку финансијских средстава указује на извештан дисбаланс (већи утрошак од примљених средстава за 115.218,70 динара). Достављен је и план рада за 2025. годину.
25. **Универзитет у Новом Саду, Пољопривредни факултет – Центар за векторе болести и ефекте климатских промена у оквиру концепта свеобухватно здравље.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 14. Запослени и сарадници Центра су у 2024. години објавили 1 рад категорије M10, 19 радова категорије M20, 31 рад категорије M30, 3 рада категорије M40, 5 радова категорије M50 и 6 радова категорије M60. Радови објављени у категорији M20 су: 1 рад M21a, 5 радова M21, 10 радова M22 и 3 рада M23 категорије. Истраживачи Центра су учествовали у реализацији 14 међународних и 6 домаћих пројеката. Сарадници Института су учествовали на 23 међународна скупа. Сарадници Центра били су укључени у менторство докторских дисертација, као и у наставне активности у виду курсева и предавања за докторанде. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован. Достављен је и план рада за 2025. годину.
26. **Универзитет у Новом Саду, Факултет техничких наука – Центар за идентификационе технологије.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 14. Сарадници Центра су током 2024. године били реализатори у оквиру 5 националних и 9 међународних пројеката. Под окриљем Центра одбрањена је 1 докторска дисертација. Сарадници Центра нису одржали ниједно предавање по позиву. Учествовали су на 7 међународних и 2 домаћа научна скупа. Током 2024. године су публикована 32 резултата категорије M20, од којих пет резултата категорије M21a, десет резултата категорије M21, тринаест резултата категорије M22 и четири резултата категорије M23. Поред тога, објављено је осам резултата категорије M30, два резултата категорије M50 и три резултата категорије M60. Објављен је и један патент, што представља резултат у категорији M90. Сарадници Центра били су укључени у

менторство докторских дисертација. Достављен је адекватан финансијски извештај. Извештај о утрошку финансијских средстава указује на извршан дисбаланс (већи утрошак од примљених средстава за 599,85 динара). Достављен је и план рада за 2025. годину.

27. **Универзитет у Новом Саду, Пољопривредни факултет – Центар изузетних вредности за адаптацију аграрних, урбаних и шумских екосистема на климатске промене.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 41. У извештају о раду је наведено да су чланови истраживачких тимова Центра у 2024. години објавили 53 рада категорије M20, али није наведена прецизна категоризација радова, 63 рада категорије M30, 1 рад категорије M40, 13 радова категорије M50, 15 радова категорије M60, 3 рада категорије M90 и 2 рада категорије M100. Запослени у Центру су учествовали на 29 међународних и 8 домаћих научних скупова. Учествовали су у реализацији 21 домаћег и 23 међународна пројекта. Сарадници Центра били су укључени у менторство докторских дисертација, као и у наставне активности у виду курсева и предавања за докторанде. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован. Достављен је детаљан план рада за 2025. годину.
28. **Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет – Центар изузетних вредности за бихејвиорална истраживања у психологији.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 12. Током 2024. године, чланови Центра публиковали су 33 научна рада у међународним часописима (1 категорије M21a, 10 категорије M21, 10 категорије M22 и 12 категорије M23), 1 научни рад у националном часопису, 1 монографску публикацију, 2 поглавља у међународној монографији, 1 поглавље у националној монографији, 1 позивно предавање на међународном научном скупу, 21 саопштење на међународним научним скуповима и 3 саопштења на националним научним скуповима. Током 2024. године, чланови Центра били су руководиоци на 1 националном научноистраживачком пројекту, а учествовали су на 5 међународних и 2 национална пројекта. Сарадници Центра били су укључени у наставне активности у виду курсева и предавања за докторанде. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован. Достављен је детаљан план рада за 2025. годину.
29. **Факултет медицинских наука, Универзитет у Крагујевцу – Центар за изучавање редокс равнотеже у кардиоваскуларним и метаболичким системима.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 28. Запослени и сарадници Центра су у 2024. години објавили 24 рада категорије M20 (значајно мање у односу на 2023. годину са 41 радом), и то 20 радова категорије M21, 2 рада категорије M22 и 2 рада категорије M23. Објавили су 11 саопштења у категорији M30 и 1 саопштење M60 категорије. Из горенаведеног се види да је опала продуктивност радова у 2024. години. Истраживачи Центра су учествовали у реализацији 3 међународна и 3 домаћа пројекта. Сарадници Центра су одржали 6 предавања по позиву на међународним скуповима. Били су укључени у менторство докторских дисертација, као и у наставне активности у виду курсева и предавања за докторанде. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован. Извештај о утрошку финансијских средстава указује на значајан дисбаланс (мањи утрошак од примљених средстава за 222.531,59 динара). Достављен је и план рада за 2025. годину.
30. **Медицински факултет, Универзитет у Београду – Центар изузетних вредности за редокс медицину.** Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 20. Истраживачи запослени у Центру су у 2024. години објавили 9 радова категорије M20, али није наведена прецизна категоризација радова. Сарадници центра су учествовали у реализацији 3 међународна пројекта и једног домаћег. Сарадници Центра су одржали 2 предавања по позиву на домаћим скуповима. Публикован је 1 рад категорије M30, 1 рад категорије M50, као и 1 рад категорије M60. Сарадници Центра били су укључени у менторство докторских дисертација, као и у наставне активности у виду курсева и

предавања за докторанде. Утрошак финансијских средстава је адекватно документован. Извештај о утрошку финансијских средстава указује на извештан дисбаланс (мањи утрошак од примљених средстава за 6450,20 динара). Достављен је и план рада за 2025. годину.

31. Медицински факултет, Универзитет у Београду – Центар за биологију костију.

Укупан број сарадника Центра током 2024. године био је 31. Током 2024. године публикована су 23 рада категорије M20, и то 2 рада категорије M21a, 9 радова категорије M21, 11 радова категорије M22 и 1 рад категорије M23. У оквиру међународне сарадње сарадници Центра су учествовали на 2 међународна и 7 националних пројеката. Одбрањено је 5 докторских дисертација, а одржано је више курсева за докторанде. Сарадници Центра су одржали 8 предавања по позиву на међународним и 4 предавања по позиву на домаћим научним скуповима. Објављено је 10 радова категорије M30, као и 3 рада категорије M50. Није достављен адекватно документован финансијски извештај из ког се јасно види колико је пара утрошено. Достављен је план рада за 2025. годину.

Сви центри су поднели адекватне и документоване извештаје, који и по обиму и по садржини, омогућавају свеобухватну и темељну анализу рада центара у протеклој години. Укупно гледајући, центри су, у складу са својим потенцијалима и објективним околностима, остварили врло добре до одличне квантитативне и квалитативне резултате у научноистраживачком раду. Готово у свим центрима остао је скоро непромењен или је чак и повећан број радова публикованих у престижним научним часописима, док је у мањем броју центара значајно смањен број публикованих радова. Учињени су значајни напори у развоју научног подмлатка. Финансијска средства су у потпуности наменски трошена (постоје мање недоследности у неким извештајима). Највећи део је потрошен за набавку и одржавање опреме, набавку хемикалија и репроматеријала, као и за чланарине у различитим стручним удружењима. У извештајима постоје адекватни планови за 2025. Годину, у којима су детаљно обрађене активности везане за научноистраживачки рад и развој научног подмлатка. Финансијски планови за 2025. годину су амбициознији него за претходну годину, али у већини центара се крећу у реалним оквирима.

Табела 8.8. Преглед резултата рада центара изузетних вредности

Р. бр.	Назив Центра	Број сарад.	M20	M30	Пред. по позиву	Међ. прој.	Дом. прој.	Докт. тезе	M80	M90
1	Институт за медицинска истраживања – Центар за исхрану и метаболизам, рук. др Весна Вучић	16	28	47	10	8	2	1		
2	Институт за медицинска истраживања – Центар за зоонозе преношене храном и векторима, рук. др Снежана Томановић	15	12	16	1	4	5			
3	Институт за физику – Центар за изучавање комплексних система, рук. др Антун Балаж	45	23		7	15	6	1		
4	ИХТМ – Центар за микро-електронске технологије, рук. др Дана Васиљевић Радовић	31	28	47	1	6	12	1	3	

5	Институт за физику – Центар за фотонику, рук. др Душан Арсеновић	43	34	58	10	7	6			1
6	Институт за физику – Центар за физику чврстог стања и нове материјале, рук. др Ненад Лазаревић	48	39	42	10	14	14			1
7	ПМФ УНС – Центар за математичка истраживања нелинеарних феномена, рук. проф. др Наташа Крејић	13	31	5	5	3	5	2		
8	Институт за физику – Центар за неравнотежне процесе, рук. др Невена Пуач	16	11	43	13	3	8			
9	Хемијски факултет УБ – Центар за молекуларне науке о храни, рук. проф. др Тања Ћирковић Величковић	42	87	36	15	16	18			
10	ТМФ УБ – Центар за нано- технологије и функционал- не материјале, рук. проф. др Ђорђе Јанаћковић	23	52	66	2	6	5	2	2	3
11	Факултет медицинских наука УКг – Центар за молекулску медицину и истраживања матичних ћелија, рук. проф. др Гордана Радосављевић	16	19			3	21	2		
12	Физички факултет УБ – Центар за квантну теориј- ску физику, рук. проф. др Воја Радовановић	26	16	8	10	2	2			
13	ФТН УНС – Центар за вибро-акустичке системе и обраду сигнала, рук. проф. др Ивана Ковачић	15	25	17	6	8	2			
14	ИНН „Винча” – Центар за синтезу, процесирање и карактеризацију материјала за примену у екстремним условима, рук. др Бранко Матовић	22	22	34	7	17	9	3		1
15	ИХТМ – Центар за хемију и инжењеринг животне средине, рук. др Драгана Ђорђевић	16	29	27		4	5			
16	ИНН „Винча” – Центар за водоничку енергетику и обновљиве изворе енергије, рук. др Јасмина Грбовић Новаковић	23	17	26	6	14	10		3	

17	ИНН „Винча” – Центар за наноманетне и радио-обележене материјале, рук. др Милош Огњановић	21	10	8	1	3	4			
18	ПМФ УНС – Центар за репродуктивну ендокринологију и сигнализацију, рук. проф. др Силвана Андрић	7	3	11	10	4	5			
19	Институт за мултидисциплинарна истраживања у Београду – Центар за зелене технологије, рук. др Зорица Бранковић	37	27	36	15	5	6	2		
20	Институт за ратарство и повртарство – Центар изузетних вредности за легуминозе, рук. др Сања Васиљевић	25	29	35		24	9		1	2
21	ИБИСС – Центар за интер-дисциплинарна истраживања у биологији, рук. др Павле Павловић	158	194	163	26	22	28			
22	Институт за кардиоваскуларне болести „Дедиње” – Центар за научну и истраживачку делатност у области кардиоваскуларне медицине, рук. проф. др Милован Бојић	20		5	14			4		
23	Институт за ратарство и повртарство Нови Сад – Центар за иновације у оплемењивању биљака толерантних на промене климе, рук. др Драгана Миладиновић	22	33	57	2	27	12			1
24	ИНН „Винча” – Центар за конверзију светлосне енергије, рук. др Мирослав Драмићанин	25	35	26		11	13		1	1
25	Пољопривредни факултет УНС – Центар за векторе болести и ефекте климатских промена у оквиру концепта свеобухватно здравље, рук. проф. др Александра Игњатовић Ђупина	14	19	31		14	6			
26	ФТН УНС – Центар за идентификационе технологије, рук. проф. др Гордана Остојић	14	32	8		9	5	1		1

27	Пољопривредни факултет УНС – Центар за адаптацију аграрних, урбаних и шумских екосистема на климатске промене, рук. проф. др Ивана Максимовић	41	53	63		23	21			3
28	Филозофски факултет УНС – Центар за бихејвиорална истраживања у психологији рук. проф. др Снежана Смедеревац	12	33	24	1	5	3			
29	Факултет медицинских наука УКг – Центар за изучавање редокс равнотеже у кардиоваскуларним и метаболичким системима, рук. проф. др Владимир Јаковљевић	28	24	11	6	3	3			
30	Универзитет у Београду Медицински факултет – Центар за редокс медицину, рук. проф. др Татјана Симић	20	9	1	2	3	1			
31	Медицински факултет УБ – Центар за биологију костију рук. проф. др Марија Ђурић	16	23	10	12	2	7	5		
	УКУПНО	870	997	961	192	285	253	24	10	14

8.10. ЈП „Нуклеарни објекти Србије”

Јавно предузеће је током 2024. одржавало и унапређивало систем управљања квалитетом, према SRPS ISO 9001:2015, као и обим акредитације мерних метода према SRPS ISO/IEC 17025:2017.

ЈП је током 2024. радило на одржавању и проширењу обима овлашћења за обављање послова заштите од јонизујућих зрачења, које издаје национално регулаторно тело: Директорат за радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност Србије.

Успостављена је сарадња са америчком *National Nuclear Security Administration (NNSA, US)* на реализацији декомисије критичних структура, као и са Кинеским институтом за атомску енергију (*China Institute of Atomic Energy, CIAE*) у Пекингу.

Сектор за развој и примену нуклеарних технологија је у 2024. наставио активности на успостављању радиохемијске лабораторије за нуклеарну форензику, која је опремљена средствима из донације по пројекту ЕУ: успостављање радиохемијске лабораторије за деструктивне анализе нуклеарног материјала; унапређење метода за *in situ* карактеризацију нуклеарног материјала; рад на увођењу *XRF* методе за недеструктивне анализе; рад на припреми документације за лиценцирање лабораторије за реализацију радијационе делатности високог ризика, рад са отвореним изворима зрачења; систематизација документације за добијање лиценце.

Сектор је кроз неколико задатака био ангажован и на реализацији пројекта који је финансирала ЕУ: *Support to Serbian Regulatory Authority and the Vinca site*, који је за циљ имао активности на санацији базена за ислужено гориво у објекту РА, декомисију тзв. радијумског бункера и санацију спремишта нуклеарног материјала у Институту за нуклеарне науке Винча. Одржавани су технички састанци са извођачем радова и ангажованим експертима. Због специфичности управљања историјским РАО на локацији, запослени Сектора су ангажовани и на изради Плана декомисије складишта Х1 и Х2 са анализом сигурности за активности

декомисије и допуном Извештаја о сигурности. Рађено је на редовном одржавању система реактора РА, планирању реконструкције система вентилације, као и припреми документације и средстава за декомисију система реактора РА: планирање начина приступа и узорковања течног отпада високе активности заостале у челичним контејнерима након вађења горива; планирање опреме за узорковање у подземним базенима; планирање методологије и опреме за радиолошка мерења; припрема техничке документације за приступ системима подземних резервоара за течни отпад и подземним инсталацијама; припрема техничке документације за одржавање структуре, система и компонената реактора РА у декомисији; припрема техничке документације за планирану декомисију система примарног круга хлађења реактора; израда плана демонтаже примарног круга хлађења реактора и мотора за покретање управљачких и сигурносних шипки; припрема плана демонтаже. Планиране активности на реактору РБ нису реализоване у потпуности услед ангажовања запослених на другим пословима. Реализоване су техничке и стручне посете. Настављен је мониторинг радиоактивности радне и животне средине у хидрометалуршком постројењу Габровница код Калне.

Сектор за управљање радиоактивним отпадом је реализовао следеће активности у 2024. години: одржавани су редовни недељни и месечни састанци са представницима конзорцијума ради припреме и реализације пробног рада нуклеарног постројења за прераду радиоактивног отпада ППО, редовни месечни извештаји су достављани МААЕ. Вршено је преузимање радиоактивног отпада и извора зрачења (РАГ-ови, ЈДЦ) од генератора РАО у складу са постојећим лиценцама и на тај начин остварено је 32% планираног прихода; редовно су достављани извештаји о преузетом РАО у Директорат за радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност Србије; спроводжено је редовно одржавање нуклеарних објеката и њихове околине, што је обухватило пре свега радове на одржавању зелених површина око свих објеката у оквиру комплекса РАО. Израђена је комплетна документација прописана као услов за добијање лиценце за декомисију објекта „Радијумски бункер” и предата уз захтев Директорату за радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност; међутим, међународни пројекат је завршен, а извођач није завршио све уговорене обавезе, али документација за лиценцирање је спремна и, уз потребну допуну која ће бити могућа по поновном дефинисању технологије, биће предата регулаторном телу са захтевом за добијање одговарајуће лиценце. Са Међународном агенцијом за атомску енергију договорени су кораци и активности које је потребно завршити до 31. 12. 2024. како би се остварили услови за наставак пројекта СРБ 3004 током 2025. ЈП је урадило део предвиђених задатака за 2024. годину, а део, укључујући и предају потребне документације регулаторном телу и МААЕ, пренет је у 2025. годину.

У 2024. години Сектор за радијациону сигурност и заштиту животне средине реализовао је следеће активности: надзор са аспекта радијационе сигурности при свим пословима у раду са радиоактивним отпадом у Сектору за управљање радиоактивним отпадом и пословима у Сектору за развој и примену нуклеарних технологија; надзор са аспекта радијационе сигурности при контроли испуњености услова на основу којих су издате лиценце за ХЗ и БС, периодична инспекција паковања РАО у ХЗ и контејнера ЗИЈЗ у БС, израда топографије околине Х1, Х2, ХЗ и БС, контрола радијационих параметара радне средине, контрола и превенција контаминације, контрола ефикасности вршења деконтаминације; израда евиденције о извршеним пословима из области заштите од јонизујућих зрачења и анализе резултата извршених мерења са проценом нивоа излагања за 2023. годину; реализовано је надзорно оцењивање АТС у циљу продужења акредитације испитних метода у складу са ISO/IEC 17025, као и надзорна посета од стране SGS у циљу провере усклађености ИСМК са ISO/IEC 9001; учешће у организацији претходних и периодичних прегледа професионално изложених лица са циљем стицања уверења о здравственој способности за рад у зони јонизујућих зрачења; одрађене су биохемијске анализе крви и анализе урина у оквиру редовних годишњих прегледа запослених у ЈП и израђено је 60 извештаја анализе биохемијских параметара, 58 извештаја анализе хематолошких параметара и 46 извештаја анализе урина; лабораторијске анализе у области биохемије су вршене у првој половини године, до истека уговора за коришћење биохемијског анализатора; у другој половини године, ове услуге за потребе здравствених прегледа запослених у ЈП, ЈП обезбеђује ангажовањем овлашћене установе; редован рад у картотеци, сређивање документације пре и након обављеног периодичног прегледа; редован рад у кабинету за функционалну дијагностику (ЕКГ, спирометрија, ТТ, ТВ ТА мерења,

сатурација и контрола шећера); израда и ажирање *Евиденције здравственог стања изложених радника* за 2024. годину; реализоване су интервенције превејање рана и скидање конача код запослених у ЈП; вршено је тестирање новог софтвера за сигурносне анализе HVRC VRdose, који је добијен преко националног пројекта МААЕ СРБ9007; вршено је континуално мерење амбијенталног еквивалента дозе, Н*(10), у животној средини, у околини нуклеарних постројења; израђени су годишњи извештаји у оквиру програма мониторинга о измереним вредностима амбијенталног еквивалента дозе, испитивању нивоа радиоактивне контаминације ваздуха континуалним мерењем јачине амбијенталног еквивалента дозе и метеоролошким мерењима и осматрањима у животној средини у околини нуклеарних постројења.

Израђен је *Извештај о мониторингу радиоактивности у околини нуклеарних постројења за 2024. годину*, IZ.0565.1_40_01/24 у склопу редовног годишњег извештавања Директората за радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност Србије о извршеним пословима и испитивањима у оквиру мониторинга радиоактивности у животној средини у околини нуклеарних постројења. Комуникација са МААЕ у вези са набавком MCNP софтвера, опреме за мерење радиоактивности целог тела, реализације експертске мисије, обука, пракси и научних посета у оквиру националног пројекта SRB 9007 ***Strengthening Radiation Safety Infrastructure in Public Company Nuclear Facilities of Serbia***. У оквиру националног пројекта SRB 9007 реализована је обука за коришћење софтвера за сигурносне анализе HVRC VRdose, извршена је инсталација опреме за мерење радиоактивности целог тела, обука за коришћење софтвера за анализу спектра и реализована експертска мисија за примену VRdose за сигурносне анализе.

Сектор за нуклеарну безбедност спроводио је редовне послове на обезбеђењу физичке заштите и противпожарне заштите нуклеарних објеката и нуклеарних материјала, као и на унапређењу целокупног система.

На дан 31. децембар 2024. године у предузећу је запослено укупно 119 лица, од чега је 115 лица запослено на неодређено време, а 4 лица су запослена на одређено време. На дан 31. децембар 2024. године предузеће је ангажовало 5 лица по уговору о делу, за послове који нису систематизовани у предузећу.

У периоду 1. јануар – 31. децембар 2024. године ЈП „Нуклеарни објекти Србије” је из буџета РС, а на основу Уговора о начину коришћења, динамици исплате и контроли наменског трошења средстава буџетске субвенције ЈП „Нуклеарни објекти Србије” Винча за 2024. годину, број: 451 03-3609/2023-04/1 од 27. децембра 2023. године и Уговора расподела и начину коришћења средстава одобрене буџетске резерве намењене за финасирање пословања ЈП „Нуклеарни објекти Србије” у 2024. години, број: 401-00-28/2024-04/1 од 2. 12. 2024. године, закључених између Министарства науке, технолошког развоја и иновација и ЈП „Нуклеарни објекти Србије”, пренело укупан износ од 340.000.000 РСД, табела 8.9.

Табела 8.9. Приходи ЈП НОС (у хиљадама динара)

Кonto	Назив прихода	Планирано у 2024.	Реализовано у 2024.
640	Приходи од субвенција	300.000	340.000
641	Приходи од донација	113.701	118.846
614 615	Приходи од продаје услуга	38.900	17.774
65	Приходи од закупа	9.800	10.318
66	Финансијски приходи	200	472
67	Остали приходи	200	2.114
69	Приходи по основу исправки грешака из ранијих година	0	30
	УКУПНИ ПРИХОДИ	462.801	489.554

Предузеће је за период јануар–децембар 2024. године реализовало приходе у износу од 489.554 хиљада динара, што чини 105% планираног износа.

У периоду јануар–децембар 2024. године предузеће је реализовало расходе у укупном износу од 402.197 хиљада динара, што је испод нивоa планираних (91%).

8.11. Јединица за управљање пројектима – ЈУП

Привредно друштво **Јединица за управљање пројектима у јавном сектору д.о.о. Београд**²⁴ основано је одлуком Владе Републике Србије број 02-5424/2010 од 22. јула 2010. године (*Сл. гласник РС*, бр. 51/2010, 72/2013, 24/2014, 65/2014, 110/2016 и 26/2017) за управљање пројектом „Истраживање и развој у јавном сектору”, као једночлано друштво са ограниченом одговорношћу које послује у складу са прописима којима се уређује правни положај привредних друштава. Једночлано друштво ЈУП било је до 2017. за свој рад одговорно промотеру пројекта Министарству просвете, науке и технолошког развоја, а потом само Министарству финансија. Имплементација прве компоненте Пројекта започела је у августу 2010. године. Пројекат је финансиран из кредита Европске инвестиционе банке (ЕИБ) и Развојне банке Савета Европе (*The Council of Europe Development Bank – СЕВ*), Инструмента за претприступну помоћ Европске уније и средстава Републике Србије.

МПНТР је са ЈУП-ом закључило уговоре о реализацији 20 потпројеката (од укупно 29). ЈУП је започео реализацију укупно 16 потпројеката, од којих је девет завршено до краја 2020. године. У 2024. години преостала је реализација пројекта „Изградња центара изврсности у Крагујевцу”, за који се дају следећи подаци.

Статус пројекта изградње центара изврсности у Крагујевцу

Након спроведеног међународног отвореног поступка јавне набавке RID-W-IOP1-2020, Уговор о извођењу радова на наставку и завршетку радова на изградњи објекта Центри изврсности Универзитета у Крагујевцу потписан је са групом извођача: Инобачка д.о.о. Нови Сад, ГП „Градитељ НС” д.о.о. Нови Сад и „Институт за безбедност и превентивни инжењеринг” д.о.о., под бројем 4733 од 30. 8. 2021. године. Уговорена вредност радова износи 10.522.000,76 евра без ПДВ-а. Извођачу је 8. 9. 2021. године уплаћен аванс у износу од 2.104.400,15 евра. Извођење радова започело је 11. 10. 2021. године. Рок за завршетак радова је 365 календарских дана од датума почетка.

До данас је потписано 9 анекса Уговора, по којима је рок завршетка 16. 4. 2024. Вредност Уговора је 12.918.897,42 евра.

Извођач је 20. 12. 2021. године предао прву привремену ситуацију на износ од 855.817,72 евра са процентом изведених радова од 10,43% и иста је плаћена у фебруару 2022. године. Другу привремену ситуацију на износ од 502.995,14 евра са процентом изведених радова од 16,56% извођач је предао 23. 2. 2022. и иста је плаћена 18. 3. 2022. Трећу привремену ситуацију извођач је предао 28. 3. 2022. на износ од 449.043,24 евра са процентом изведених радова од 22,03% и иста је плаћена 13. 4. 2022. Извођач је предао четврту привремену ситуацију 20. 4. 2022. на износ од 275.141,68 евра, са процентом изведених радова од 25,08%, која је плаћена 3. 6. 2022. године. Дана 20. маја 2022. стигла је пета привремена ситуација на 677.580,89 евра и плаћена је 4. 7. 2022. Закључно са данашњим даном извођачу је исплаћено 4.187.397,93 евра, а укупно је фактурисано за плаћање 4.864.978,82 евра. Шеста привремена ситуација стигла је у ЈУП 15. 6. 2022. и плаћена је 5. 8. 2022. Седма привремена ситуација стигла је у ЈУП 26. 7. 2022. и плаћена је 2. 9. 2022. Осма привремена ситуација стигла је 29. 8. 2022. а плаћена је 7. 10. 2022. Девета привремена ситуација стигла је 7. 9. 2022. а плаћена је 31. 10. 2022, десета привремена ситуација је испостављена 25. 10. 2022. а плаћена 15. 11. 2022. Једанаеста, дванаеста и тринаеста ситуација, које су достављене 2. 12. 2022, 21. 12. 2022. и 30. 1. 2023, плаћене су 2. 3. 2023. Разлог кашњења плаћања ових ситуација је у повлачењу средстава из НБС преко Министарства науке, технолошког развоја и иновација. Четрнаеста ситуација стигла је 1. 3. 2023. и плаћена је 13. 4. 2023. Петнаеста ситуација стигла је 15. 6. 2023. а плаћена је 18. 7. 2023. Шеснаеста је стигла 23. 10. 2023. а плаћена је 7. 11. 2023. Седамнаеста ситуација

²⁴ Национални савет за научни и технолошки развој Републике Србије је, у својим годишњим извештајима о стању науке у РС, редовно приказивао активности ЈУП-а на реализацији пројекта „Истраживање и развој у јавном сектору”.

стигла је 27. 12. 2023. а плаћена је 19. 1. 2024. Осамнаеста ситуација стигла је 28. 2. 2024. а плаћена је 12. 3. 2024. Деветнаеста ситуација стигла је 5. 6. 2024. а плаћена је 4. 7. 2024. год.

Двадесета ситуација стигла је 13. 12. 2024. а плаћена је у јануару 2025. године и са том ситуацијом реализација пројекта је 12.849.945,03 евра, што представља 99,47% уговорене вредности радова.

У поступку је припрема и потписивање Анекса Х четвоространог уговора између Министарства науке, технолошког развоја и иновација, Града Крагујевца, Универзитета Крагујевац и ЈУП-а.

Са Министарством науке, технолошког развоја и иновација потписан је IV анекс Уговора о финансирању и управљању активностима изградње и опремања објекта Центри изврсности Универзитета у Крагујевцу из средстава кредита ЕИБ-а под бројем 451-03-1045/2023-04/1 од 25. 9. 2023. године за набавку намештаја за потребе Универзитета у износу до 1.120.000,00 евра. Тендер је расписан 30. 4. 2024. са процењеном вредношћу од 1.100.000,00 евра. Отварање тендерске документације је било 14. 6. 2024. Уговор за опремање објекта Центри изврсности потписан је 8. 11. 2024. год. са „Суперлаб” д.о.о. на износ 1.080.006,21 евра без ПДВ-а.

Очекујемо завршетак овог потпројекта до средине 2025. године.

У складу са одредбама члана 4 Уговора о начину коришћења, динамици исплате и контроли наменског трошења средстава буџетске субвенције „Јединице за управљање пројектима у јавном сектору” д.о.о. Београд у 2024. години уплаћено је 50.000.000,00 динара.

8.12. Центар за промоцију науке (ЦПН)

Центар за промоцију науке континуирано од 2011. расписује Јавни позив за подношење пријава за финансијску подршку пројектима промоције и популаризације науке. За финансирање је 2024. године одабрано је 44 пројекта и програма научних клубова који ће бити реализовани до краја 2025. године, широм Србије. Буџет Јавног позива за 2024. годину износио је 12 милиона динара, а пријаве су обухватиле разноврстан спектар тема, укључујући *STEM* области, вештачку интелигенцију, роботiku, фотонику, нуклеарну енергију, као и биолошке и еколошке теме, попут заштите вода.

Центар за промоцију науке је, у сарадњи са Министарством науке, технолошког развоја и иновација, 10. септембра расписао други јавни позив за финансирање пројеката грађанских научних истраживања (ГНИ), који је био отворен до 10. октобра. Циљ позива био је јачање сарадње између истраживача и грађана у решавању друштвених изазова. На позив је пристигло 64 валидне пријаве из 45 различитих института и факултета, уз учешће више од 50 организација цивилног друштва, 22 факултета и института, 13 локалних самоуправа, 30 школа и библиотека, као и 10 представника индустрије. Једанаест најбоље оцењених пројеката биће реализовано у периоду од 2025. до 2026. године, уз укупан буџет од 35.000.000 динара.

Одржани семинари и курсеви

Центар за промоцију науке организовао је, 16. и 17. децембра, у сарадњи са Научно-технолошким парком Београд, интердисциплинарни курс „Како комуницирати савремену науку?”.

Научнопопуларне изложбе

- Изложбена поставка „Играј за човечанство! Наука за све” на Сајму технике (од 21. до 24. маја 2024. године)
- Изложба „Етички изазови нових технологија: *ChatGPT* и обрада природних језика” (одржана је у Новом Саду, од 6. до 29. фебруара 2024)
- „(Не)видљиви свет”, микробиолошка изложба (Београд, од 12. до 29. фебруара 2024)
- ЦЕРН изложба: „ЦЕРН – универзум открића” (од 29. новембра до 20. децембра, у Европској кући у Београду)
- Изложба „Преплитања” у Ботаничкој башти Јевремовац од 25. септембра до 31. октобра
- Био-арт изложбе „Bioawaking” у Креативном дистрикту Нови Сад (отворене су 20. септембра у галерији СКУП у Новом Саду).

Публикације

- Часопис Елементи: У 2024. години публикована су 4 броја научнопопуларног часописа Елементи и један број Елемената на енглеском, у тиражу 3500 примерака по броју.
- Каталог изложбе „Играј за човечанство! Наука за све”
- Каталог издања НИО
- Увод у биотехнологију
- Књига „Како ваш мозак ради – неуроначни експерименти за свакога”

Битне одржане манифестације и програмске активности:

Мај месец математике МЗ, изложбена поставка Владе Републике Србије „Играј за човечанство! Наука за све”, у оквиру 66. међународног сајма технике и техничких достигнућа, *art+science* програм са централном изложбом „Преплитања”, „Посматрамо Персеиде на Видојевици”, Европска ноћ истраживача, школске радионице у Научном клубу Центра за промоцију науке, летња школа неуроначка, серијал панела „АИ под звездама” у Научном клубу Београд, Аустријско-српски научни кафеи у Научном клубу Београд, пројекат Климатска капсула, мастерклас за наставнике мејкерс лабова у Научном клубу Београд, отварање Научног клуба у Свилајнцу, отварање мејкерс лабова.

Активности Центра за промоцију науке у 2024. години су обједињени у табели 8.10.

Табела 8.10. Обједињени квантитативни подаци активности за 2024. годину

Број новинских чланака, телевизијских и радио прилога и других програма у медијима са научнопопуларним садржајем	1263
Број научнопопуларних трибина, предавања и других научнопопуларних манифестација	150
Број мејкерс лабова на територији Републике Србије	25
Број научних клубова на територији Републике Србије	14
Број интерактивних радионица за подстицање младих за одабир научне каријере са пропратним штампаним и видео научнопопуларним материјалима за различите узрасте	230
Број активних међународних пројеката у 2024. години	19

9. ФИНАНСИРАЊЕ

9.1. Издвајање за науку из БДП-а

У претходним извештајима Националног савета за науку и технолошки развој већ је истакнуто да је један од кључних предуслова за развој науке ниво улагања у научноистраживачки и иновациони систем. Обично се у анализама нивоа улагања разматрају два елемента: укупно издвајање за науку и технолошки развој у % БДП (брuto домаћи производ) и издвајања државе за науку и технолошки развој (буџет) у % БДП. Први елемент говори о разуђености система финансирања и климе коју је држава у том смислу креирала и додатно сведочи о финансијском унапређењу, стагнацији или назадовању стања научноистраживачког и иновационог система, а други о спремности државе да из буџета систем финансијски директно подржи.

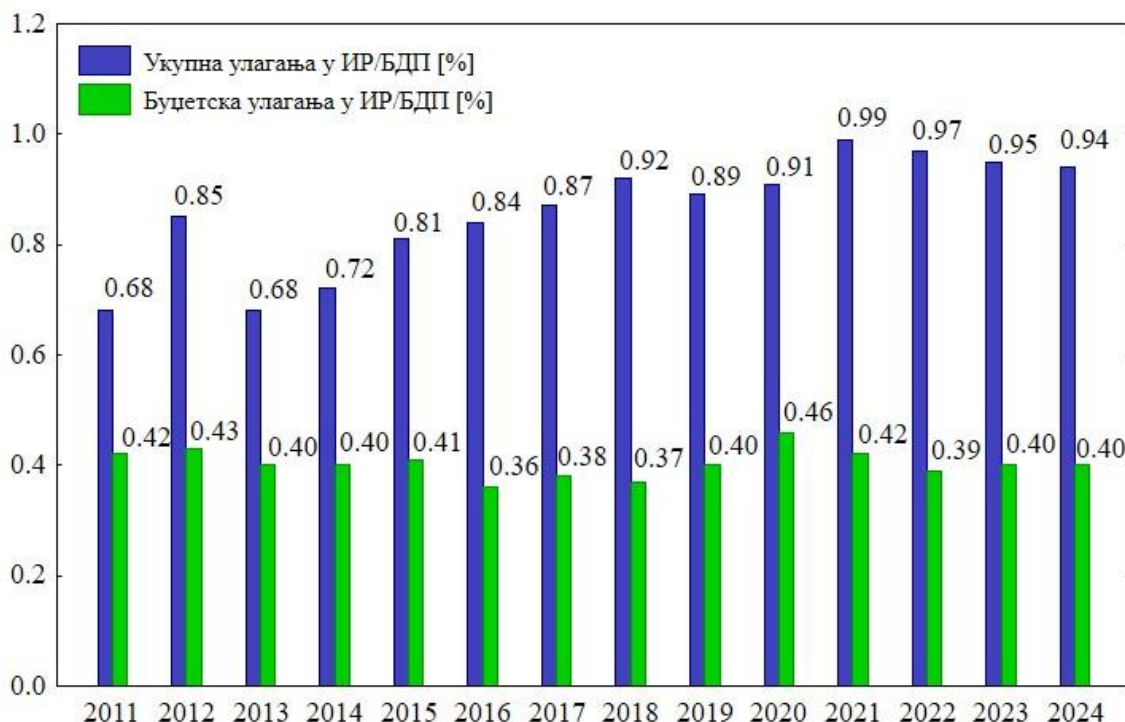
У периоду од последњих четрнаест година, у стратегијама научног и технолошког развоја Републике Србије су постављани различити финансијски циљеви у смислу улагања у науку. Наиме, Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије 2010–2015 (*Службени гласник РС*, 13/10) поставила је као свој циљ да ниво улагања у науку из буџета достигне 1,05% БДП у 2015. години; потом је Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије 2016–2020. (*Службени гласник РС*, 25/16) предвидела да издвајање из буџета за науку у 2020. години достигне 0,6% БДП и да укупна улагања у науку достигну 1,5% БДП; а затим је актуелна Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања” (*Службени гласник РС*, 10/21) пројектовала да се раст укупног издвајања за науку и технолошки развој из свих извора финансирања повећа са 0,92% БДП у 2018. години на 1,4% БДП у 2025. години²⁵. Стратегију је пратио Акциони план за реализацију који се односи на период од три године (2021–2023) и њиме је пројектовано повећање укупних улагања за науку и истраживања са 0,92% (2018. године) на 1% БДП у 2021. години, затим у 2022. години на 1,1% БДП и на крају у 2023. години на 1,2% БДП; као и улагања у науку и истраживања из буџета са 0,37% БДП (2018. године) на 0,44% БДП у 2021. години, потом у 2022. години на 0,48% БДП и на крају у 2023. години на 0,52% БДП. Постављени циљеви улагања који су пројектовани у поменутим стратегијама научног и технолошког развоја Републике Србије нису остварени (Слика 9.1), што је Национални савет за научни и технолошки развој истакао у својим извештајима о стању у науци у 2020, 2021, 2022. и 2023. години.

Имајући у виду да је број истраживача за систем институционално-пројектног начина финансирања и уопште за цео систем науке изузетно важан, Национални савет за научни и технолошки развој истиче да у односу на базну 2020. годину (12.500 истраживача), циљне вредности броја истраживача у 2021. години (13.500), затим у 2022. години (14.500), потом и у 2023. години (15.500) нису остварене (Акциони план, Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања”, *Службени гласник РС*, 10/21). Наиме, у 2021. години, број истраживача у систему ресорног министарства био је 11.933, у 2022. години 12.045, а у 2023. години 12.346. Када је реч о 2024. години, број истраживача у систему науке био је 12.667, али није било могуће проценити степен остварења циљног нивоа броја истраживача пошто недостаје Акциони план за ову годину.

Такође, улагања у научноистраживачку инфраструктуру, укључујући капиталне пројекте и опрему, важан су параметар који говори о стварању услова за несметан научноистраживачки рад. Према расположивим подацима ресорног министарства, у базној 2020. години укупна уложена средства за ове намене износила су 2.224.800.656,00 РСД. У односу на базну годину, уложена средства су била за 5,00% виша у 2021. години (2.334.316.575,00 РСД), 35,00% нижа у

²⁵ Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године као базну годину, када је реч о финансирању, означила је 2018. годину; а када је реч о броју истраживача и укупним финансијским средствима за научноистраживачку инфраструктуру, укључујући и капиталне пројекте и опрему, означила је као базну 2020. годину. Имајући у виду да се Акциони план за реализацију Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије односио на период од 2021. до 2023. године, а да за наредне године Акциони план није урађен, за 2024. годину циљни елементи постигнућа који су до сада узимани у обзир нису могли да буду анализирани.

2022. години (1.446.234.364,00 РСД) и 19,29% нижа у 2023. години (1.795.552.459,01 РСД). Може се закључити да циљне вредности нису остварене ни у 2021. години, када је било пројектовано повећање улагања за 17%, ни у 2022. години, када је било пројектовано повећање улагања за 14%, као ни у 2023. години, када је било пројектовано повећање улагања за 47% у односу на базну годину (Акциони план, Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2023. године „Моћ знања”, *Службени гласник РС*, 10/21). Када је реч о 2024. години, улагања у научноистраживачку инфраструктуру износила су 1.342.851.435,26 РСД и била су 39,64% нижа у односу на базну 2020. годину. Као и у случају броја истраживача у систему науке, није било могуће проценити степен остварења циљног нивоа уложених финансијских средстава у научноистраживачку инфраструктуру пошто је изостао Акциони план за 2024. годину.

Слика 9.1. Удео укупних и буџетских средстава за науку и истраживања у периоду 2011–2024. године изражена у процентима БДП (Извор: Републички завод за статистику Републике Србије)

Према подацима Републичког завода за статистику (Саопштење Републичког завода за статистику, бр. 227, год. LXXV, 29. 8. 2025), за научноистраживачке активности истраживања и развоја (ИР) у Републици Србији укупно је уложено у 2024. години **90.580.802.000,00 РСД**. Највиши проценат укупних средстава за ИР припао је нефинансијском сектору (65%), затим следи сектор високог образовања (22%), потом сектор државе (12%) и на крају непрофитни сектор (са мање од 1%). Удео укупних средстава за ИР у БДП-у у 2024. години износио је **0,94%**, што је за 1 процентни поен нижи ниво укупних улагања за ИР у односу на 2023. годину (слика 9.1). Иако је изостао Акциони план за 2024. годину, можемо констатовати да пројектовани циљ од **1,2% БДП** укупних издвајања за ИР, који је промовисао Акциони план за 2023. годину за реализацију актуелне Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије, **није достигнут ни у 2024. години**.

За активности истраживања и развоја (ИР) у Републици Србији укупни буџетски издаци износили су у 2024. години **38.996.571.000,00 РСД**, што представља повећање од 22,7% у односу на 2023. годину (Саопштење Републичког завода за статистику, бр. 154 – год LXXV, 27. 6. 2025). Највиши проценат буџетских средстава за ИР припао је сектору државе (64,9%), а затим сектору високог образовања (19,0%). Следи сектор иностранства са 11,6%, затим нефинансијски (пословни) сектор са 3,4%, док је за приватни непрофитни сектор било намењено 1,1% средстава. Удео укупних буџетских средстава за ИР у БДП-у у 2024. години износио је **0,40%** (Саопштење Републичког завода за статистику, бр. 154 – год LXXV, 27. 6.

2025), што је на истом нивоу као и 2023. године (слика 9.1). Иако је изостао Акциони план за 2024. годину, можемо констатовати да пројектовани циљ од **0,52% БДП** буџетских издвајања за ИР, који је промовисао Акциони план за 2023. годину за реализацију актуелне Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије, **није достигнут ни у 2024. години**.

Национални савет за научни и технолошки развој истиче, као и у својим ранијим извештајима за 2021, 2022. и 2023. годину, да су приметне корекције циљних нивоа улагања у науку у стратегијама у периоду више од једне деценије, посебно када је реч о директним улагањима из буџета Републике Србије у њен развој. Наиме, Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије (2010–2015) наводи да су бројне студије показале да ниво издвајања од 1% БДП из буџета представља минимум који државе треба да реализују како би пружиле адекватну подршку научноистраживачком раду. Акциони план за реализацију Стратегије научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године, десет година касније, тек половину ове вредности (0,52% БДП) пројектовао је да буде достигнута у 2023. години, што се није остварило ни 2023. године, као ни 2024. године, када је у овим годинама ниво буџетских издвајања за ИР износио 0,40% БДП.

Имајући у виду чињеницу да финансијски циљеви горепоменутих стратегија везаних за науку нису достигнути више од једне деценије, Национални савет и у овом Извештају сматра да пројектовани напредак научноистраживачког и иновационог система Републике Србије, а самим тим економског и друштвеног развоја земље, реално није могућ без повећања материјалних улагања у науку и истраживања. Ово се посебно односи на период након 8. 7. 2019. године, односно на период након усвајања Закона о науци и истраживањима (*Службени гласник РС*, 49/19), који је предвидео и реформске промене у виду преласка са пројектног на институционално-пројектни начин финансирања науке. Веома је тешко, чак немогуће, спровести целовиту реформу научног и иновационог система Републике Србије без адекватног финансијског улагања, са једне стране, и ефикасне реализације доступних финансијских средстава у циљу унапређења система науке, са друге стране. Напомињемо и овом приликом да је у актуелној Стратегији научног и технолошког развоја Републике Србије истакнуто да је европски просек (28 држава ЕУ) издвајања за науку износио 2,2% БДП, а просек директног (буџетског) улагања држава Европске уније 0,54% БДП. Ово је свакако циљ који Република Србија треба у блиској будућности да достигне када је реч о финансијском издвајању за науку, технолошки развој и иновације, чиме би био омогућен развој овог сектора на нивоу ЕУ.

9.2. Анализа извршења буџета за 2024. годину

У овом Извештају, као и сваке године, приказана је анализа извршења буџета по Програму 0201 (Развој науке и технологије), овога пута за 2024. годину, која се односи на шест извора финансирања. Обим извршене анализе је у складу са обимом података добијених од Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије. На овом месту желимо да истакнемо да су сви подаци неопходни за анализу извршења буџета за 2024. годину добијени од надлежних служби ресорног министарства, на чему им посебно захваљујемо.

На основу добијених података за Програм 0201 (Развој науке и технологије) у 2024. години, било је планирано укупно 37.323.385.770,23 РСД (буџетска апропријација – БА), а реализовано је **37.146.682.641,83 РСД**. Дакле, степен реализације је био 99,53%.

У 2024. години, укупна реализована финансијска средства за финансирање Програма 0201 (Развој науке и технологије) повећана су за **9,28 %** у односу на 2023. годину (33.991.384.071,16 РСД).

Извори финансирања:

• *Извор финансирања 01 – Општи приходи и примања буџета*

Према подацима добијеним из Министарства науке, технолошког развоја и иновација, средства извршење буџета у оквиру *Извора финансирања 01 – Општи приходи и примања буџета* планирана су у износу од 34.804.605.000,00 РСД (БА). Реализовано је **34.680.002.778,27 РСД**, односно 99,64%.

Од ових средстава, највећи део за 2024. годину је реализован за **Програмску активност 0001 – подршка реализацији општег интереса у научноистраживачкој делатности** у износу од **23.614.108.792,88 РСД (68,09%)**. Од тога је 22.850.957.174,56 РСД (96,77%) било

утрошено за финансирање ставке 424 (економска класификација – специјализоване услуге); затим 499.218.228,32 РСД (2,11%) за финансирање ставке 4621 – дотације међународним организацијама (чланство) и 263.933.390,00 РСД (1,12%) за финансирање ставке 4727 – стипендије докторандима и ученицима.

Такође, у оквиру овог извора финансирања (01 – Општи приходи и примања буџета), финансирани су следећи програми или групе програма:

1. Програм институционалног финансирања
2. Програм научноистраживачког рада Матице српске, Библиотеке Матице српске, Астрономске опсерваторије и Завода за уџбенике
3. Програм научноистраживачког рада центара изузетних вредности
4. Програм научноистраживачког рада ФАМА
5. Програм научноистраживачког рада Андрићевог института
6. Програм научноистраживачког рада Истраживачке станице Петница и Научно-образованог културног центара „Вук Караџић” у Тршићу
7. Програм међународне научне сарадње од значаја за Републику Србију
8. Програм дотација међународним организацијама
9. Финансирање унапређења капацитета људских ресурса (Програм усавршавања кадрова за научноистраживачки рад; Програм подстицања и стипендирања младих и надарених за научноистраживачки рад; Програм набавке научне и стручне литературе из иностранства и приступа електронским научним и стручним базама података; Програм издавања научноистраживачких публикација и одржавање научних скупова; Стипендије докторандима и ученицима)
10. Субвенције за финансирање организација корисника буџетских средстава
11. Остале активности.

У 2024. години, реализована финансијска средства за финансирање *Извора 01 – Општи приходи и примања буџета* повећана су за **11,48%** у односу на 2023. годину (31.108.363.083,71 РСД).

• **Извор финансирања 06 – Донације од међународних организација**

Према подацима добијеним из Министарства науке, технолошког развоја и иновација, средства извршење буџета у оквиру *Извора финансирања 06 – Донације од међународних организација* планирана су у износу од 420.348.000,00 РСД (БА). Реализовано је **420.347.290,33 РСД**, односно 100%.

У 2024. години, финансијска средства за финансирање *Извора 06 – Донације од међународних организација* повећана су за **2,69 пута** у односу на 2023. годину (155.874.300,64 РСД).

• **Извор финансирања 08 – Донација фирме „Novo Nordisk Serbia”**

Према подацима добијеним из Министарства науке, технолошког развоја и иновација, средства извршење буџета у оквиру *Извора финансирања 08 – Донација фирме „Novo Nordisk Serbia”* планирана су у износу од 5.843.000,00 РСД (БА). Реализовано је **5.842.510,00 РСД**, односно 99,99%.

• **Извор финансирања 11 – Примања од иностраних задужења**

Према подацима добијеним из Министарства науке, технолошког развоја и иновација, средства извршење буџета у оквиру *Извора финансирања 11 – Примања од иностраних задужења* планирана су у износу од 816.777.777,23 РСД (БА). Реализовано је **802.508.365,63 РСД**, односно 98,25%.

У 2024. години, висина реализованих финансијских средстава за финансирање *Извора 11 – Примања од иностраних задужења, за науку и технолошки развој* нижа је **2,5 пута** у односу на 2023. годину (2.010.064.694,82 РСД).

- **Извор финансирања 15 – Неутрошена средства из донација из ранијих година**

Према подацима добијеним из Министарства науке, технолошког развоја и иновација, средства извршење буџета у оквиру *Извора финансирања 15 – Неутрошена средства из донација из ранијих година* планирана су у износу од 31.696.000,00 РСД (БА). Реализовано је **24.294.061,40 РСД**, односно 76,65%.

У 2024. години, висина реализованих финансијских средстава за финансирање *Извора 15 – Неутрошена средства из донација из ранијих година* повећана је **7,44 пута** у односу на 2023. годину (3.264.643,40 РСД).

- **Извор финансирања 56 – Финансијска помоћ ЕУ**

Према подацима добијеним из Министарства науке, технолошког развоја и иновација, средства извршења буџета у оквиру *Извора финансирања 56 – Финансијска помоћ ЕУ* планирана су у износу од 1.244.116.000,00 РСД (БА). Реализовано је **1.213.687.636.20 РСД**, односно 97,55%.

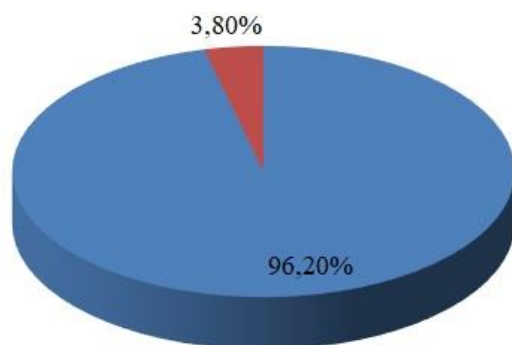
У 2024. години, висина реализованих финансијских средстава за финансирање *Извора 56 – Финансијска помоћ ЕУ* повећана је за **70,03%** у односу на 2023. годину (713.817.348,59 РСД).

9.2.1. ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА 01 – ОПШТИ ПРИХОДИ И ПРИМАЊА БУЏЕТА

9.2.1.1. Програм институционалног финансирања

Највећи удео у буџету МПНТР у 2024. години који је намењен *Извору финансирања 01* био је усмерен ка ставци 424 – специјализоване услуге (22.850.957.174,56 РСД). У оквиру ове ставке, **96,20%** средстава било је намењено Програму институционалног финансирања (Слика 9.2). Програм је обухватио основна и примењена истраживања и технолошки развој и финансиран је у укупном износу од **21.983.387.574,86 РСД**. Овим средствима је, према добијеним подацима ресорног министарства, 2024. године у Србији финансирано 12.667 истраживача. Међутим, уколико бисмо узели у обзир Уредбу о нормативима и стандардима расподеле средстава акредитованим научноистраживачким организацијама (*Службени гласник РС*, 16/24), која је донета 1. марта 2024. године, и годишње извештаје за 2024. годину које су поднеле акредитоване високошколске установе, број истраживача је повећан на 17.281 (подаци Министарства науке, технолошког развоја и иновација). Напомињемо да би ову чињеницу требало узети у обзир у будућим анализама не само када је реч о нивоу финансирања науке у Србији већ и остварених научних резултата истраживача.

■ Програм институционалног финансирања ■ Остало

Слика 9.2. Удео Програма институционалног финансирања у укупном буџету ставке 424 – специјализоване услуге у 2024. години

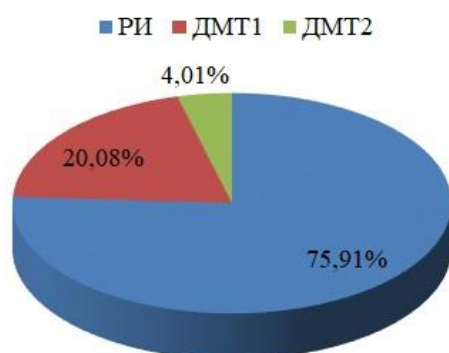
Институционално финансирање је обухватило:

1. Накнаду за рад истраживача (РИ)
2. ДМТ1 (режијски трошкови) – директни материјални трошкови рада лица запослених код НИО на стручним, административним и техничким пословима, као и трошкови

електричне енергије, воде, грејања, комуналних услуга и сличних трошкова НИО који су у функцији обављања научноистраживачког рада

3. ДМТ2 (трошкови рада) – директни материјални трошкови који се односе на набавку потрошног материјала, ситне опреме и ситног инвентара, трошкове службених путовања, трошкове дисеминације резултата истраживања, трошкове услуга истраживачима и сличних трошкова који су у функцији обављања научноистраживачког рада НИО.

Највећи део финансијских средстава намењен Програму институционалног финансирања је утрошен на накнаду за рад истраживача (РИ) у износу од 16.687.292.959,86 РСД (**75,91%**), затим финансирања ДМТ1 у износу од 4.414.324.615,00 РСД (**20,08%**), а најмањи за ДМТ2, који је износио 881.770.000,00 РСД (**4,01%**), Слика 9.3.

Слика 9.3. Однос утрошених средстава за 2024. годину у Програму институционалног финансирања

У 2024. години, финансијска средства за финансирање Програма институционалног финансирања су повећана за 14,49% (21.983.387.574,86 РСД) у односу на 2023. годину (19.201.754.491,50 РСД). Највеће повећање 2024. години од 17,18% (4.414.324.615,00 РСД) је забележено код финансирања ДМТ1 у односу на 2023. годину (3.767.006.559,00); затим 14,34% (16.687.292.959,86 РСД) код финансирања накнаде за рад истраживача у односу на 2023. годину (14.594.747.932,50); а најмање 0,20% (881.770.000,00 РСД) за ДМТ2 у односу на 2023. годину (880.000.000,00 РСД).

Национални савет за научни и технолошки развој у овом извештају наводи констатацију коју је и у претходним извештајима (2020, 2021, 2022. и 2023) истицао, да су зараде истраживача у Србији знатно ниже од зарада истраживача истих профила у ЕУ и осталим развијеним земљама. Такође, Национални савет за научни и технолошки развој истиче да се наставља низак ниво финансирања средстава намењен експерименталном раду и истраживању (набавка реагенса, потрошног материјала, ситне опреме, школарине, учешћа на научним скуповима), што се све односи на ДМТ2. Финансирање овога дела је посебно осетљиво када се узме у обзир да пројектно-институционални модел финансирања науке, који је уведен новим Законом о науци и истраживањима (*Службени гласник РС*, 49/19) и који предвиђа веома ниску стопу пролазности пројеката финансираних из Фонда за науку и Фонда за иновациону делатност. Удео у институционалном финансирању истраживања највећег дела научне заједнице у Србији преко ДМТ2 било је у 2024. години свега 4,01%, што је најнижи процентуални удео финансирања ДМТ2 од 2018. године (базна година). У поређењу са 2020. годином (698.612.431 РСД, 4,74%), висина ових средстава се номинално повећавала 2021, 2022, 2023. и 2024. године (725.962.431 РСД : 728.067.579 РСД : 880.000.000 РСД : 881.770.000 РСД), али је висина процентуалног удела ДМТ2 у институционалном финансирању углавном опадала (4,62% : 4,37% : 4,57% : 4,01%) и није прелазила 5% средстава намењених институционалном финансирању, да би 2024. године опала на свега 4%. Истичемо да је висина финансијских средстава за ДМТ2 у посматраним годинама била нижа у поређењу са 2019. годином (893.915.183 РСД; 6,41%), а посебно у поређењу са базном 2018. годином (946.951.514 РСД; 7,59%). Опадање обима финансирања ове ставке институционалног финансирања био би номинално још нижи уколико би се узео у обрачун ниво инфлације сваке године.

Оперативни ниво средстава за истраживања можемо да сагледамо ако средства за ДМТ2 нормирамо према истраживачу на годишњем или месечном нивоу. Према добијеним подацима ресорног министарства, у Србији је 2024. године било 12.667 истраживача у систему финансирања. Дакле, истраживачу је просечно на годишњем нивоу било на располагању у бруто износу 69.611,59 РСД, односно 5.800,97 РСД на месечном нивоу за истраживања. У нето износу ове вредности су око 20% ниже. У односу на 2023. годину (71.278,15 РСД/годишње; 5.939,84 РСД/месечно), бруто средства (ДМТ2) по истраживачу су смањена за 2,34%. Међутим, уколико би у анализу узели у обзир Уредбу о нормативима и стандардима расподеле средстава акредитованим научноистраживачким организацијама (*Службени гласник РС*, 16/24), која је број истраживача повећала на 17.281 (за 4.614 истраживача на основу годишњег извештаја о броју истраживача у наставним звањима), онда је ниво финансирања ДМТ2 смањен за скоро 30% (28,41%). У оба случаја се може извести исти закључак, као и у прошлогодишњем извештају Националног савета, да је овакав ниво финансирања ДМТ2 недовољан да се обезбеди потребан институционални ниво финансирања истраживања. Национални савет за научни и технолошки развој сматра да је неопходно значајно повећати финансијска средства намењена институционалном финансирању ставке ДМТ2 у блиској будућности, зато што је она једна од кључних параметара за постизање квалитетних научних резултата.

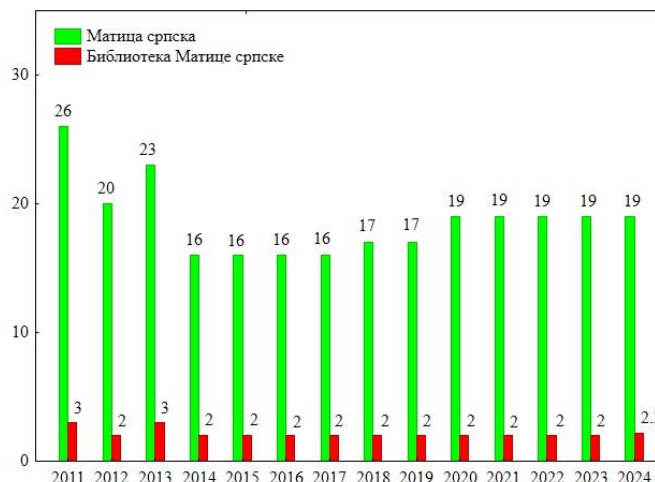
9.2.1.2. Програм научноистраживачког рада Матице српске, Библиотеке Матице српске, Астрономске опсерваторије и Завода за уџбенике

У оквиру овог програма ресорно министарство за науку је до 2023. године финансирало рад Српске академије наука и уметности (САНУ), а 2023. године је Министарство финансија из текуће буџетске резерве директно финансирало научноистраживачки рад САНУ, да би Законом о буџету за 2024. годину, САНУ постала индиректни корисник буџета (*Службени гласник РС*, 19/23). Из тог разлога се у Извршењу расхода и издатака за 2024. годину Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије није нашла САНУ, те није могла бити формално анализирана у финансијском делу овог Извештаја. Поред ове измене, у 2024. години су у овај програм финансирања, поред Матице српске и Библиотеке Матице српске, укључене Астрономска опсерваторија и Завод за уџбенике.

Укупан реализован износ финансијских средстава којима је овај програм финансиран у 2024. години износио је **46.200.000,00 РСД**, а расподела средстава приказана је на слици 9.4.

Слика 9.4. Расподела средстава (РСД) намењених финансирању Програма научноистраживачког рада Матице српске, Библиотеке Матице српске, Астрономске опсерваторије и Завода за уџбенике у 2024. години

Слика 9.5. Финансијска средства намењена научном раду Матице српске и Библиотеке Матице српске (у милионима динара) за период 2011–2024. године

Рад Матице српске у 2024. години био је финансиран приближно на истом нивоу као у 2020, 2021, 2022. и 2023. години са **19.000.000,00 РСД**, као и рад Библиотеке Матице српске у наведеним годинама са **2.200.000,00 РСД** (Сл. 9.5.). Средства намењена за рад Матице српске,

заједно са њеном Библиотеком, Галеријом и Издавачким центром, омогућиле су овој установи да у 2024. години оствари значајне резултате у области неговања језика, издаваштва, научноистраживачког рада, енциклопедистике, предавачке делатности и представљања нових резултата српске науке.

Рад Астрономске опсерваторије је у 2024. години био финансиран у истом нивоу као и 2023. године (**10.000.000,00 РСД**), док је финансирање рада Завода за уџбенике било финансирано са 3,07% више средстава у 2024. години (**15.000.000,00 РСД**) него у 2023. години (14.553.000,00 РСД).

9.2.1.3. Програм научноистраживачког рада центара изузетних вредности

За Програм научноистраживачког рада центара изузетних вредности утрошено је у 2024. години 43.400.000,00 РСД, односно 40,00% више финансијских средстава него у 2023. години (31.000.000,00 РСД). Истичемо да је сваки центар изузетних вредности финансијски подржан од ресорног министарства у 2024. години у једнаком износу од 1.400.000,00 РСД, без обзира на величину.

9.2.1.4. Програм научноистраживачког рада ФАМА (постројење за модификацију и анализу материјала јонским сноповима)

За овај програм је у 2024. години утрошено **40.000.000,00 РСД**, односно једнако као и у 2023. години (40.000.000,00 РСД).

9.2.1.5. Програм научноистраживачког рада Андрићевог института

У оквиру овог програма финансиран је научноистраживачки рад Андрићевог института, за који је у 2024. години утрошено **18.000.000,00 РСД**, односно једнако као и у 2023. години (18.000.000,00 РСД).

9.2.1.6. Програм научноистраживачког рада Истраживачке станице Петница и Научно-образованог културног центара „Вук Караџић” у Тршићу

Овај програм је укупно у 2024. години финансиран са **113.148.380,00 РСД**, односно са 2,83 пута више финансијских средстава него у 2023. години (40.000.000,00 РСД).

9.2.1.7. Програм међународне научне сарадње од значаја за Републику Србију

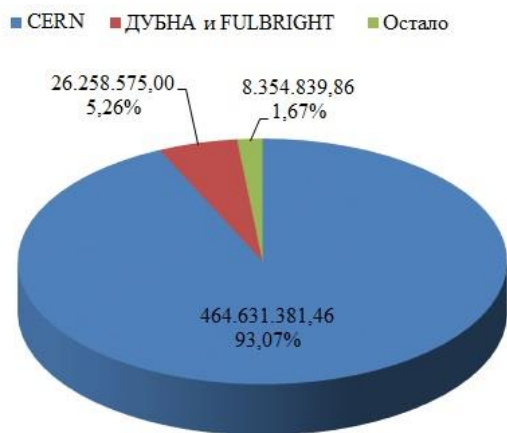
Програм међународне научне сарадње од значаја за Републику Србију у 2024. години финансиран је у износу од **68.910.074,11 РСД**, односно **23,27%** ниже него у 2023. години (89.811.712,86 РСД). Истраживачи из Србије су остварили међународну сарадњу у оквиру билатералних и мултилатералних пројеката и акција. Сарадња се одвијала путем билатералних програма који су из буџета Министарства у 2024. години финансирани у износу од **29.233.811,87 РСД**, затим ЕУРЕКА пројеката у износу од **31.672.522,24 РСД**, потом COST активности у износу од 1.150.000,00 РСД, затим финансирања организације скупова и састанака у земљи и региону у износу од **128.540,00 РСД**, и на крају за остале активности **6.725.200,00 РСД** (Сл. 9.6.).

Слика 9.6. Расподела средстава (PCD) намењених финансирању активности Програма међународне научне сарадње од значаја за Републику Србију у 2024. години

9.2.1.8. Програм дотација међународним организацијама

У оквиру међународних активности током 2024. године, финансиране су и дотације међународним организацијама (економска класификација 4621) у укупном износу од **499.218.228,32 РСД**. Оне су укључивале сарадњу са ЦЕРН-ом у износу од **464.631.381,46 РСД**, затим дотацију за ДУБНА и FULBRIGHT у износу од **26.258.575,00 РСД**, и на крају остале дотације које су укључивале ЕУРЕКА, ICEGEB, WISE, ESS-European Social Survey, SAFERA, COST, CESIDA ERIC, DARIAH ERIC програме у износу од **8.354.839,86 РСД** (Сл. 9.7). Није реализовано **26.568,00 РСД**, и та средства су враћена у буџет.

Слика. 9.7. Расподела средстава (PCD) намењених финансирању Програма дотације међународним организацијама у 2024. години

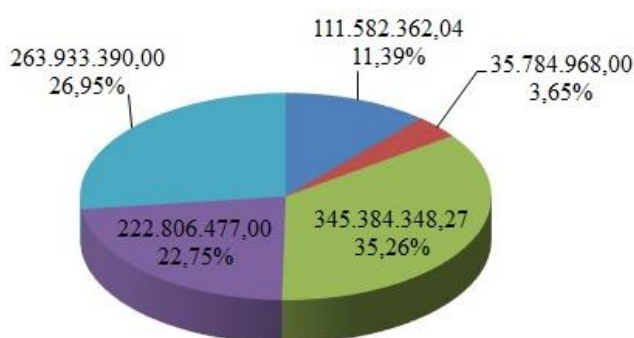
9.2.1.9. Финансирање унапређења капацитета људских ресурса

Министарство унапређује научноистраживачки рад кроз финансирање следећих програма:

1. Програм усавршавања кадрова за научноистраживачки рад
2. Програм подстицања и стипендирања младих и надарених за научноистраживачки рад
3. Програм набавке научне и стручне литературе из иностранства и приступа електронским научним и стручним базама података
4. Програм издавања научноистраживачких публикација и одржавање научних скупова
5. Стипендије докторандима и ученицима – економска класификација 4727

Укупно је за ове намене у 2024. години реализовано из буџета **979.491.545,31 РСД**, односно 7,40% више средстава него у 2023. години (912.002.175,86 РСД). Расподела средстава утروшених у оквиру Финансирања унапређења капацитета људских ресурса приказана је на слици 9.8.

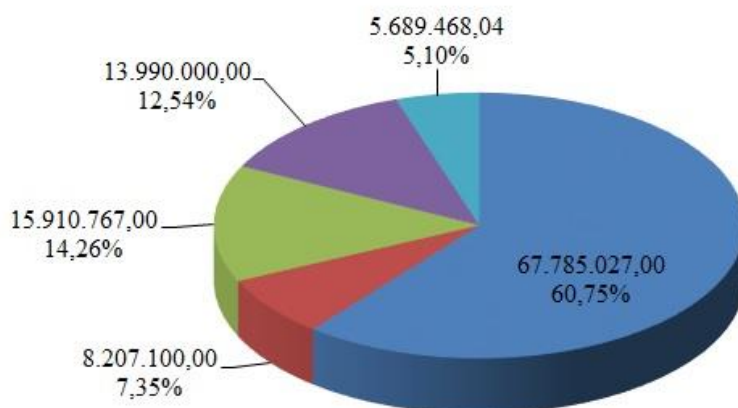
- Програм усавршавања кадрова за научноистраживачки рад
- Програм подстицања и стипендирања младих и надарених за научноистраживачки рад
- Програм набавке научне и стручне литературе из иностранства и приступа електронским научним и стручним базама података
- Програм издавања научноистраживачких публикација и одржавање научних скупова

Слика 9.8. Расподела средстава (РСД) намењених финансирању унапређења капацитета људских ресурса у 2024. години

1. Програм усавршавања кадрова за научноистраживачки рад обухватио је финансирање учешћа истраживача на научним скуповима у иностранству, учешћа истраживача на састанцима радних тела научних скупова у иностранству, боравак гостујућих истраживача из иностранства у РС по позиву, завршну обраду докторских дисертација истраживача и стипендиста Министарства и постдокторско усавршавање истраживача. За реализацију овог програма током 2024. године утрошено је **111.582.362,04 РСД**, односно **32,12%** више финансијских средстава него у 2023. години (84.456.491,32 РСД), а расподела средстава према активностима приказана је на слици 9.9.

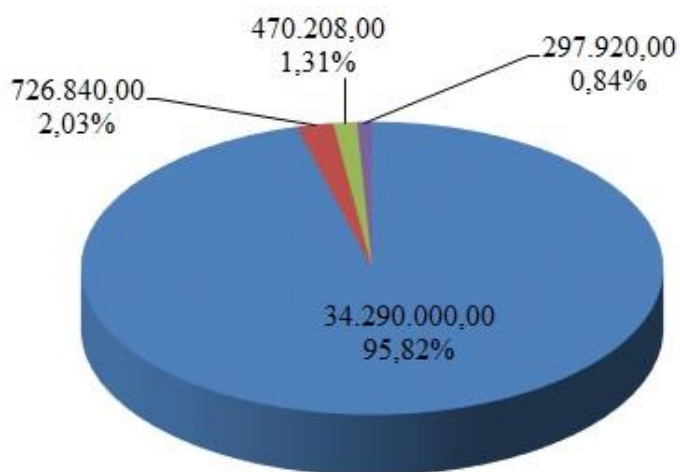
- Учешћа истраживача на научним скуповима у иностранству
- Учешћа истраживача на састанцима радних тела научног скупа у иностранству
- Боравак гостујућих истраживача из иностранства у РС по позиву
- Завршна обрада докторских дисертација истраживача и стипендиста Министарства
- Постдокторско усавршавање истраживача

Слика 9.9. Расподела средстава (РСД) намењених финансирању Програма усавршавања кадрова за научноистраживачки рад у 2024. години

2. Програм подстицања и стипендирања младих и надарених за научноистраживачки рад обухватио је суфинансирање материјалних трошкова укључивања стипендиста у рад НИО; суфинансирање учешћа студената на мастер или докторским академским студијама на скуповима у земљи, иностранству и студијским боравцима у иностранству; суфинансирање стипендиста Министарства на скуповима у земљи, иностранству и студијским боравцима у иностранству; трошкове пријаве и обраде докторских дисертација стипендиста Министарства. За реализацију овог програма током 2024. године утрошено је **35.784.968,00 РСД**, што је за **15,25%** мање средстава него у 2023. години (**42.226.355,00 РСД**), а расподела средстава према активностима у оквиру њега приказана је на слици 9.10.

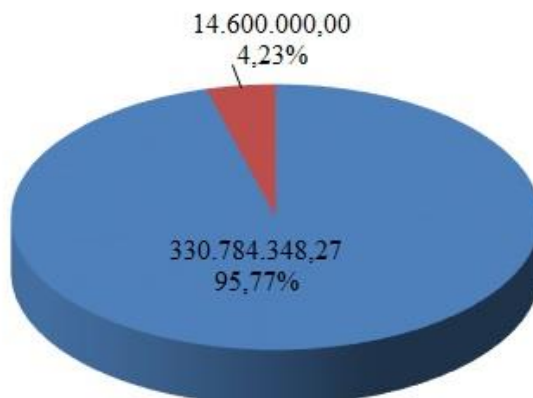
- Суфинансирање материјалних трошкова укључивања стипендиста у рад НИО
- Суфинансирање учешћа студената на мастер или докторским академским студијама на скуповима у земљи, иностранству и студијским боравцима у иностранству
- Суфинансирање стипендиста Министарства на скуповима у земљи, иностранству и студијским боравцима у иностранству
- Трошкови пријаве и обраде докторских дисертација стипендиста Министарства

Слика 9.10. Расподела средстава (РСД) намењених финансирању Програма подстицања и стипендирања младих и надарених за научноистраживачки рад у 2024. години

3. Програм набавке научне и стручне литературе из иностранства и приступа електронским научним и стручним базама података обухватио је активности набавке научне и стручне литературе из иностранства и библиометријске анализе часописа чији су издавачи у РС. За реализацију овог програма током 2024. године утрошено је **345.384.348,27 РСД**, што је за **2,97%** мање финансијских средстава него у 2023. години (335.407.985,29 РСД), а расподела средстава према активностима у оквиру њега приказана је на слици 9.11.

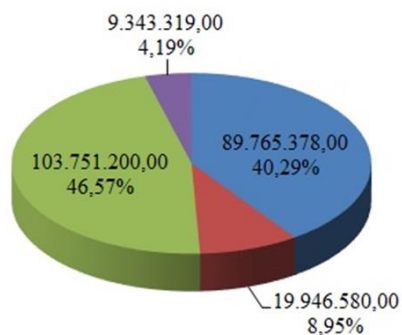
- Набавка научне и стручне литературе из иностранства
- Библиометријске анализе часописа чији су издавачи у РС

Слика 9.11. Расподела средстава (РСД) намењених финансирању Програма набавке научне и стручне литературе из иностранства и приступа електронским научним и стручним базама података у 2024. години

4. Програм издавања научноистраживачких публикација и одржавања научних скупова обухватио је активности суфинансирања издавања научних часописа у РС; суфинансирања издавања монографија у РС; суфинансирање одржавања научних скупова у РС; и финансирање колективних чланарина у међународним удружењима. За реализацију овог програма током 2024. године утрошено је **222.806.477,00 РСД**, односно **16,12%** више финансијских средстава него у 2023. години (191.875.125,00 РСД), а расподела средстава према активностима у оквиру њега приказана је на слици 9.12.

- Издавање научних часописа у РС
- Издавање монографија у РС
- Одржавање научних скупова у РС
- Колективна чланарина у међународним удружењима

Слика 9.12. Расподела средстава (РСД) намењених финансирању Програма издавања научноистраживачких публикација и одржавања научних скупова у 2024. години

5. Стипендије докторандима и ученицима – економска класификација 4727, обухватила је финансирање накнада за социјалну заштиту из буџета и у 2024. години утрошена су финансијска средства у износу од **263.933.390,00 РСД**, односно **2,28%** више него у 2023. години (258.036.219,25 РСД). Иако не припадају ставци 424 – специјализоване услуге, ова средства су део Програмске активности 0001 – подршка реализацији општег интереса у научноистраживачкој делатности и значајно утичу на Унапређење капацитета људских ресурса. Њихов удео је био значајан у 2024. години и износио је 26,95% (Слика 9.8).

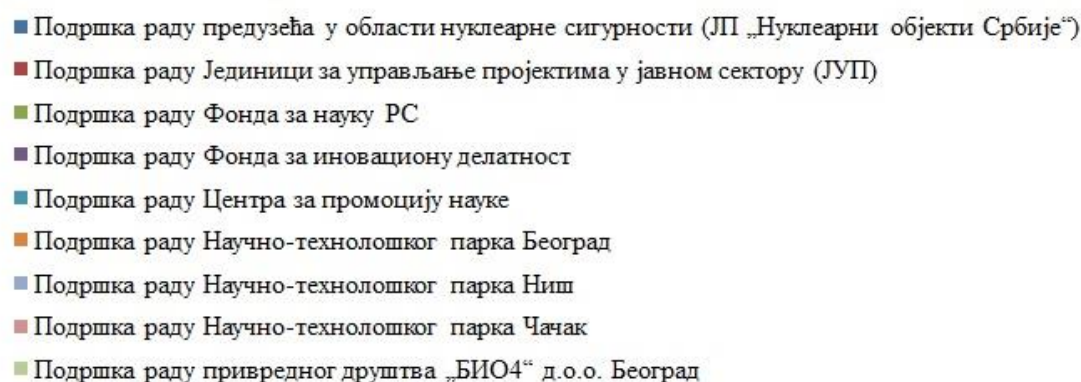
Укупно за Програмску активност 0001 – подршка реализацији општег интереса у научноистраживачкој делатности за 2024. годину реализовано је 23.614.108.792,88 РСД, односно 13,47% више средстава него у 2023. години (20.807.824.106,74 РСД). Повраћај средстава у буџет за 2024. годину износио је 177.647.009,72 РСД.

9.2.1.10. Субвенције за финансирање организација корисника буџетских средстава

У оквиру извора финансирања (01 – Општи приходи и примања буџета), финансиране су субвенције јавним нефинансираним предузећима и организацијама корисницима буџетских средстава, и то као:

1. Подршка раду предузећа у области нуклеарне сигурности (ЈП „Нуклеарни објекти Србије”)
2. Подршка раду Јединици за управљање пројектима у јавном сектору (ЈУП)
3. Подршка раду Фонда за науку
4. Подршка раду Фонда за иновациону делатност
5. Подршка раду Центра за промоцију науке
6. Подршка раду Научно-технолошког парка Београд
7. Подршка раду Научно-технолошког парка Ниш
8. Подршка раду Научно-технолошког парка Чачак
9. Подршка раду привредног друштва „БИО4” д.о.о. Београд

У 2024. години, корисници буџетских средстава реализовали су финансијска средства субвенција у укупном износу од 4.656.340.170,88 РСД, а удео у финансирању приказан је на слици 9.13.

Слика 9.13. Расподела средстава (РСД) намењених финансирању субвенција јавним нефинансираним предузећима и организацијама корисницима буџетских средстава у 2024. години

За намене субвенција у 2024. години реализовано је **52,92%** више средстава него у 2023. години (3.044.872.087,67 РСД).

1. Предузеће у области нуклеарне сигурности – ЈП „Нуклеарни објекти Србије”

Јавно предузеће „Нуклеарни објекти Србије” (ЈП НОС) основала је Влада Републике Србије, као окосницу и ослонац нуклеарне радијационе безбедности и сигурности грађана, објеката и читаве државе Србије. Овлашћено је за обављање послова у циљу одржавања неопходног степена нуклеарне безбедности, заштите људи и очувања животне средине. Планирани износ средстава за 2024. годину за ове намене био је 340.000.000,00 РСД (БА), а реализовано је 100%. Дакле, за субвенционисање рада овог предузећа у 2024. години из буџета надлежног министарства реализована су финансијска средства у износу од **340.000.000,00 РСД**. Расподела трошкова ових средстава приказана је на слици 9.14.

Слика 9.14. Расподела средстава (РСД) утрошених на финансирање рада ЈП „Нуклеарни објекти Србије” у 2024. години

Слика 9.15. Расподела средстава (РСД) утрошених на финансирање рада Јединице за управљање пројектима у јавном сектору (ЈУП) у 2024. години

У 2024. години субвенције за рад НОС повећане су за **6,25%** у односу на 2023. годину (319.987.087,77 РСД).

2. Јединица за управљање пројектима у јавном сектору (ЈУП)

За подршку раду Јединице за управљање пројектима у јавном сектору (ЈУП) д.о.о. Београд планирани износ средстава у 2024. години за ове намене био је 50.000.000,00 РСД (БА), а реализовано је 100%. Дакле, за субвенционисање рада овог предузећа у 2024. години из буџета надлежног министарства реализована су финансијска средства у износу од **50.000.000,00 РСД**. Расподела трошкова ових средстава приказана је на слици 9.15.

У 2024. години, субвенције за рад ЈУП су ниже за **16,67%** у односу на 2023. годину (60.000.000,00 РСД).

3. Фонд за науку

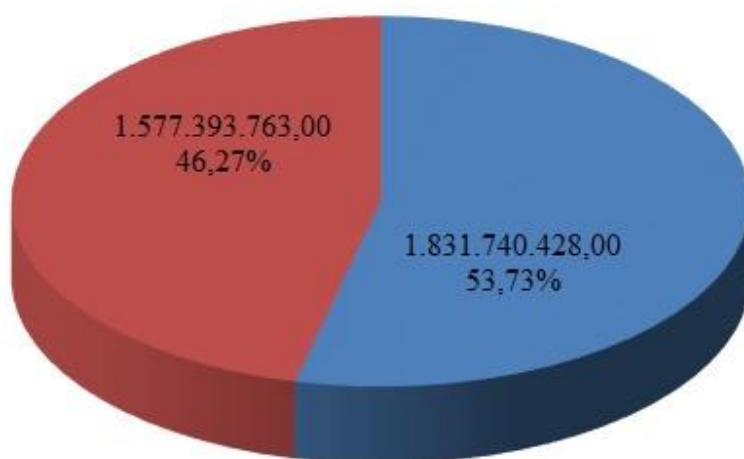
Оснивач Фонда за науку је Република Србија. Оснивање и рад Фонда за науку РС је уређено Законом о Фонду за науку Републике Србије (*Службени гласник РС*, 59/18), у циљу обезбеђивања услова за континуирани развој научноистраживачких и развојних активности у РС, неопходних за напредак друштва заснованог на знању. Фонд за науку је својство правног лица стекао 12. 3. 2019. године уписом у судски регистар. Фонд за науку обавља послове у вези са финансирањем припреме, реализације и развоја програма, пројеката и других активности у области спровођења научноистраживачке политике.

За подршку раду овом фонду у 2024. години, планирани износ финансијских средстава за ове намене био је 1.520.000.000,00 РСД (БА), а реализовано је 100%. Дакле, Фонду за науку је 2024. години уплаћено од стране надлежног министарства на име субвенција **1.520.000.000,00**

РСД, односно **67,03%** више средстава него 2023. године (910.000.000,00 РСД). Поред ових средстава, Фонду за науку је у 2024. години било на располагању још 57.393.763,00 РСД (неутрошена средства од субвенција из 2023. године у износу од 42.817.268,00 и неутрошена средства буџета са пројеката које је реализовао Фонд за науку у износу од 14.576.495,00 РСД). Дакле, укупан износ по овим основама је у 2024. години износио **1.577.393.763,00 РСД**, односно **25,84%** више средстава у односу на 2023. годину по сличним основама (1.253.515.000,00 РСД, Извештај Националног савета о стању у науци у 2023. години, са предлозима и сугестијама за наредну годину).

Поред средстава од субвенција, а у складу са Споразумом о зајму намењеном реализацији Пројекта акцелерације иновација и подстицања раста предузетништва у Републици Србији и Допунског уговора за Пројекат акцелерације иновација и подстицања раста предузетништва у Републици Србији (пројекат „SAIGE“) у износу од 793.340.428,00 РСД, и средстава Европске Уније кроз програм ИПА 2019. у износу од 1.038.400.00,00 РСД, Фонду за науку је 2024. години по овом извору укупно било на располагању још **1.831.740.428,00 РСД** финансијских средстава, односно **7,22%** више него 2023. године (1.708.409.549,00 РСД). Дакле, Фонду за науку је за реализацију својих активности, по свим наведеним основама (извор субвенције и извор међународни уговори) у 2024. години било на располагању укупно **3.409.134.191,00 РСД**, а однос добијених средстава из ових извора је представљен на слици 9.16.

■ Споразум о зајму - Пројекат "SAIGE" и ИПА 2019 ■ Субвенције Министарства

Слика 9.16. Расподела извора средстава (РСД) намењених за финансирање рада Фонда за науку РС у 2024. години

Од износа буџетских субвенција у 2024. години (1.577.393.763,00 РСД) укупно је утрошено **1.162.828.360,00 РСД**. За оперативне трошкове утрошено је **175.518.082,00 РСД**, док је за програмске активности утрошено **987.310.278,00 РСД**. Није реализовано **414.565.403,00 РСД**. Расподела оперативних трошкова представљена је на слици 9.17, а расподела трошкова према програмским активностима на слици 9.18.

Слика 9.17. Расподела средстава (РСД) пореклом из субвенција за 2024. годину утрошених на финансирање оперативних трошкова рада Фонда за науку РС

Слика 9.18. Расподела средстава (РСД) пореклом из субвенција утрошених на финансирање програмских активности Фонда за науку РС у 2024. години

Слика 9.19. Расподела средстава (РСД) пореклом из пројекта „SAIGE“ утрошених на финансирање оперативних трошкова рада Фонда за науку РС у 2024. години

Од укупних финансијских средстава које је Фонд за науку примио од пројекта SAIGE у 2024. години (1.831.740.428,00 РСД), по свим основама, укупно је утрошено **1.378.383.254,00 РСД**. За оперативне трошкове утрошено је 18.535.676,00 РСД, док је за програмске активности утрошено 1.359.847.578,00 РСД. Није реализовано **453.357.174,00 РСД**. Расподела оперативних трошкова представљена је на слици 9.19, а расподела трошкова према програмским активностима на слици 9.20.

Слика 9. 20. Расподела средстава (РСД) пореклом из пројекта SAIGE утрошених на финансирање програмских активности Фонда за науку РС у 2024. години

У 2024. години, укупна средства (рачунајући пренос средстава из 2023. године и средства добијена за 2024. годину по основу субвенција и по основу SAIGE) за подршку финансирања рада Фонда за науку износила су **3.409.134.191,00 РСД** и у односу на укупна средства добијена за финансирање рада у 2023. години која су износила 2.961.924.549,00 РСД (по основу субвенција и по основу SAIGE, рачунајући преносе из претходне године; Извештај Националног савета о стању у науци у 2023. години, са предлозима и сугестијама за наредну годину), била су увећана за **15,10%**. У 2024. години, према доступним подацима Министарства, Фонд за науку није реализовао укупно **867.722.577,00 РСД** пореклом из оба извора која су му стајала на располагању (414.565.403,00 РСД од извора субвенција и 453.357.174,00 РСД од извора SAIGE). Дакле, **25,46%** средстава која су Фонду за науку била на располагању за 2024. годину није реализовано, што значи да је проценат реализације у 2024. години износио 74,54%. Ово је најнижи степен реализације средстава до сада (у 2023. години је био 84,05%, Извештај Националног савета о стању у науци у 2023. години, са предлозима и сугестијама за наредну годину; у 2022. години је био 76,10%, Извештај Националног савета о стању у науци у 2022. години, са предлозима и сугестијама за наредну годину; у 2021. години је био 80%, Извештај Националног савета о стању у науци у 2021. години, са предлозима и сугестијама за наредну годину). Уколико бисмо посматрали само степен реализације средстава буџетских субвенција у 2024. години, закључили бисмо да је њихов степен реализације био нешто нижи (73,72%) у односу на укупан степен реализације средстава. Степен реализације средстава из пројекта SAIGE и средстава Европске уније кроз програм ИПА 2019. био је у приближном нивоу реализације средстава из буџетских субвенција и износио је 75,25%. Национални савет за научни и технолошки развој сматра да је ово релативно низак проценат реализације средстава у 2024. години и из извора субвенција и из извора међународних уговора. Неутрошена средства из наведених линија су резервисана за наредну годину и планирано је да буду утрошена на реализацију пројекта у оквиру текућих и на покретање нових програма Фонда за науку.

4. Фонд за иновациону делатност

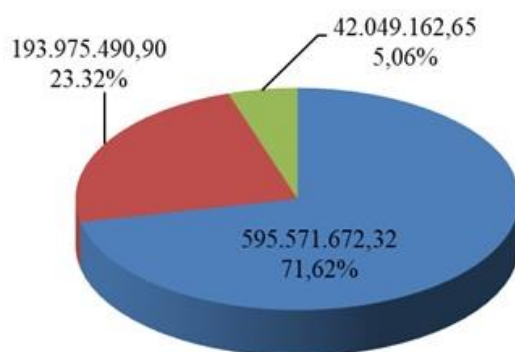
Фонд за иновациону делатност Републике Србије је посебно правно лице основано Законом о иновационој делатности (*Службени гласник РС*, 110/05, 18/10 и 55/13), које обавља послове у вези са финансирањем припреме, реализације и развоја програма, пројекта и других активности у области спровођења иновационе политике. Фонд је једина државна организација специјализована примарно за пружање подршке иновационој делатности и управљање финансијским средствима за подстицање иновација. Фонд има за циљ да унапређује везе

између науке, технологије и привреде и доприноси подстицању развоја иновативног предузetniштва.

У складу са Законом, Фонд остварује приход из средстава буџета Републике Србије, као и из других извора. За подршку раду Фонда за иновациону делатност у 2024. години планирани износ средстава био је 1.615.000.000,00 РСД (БА), а реализовано је 100%. Дакле, Фонду за иновациону делатност је уплаћено од стране надлежног министарства на име субвенција **1.615.000.000,00 РСД**.

Расподела реализованих трошкова из средстава субвенција за 2024. годину приказана је на слици 9.21.

- Укупни трошкови за програмске активности
- Укупни оперативни трошкови
- Повраћај неутрошених буџетских средстава из 2023. год. у буџет РС

Слика 9.21. Расподела средстава (РСД) пореклом из субвенција Министарства утрошених на финансирање рада Фонда за иновациону делатност РС у 2024. години

Укупни оперативни трошкови Фонда, у износу од **193.975.490,90 РСД**, обухватили су трошкове рада 156.448.879,88 РСД (80,65%), трошкове материјала 2.019.179,42 РСД (1,04%), трошкове опреме и намештаја 791.048,39 РСД (0,41%), трошкове услуга 34.465.185,78 РСД (17,77%) и банкарске провизије у износу од 251.197,43 РСД (0,13%).

Највише средстава је утрошено за финансирање програмских активности Фонда за иновациону делатност, и то у укупном износу од **595.571.672,37 РСД**, од чега је за финансирање текућих програма (Програм раног развоја, Паметни почетак, Програм сарадње науке и привреде, Програм трансфера технологије, Иновациони ваучери, РИСЦ, GovTEch програм) реализовано 451.329.989,91 РСД (75,78%) и за финансирање Програма Serbia Ventures 144.241.682,46 РСД (24,22%).

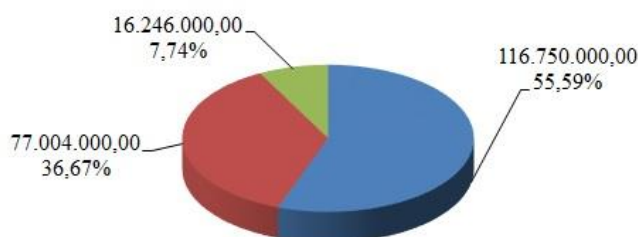
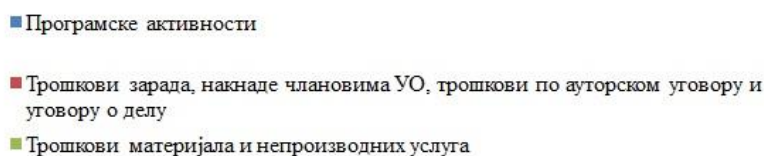
У 2024. години, укупна средства по основу субвенција за подршку финансирања рада Фонда за иновациону делатност, износила су 1.615.000.000,00 РСД и у односу на укупна средства добијена за финансирање рада у 2023. години, која су износила 1.460.802.000,00 РСД (Извештај Националног савета о стању у науци у 2023. години, са предлозима и сугестијама за наредну годину), била су повећана за **10,56%**. У 2024. години, према доступним подацима, Фонд за иновациону делатност није реализовао укупно 783.403.674,08 РСД (48,51%) средстава која су му стајала на располагању из буџетских субвенција, што значи да је проценат реализације у 2024. години износио 51,49% (у 2023. години износио је 59,49%; 2022. години је износио 61,24%; а у 2021. години је био највиши и износио је 95,35%). Национални савет за научни и технолошки развој констатује да је ово најнижи степен реализације финансијских средстава која су Фонду за иновациону делатност стајала на располагању од његовог оснивања до сада. Национални савет за научни и технолошки развој је мишљења да је проценат реализације средстава из субвенција у 2024. години, као и у 2023. и 2022. години, низак, поготово уколико се узме у обзир значај који Фонд за иновациону делатност заузима у институционално-пројектном систему финансирања науке у Србији. Поређења ради, неутрошена средства (783.403.674,08 РСД) Фонда за иновациону делатност из субвенција у 2024. години износила су више него износ укупних средстава реализованих за финансирање

програмских активности (Програм раног развоја, Паметни почетак, Програм сарадње науке и привреде, Програм трансфера технологије, Иновациони ваучери, Serbia Ventures и др.) овог фонда (595.571.672,37 РСД) у 2024. години.

5. Центар за промоцију науке

Центар за промоцију науке (ЦПН) је јавна институција основана 2010. године Законом о научноистраживачкој делатности (*Службени гласник РС*, 110/2005, 50/2006 – испр., 18/2010 и 112/2015), као посебно правно лице задужено за промоцију и популаризацију науке и технологије, односно научно-технолошких резултата и достигнућа у земљи и свету.

За подршку раду ЦПН-а у 2024. години планирани износ средстава за ове намене био је 210.000.000,00 РСД (БА) и реализовано је 100%. Дакле, ЦПН је уплаћено од стране надлежног министарства на име субвенција **210.000.000,00 РСД**, а расподела трошкова ових средстава приказана је на слици 9.22.

Слика 9.22. Расподела средстава (РСД) пореклом из субвенција Министарства утрошених на финансирање рада Центра за промоцију науке (ЦПН) у 2024. години

Највиши проценат финансијских средства субвенција у 2024. години реализован је за програмске активности ЦПН-а и био је усмерен на следеће програме: Мај месец математике, Сајам технике и техничких достигнућа, Научни клуб Свилајнац, Научни клуб Београд, Климатска капсула, Мејкерс спејс, Путујући садржаји – децентрализација, Јавни позив Грађанска научна истраживања, часопис „Елементи”, курс за истраживаче, мејкерс лабови, стручни семинари за наставнике из области научног образовања, art+science, регионална сарадња и пројектне активности, учешће у међународним догађајима и чланство у међународним организацијама, представљање пројеката, активности и иницијатива, семинар о рецензирању, Сајам књига, издања Центра итд.

У 2024. години субвенције за рад Центра за промоцију науке повећане су за **65,61%** у односу на 2023. годину (126.800.000,00 РСД).

6. Научно-технолошки парк (НТП) Београд

Научно-технолошки парк Београд основан је у партнерству Владе РС (у име Владе; МПНТР), Града Београда и Универзитета у Београду 10. 6. 2015. године, регистрацијом у Агенцији за привредне регистре РС, на основу Закључка Владе РС бр. 05 022-3124/2015 од 26. 3. 2015. Основни циљ рада овог парка је допринос убрзаном технолошком развоју земље стварањем препознатљивог иновативног екосистема повољног за трансфер знања, развој нових технологија, комерцијализацију иновација, умрежавање и стимулисање раста економије засноване на знању кроз повезивање науке и привреде.

За подршку раду Научно-технолошког парка Београда, у 2024. години, планирани износ средстава за ове намене био је 32.000.000,00 РСД (БА), а реализовано је 87,81%. Дакле, НТП Београд је уплаћено од стране надлежног министарства на име субвенција **28.100.000,00 РСД**. Ова средства су утрошена на финансирање: режијских трошкова пословања (15.805.602,00 РСД; 56,25%); зарада, накнада зарада и осталих уговора (5.020.492,00 РСД; 17,87%); инвестиционо одржавање (2.366.553,00 РСД; 8,42%); трошкова текућег пословања (3.957.353,00 РСД; 14,08%); и набавка опреме (950.000,00; 3,38%).

У 2024. години, висина финансијских субвенција за рад НТП Београд била је нижа за 12,18% у односу на 2023. годину (32.000.000,00 РСД).

7. Научно-технолошки парк (НТП) Ниш

Научно-технолошки парк Ниш основан је у партнерству Владе РС (у име Владе; МПНТР), Града Ниша и Универзитета у Нишу 21. 2. 2020. године, регистрацијом у Агенцији за привредне регистре РС, на основу Закључка Владе РС бр. 022-11497/2019 од 21. 11. 2019. Основни циљ рада овог парка је пружање инфраструктурне подршке и стручних услуга субјектима иновационе делатности (привредним друштвима, научноистраживачким и иновационим организацијама) ради њиховог повезивања и што брже примене нових технологија, стварања и пласмана нових производа и услуга на тржишту, а у циљу убрзаног технолошког развоја земље на основу примера добре међународне праксе у овој области.

За подршку раду Научно-технолошког парка Ниш, у 2024. години, планирани износ средстава за ове намене био је 35.000.000,00 РСД (БА), а реализовано је 100%. Дакле, НТП Ниш је уплаћено од стране надлежног министарства на име субвенција **35.000.000,00 РСД**. Ова средства су утрошена за финансирање зарада запослених (26.692.400,00 РСД; 76,26%) и израду пројекта за грађевинску дозволу за реконструкцију и доградњу објекта НТП Ниш (8.307.600,00 РСД; 23,74%).

У 2024. години, висина финансијских средства субвенција за рад НТП Ниш повећана је за 16,67% у односу на 2023. годину, када је субвенција износила 30.000.000,00 РСД.

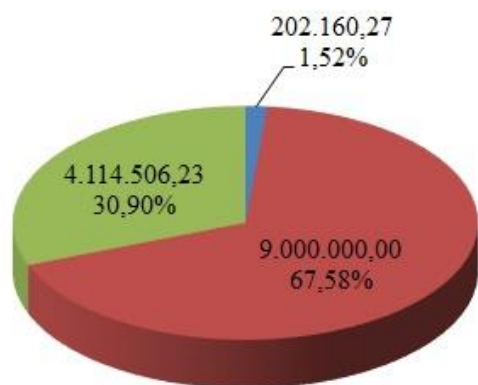
8. Научно-технолошки парк (НТП) Чачак

Научно-технолошки парк Чачак основан је у партнерству Владе РС (у име Владе; МПНТР), Града Чачка, Факултета техничких наука, Агрономског факултета Чачак и Института за воћарство Чачак, регистрацијом у Агенцији за привредне регистре РС, под матичним бројем 20793112. Научно-технолошки парк Чачак је регистрован као организација за пружање инфраструктурне подршке иновационој делатности Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије под ознаком РПДИП 11/2014 (уговор о оснивању д.о.о. НТП Чачак, бр. 024-1/11-IV-8-01, од 27. 9. 2011. године).

За подршку раду Научно-технолошког парка Чачак у 2024. години планирани износ средстава за ове намене био је 14.000.000,00 РСД (БА), а реализовано је 95,12%. Дакле, НТП Чачак је уплаћено од стране надлежног министарства на име субвенција **13.316.666,50 РСД**.

Ова средства су утрошена на финансирање трошкова зарада, накнада зарада и осталих личних расхода (**202.160,27 РСД**), затим трошкова материјала (**9.000.000,00 РСД**) и трошкова услуга (**4.114.506,23 РСД**), сл. 9.23.

- Трошкови зарада, накнада зарада и остали лични расходи
- Трошкови материјала
- Трошкови услуга

Слика 9.23. Расподела средстава (РСД) пореклом из субвенција Министарства утрошених на финансирање рада Научно-технолошког парка Чачак у 2024. години

У 2024. години износ субвенције за рад НТП Чачак су смањене за **4,88%** у односу на 2023. годину (14.000.000,00 РСД).

9. Привредно друштво „БИО4” д.о.о. Београд

Влада Републике Србије је на седници од 29. 6. 2023. године донела Одлуку о оснивању привредног друштва „БИО4” д.о.о. Београд, у коме Република Србија има 100% учешћа (*Службени гласник РС*, 54/23). Привредно друштво „БИО4” д.о.о. Београд је основано као део иновационе инфраструктуре ради оперативног и стратешког управљања Пројектом БИО4 Кампус. Кампус би требало да буде истраживачки и развојни центар пре свега у области биотехнологије и биоинжењеринга и примене вештачке интелигенције у медицини. БИО4 Кампус представља платформу која ће окупљати истраживаче, професоре и експерте из различитих области природних наука и обухватиће девет научноистраживачких и развојних института; седам факултета; научно-технолошки парк Београд као подршку развоју стартап екосистема; Центар за идеје за студенте; развојна одељења фармацеутских, биомедицинских и биотехнолошких компанија; смештај за студенте и гостујуће истраживаче; Конгресни центар; мултимедијални простор за промоцију науке и пратећи садржај. Пројекат БИО4 чине биомедицина, биоинформатика, биотехнологија и биодиверзитет, а претежна делатност привредног друштва „БИО4” д.о.о. Београд је управљање економским субјектом (шифра делатности 70.10) и делатностима Истраживање и експериментални развој у биотехнологији (шифра делатности 72.11) и Истраживање и развој у осталим природним и техничко-технолошким наукама (шифра делатности 72.19). Дугорочна стратегија привредног друштва „БИО4” д.о.о. Београд има за циљ да позиционира БИО4 Кампус међу водеће европске центре интеграције академске заједнице, науке и компанија за истраживање и развој, са посебним фокусом на развој биоекономије и биопроизводње у Републици Србији.

За подршку раду привредног друштва „БИО4” д.о.о. Београд, у 2024. години, планирани износ средстава за ове намене био је 845.421.000,00 РСД (БА), а реализовано је 99,94%. Дакле, „БИО4” д.о.о. Београд је субвенционисан од стране надлежног министарства у износу од **844.923.504,38 РСД**.

За оперативно пословање привредног друштва је уплаћен укупан износ од 168.420.000,00 РСД, а за трошкове реализације инфраструктурних пројеката у вези са БИО4 Кампусом износ од 676.503.504,38 РСД (извођење и надзор). У 2024. години укупан износ субвенција за рад Привредног друштва „БИО4” д.о.о. Београд повећан је за око 9,25 пута у односу на 2023. годину (91.283.000,00 РСД).

Према добијеним подацима од ресорног министарства, од укупно уплаћених средстава субвенција Привредном друштву „БИО4” д.о.о. Београд која су била опредељена за оперативно пословање (168.420.000,00 РСД), реализовано је свега 21.780.547,00 РСД, односно **12,93%**.

Реализацију финансијских средстава за инфраструктурне пројекте у вези са БИО4 Кампусом заједнички прате Министарство науке, технолошког развоја и иновација, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре и Генерални секретаријат Владе РС и сходно томе ови подаци нам нису били на располагању.

9.2.1.11. Остале активности

У оквиру извора финансирања **01 – Општи приходи и примања буџета**, такође су у 2024. години реализована средства за **Остале активности**:

- Администрација и управљање. Трошкови оперативног пословања ресорног министарства износили су **313.091.847,49 РСД**, што је **23,43%** више него у 2023. години (253.664.328,55 РСД);
- Подршка Програму дигитализације у области научноистраживачког система у износу од **10.968.000,00 РСД**;

- Стратешки пројекти са НР Кином у износу од **38.815.000,00 РСД**, што је **2,54%** мање него у 2023. години (39.828.000,00 РСД);
- ИПА 2018 – Конкурентност у износу од **68.509.467,80 РСД**, што је **70,88%** мање него у 2023. години (235.266.000,00 РСД);
- ИПА – Подршка за учешће у програмима ЕУ у износу од **3.900.660.522,13 РСД**, што је **21,19%** мање него у 2023. години (4.949.672.620,91 РСД);
- ИПА 2019 – Конкурентност у износу од **632.513.342,32 РСД**;
- Подршка реализацији интереса у иновационој делатности (из овог програма се финансира Пројекат Најбоља технолошка иновација, Програм UNDP Програм за циркуларне миграције – Тачка повратка, Програм UNDP Програм „Корак у будућност”, Startuo Genome LLC из САД и др.) у износу од **313.862.459,64 РСД**, што је за **47,89%** више него 2023. године (212.227.870,00 РСД);
- Подршка Фонду за младе таленте за школовање и усавршавање младих талената у износу од **1.131.133.175,13 РСД**, што је за **14,83%** више него у 2023. години (985.001.085,68 РСД).

Укупно је за остале активности реализовано **6.409.553.814,51 РСД** средстава у 2024. години.

Планирана средства у оквиру *Извора финансирања 01 – Општи приходи и примања буџета*, за 2024. годину износила су 34.804.605.000,00 РСД (БА). Реализовано је **34.680.002.778,27 РСД**, односно 99,64%. Финансијска средства за ове намене су у 2024. години била за **11,48%** виша од износа средстава реализованих у 2023. години (31.108.363.083,71 РСД).

9.2.2 ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА 06 – ДОНАЦИЈЕ ОД МЕЂУНАРОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА

За овај извор финансирања у 2024. години било је планирано 420.348.000,00 РСД (БА), а реализовано је скоро 100,00%. Дакле, у оквиру извора Донације од међународних организација било је реализовано **420.347.290,33 РСД**. Ова средства из донација су утрошена за Пројекат акцелерације иновација и подстицања раста предузетништва у Републици Србији (пројекат SAIGE).

Реализована финансијска средства за ове намене су у 2024. години била за 2,69 пута у вишем износу од средстава реализованих у 2023. години (155.874.300,64 РСД).

9.2.3. ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА 08 – ДОНАЦИЈА ФИРМЕ „NOVO NORDISK SERBIA”

За овај извор финансирања у 2024. години је било планирано 5.843.000,00 РСД (БА), а реализовано је 99,99%, односно **5.842.510,00 РСД**. Ова финансијска средства су средства коју је фирма „Novo Nordisk Serbia” донирала за стипендирање 5 студената медицине у оквиру Програма стипендирања које спроводи Фонд за младе таленте Републике Србије.

9.2.4. ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА 11 – ПРИМАЊА ОД ИНОСТРАНИХ ЗАДУЖЕЊА

За овај извор у 2024. години било је планирано 816.777.770,23 РСД (БА), а реализовано је 98,25%. Дакле, у оквиру извора Примања од иностраних задужења реализовано је **802.508.365,63 РСД**. Ова средства су у 2024. години утрошена за реализацију Пројекта акцелерације иновација и подстицања раста предузетништва у Републици Србији (пројекат SAIGE).

Реализована финансијска средства за финансирање *извора 11 – Примања од иностраних задужења, за науку и технолошки развој* у 2024. години су била за око 2,5 пута у нижем износу у односу на 2023. годину (2.010.064.694,82 РСД).

9.2.5. ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА 15 – НЕУТРОШЕНА СРЕДСТВА ИЗ ДОНАЦИЈА ИЗ РАНИЈИХ ГОДИНА

За овај извор у 2024. години било је планирано 31.696.000,00 РСД (БА), а реализовано је 76,65%. Дакле, у оквиру извора Неутрошена средства из донација из ранијих година било је реализовано **24.294.061,40 РСД**. Ова средства су реализована за финансирање послова Администрације и управљања у износу од 4.927.262,04 РСД и реализацију Пројекта акцелерације иновација и подстицања раста предузетништва у Републици Србији (пројекат SAIGE) у износу од 19.366.799,36 РСД).

Реализована финансијска средства за финансирање *извора 15 – Неутрошена средства из донација из ранијих година* у 2024. години су била за око 7,44 пута у вишем износу у односу на 2023. годину (3.264.643,40 РСД).

9.2.6. ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА 56 – ФИНАНСИЈСКА ПОМОЋ ЕУ

За извор финансирања Финансијска помоћ ЕУ у 2024. години било је планирано 1.244.116.000,00 РСД (БА), а реализовано је 97,55%. Дакле, у оквиру овог извора било је реализовано **1.213.687.636,20 РСД**. Из извора Финансијска помоћ ЕУ у 2024. години, финансирани су ИПА 2018 – Конкурентност у износу од 204.901.996,56 РСД и ИПА 2019 – Конкурентност у износу од 1.008.785.639,64 РСД.

Реализована финансијска средства за финансирање *извора 56 – Финансијска помоћ ЕУ* у 2024. години била су за **70,03%** виша у односу на 2023. годину (713.817.348,59 РСД).

9.3. Сумарни приказ

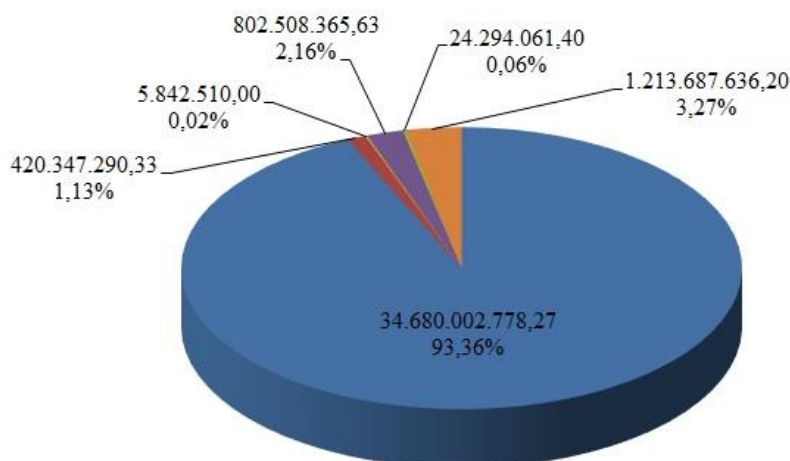
Укупна средства за финансирање активности истраживања и развоја (ИР) у Републици Србији су у 2024. години износила 90.580.802.000 РСД. Удео издвајања државе (буџетска средства) у укупним средствима уложеним у истраживање и развој (ИР) у 2024. години, према подацима Републичког завода за статистику, представљен је на слици 9.24.

Слика 9.24. Удео издвајања државе (буџетска средства) у укупним средствима уложеним у истраживање и развој (ИР) у 2024. години

Укупно је, према подацима Министарства, из свих извора финансирања директно из буџета РС (01, 06, 08, 11, 15 и 56) у 2024. години за развој области науке, технологије и иновација (Програм 0201) реализовано **37.146.682.641,83 РСД**, што је више за **9,28%** у односу на 2023. годину (33.991.384.071,16 РСД). Расподела реализованих средстава из различитих извора финансирања у току 2024. године представљена је на слици 9.25.

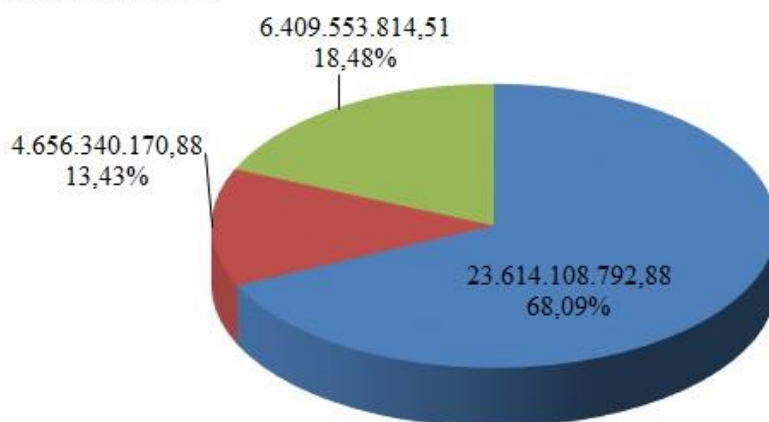
- Трошкови реализовани из извора финансирања Општи приходи и примања буџета (извор 01)
- Трошкови реализовани из извора финансирања Донације од међународних организација (извор 06)
- Трошкови реализовани из извора финансирања Донације фирме „Novo Nordisk Serbia“ (извор 08)
- Трошкови реализовани из извора финансирања Примања од иностраних задужења (извор 11)
- Трошкови реализовани из извора финансирања Неутрошена средства из донација из ранијих година (извор 15)
- Трошкови реализовани из извора финансирања Финансијска помоћ ЕУ (извор 56)

Слика 9.25. Расподела средстава (РСД) према извору финансирања из буџета утрошених на директно финансирање развоја науке, технологије и иновација у РС у 2024. години

У оквиру извора финансирања Општи приходи и примања буџета (извор 01) највише је средстава 2024. године утрошено за програмску активност 0001 – *подршка реализацији општег интереса у научноистраживачкој делатности* (23.614.108.792,88 РСД), затим на *остале активности* (6.409.553.814,51 РСД), док је за субвенције за финансирање организација корисника буџетских средстава утрошено најмање средстава (4.656.340.170,88 РСД), (Сл. 9.26).

- Програмска активност 001 - подршка реализацији општег интереса у научноистраживачкој делатности
- Субвенције за финансирање организација корисника буџетских средстава
- Остале активности

Слика 9.26. Расподела средстава (РСД) утрошених из извора финансирања 01 – Општи приходи и примања буџета у 2024. години

УЧЕСНИЦИ У ПРИПРЕМИ ИЗВЕШТАЈА

Уредник – академик Зоран В. Поповић, Национални савет за научни и технолошки развој.

Аналитика – проф. др Марина Соковић, в. д. помоћника министра за науку; академик Зоран В. Поповић, Национални савет за научни и технолошки развој; Аналитичка служба Министарства: Андријана Ивановић, Вера Васић, Јелена Мандић, Јасмина Грубин.

Програми из области иновационе делатности – Владимир Радовановић, в. д. помоћника министра за Сектор за иновације, трансфер технологије и технолошки развој; академик Зоран В. Поповић, Национални савет за научни и технолошки развој; Иван Зекавица и др Мила Миленковић, Национални савет за научни и технолошки развој; Вукица Маричић, руководилац Групе за национални иновациони систем НИТРА, проф. др Александар Гајић, Национални савет за научни и технолошки развој.

Унапређење капацитета људских ресурса – др Владимир Панић, Национални савет за научни и технолошки развој; проф. др Марина Соковић, в. д. помоћника министра за науку; Јелена Мандић, шеф Одсека за развој научноистраживачких кадрова.

Међународна научна сарадња – Ивана Вукашиновић, в. д. помоћника министра за међународну сарадњу; Жељка Дукић, шеф Одсека за међународну сарадњу и европске интеграције.

Институције, тела и организације које се старају о науци – Фонд за науку Републике Србије – др Ненад Филиповић, в. д. директора; САНУ – академик Љубинко Раденковић, Национални савет за научни и технолошки развој; Матица српска – проф. др Драган Станић, Национални савет за научни и технолошки развој; Центри изузетних вредности – проф. др Зоран Марковић, Национални савет за научни и технолошки развој; Јединица за управљање пројектима – ЈУП – Горан Стојановић, Национални савет за научни и технолошки развој; Комисија за стицање научних звања – проф. др Славиша Станковић, председник Комисије; Одбор за акредитацију научноистраживачких организација – проф. др Татјана Симић, председник Одбора; ЈП „Нуклеарни објекти Србије” – Сања Павловић, Горан Стојановић, Национални савет за научни и технолошки развој; Центар за промоцију науке – др Маријана Бркић и Данијела Вучићевић, в. д. директора Центра за промоцију науке, Горан Стојановић, Национални савет за научни и технолошки развој.

Информације у вези са националним репозиторијумом докторских дисертација (NaRDUS) – Биљана Косановић, Рачунарски центар БУ.

Финансије – др Павле Павловић, Национални савет за научни и технолошки развој; др Владимир Панић, Национални савет за научни и технолошки развој; Јасмина Грубин, Андријана Ивановић и Сања Павловић, руководилац Групе за праћење рада и пословања организација корисника буџетских субвенција и средстава међународних кредита.